

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXIV

5 2022

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala,
JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXIV

Číslo 5/2022 vychází 20. 9. 2022

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

STANOVISKA	6
č. 2	
Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 08. 06. 2022, sp. zn. Cpjn 202/2022	7
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH	19
č. 21	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. 8 Tdo 138/2022	21
č. 22	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2021, sp. zn. 4 Tdo 609/2021	33
č. 23	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 6 To 60/2021	44
č. 24	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 5 Tdo 1273/2021	50
č. 25	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 795/2021	59
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	66
č. 43	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 08. 2021, sp. zn. 21 Cdo 1096/2021	67
č. 44	
Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 25. 10. 2021, sp. zn. 74 Co 18/2021	76
č. 45	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 09. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1924/2021	80
č. 46	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 01. 04. 2021, sp. zn. 20 Cdo 2432/2020	84
č. 47	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 06. 2021, sp. zn. 24 Cdo 106/2021	91
č. 48	
Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 31 Cdo 1904/2021	98
č. 49	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 08. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3320/2020	106
č. 50	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 07. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3402/2019	116
č. 51	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1029/2021	131

č. 52

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 08. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1628/2020 137

č. 53

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 05. 2021, sen. zn. 29 NSČR 54/2020 144

č. 54

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 29 Cdo 2454/2019 148

STANOVISKA

č. 2

Při stanovení nezabavitelné částky, která povinnému nesmí být sražena z měsíční mzdy (§ 278 o. s. ř.), se částka normativních nákladů na bydlení pro rok 2022 (vymezená nařízením vlády č. 507/2021 Sb.) zvyšuje o částku uvedenou v ustanovení § 26a odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb. (ve znění pozdějších předpisů). To platí i při určení nezabavitelné částky pro účely určení výše splátky (insolvenčního) dlužníka při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (§ 398 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona).

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 08. 06. 2022, sp. zn. Cpjn 202/2022, ECLI:CZ:NS:2022:CPJN.202.2022.1

č. 2

Exekuce, Insolvenční řízení, Oddlužení, Srážky ze mzdy

§ 278 o. s. ř., § 279 o. s. ř., § 7 IZ, § 11 odst. 1 IZ, § 207 odst. 2 IZ, § 207 odst. 3 IZ, § 398 odst. 1 IZ, § 398 odst. 3 IZ, § 406 odst. 5 IZ, § 26 písm. a) zákona č. 117/1995 Sb., § 28 zákona č. 117/1995 Sb., čl. II. zákona č. 17/2022 Sb., § 2 nařízení vlády č. 507/2021 Sb., § 1, § 2 a § 4 nařízení vlády č. 595/2006 Sb.

Stanovisko

občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2022 k výkladu ustanovení § 278 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, o nezabavitelné částce.

1. Nejvyšší soud, který je povolán sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů [§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů], zjistil z pravomocných soudních rozhodnutí (v daném případě z opatření vydaných insolvenčními soudy), že nepanuje jednota při výkladu ustanovení § 278 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „o. s. ř.“), při určení nezabavitelné částky pro rok 2022.

2. Po vyhodnocení postupu soudů při určení nezabavitelné částky pro rok 2022 podle § 278 o. s. ř. zaujalo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedy občanskoprávního a obchodního kolegia v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů následující

stanovisko:

Při stanovení nezabavitelné částky, která povinnému nesmí být sražena z měsíční mzdy (§ 278 o. s. ř.), se částka normativních nákladů na bydlení pro rok 2022 (vymezená nařízením

vlády č. 507/2021 Sb.) zvyšuje o částku uvedenou v ustanovení § 26a odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb. (ve znění pozdějších předpisů). To platí i při určení nezabavitelné částky pro účely určení výše splátky (insolvenčního) dlužníka při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (§ 398 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona).

O d ů v o d n ě n í:

a) Podkladové materiály

3. Krajský soud v Českých Budějovicích (dále též jen „insolvenční soud“) vydal dne 24. února 2022 pod sp. zn. Spr 250/2022 „OPATŘENÍ č. 9 k zajištění účelu insolvenčního řízení“, podepsané šesti soudci insolvenčního úseku, adresované insolvenčním správcům v působnosti tohoto soudu a asistentům soudce a vyšším soudním úředníkům insolvenčního oddělení tohoto soudu, jímž určil, že při výpočtu splátky pro oddlužení se nezabavitelná částka (konkrétně částka normativních nákladů na bydlení) nezvyšuje o částku uvedenou v ustanovení § 26a zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Opatření odůvodnil insolvenční soud tím, že v rámci své úřední činnosti zjistil různorodý přístup insolvenční praxe a indikoval plošné „pochyby“ o aplikaci ustanovení § 26a zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění novely provedené s účinností od 28. ledna 2022 zákonem č. 17/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k výpočtu splátky pro oddlužení. Proto insolvenční soud přistoupil k vydání opatření „za účelem sjednocení praxe v mezích své územní působnosti v duchu požadavku po předvídatelnosti rozhodování veden jednotným názorem nemaje o (právním) výkladu pochybnosti“. Dále insolvenční soud dodal, že tento (jeho) závěr je pro insolvenční řízení probíhající u něj závazný.

4. Obsahově shodné opatření vydal dne 10. března 2022 pod sp. zn. Spr 1442/2022 Krajský soud v Hradci Králové (dále rovněž jen „insolvenční soud“). Opatření je podepsáno sedmi soudci insolvenčního úseku a adresováno stejnému okruhu osob (v působnosti onoho insolvenčního soudu).

b) Rozhodná právní úprava

5. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu, zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) [včetně poznámky pod čarou], zákona č. 117/1995 Sb., zákona č. 17/2022 Sb., nařízení vlády č. 507/2021 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2022 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení, a nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách) [včetně poznámky pod čarou], v aktuálním znění, pro účely podaného výkladu rozhodném:

§ 278 (o. s. ř.)

Povinnému nesmí být sražena z měsíční mzdy základní částka; způsoby jejího výpočtu stanoví nařízením vláda České republiky (dále jen „nezabavitelná částka“).

§ 279 (o. s. ř.)

(1) Z čisté mzdy, která zbývá po odečtení nezabavitelné částky a která se zaokrouhlí směrem dolů na částku dělitelnou třemi a vyjádřenou v celých korunách, lze srazit k vydobytí pohledávky oprávněného jen jednu třetinu. Pro přednostní pohledávky uvedené v odstavci 2 se srážejí dvě třetiny. Přednostní pohledávky se uspokojují nejprve z druhé třetiny a teprve, nestačí-li tato třetina k jejich úhradě, uspokojují se spolu s ostatními pohledávkami z první třetiny. Paušálně stanovená náhrada nákladů plátce mzdy se uspokojuje před všemi ostatními pohledávkami z první třetiny.

(...)

č. 2

§ 7 (insolvenčního zákona)

Použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních

Nestanoví-li tento zákon jinak, nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 11 (insolvenčního zákona)

(1) Při výkonu dohlédací činnosti insolvenční soud rozhoduje o záležitostech, které se týkají průběhu insolvenčního řízení, činí opatření potřebná k zajištění jeho účelu a ukládá povinnosti, týkající se činnosti jednotlivých subjektů řízení.

(...)

§ 207 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Příjmy dlužníka náleží do majetkové podstaty ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky²⁹⁾.

(3) Je-li podle ustanovení o výkonu rozhodnutí nebo exekuci posouzení otázky, který majetek nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí, závislé na rozhodnutí soudu, pro účely insolvenčního řízení vydá takové rozhodnutí insolvenční soud.

²⁹⁾ § 279 odst. 2 občanského soudního řádu.

§ 398 (insolvenčního zákona)
Způsoby oddlužení

(1) Oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

(...)

(3) Při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení postupem obdobným podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a dále do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

č. 2

(...)

§ 406 (insolvenčního zákona)

(...)

(5) Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty doručí insolvenční soud do vlastních rukou také plátcí mzdy dlužníka. O právech a povinnostech plátce mzdy dlužníka po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení platí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu o plátcí mzdy při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného. Částky sražené z dlužníkovy mzdy zasílá plátcé mzdy dlužníka insolvenčnímu správci, a to bez zřetele k tomu, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty dosud není v právní moci.

§ 26 (zákona č. 117/1995 Sb.)
Normativní náklady na bydlení

(1) Normativní náklady na bydlení činí pro

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce v Kč				
	Praha	více než 100 000	50 000 - 99 999	10 000 - 49 999	do 9 999
jedna	9 001	7 151	6 815	5 809	5 626
dvě	12 499	9 967	9 507	8 131	7 880
tři	16 705	13 393	12 792	10 992	10 664
čtyři a více	20 521	16 528	15 803	13 632	13 237

a/ bydlení v bytech užívaných na základě nájemní nebo podnájemní smlouvy

(...)

§ 26a (zákona č. 117/1995 Sb.)

Částky navýšení měsíčních normativních nákladů na bydlení pro rok 2022

(1) Částky měsíčních normativních nákladů na bydlení stanovené nařízením vlády vydaným podle § 28 pro rok 2022 se pro období od 1. ledna 2022 do 31. prosince 2022 navyšují pro stanovení nároku na příspěvek na bydlení a jeho výši o částky stanovené v odstavci 2.

(2) Částky navýšení měsíčních normativních nákladů na bydlení pro rok 2022 činí pro

a/ bydlení v bytech užívaných na základě nájemní nebo podnájemní smlouvy

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5	Částka navýšení měsíčních normativních nákladů na bydlení v Kč
jedna	1 120
dvě	1 130
tři	1 607
čtyři a více	1 974

(...)

(4) Vláda může pro období do 31. prosince 2022 nařízením zvýšit částky navýšení měsíčních normativních nákladů na bydlení stanovené v odstavci 2, a to s účinností od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po jeho vyhlášení, pokud z odhadu předloženého vládě podle odstavce 3 vyplývá významná změna průměrného navýšení úrovně nákladů na energie mezi roky 2021 a 2022.

§ 28 (zákona č. 117/1995 Sb.)

Vláda nařízením stanoví vždy k 1. lednu pro období do 31. prosince následujícího kalendářního roku výši

(...)

c/ částek normativních nákladů na bydlení podle nárůstu nájemného a nákladů srovnatelných s nájemným a změny indexů spotřebitelských cen pro část nákladů na bydlení uvedených v § 25 odst. 1 písm. c/, popřípadě rozdělení obcí podle počtu obyvatel pro stanovení normativních nákladů na bydlení.

Článek II (zákona č. 17/2022 Sb.)

Přechodná ustanovení

1. Částky navýšení měsíčních normativních nákladů na bydlení podle § 26a odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se použijí poprvé pro stanovení příspěvku na bydlení za leden 2022.

(...)

§ 2 (nařízení vlády č. 507/2021 Sb.)

Výše částek normativních nákladů na bydlení podle § 26 odst. 1 písm. a/ a b/ zákona činí pro období od 1. ledna 2022 do 31. prosince 2022 pro

a/ bydlení v bytech užívaných na základě nájemní smlouvy

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce v Kč				
	Praha	více než 100 000	50 000 - 99 999	10 000 - 49 999	do 9 999
jedna	9 001	7 151	6 815	5 809	5 626
dvě	12 499	9 967	9 507	8 131	7 880
tři	16 705	13 393	12 792	10 992	10 664
čtyři a více	20 521	16 528	15 803	13 632	13 237

č. 2

§ 1 (nařízení o nezabavitelných částkách)

(1) Základní částka, která nesmí být podle § 278 občanského soudního řádu sražena povinnému z měsíční mzdy, je rovna úhrnu tří čtvrtin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu podle zvláštního právního předpisu (dále jen „nezabavitelná částka“) na osobu povinného, a jedné třetiny nezabavitelné částky na každou osobu, které je povinen poskytovat výživné. Částka normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu se stanoví pro byt užívaný na základě nájemní smlouvy v obci od 50 000 do 99 999 obyvatel²⁾.

(2) Na manžela povinného se započítává jedna třetina nezabavitelné částky, i když má samostatný příjem. Na dítě, jež manželé společně vyživují, se započítává jedna třetina nezabavitelné částky každému manželovi zvlášť, jsou-li srážky prováděny ze mzdy obou manželů. Jedna třetina nezabavitelné částky se nezapočítává na žádného z těch, v jejichž prospěch byl nařízen výkon rozhodnutí pro pohledávky výživného, jestliže výkon rozhodnutí dosud trvá.

2) § 26 odst. 1 písm. a/ zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

§ 2 (nařízení o nezabavitelných částkách)

Částka, nad kterou se zbytek čisté mzdy vypočtené podle § 279 odst. 1 věty první občanského soudního řádu srazí bez omezení, činí dvojnásobek součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu.

§ 4 (nařízení o nezabavitelných částkách)

Zvýší-li se částky životního minima nebo normativních nákladů na bydlení podle zvláštního právního předpisu, uplatní plátce mzdy nově vypočtenou nezabavitelnou částku a částku, nad kterou se zbytek čisté mzdy srazí bez omezení, poprvé za výplatní období, do něhož připadne den, od něhož se tyto částky zvyšují.

c) Závěry Nejvyššího soudu

6. Z podkladových materiálů označených v odstavcích 3. a 4. výše [opatření (rozhodnutí) přijatých tam identifikovanými insolvenčními soudy na základě ustanovení § 11 insolvenčního zákona, proti nimž není odvolání přípustné (srov. § 91 insolvenčního zákona)] se podává, že v soudní praxi nepanuje jednota v řešení otázky, zda pro účely srážky ze mzdy povinného se do nezabavitelné částky ve smyslu ustanovení § 278 o. s. ř. a (prováděcího) nařízení o nezabavitelných částkách zahrnuje pro rok 2022 vedle částky normativních nákladů na bydlení upravených ustanovením § 26 odst. 1 písm. a/ zákona č. 117/1995 Sb. i částka, o kterou byly normativní náklady na bydlení pro rok 2022 navýšeny ustanovením § 26a odst. 2 písm. a/ téhož zákona.

č. 2

7. V insolvenční praxi, kterou odrážejí podkladová rozhodnutí (opatření) insolvenčních soudů, se přitom problematika nezabavitelné částky prosazuje především v těch případech, v nichž je způsobem řešení úpadku dlužníka – fyzické osoby oddlužení (§ 4 odst. 1 písm. c/, odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona) a v nichž je posléze zvoleným způsobem oddlužení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (§ 398 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona). Potřeba řešit onu otázku však může vzejít i z insolvenčního řízení, v němž je způsobem řešení úpadku dlužníka – fyzické osoby konkurs (§ 4 odst. 1 písm. a/, odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona), při němž tvoří majetkovou podstatu dlužníka i dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci (§ 206 odst. 1 písm. i/ insolvenčního zákona). Použitelnost ustanovení týkajících se výkonu rozhodnutí nebo exekuce (včetně ustanovení § 278 o. s. ř. o nezabavitelné částce) v těchto případech detekují ustanovení § 7, § 207 odst. 2 a 3, § 398 odst. 3 a § 406 odst. 5 insolvenčního zákona. K rozsahu příjmů, pro něž se prosazuje ustanovení § 278 o. s. ř. o nezabavitelné částce, srov. v obecné rovině např. též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 1. prosince 2016, sp. zn. [21 Cdo 853/2016](#), uveřejněného pod číslem 36/2018 Sb. rozh. obč. [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

8. Vládní návrh novely zákona č. 117/1995 Sb., přijatý posléze jako zákon č. 17/2022 Sb., projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 9. volebním období (od roku 2021) ve stavu legislativní nouze jako tisk č. 116. Ustanovení § 26a zákona č. 117/1995 Sb. bylo ve vládním návrhu novely obsaženo v nezměněné podobě jako bod 7. článku I. V obecné části důvodové zprávy k vládnímu návrhu novely (2. Odůvodnění hlavních principů a nezbytnosti navrhované právní úpravy) se (mimo jiné) uvádí, že:

„Vzhledem k tomu, že nařízení vlády stanovující normativní náklady na bydlení pro rok 2022 nereflexuje avizované podstatné zvýšení cen energií v roce 2022 (a jak plyne ze zákonného zmocnění v § 28 zákona č. 117/1995 Sb., toto zvýšení ani reflektovat nemůže), jeví se jako potřebné upravit pro rok 2022 zákon č. 117/1995 Sb. tak, aby výpočet příspěvku na bydlení aktuálně reagoval na navýšení cen energií a zároveň nebyla narušena základní filozofie výpočtu normativních nákladů na bydlení pro rok 2023 a další.“

9. Ve zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu novely (K článku I, K bodu 7) se na dané téma uvádí, že:

„Od ledna roku 2022 jsou dodavateli energií avizovány a předepisovány významně zvýšené ceny elektřiny a zejména plynu. Toto zvýšení se týká všech odběratelů, kteří nemají uzavřeny smlouvy s dodavateli se zafixovanými cenami, což je zhruba 60 % odběratelů. Další početnou skupinou (téměř 1 milion odběrných míst), které se zvyšují náklady za energie, jsou odběratelé, kterým jejich dodavatel přestal dodávat energie (a na přechodnou dobu byli převedeni k dodavateli poslední instance).

Příspěvek na bydlení garantuje zajištění rodiny v nájemním a vlastnickém bydlení tak, aby jí po úhradě nákladů na bydlení zůstalo 70 % (65 % v Praze) příjmu. Příjmy a náklady se zjišťují za kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, na které se dávka přiznává. Avšak v rámci úhrady nákladů na bydlení se započítávají maximální výše normativních nákladů na bydlení daných zákonem (průměrné náklady na průměrný byt podle velikosti domácnosti a velikosti obce). Na změny nákladů na bydlení reaguje příspěvek na bydlení s čtvrtletním zpožděním, avšak jen do maximální výše normativních nákladů, které reagují na posun cen jednotlivých komodit nákladů na bydlení s ročním zpožděním, a to formou nařízení vlády na daný kalendářní rok.

č. 2

Nařízení vlády č. 507/2021 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2022 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení, nereaguje na avizované zvýšení nákladů na energie v následujícím roce - zmocnění v zákoně o státní sociální podpoře to neumožňuje.

Vzhledem k rozsahu a dopadu uvedené situace na domácnosti se navrhuje mimořádně navýšit částku normativních nákladů na bydlení pro rok 2022, která vychází u elektřiny a plynu pouze z pohybu cen v roce 2021. Jedná se o časově omezené řešení. Toto navýšení je koncipováno tak, aby nenarušilo pravidelné zvyšování normativních nákladů na bydlení formou nařízení vlády dle zmocnění v zákoně v roce 2023 a dalších letech.

Navržené částky navyšující normativní náklady na bydlení vycházejí z odhadu Ministerstva průmyslu a obchodu (zdrojem dat je Energetický regulační úřad), že navýšení cen bude v příštím roce v průměru o 37 % u elektřiny a 40 % u plynu.

Vzhledem k tomu, že převažující charakter bydlení vlastnického je rozdílný od nájemního, je odlišný i podíl jednotlivých komodit, které tvoří náklady na bydlení. Proto je odlišný i průměrný dopad zvýšení cen energií v nájemním a vlastnickém bydlení. Do navýšení se nepromítne velikost obce, protože dominantní dodavatelé dodávají energie v rámci velkých území a ceny nezávisí na velikosti obcí.

Zároveň je nově zakotvena mimořádná možnost stanovit nařízením vlády nové částky navýšení měsíčních normativních nákladů na bydlení pro rok 2022 uvedené v § 26a odst. 2, a to za předpokladu, pokud se odhad průměrného navýšení úrovně nákladů na energie mezi roky 2021 a 2022 významným způsobem změní. Navýšení se provede od počátku následujícího kalendářního měsíce po kalendářním měsíci, v němž bude nařízení vlády vydáno.“

10. Obě podkladová rozhodnutí (opatření) insolvenčních soudů odůvodňují názor, že při výpočtu splátky pro oddlužení se nezabavitelná částka (konkrétně částka normativních nákladů na bydlení) nezvyšuje o částku uvedenou v ustanovení § 26a zákona č. 117/1995 Sb. jen (obecným) poukazem na „důvodovou zprávu k zákonu č. 17/2022 Sb.“ a dále (při současném odkazu na § 26 a § 28 zákona č. 117/1995 Sb., a na § 1 odst. 1 nařízení o nezabavitelných částkách) poukazem na „výklad jazykový, systematický a logický“.

11. Na tomto místě Nejvyšší soud připomíná, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. května 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (dostupném i na webových stránkách Ústavního soudu). Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu *e ratione legis* před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody), a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým. Srov. shodně např. též důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2008, sp. zn. [31 Odo 495/2006](#), uveřejněného pod číslem 45/2009 Sb. rozh. obč., nebo důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč.

12. Poměřováno východisky shrnutými v předchozím odstavci, jazykový, logický, ani systematický výklad (k těmto metodám výkladu srov. např. Knapp., V.: Teorie práva, 1. vydání. Praha, C. H. Beck 1995, str. 169-173, nebo Boguszak, J., Čapek, J.: Teorie práva, 1. vydání. Praha, Codex Bohemia 1997, str. 133-137) nevede u zkoumaných ustanovení k názoru prosazovanému oběma insolvenčními soudy.

13. V literatuře nebylo pochyb o tom, že nezabavitelnou částku (základní částku), která ve smyslu § 278 o. s. ř. a (prováděcího) nařízení o nezabavitelných částkách nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy, tvoří i částka normativních nákladů na bydlení, a že zvýší-li se částky (...) normativních nákladů na bydlení podle zvláštního právního předpisu (jímž je zákon č. 117/1995 Sb.), uplatní plátce mzdy nově vypočtenou nezabavitelnou částku poprvé za výplatní období, do něhož připadne den, od něhož se tyto částky zvyšují; srov. např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 2303-2304.

14. Úprava obsažená v hlavě třetí zákona č. 117/1995 Sb. (v ustanoveních § 24 až § 28) se týká příspěvku na bydlení, přičemž normativní náklady na bydlení podle ustanovení § 26 uvedeného zákona slouží k posouzení, zda žadateli vznikl (s přihlédnutím k jeho skutečným nákladům na bydlení tvořeným položkami definovanými ustanovením § 25 uvedeného zákona) nárok na příspěvek na bydlení za podmínek obsažených v ustanovení § 24 uvedeného zákona. K tomu budiž dodáno (ve shodě s výše citovanou důvodovou zprávou a v souladu s ustanovením § 28 zákona č. 117/1995 Sb.), že konkrétní podobu (výši) částek normativních nákladů na bydlení, jak jsou obsaženy v § 26 odst. 1 písm. a/ zákona č. 117/1995 Sb., vymezilo pro rok 2022 (pro období od 1. ledna 2022 do 31. prosince 2022) ustanovení § 2 písm. a/ nařízení vlády č. 507/2021 Sb. (ze dne 13. prosince 2021).

15. Určuje-li ustanovení § 26a odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., že částky měsíčních normativních nákladů na bydlení stanovené nařízením vlády vydaným podle § 28 pro rok 2022 se pro období od 1. ledna 2022 do 31. prosince 2022 navyšují „pro stanovení nároku na příspěvek na bydlení a jeho výši“, pak jde o úpravu (změnu), která v rámci tohoto zákona plní stejný účel jako nařízení č. 507/2021 Sb. Z hlediska jazykového výkladu nevyvolává předmětné ustanovení (ve shodě s důvodovou zprávou k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 17/2022 Sb.) žádné pochybnosti o tom, že vyjadřuje záměr zvýšit (o částky v něm uvedené) částky promítnuté pro rok 2022 v textu § 26 odst. 1 písm. a/ zákona č. 117/1995 Sb. nařízením vlády č. 507/2021 Sb. Předmětný jazykový výklad se přitom nikterak neprotiví výkladu logickému; žádný z argumentů (zvláštních argumentů právní logiky) používaných v mezích tohoto výkladu nezakládá jiný úsudek než ten, k němuž lze dospět i výkladem jazykovým. Také výklad systematický je s řečeným ve shodě; všechna dotčená zákonná ustanovení (ustanovení § 24 až § 28 zákona č. 117/1995 Sb.) se nacházejí ve stejné části (části třetí) uvedeného zákona a týkají se příspěvku na bydlení. Použitelnosti úpravy obsažené v § 26a zákona č. 117/1995 Sb. (tam obsaženého zvýšení) při určení celkové výše normativních nákladů na bydlení pro rok 2022, vymezených dříve (podle § 28 zákona č. 117/1995 Sb.) nařízením vlády č. 507/2021 Sb., přitom nebrání ani časová působnost onoho ustanovení; srov. článek II (Přechodná ustanovení), bod 1. zákona č. 17/2022 Sb. Pro naplnění účelu části třetí dané právní normy (vymezení předpokladů, za nichž lze uplatnit nárok na tento příspěvek a určení jeho výše) je tedy význam úpravy obsažené v § 26a zákona č. 117/1995 Sb. zřejmý.

16. Jestliže se určení nezabavitelné částky, která ve smyslu § 278 o. s. ř. nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy, vymezuje (na základě zákonného zmocnění obsaženého v § 278 o. s. ř.) nařízením o nezabavitelných částkách, které v § 1 odst. 1 činí součástí nezabavitelné částky rovněž „částky normativních nákladů na bydlení podle zvláštního právního předpisu“ [na jednu osobu, jde-li o povinného (v poměrech insolvenčního řízení o insolvenčního dlužníka), a (dále) třetinovým podílem, jde-li o další osoby zmíněné v § 1 nařízení o nezabavitelných částkách], a jestliže se v takovém případě částka normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu stanoví pro byt užívaný na základě nájemní smlouvy v obci od 50 000 do 99 999 obyvatel (§ 1 odst. 1 věta druhá nařízení o nezabavitelných částkách), pak je rovněž zřejmé, že oním „zvláštním právním předpisem“ je právě zákon č. 117/1995 Sb. (který částku normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu upravuje).

17. Zbývá dodat, že již ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 15. února 2017, sp. zn. [Cpjn 23/2016](#), uveřejněném pod číslem 3/2017 Sb. rozh. obč. [odstavec 58., str. 69 (521)], Nejvyšší soud vysvětlil, že je všeobecně uznáváno, že poznámky

č. 2

pod čarou nejsou součástí normativního textu, lze je však použít k jeho výkladu, jestliže dávají najevo intenci zákonodárce, podepřenou též dobovým právním kontextem. V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2017, sp. zn. [31 Cdo 1704/2016](#), uveřejněném pod číslem 6/2019 Sb. rozh. obč., pak Nejvyšší soud dodal (srov. odstavec [47] tamtéž), že poznámka pod čarou nemá normativní význam, může však představovat ve spojení s některými právními argumenty interpretační pomůcku. Poznámka pod čarou č. 2) na konci věty druhé § 1 odst. 1 nařízení o nezabavitelných částkách, sice odkazuje „jen“ na § 26 odst. 1 písm. a/ zákona č. 117/1995 Sb. (a nikoli již na ustanovení § 26a uvedeného zákona), ustanovením § 26a odst. 2 písm. a/ zákona č. 117/1995 Sb. jsou však navyšovány (jak rozvedeno výše) právě částky promítnuté v textu § 26 odst. 1 písm. a/ uvedeného zákona nařízením č. 507/2021 Sb. (takže i příslušný odkaz je nutno číst v uvedeném duchu). Jinak řečeno, jakkoli poznámka pod čarou č. 2) na konci věty druhé § 1 odst. 1 nařízení o nezabavitelných částkách není součástí normativního textu, i onen odkaz potvrzuje (interpretačně posiluje) správnost závěru, že částky navýšení měsíčních normativních nákladů na bydlení pro rok 2022 určené ustanovením § 26a odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb. je nutné zohlednit při určení nezabavitelné částky podle § 278 o. s. ř.

18. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že při stanovení nezabavitelné částky, která povinnému nesmí být sražena z měsíční mzdy (§ 278 o. s. ř.), se částka normativních nákladů na bydlení pro rok 2022 (vymezená nařízením vlády č. 507/2021 Sb.) zvyšuje o částku uvedenou v ustanovení § 26a odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb. (ve znění pozdějších předpisů). To platí i při určení nezabavitelné částky pro účely určení výše splátky (insolvenčního) dlužníka při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (§ 398 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona).

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 21

Při ukládání peněžitého trestu se limitace počtu denních sazeb uvedená v § 68 odst. 3 tr. zákoníku týká jen horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody, nikoli i její dolní hranice. Není proto vyloučeno, aby byl počet denních sazeb s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu určen tak, že jejich dvojnásobek nedosáhne dolní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené za spáchaný trestný čin.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. 8 Tdo 138/2022, ECLI:CZ:NS:2022:8.TDO.138.2022.1

č. 21

Peněžitý trest

§ 68 odst. 1, 3 tr. zákoníku

Nejvyšší soud zamítl dovolání nejvyššího státního zástupce podané v neprospěch obviněné R. O. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2021, sp. zn. 9 To 264/2021, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 3 T 74/2020.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 14. 6. 2021, sp. zn. 3 T 74/2020, byla obviněná R. O. uznána vinnou přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku. Za to byla podle § 147 odst. 2 tr. zákoníku odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 2 roků. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku jí bylo uloženo, aby ve zkušební době podmíněného odsouzení podle svých sil nahradila škodu způsobenou trestným činem.

2. Proti označenému rozsudku soudu prvního stupně podala obviněná odvolání. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2021, sp. zn. 9 To 264/2021, byl podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek zrušen v celém výroku o trestu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo znovu rozhodnuto tak, že obviněná byla při nezměněném výroku o vině přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku odsouzena podle § 147 odst. 2, § 67 odst. 2 písm. a), odst. 3 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 30 denních sazeb, přičemž jedna denní sazba činí 1 000 Kč.

3. Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně se obviněná dopustila přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku tím, že dne 2. 9. 2019 kolem

10:30 hodin v P. 10, v ulici XY v blízkosti sloupu veřejného osvětlení č. XY v jízdním pruhu ve směru od ulice XY k ulici XY, když řídila osobní motorové vozidlo tov. zn. XY, reg. zn. XY, nedostatečně sledovala situaci v provozu na pozemních komunikacích, zejména v prostoru za vozidlem, následkem čehož při couvání za účelem zaparkování svého vozidla se jeho zadní částí střetla s chodkyní J. V., která přecházela vozovku ulice XY mimo přechod pro chodce mezerou mezi zaparkovanými vozidly z její levé strany na pravou, tedy ve směru od obchodního centra k poliklinice. Po střetu s vozidlem obviněné poškozená spadla na vozovku a v důsledku toho utrpěla tříštivou zlomeninu horního konce pažní kosti vpravo bez posunu úlomků a zlomeninu horní části stehenní kosti vpravo, přičemž tato zranění výrazně omezovala poškozenou v běžném způsobu života po dobu minimálně 8 týdnů; uvedeným jednáním obviněná porušila své povinnosti uložené jí ustanoveními § 4 písm. a), b) a § 5 odst. 1 písm. b), d) a zejména pak povinnosti uložené jí ustanoveními § 5 odst. 2 písm. g) a § 24 odst. 2, 3 zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů.

4. Pro úplnost je vhodné uvést, že soudy nižších stupňů nerozhodovaly ve věci obviněné poprvé. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 2. 2021, sp. zn. 3 T 74/2020, byla podle § 222 odst. 2 tr. ř. věc obviněné, stíhané pro popsany skutek, v němž byl podanou obžalobou spatřován přečin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku, postoupena odboru dopravně správních činností Magistrátu hl. m. Prahy z důvodu, že nejde o trestný čin, avšak zažalovaný skutek by mohl být jiným orgánem posouzen jako přestupek. Proti tomuto usnesení soudu prvního stupně podala státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 10 stížnost. Z jejího podnětu bylo usnesením Městského soudu v Praze ze dne 14. 4. 2021, sp. zn. 9 To 118/2021, podle § 149 odst. 1 tr. ř. napadené usnesení zrušeno a soudu prvního stupně bylo uloženo, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Proti rozhodnutí soudu druhého stupně podala obviněná k Nejvyššímu soudu dovolání, které bylo usnesením ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. [8 Tdo 136/2022](#), podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. odmítnuto jako nepřipustné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2021, sp. zn. 9 To 264/2021, podal nejvyšší státní zástupce (dále též jen „dovatel“) v zákonné lhůtě v neprospěch obviněné dovolání. Odkázal v něm na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, a namítl, že napadeným rozsudkem byl obviněné uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byla uznána vinnou.

6. Dovatel zrekapituloval dosavadní průběh řízení a připomenul důvody, které odvolací soud vedly k uložení peněžitého trestu ve výměře 30 denních sazeb, přičemž výše jedné denní sazby činí 1 000 Kč, tedy v celkové výši 30 000 Kč. S takto vyměřeným trestem se dovatel neztotožnil, neboť měl za to, že je ve svém důsledku trestem uloženým pod dolní hranicí zákonné trestní sazby stanovené za přečin, jímž byla obviněná uznána vinnou. Na jedné straně dovatel připustil, že ryze formálně byl obviněné uložen peněžitý trest v rámci rozpětí vyplývajícího z § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku, zároveň však poukázal na skutečnost, že byl uložen jako trest samostatný. Dovatel měl za to, že v takovém případě je třeba posuzovat jeho

konkrétní výměru v návaznosti na další ustanovení trestního zákoníku, zejména ve vztahu k trestní sazbě trestu odnětí svobody.

7. Následně nejvyšší státní zástupce konstatoval, že trest odnětí svobody je univerzálním druhem trestu, který lze uložit za jakýkoli trestný čin. Obecně vyjadřuje typovou závažnost všech trestných činů a zároveň je nejpřísnějším druhem trestu, proto zákon předpokládá, že bude ukládán pouze v případě, že mírnějšími druhy trestu nelze dosáhnout účelu trestu, resp. dostatečné nápravy pachatele a ochrany společnosti. Ostatní druhy trestu vyjmenované v § 52 odst. 1 tr. zákoníku lze (až na výjimky) označit za tzv. tresty alternativní. Zatímco s porušením, resp. mařením, některých z nich (např. zákazu činnosti či vyhoštění) je spojena trestní odpovědnost za případný přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 tr. zákoníku, porušení podmínek trestů domácího vězení, obecně prospěšných prací a peněžitého trestu s sebou nese hrozbu přeměny těchto trestů na nepodmíněný trest odnětí svobody. Již z tohoto důvodu je třeba, aby posledně uvedené alternativní tresty byly ekvivalentní případné výměře trestu odnětí svobody.

8. V této souvislosti dovolatel odkázal i na závěry dosavadní rozhodovací praxe týkající se ukládání trestu obecně prospěšných prací, které považoval za použitelné též ve vztahu k ukládání peněžitého trestu, neboť právní konstrukce obou těchto druhů trestů je obdobná. Na základě usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 23. 3. 2010, sp. zn. [13 To 147/2010](#), uveřejněného pod č. 5/2011 Sb. rozh. tr., lze učinit závěr, že přepočtení nevykonaného trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody je třeba považovat za obsahovou složku trestnosti činu. Ačkoli Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. [7 Tz 41/2001](#), zdůraznil, že matematický přepočtení nelze aplikovat striktně, přesto může být trest obecně prospěšných prací uložený v maximální výměře alternativou pouze ke krátkodobému trestu odnětí svobody, který nepřevyšuje 1 rok. V rozsudku ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. [7 Tz 39/2001](#), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že trest obecně prospěšných prací je alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody v případech, v nichž by bylo namísto uložit jen krátkodobý nepodmíněný trest odnětí svobody, tj. ve výměře do 7 měsíců, která se blíží ekvivalentu maximální výměry trestu obecně prospěšných prací. Je sice možné připustit uložení daného trestu i tam, kde by výměra krátkodobého trestu odnětí svobody poněkud převyšovala 7 měsíců, avšak zpravidla je nutno považovat za vyloučené, aby trest obecně prospěšných prací byl alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, který by jinak byl uložen ve výměře převyšující 1 rok. V rozsudku ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. [4 Tz 34/2007](#), uveřejněném pod č. 9/2008 Sb. rozh. tr., Nejvyšší soud uvedl, že je-li za trestný čin, jehož horní hranice sazby trestu odnětí svobody činí 6 měsíců, ukládán trest obecně prospěšných prací, může být jeho výměra stanovena jen tak, aby po případné přeměně celého nevykonaného trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody nebyla po přepočtu překročena uvedená maximální výměra trestu odnětí svobody.

9. Podle názoru nejvyššího státního zástupce je třeba uvedené judikатурní principy vztáhnout i na ukládání peněžitého trestu. I zde je počet dní trestu odnětí svobody, který případně bude pachatel vykonávat po přeměně ve smyslu § 69 odst. 2 tr. zákoníku, obsahovou složkou peněžitého trestu, kterou nelze jakkoli oddělovat. Stejně jako výše finanční částky, kterou musí odsouzený pachatel vcelku nebo ve splátkách zaplatit, také výše případně přeměněného trestu představuje rozhodující kritérium pro výslednou citelnost uloženého peněžitého trestu. Nově přijatá právní úprava obsažená v zákoně č. 333/2020 Sb. zdůraznila princip, že mezi

počtem denních sazeb, který má být stanoven podle povahy a závažnosti spáchaného trestného činu, a počtem dní trestu odnětí svobody, které musí pachatel vykonat v důsledku nezaplacení peněžitého trestu, existuje přímá úměra. Jsou-li tedy orgány činné v trestním řízení povinny důsledně respektovat zásadu *nulla poena sine lege* upravenou v § 37 odst. 1 tr. zákoníku a nejsou-li ve věci dány mimořádné okolnosti předpokládané např. v § 58 tr. zákoníku, je nutno ukládat trest podle zákonné trestní sazby stanovené pro trestný čin, jehož se pachatel dopustil. K tomu dovolatel odkázal i na § 68 odst. 3 větu druhou tr. zákoníku, stejně jako § 314e odst. 5 tr. ř., neboť z těchto ustanovení rovněž vyplývá vzájemná souvislost vyměřeného počtu denních sazeb (resp. jejího dvojnásobku) a délky trestu odnětí svobody. Lze tak podle dovolatele učinit dílčí závěr, že má-li být dodržena proporcionalita mezi trestem odnětí svobody a jinými alternativními tresty, pak výměra těchto alternativních trestů musí být v zásadě ekvivalentní k obecně stanovené sazbě trestu odnětí svobody. Přeměněný trest odnětí svobody za případný nevykonaný peněžitý trest totiž musí pachatele motivovat k zaplacení uložené finanční částky. Pokud je však pachateli trestného činu umožněna úvaha, zda je pro něj výhodnější zaplatit peněžitý trest nebo vykonat trest odnětí svobody, který je výrazně kratší, než činí dolní hranice zákonné trestní sazby pro čin, který spáchal, pak takto uložený trest bude jen stěží naplňovat svůj účel.

č. 21

10. Dovolatel shrnul, že obviněná byla uznána vinnou přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku, za který zákon stanoví trest odnětí svobody v trvání od 6 měsíců do 4 roků. Obviněné byl však uložen peněžitý trest ve výměře 30 denních sazeb, přičemž podle mechanismu přepočtu denních sazeb na dny trestu odnětí svobody zakotveného v § 69 odst. 2 tr. zákoníku je obviněná teoreticky ohrožena pouze trestem odnětí svobody v trvání 60 dnů. Takto uložený peněžitý trest tedy zjevně neodpovídá citelnosti jinak v úvahu připadajícího trestu odnětí svobody ve výměře nejméně 6 měsíců, což by odpovídalo alespoň dolní hranici zákonné trestní sazby. Uložený samostatný peněžitý trest umožňující přeměnu na trest odnětí svobody toliko v trvání necelých 2 měsíců proto nelze považovat za alternativu k trestu odnětí svobody ve výměře nejméně 6 měsíců. Takto uložený peněžitý trest je proto třeba ve svém důsledku považovat za trest uložený mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byla obviněná uznána vinnou. Ve věci zároveň ani nelze shledat existenci takových okolností, které by v případě ukládání trestu odnětí svobody umožňovaly snížení trestu pod dolní hranici zákonné trestní sazby za použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku.

11. S ohledem na popsané skutečnosti nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2021, sp. zn. 9 To 264/2021, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal Městskému soudu v Praze věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

12. K dovolání nejvyššího státního zástupce se prostřednictvím svého obhájce vyjádřila obviněná R. O. Předeslala, že s dovoláním v celém jeho rozsahu nesouhlasí, neboť peněžitý trest jí byl uložen při naprostém respektování znění zákona v rámci zákonem stanoveného rozmezí pro tento druh trestní sankce. Obviněná nejprve vyjmenovala skutečnosti, které se jeví být mezi stranami nesporné, a to že byla až dosud trestně i přestupkově

bezúhonná, k celé věci určitou měrou přispělo i spoluzavinění poškozené, obviněná si při řízení motorového vozidla nepočínala riskantně, z čehož plyne nižší závažnost jejího jednání.

13. Následně se obviněná věnovala rozdílu mezi „obecným“ trestem odnětí svobody a "náhradním" trestem za nesplnění trestu alternativního. Uvedla, že dovolatel nesprávně směřuje právní povahu a účel obou těchto trestů. Trest odnětí svobody je možno uložit za každý trestný čin předvídaný trestním zákoníkem, je tedy ve své podstatě trestem generálním. Jde však zároveň o trest subsidiární, neboť přichází v úvahu až v případě, kdy ke splnění účelu trestu nepostačí uložit některý z trestů alternativních. Nazná-li tedy soud, že uložení tohoto generálního trestu není na místě, je tento trest opuštěn a namísto něj je stanoven trest zcela odlišný, alternativní. Až následně za porušení podmínek daného alternativního trestu je soudem stanoven trest náhradní, a to na základě samostatného rozhodnutí o přeměně trestu. Obviněná zdůraznila fakt, že základní trest odnětí svobody je z podstaty věci trestem zcela odlišným od trestu náhradního a plní také zcela jiný účel (odrazení případných pachatelů), zatímco náhradní trest je až trestem přeměňovaným a pachatel ho před spácháním trestného činu z právní podstaty věci nemůže znát. Trestní sazba trestu odnětí svobody se pojí k danému trestnému činu jako takovému, resp. k okamžiku jeho spáchání (dokonání) konkrétním pachatelem. Avšak náhradní trest nijak nesouvisí s touto obecnou trestní sazbou, neboť podmínky pro jeho stanovení jsou naplněny pouze a až v případě, kdy pachatel nesplní původní trest (alternativní), nikoli již v okamžiku spáchání trestného činu. Důvody pro aktivaci těchto dvou trestů jsou tedy zcela odlišné. Tyto tresty tak nelze paušálně ztotožňovat, propojovat či zaměňovat tak, jak to činí nejvyšší státní zástupce v dovolání. I výměry obou trestů jsou trestním zákoníkem explicitně stanoveny pro oba tyto tresty zvlášť právě proto, aby nedocházelo k jejich záměně, a tedy k nesprávné aplikaci práva. Obviněná shrnula, že již přímo zákon předpokládá a činí velký rozdíl mezi oběma tresty tak, že tyto jsou dvěma různými druhy trestání, jsou stanoveny v jiném rozmezí a k jejich uplatnění dochází z odlišných důvodů. Taktéž připomenula, že po novele trestního zákoníku již není možné vyměřit výši náhradního trestu přímo v odsuzujícím rozsudku proto, že důvod pro jeho uložení ještě nevznikl. Předchozí aplikační praxe byla nesprávná, jelikož docházelo k porušení základní zásady trestního práva, a to *nulla poena sine lege*. Nejvyšší státní zástupce se však snaží svým dovoláním zvrátit současný stav a vytvořit precedent nebezpečný pro uplatňování trestního práva v České republice.

14. Dále se obviněná zaměřila na rozdíl mezi peněžitým trestem a trestem obecně prospěšných prací. Připomenula, že oba jsou z hlediska systematiky trestů zařazeny do odlišných skupin, a tedy mají ve vztahu k trestání pachatelů zcela odlišnou funkci – zatímco trest obecně prospěšných prací patří mezi tresty postihující svobodu, peněžitý trest náleží mezi tresty majetkové, s čímž se pojí i jejich účel. Proto je nelze bez dalšího k sobě připodobňovat. K odkazu nejvyššího státního zástupce na ustanovení § 68 odst. 3 tr. zákoníku nebo § 314e odst. 5 tr. ř. a jím citovanou judikaturu obviněná podotkla, že tyto se zabývají stanovením pouze maximální výměry alternativního trestu tak, aby v případě nesplnění jeho podmínek nepřekročil náhradní trest maximální sazbu obecného trestu odnětí svobody stanovenou za daný trestný čin, dolní hranice výměry však stále zůstává v mezích zákona na úvaze soudu s tím, že při ukládání konkrétní sazby (výše) alternativního trestu jsou soudy povinny zvážit zejména konkrétní okolnosti spáchaného trestného činu, poměry pachatele, jeho dosavadní způsob života, chování po činu a další. Shledává-li dovolatel zákonem stanovenou dolní hranici výměry peněžitého trestu jako obecně nedostatečnou,

resp. obecně příliš mírnou, změna je výlučně věcí zákonodárce, neboť jen ten je způsobilý ji provést.

15. Obviněná se zaměřila rovněž na účel trestu. Odvolací soud v této trestní věci považoval za přiměřený a odpovídající všem okolnostem případu toliko trest peněžitý. K tomu obviněná doplnila, že v době vyhlášení napadeného rozsudku se nacházela v pokročilém stadiu těhotenství a s ohledem na očekávané vysoké výdaje byl pro ni peněžitý trest významně citelnou sankcí. I přesto jej v plné výši zaplatila a byla dostatečně potrestána a poučena jak tímto trestem, tak již samotným průběhem trestního řízení. Nejvyšší státní zástupce však požadoval mnohonásobné dodatečné zpřísnění tohoto uloženého a v současné době již vykonaného trestu. Tím by ovšem došlo ke zmaření jak individuální prevence (výchovního účelu) trestu, tak prevence generální.

č. 21

16. Obviněná ve stručnosti připomněla i základní zásady pro ukládání trestů, zejména zásadu zákonnosti a individualizace trestních sankcí. Závěr odvolacího soudu ohledně druhu a výměry uloženého trestu byl podle jejího mínění zcela v souladu s oběma těmito zásadami. Návrh nejvyššího státního zástupce naopak vyžaduje výlučné upřednostnění mechanického uplatnění trestní sankce a zcela ignoruje zásadu individualizace. Nejsou-li při ukládání konkrétního druhu a výměry trestu zásada zákonnosti a individualizace trestu použity stejnou měrou, nemůže stanovený trest odpovídat zákonným požadavkům a jako takový je nepřiměřeným, což z hlediska trestního práva je (mělo by být) nepřipustné.

17. V závěrečné pasáži svého vyjádření obviněná vytkla orgánům činným v trestním řízení nesplnění poučovací povinnosti, a tím i ohrožení jejího práva na spravedlivý proces. Konkrétní pochybení spatřovala v tom, že v rozporu s § 265h odst. 2 tr. ř. nebyla upozorněna na možnost vyjádřit se k podanému dovolání, přestože tato poučovací povinnost je důležitým atributem práva obviněného na obhajobu. Tím měla být porušena zásada *audiatur et altera pars* tvořící jednu ze složek práva na spravedlivý proces vyjádřenou v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. V této souvislosti obviněná v podrobnostech citovala nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 6. 2005, sp. zn. [IV. ÚS 269/05](#), a ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. [II. ÚS 1681/08](#). Obviněná není erudovaným právníkem, a tudíž se musí spoléhat právě na poučení orgánů činných v trestním řízení ohledně svých práv a povinností, na které má plné právo, a to přinejmenším na základě § 33 odst. 5 tr. ř. O možnosti vyjádření se k dovolání se však dozvěděla spíše náhodou – od svého obhájce a obratem mu udělila plnou moc pro řízení před dovolacím soudem. Pokud by se tedy nerozhodla nechat se v dovolacím řízení zastupovat advokátem, ztratila by možnost vznést proti dovolání podanému pouze a jednoznačně v její neprospěch své vlastní protiargumenty a návrhy. Již v této fázi dovolacího řízení tedy došlo k porušení jejích procesních práv a v důsledku toho k významnému ohrožení jejího práva na spravedlivý proces.

18. Obviněná má za to, že dovolání nejvyššího státního zástupce by mělo být odmítnuto či zamítnuto.

III.

Důvodnost dovolání

19. Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání je ve vymezeném rozsahu přípustné, že je podala včas oprávněná osoba a že splňuje náležitosti obsahu dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř. Shledal však, že není důvodné.

20. Nejvyšší státní zástupce v dovolání odkázal na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021 [po novele trestního řádu provedené zákonem č. 220/2021 Sb. je v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř.].

č. 21

21. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným. S odkazem na tento dovolací důvod musí být obsahem námitek buď tvrzení, že byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo že byl uložen trest co do druhu přípustný, avšak mimo zákonnou trestní sazbu. Podstata argumentace dovolatele spočívala v tvrzení, že napadeným rozsudkem odvolacího soudu byl obviněný uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byla uznána vinnou. Takto vznesené dovolací námitky lze podřadit pod uplatněný důvod dovolání.

22. Nejvyšší státní zástupce konkrétně namítal, že pokud by obviněná neuhradila peněžitý trest, který jí byl odvolacím soudem uložen (tj. ve výměře 30 denních sazeb, přičemž jedna denní sazba činí 1 000 Kč), byla by v případě jeho přeměny na základě § 69 odst. 2 tr. zákoníku postižena pouze přímým výkonem trestu odnětí svobody v trvání 60 dnů. To ovšem neodpovídá trestní sazbě trestu odnětí svobody za přečin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, jímž byla obviněná uznána vinnou, která je v § 147 odst. 2 tr. zákoníku stanovena v rozmezí 6 měsíců až 4 roků. Jinak řečeno, trest odnětí svobody hrozící v případě nezaplacení uloženého peněžitého trestu se nachází hluboko pod dolní hranicí zmíněné obecné trestní sazby. Na základě toho dovolatel argumentoval, že nebyla dodržena proporcionalita mezi trestem odnětí svobody a tímto alternativním trestem, přičemž vyjadřoval názor, že výměra alternativních trestů by měla být ekvivalentní k obecně stanovené sazbě trestu odnětí svobody. Na podporu svého právního názoru dovolatel poukazyval na zákonné znění ustanovení § 68 odst. 3 tr. zákoníku a § 314e odst. 5 tr. ř. a na vybranou judikaturu, kterou ve svém dovolání obsáhle citoval. Nejvyšší soud se ovšem s jeho postojem neztotožnil, protože takový závěr, pokud jde o vztah přeměněného alternativního trestu k dolní hranici trestní sazby odnětí svobody stanovené za příslušný trestný čin, nevyplývá ani ze zákona ani z judikatury soudů a nemá spolehlivou oporu ani v závěrech trestněprávní nauky.

23. Podle § 67 odst. 1 tr. zákoníku může soud uložit peněžitý trest, jestliže pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch. V projednávané trestní věci se uplatnil § 67 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož bez podmínek § 67 odst. 1 tr. zákoníku může soud uložit peněžitý trest pouze v případě, že

a) trestní zákon uložení tohoto trestu za spáchaný trestný čin dovoluje, nebo

b) ho ukládá za přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele nepodmíněný trest odnětí svobody současně neukládá.

Jako samostatný trest může být podle § 67 odst. 3 tr. zákoníku uložen peněžitý trest, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

24. Podle § 68 odst. 1 tr. zákoníku se peněžitý trest ukládá v denních sazbách a činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb. Podle § 68 odst. 2 tr. zákoníku denní sazba činí nejméně 100 Kč a nejvíce 50 000 Kč. Podle § 68 odst. 3 tr. zákoníku počet denních sazeb soud určí s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu. Dvojnásobek počtu denních sazeb nesmí však ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody a náhradním trestem odnětí svobody za trest domácího vězení přesahovat horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody. Výši jedné denní sazby peněžitého trestu stanoví soud se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Přitom vychází zpravidla z čistého příjmu, který pachatel má nebo by mohl mít průměrně za jeden den.

č. 21

25. Z hlediska výkonu peněžitého trestu je důležité zmínit i ustanovení § 69 odst. 2 tr. zákoníku následujícího znění: Jestliže pachatel nezaplatí peněžitý trest na výzvu soudu nebo do uplynutí doby, na kterou byl výkon trestu odložen anebo na kterou byly povoleny splátky, a pokud je zřejmé, že by vymáhání peněžitého trestu mohlo být zmařeno nebo by bylo bezvýsledné, přemění soud peněžitý trest nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodne zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom každá zcela nezaplacená částka odpovídající jedné denní sazbě se počítá za dva dny odnětí svobody.

26. Jen pro úplnost je vhodné doplnit, že v případě mladistvých soud pro mládež podle § 27 odst. 2, 3, 4 a 5 z. s. m. uloží peněžitě opatření v rozmezí od 10 do 365 denních sazeb, přičemž denní sazba činí nejméně 100 Kč a nejvíce 5 000 Kč. Počet denních sazeb nesmí ani spolu s uloženým trestním opatřením odnětí svobody a náhradním trestním opatřením odnětí svobody za trestní opatření domácího vězení přesahovat horní hranici trestní sazby snížené podle § 31 odst. 1 z. s. m. Při přeměně peněžitě opatření v trestní opatření odnětí svobody se každá zcela nezaplacená částka odpovídající jedné denní sazbě počítá za jeden den odnětí svobody. V dalším se dovolací soud nebude zabývat podmínkami ukládání peněžitě opatření mladistvým, protože to není významné pro rozhodnutí v projednávaném případě (i zde se však použijí totožné zásady a východiska).

27. Odvolací soud uložil obviněné peněžitý trest na základě ustanovení § 67 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jelikož ustanovení § 147 odst. 2 tr. zákoníku výslovně uvádí peněžitý trest jako jednu z alternativ potrestání pachatele. Soud rovněž pod body 20. a 21. odůvodnění napadeného rozsudku odpovídajícím způsobem (byť poněkud chaoticky) odůvodnil, proč zvolil peněžitý trest jako samostatný trest ve smyslu § 67 odst. 3 tr. zákoníku, přičemž ani dovolatel proti tomuto postupu nevznnesl žádné výhrady. Taktéž výměra peněžitě opatření respektuje zákonné požadavky – 30 denních sazeb se pohybuje v rozmezí 20 až 730 celých denních sazeb uvedeném v § 68 odst. 1 tr. zákoníku, stejně tak výše jedné denní sazby 1 000 Kč odpovídá rozpětí stanovenému v § 68 odst. 2 tr. zákoníku (nejméně 100 Kč a nejvíce 50 000 Kč). Soud ovšem plně respektoval i § 68 odst. 3 tr. zákoníku, neboť dvojnásobek počtu denních sazeb v daném případě nepřekračuje horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody, která činí 4 roky. Nejvyšší státní zástupce sice v tomto ohledu poukazoval na vzájemnou souvislost mezi vyměřeným počtem denních sazeb (resp. jeho dvojnásobkem) a trestní sazbou odnětí svobody stanovanou pro příslušný trestný čin, nicméně toto pravidlo zákonodárce explicitně

stanoví pouze ve vztahu k horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody, zatímco o obdobném principu ve vztahu k její dolní hranici se vůbec nezmiňuje. Totéž lze konstatovat také o dovolatelem odkazovaném ustanovení § 314e odst. 5 tr. ř., podle něhož platí, že je-li trestním příkazem ukládán peněžitý trest, nesmí dvojnásobek počtu denních sazeb ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody a náhradním trestem odnětí svobody za trest domácího vězení přesahovat 1 rok (tj. maximální možnou výši trestu, kterou lze uložit trestním příkazem). Nabízí se tedy otázka, zda lze analogicky uplatnit obdobné pravidlo i ve vztahu k dolní hranici zákonem stanovené trestní sazby, jak požaduje nejvyšší státní zástupce s argumentem, že má-li být dodržena proporcionalita mezi trestem odnětí svobody a jinými alternativními tresty, pak výměry těchto alternativních trestů musí být v zásadě ekvivalentní k obecně stanovené sazbě trestu odnětí svobody.

č. 21

28. V této souvislosti je vhodné alespoň ve stručnosti zaměřit pozornost na obecný náhled na trestání v českém právním řádu. V něm se mimo jiné projevuje zásada *depenalizace* spolu se zdůrazněním principu, že trest odnětí svobody je nutno chápat jako *ultima ratio* sankčního systému. Celkově platí, že újma, která je pachateli trestní sankcí, nemá přesahovat míru nezbytně nutnou k ochraně společnosti. Trest spojený se ztrátou svobody je proto nutno použít, pokud nelze zamezit trestným činům a zajistit obnovení narušených právních vztahů alternativním řešením (upuštěním od potrestání, podmíněným zastavením trestního stíhání apod.) ani uložením tzv. alternativních trestů (např. trestu obecně prospěšných prací, peněžitého trestu). Pokud má být trestními sankcemi dosaženo odpovídajícího pozitivního účinku na pachatele, musejí konsekvence tohoto právního zásahu odpovídat hlediskům spravedlnosti a přiměřenosti. Jen takové trestní sankce mohou být v právním státě obecně akceptovány jako záruka nastolení právního pořádku, vedoucího k zamezení trestné činnosti potenciálních pachatelů (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 484 až 486).

29. Lze tedy shrnout, že trest by měl být ukládán a individualizován v té (nejnižší možné) míře, která však bude v konkrétním případě dostatečná k naplnění jeho účelu, jímž je primárně ochrana společnosti před trestnými činy. Je navíc zjevné, že tzv. alternativní tresty jsou chápány jako mírnější než trest odnětí svobody (zejména ten spojený s jeho přímým výkonem), a proto by měly být preferovány u těch méně závažných trestných činů, u nichž s ohledem na osobu a poměry pachatele postačují k jeho nápravě i účinné ochrany společnosti. Dvojnásob to platí, pokud je alternativní trest ukládán jako samostatný, v čemž je jednoznačně vyjádřen právě záměr postihnout pachatele mírněji než uložením trestu odnětí svobody. Tato idea se naplno projevila i v novele trestního zákoníku a dalších předpisů provedené zákonem č. 333/2020 Sb., která se významným způsobem dotkla úpravy peněžitého trestu. V důvodové zprávě k zákonu č. 333/2020 Sb. je deklarováno, že u trestných činů, u kterých to jejich povaha umožňuje, by měly být zásadně ukládány jiné tresty než trest odnětí svobody, ledaže by s přihlédnutím k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele, jeho dosavadnímu způsobu života a možnostem nápravy uložení alternativního trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Jedním z cílů zmíněné novelizace bylo tudíž zvýšení počtu ukládání peněžitých trestů, a to ať již jako trestů samostatných, či ukládaných vedle jiného trestu.

30. V obsahu důvodové zprávy k zákonu č. 333/2020 Sb. je akcentován také závěr, že pro přeměnu nevykonaného peněžitého trestu je stanoven pevně daný přepočít zákonem

určeným poměrem – každá zcela nezaplacená částka odpovídající jedné denní sazbě se počítá za dva dny odnětí svobody. Tato konstrukce vychází z maximální výše dosavadního náhradního trestu odnětí svobody ve výši 4 roků a maximálního počtu denních sazeb, které lze pachateli uložit (730 denních sazeb). Podle důvodové zprávy „z tohoto nového pravidla se pak odvíjí další limitace pro výměru peněžitého trestu s ohledem na zákonnou trestní sazbu trestu odnětí svobody uvedenou u každého jednotlivého trestného činu ve zvláštní části trestního zákoníku (dvojnásobek počtu denních sazeb nesmí ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody přesahovat horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody) – obdobná limitace se uplatní již dnes v případě trestu domácího vězení či obecně prospěšných prací, u nichž též již při výměře těchto trestů se musí počítat s jejich pozdější přeměnou v nepodmíněný trest odnětí svobody, který nemůže být delší, než stanoví trestní zákoník za daný trestný čin ve zvláštní části (viz rozhodnutí pod č. [9/2008](#) Sb. rozh. tr.), naproti tomu může být uložen tak, že po přeměně i celého alternativního trestu nebude nepodmíněný trest odnětí svobody dosahovat ani délky odpovídající dolní hranici trestní sazby u daného trestného činu (viz například rozhodnutí pod č. [41/2002](#) Sb. rozh. tr.)“.

č. 21

31. S dovolatelem lze souhlasit, že nově přijatá právní úprava obsažená v zákoně č. 333/2020 Sb. zdůraznila princip, že mezi počtem denních sazeb, který má být stanoven podle povahy a závažnosti spáchaného trestného činu, a počtem dní trestu odnětí svobody, které musí pachatel vykonat v důsledku nezaplacení peněžitého trestu, existuje přímá úměra. Nelze však souhlasit s tím, že peněžitý trest je nutno ukládat podle zákonné trestní sazby stanovené za trestný čin, jehož se pachatel dopustil. Podle Nejvyššího soudu lze dospět k jednoznačnému závěru, že uložení peněžitého trestu (jakožto trestu mírnějšího a v méně závažných případech také preferovaného před trestem odnětí svobody) je zásadně limitováno pouze horní hranicí trestní sazby trestu odnětí svobody za spáchaný trestný čin (§ 68 odst. 3 tr. zákoníku), nikoliv ovšem jeho dolní hranicí. Nic na tom nemění ani skutečnost, že peněžitý trest je ukládán jako trest samostatný, jako se to stalo v posuzované věci. V opačném případě by bylo ohroženo naplnění účelu trestu právě u jednání (jakým je např. jednání obviněné v této věci), jejichž společenská škodlivost je natolik nízká, že zcela postačuje postihnout pachatele mírněji, než by odpovídalo trestní sazbě odnětí svobody (resp. její dolní hranici) za příslušný trestný čin. V této souvislosti nelze pustit ze zřetele, že peněžitý trest má vlastní zákonem stanovené rozpětí a měl-li by být respektován názor dovolatele, nabízí se např. otázka (nikoliv však již uspokojivá odpověď na ni), v jaké výměře bude peněžitý trest ukládán, není-li u trestu odnětí svobody za trestný čin stanovena dolní hranice trestní sazby. Požadavek vyjádřený nejvyšším státním zástupcem v podaném dovolání by také mohl ve svém důsledku vést k ukládání nepřiměřeně přísných trestů v případech, jakým je právě tento, což by praxi ukládání sankcí v trestním soudnictví neovlivnilo nikterak pozitivním směrem a neodpovídalo by to ani zásadám, na nichž je český právní řád dlouhodobě založen.

32. Dále je potřebné zdůraznit, že ani dovolatelem citovaná judikatura jednoznačně nepotvrzuje jím vyjádřený právní názor. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. [4 Tz 34/2007](#), uveřejněný pod č. 9/2008 Sb. rozh. tr., v tomto duchu zapovídá uložení trestu obecně prospěšných prací v takové výměře, aby byla po případné přeměně celého nevykonaného trestu v nepodmíněný trest odnětí svobody překročena horní hranice příslušné trestní sazby trestu odnětí svobody spáchaného trestného činu. Usnesení téhož soudu ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. [7 Tz 41/2001](#), dokonce výslovně stanoví, že ukládání trestu obecně prospěšných prací však „nemůže vycházet z pouhé priority možnosti teoretického přepočtu

dvou hodin obecně prospěšných prací za jeden den odnětí svobody (§ 45a odst. 4 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů, dále jen "tr. zák.") a následně od ní zvažovat možnost uložení trestu obecně prospěšných prací. Touto úvahou by bylo možno ukládat trest obecně prospěšných prací jen v těch případech, kde by trest odnětí svobody nepřesahoval dobu 200 dnů, což by však v mnoha případech vyloučilo uložení trestu obecně prospěšných prací, neboť u řady trestných činů je dolní hranice trestní sazby stanovena v trvání 1 roku, což je podstatně více, než činí po přepočtu maximální hranice trestu obecně prospěšných prací. Tímto argumentem přepočtu by uložení trestu obecně prospěšných prací u trestných činů, kde vzhledem k jejich povaze a možnostem nápravy pachatele by přicházelo jeho uložení v úvahu, bylo již předem vyloučeno, což bezpochyby nebylo záměrem zákonodárce. Vzhledem k této skutečnosti není tedy vyloučeno uložení trestu obecně prospěšných prací ani u trestných činů, kde by shora uvedeným přepočtem byla překročena hranice 400 hodin obecně prospěšných prací, avšak při plném respektování ustanovení § 45 odst. 1 tr. zák. a v souladu s ustanoveními § 23 odst. 1 a § 31 odst. 1 tr. zák. S tím koresponduje také dovolatelem již nezmiňovaný právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2001, sp. zn. [11 Tz 129/2001](#), uveřejněném pod č. 41/2002-III. Sb. rozh. tr., podle něhož není vyloučeno uložení trestu obecně prospěšných prací v takové výši, že uložený počet hodin tohoto trestu činí z pohledu případné jeho přeměny v trest odnětí svobody méně, než je dolní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené pro příslušný trestný čin, „pokud jsou při ukládání trestu splněny podmínky vymezené zejména v ustanoveních § 23 odst. 1 tr. zák., § 31 odst. 1 tr. zák. a § 45a tr. zák.“. S přesvědčením dovolatele o potřebě zachovávat proporcionalitu mezi trestem odnětí svobody a alternativním trestem by mohly korespondovat snad právní závěry plynoucí z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. [7 Tz 39/2001](#), avšak ani zde se soud nevyjádřil zdaleka tak kategoricky, jak vyznívá argumentace vznesená v podaném dovolání. Konkrétně Nejvyšší soud uvedl, že „v závislosti na povaze každého konkrétního případu je sice možné připustit uložení trestu obecně prospěšných prací i tam, kde by výměra krátkodobého trestu odnětí svobody poněkud převyšovala 7 měsíců, avšak zpravidla je nutno považovat za vyloučené, aby trest obecně prospěšných prací byl alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, který by jinak byl uložen ve výměře převyšující 1 rok“. Je tedy nutno zdůraznit, že Nejvyšší soud ani v citovaném rozhodnutí nevyloučil možnost uložení alternativního trestu, který by po případné přeměně na trest odnětí svobody nedosáhl ani dolní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody za daný trestný čin. Nadto se Nejvyšší soud v tehdy projednávané věci detailně zabýval zejména posouzením stupně nebezpečnosti činu pro společnost (nyní společenské škodlivosti), k čemuž lze z dnešního pohledu doplnit, že právě tato kritéria by měla při volbě trestní sankce hrát podstatně významnější roli než mechanický přepočet opakovaně zmiňovaných trestních sazeb. A pro zajímavost není od věci uvést, že předmětem odkazovaného případu byl skutek mnohonásobně závažnější než jednání obviněné v této trestní věci (pachatel řídil vozidlo pod vlivem alkoholu, za hustého sněžení, čemuž nepřizpůsobil rychlost jízdy, nezvládl řízení, narazil do stromu, a způsobil tak spolujezdci vážná zranění mající povahu těžké újmy na zdraví).

33. Vzhledem ke všemu výše uvedenému lze shrnout, že při určení počtu denních sazeb peněžitého trestu je soud vázán výslovným požadavkem zákona, že dvojnásobek počtu těchto denních sazeb nesmí ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody a náhradním trestem odnětí svobody za trest domácího vězení přesahovat horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody. Limitace počtu denních sazeb peněžitého trestu se týká jen horní hranice jeho trestní

sazby, nikoli i jeho dolní hranice. Tento záměr ostatně výslovně vyjádřil sám zákonodárce v již citované důvodové zprávě k zákonu č. 333/2020 Sb. Není proto zásadně vyloučeno, aby byl počet denních sazeb peněžitého trestu s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu určen tak, že jejich dvojnásobek nedosáhne dolní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody uvedené ve zvláštní části trestního zákona za trestný čin, jímž byl obviněný uznán vinným. Zákonem stanovené předpoklady pro užití moderačního oprávnění podle § 58 tr. zákoníku o mimořádném snížení trestu odnětí svobody nejsou v tomto kontextu relevantní. Důležité ale je, aby – opíraje se o zásady přiměřenosti trestních sankcí (§ 36 tr. zákoníku) – byla při ukládání trestu respektována hlediska zmíněná v § 68 odst. 3 tr. zákoníku a je rozvádějící kritéria zakotvená především do ustanovení § 39 tr. zákoníku. Tomu odvolací soud v posuzované trestní věci dostál, přičemž ani nejvyšší státní zástupce nic nenamítal proti vyhodnocení uvedených požadavků a soustředil se výlučně na obecnou problematiku vztahu mezi výměrou alternativního trestu a zákonnou sazbou trestu odnětí svobody, k níž se Nejvyšší soud zevrubně vyjádřil. V konkrétní rovině tedy nezbývá než odkázat na bod 20. odůvodnění napadeného rozsudku, který koresponduje i s bodem 11. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, aniž by k tomu Nejvyšší soud cokoli doplňoval, neboť by se již přesunul do oblasti zkoumání přiměřenosti uloženého trestu, což by mu v dovolacím řízení nepříslušelo, ani kdyby dovolatel uplatnil nějaké námitky v daném ohledu.

č. 21

34. Obviněná ve vyjádření k dovolání nejvyššího státního zástupce upozornila na procesní nedostatek spočívající v tom, že jí – na rozdíl od jejího obhájce – nebyl doručen opis dovolání nejvyššího státního zástupce, v čemž spatřovala porušení svého práva na spravedlivý proces. Třebaže je tato námitka svojí povahou mimo dosah dovolacího přezkumu Nejvyššího soudu, lze k ní nad rámec řečeného a jen pro úplnost uvést následující. Obviněné nutno přisvědčit, že je povinností soudu prvního stupně doručit opis dovolání nejvyššího státního zástupce jak jejímu obhájci, tak i jí, jak explicitně vyplývá z ustanovení § 265h odst. 2 tr. ř. Podle jeho dikce totiž předseda senátu (samosoudce) soudu prvního stupně doručí opis dovolání státního zástupce nebo příslušného orgánu Úřadu evropského veřejného žalobce obhájci obviněného a obviněnému s upozorněním, že se mohou k dovolání písemně vyjádřit a souhlasit s projednáním dovolání v neveřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.]. V konkrétním případě soud prvního stupně doručil opis dovolání nejvyššího státního zástupce obhájci obviněné, stejně tak ovšem tento opis doručoval i obviněné na adresu XY, tedy na jí označenou adresu pro účely doručování. Protože nebyla zastižena, byla zásilka vložena do domovní schránky dne 11. 1. 2022, což je u jinak správně zvoleného doručování (obálka typu III.) standardní postup, a tím bylo učiněno zadost požadavkům ustanovení § 265h odst. 2 tr. ř. Navíc obhájce informoval obviněnou o dovolání a o její možnosti vyjádřit se k němu a zpracoval s jejím vědomím vyjádření k dovolání, nelze proto reálně uvažovat o jakémkoliv zásahu do práva obviněné na spravedlivý proces.

35. Nejvyšší soud uzavírá, že námitky nejvyššího státního zástupce nejsou důvodné. Proto podané dovolání zamítl podle § 265j tr. ř. Učinil tak v neveřejném zasedání, poněvadž s projednáním v neveřejném zasedání souhlasili nejvyšší státní zástupce i obviněná [§ 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.].

č. 22

Neoprávněným bráněním v užívání domu ve smyslu skutkové podstaty přečinu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku může být i znemožnění využití věcného břemene chůze a jízdy k pozemku obviněného (povinný pozemek) svědčícího vlastníkov jinych pozemků (oprávněné pozemky poškozeného) a zde umístěného jeho domu, bytu nebo nebytového prostoru.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2021, sp. zn. 4 Tdo 609/2021, ECLI:CZ:NS:2021:4.TDO.609.2021.1

č. 22

Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru

§ 208 odst. 2 tr. zákoníku

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné P. F. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 2. 2021, sp. zn. 3 To 114/2020, v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp. zn. 3 T 163/2018.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 11. 3. 2020, sp. zn. 3 T 163/2018, byla obviněná P. F. (dále jen obviněná, popřípadě dovolatelka) uznána vinnou přečinem neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku, kterého se podle skutkové věty výroku o vině citovaného rozsudku dopustila tím, že v době nejméně od 30. 6. 2017 do 20. 11. 2018 v obci XY, okres XY, jako majitelka mimo jiné pozemku parc. č. XY – ostatní komunikace nerespektovala věcné břemeno chůze a jízdy po tomto pozemku ve prospěch vlastníků pozemků parc. č. XY, XY a XY a neumožnila majiteli uvedených nemovitostí, včetně domu č. p. XY umístěného na pozemku parc. č. XY, tj. B. L., používat pozemek parc. č. XY za účelem přístupu k domu č. p. XY a k pozemkům ve vlastnictví jmenovaného, když

- nejméně od 30. 6. 2017 úmyslně změnila původní přístupový kód, který používal B. L., na nový přístupový kód na elektronické bráně stojící souběžně se silnicí I. třídy č. 56 na pozemku parc. č. XY a částečně na pozemku parc. č. XY, čímž znemožnila B. L. přístup ze silnice na pozemek parc. č. XY, dále vystavěla souběžné drátěné oplocení na hranici pozemku parc. č. XY s pozemky ve vlastnictví B. L. a dále vystavěla na dalším svém pozemku parc. č. XY betonové oplocení bránící ve vjezdu z tohoto pozemku na pozemek B. L.;

- poté, co v rámci exekučního řízení byl dne 4. 9. 2018 zbourán čelní plot s elektronickou bránou a zpřístupněn tak vjezd ze silnice na pozemek parc. č. XY, nejméně ve dnech 25. 9. 2018

minimálně v době od 07:30 hodin do 08:30 hodin a 27. 9. 2018 nejméně kolem 13:30 hodiny zaparkovala na místo zbouraného plotu kolmo přes pozemek parc. č. XY svoje osobní motorové vozidlo tov. zn. XY, reg. zn. XY, aby tak zabránila průjezdu k domu č. p. XY, a uzamkla pomocí visacího zámku bránu souběžného oplocení vybudovaného na hranici mezi pozemky parc. č. XY a pozemky ve vlastnictví B. L.;

- přičemž rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 17. 6. 2016, č. j. 13 C 282/2013-538, ve spojení s opravným usnesením ze dne 20. 7. 2016, č. j. 13 C 282/2013-551, a ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 2. 2017, č. j. 11 Co 499/2016-739, který nabyl právní moci dne 21. 3. 2017, byla zamítnuta její žaloba na zrušení věcného břemene chůze a jízdy k pozemku parc. č. XY ve prospěch vlastníků pozemku parc. č. XY a pozemků parc. č. XY a XY;

- a usnesením Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 16. 2. 2018, č. j. 8 Nc 1801/2018-18, které se stalo vykonatelným dne 23. 2. 2018, rozhodl soud předběžně, že P. F. je povinna zdržet se jednání bránících B. L. v přístupu k pozemkům v jeho vlastnictví;

- pozemek parc. č. XY je přitom jediný, který umožňuje realizaci chůze a jízdy k domu č. p. XY a pozemkům ve vlastnictví B. L., které nejsou přímo spojeny s veřejnou cestou, a tímto jednáním mu tak dlouhodobě bezdůvodně bránila v užívání domu č. p. XY.

2. Za shora uvedený přečin a přečin pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku, jímž byla uznána vinnou rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. 3 T 112/2019, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. 11. 2019, sp. zn. 4 To 252/2019, uložil Okresní soud ve Frýdku-Místku obviněné podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku a § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný peněžitý trest v počtu 300 denních sazeb s výší jedné denní sazby 700 Kč, tj. celkem ve výměře 210 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanovil okresní soud obviněné náhradní trest odnětí svobody ve výměře 10 měsíců. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byl poškozený B. L. odkázán se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku Okresní soud ve Frýdku-Místku zrušil výrok o trestu v rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. 3 T 112/2019, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. 11. 2019, sp. zn. 4 To 252/2019, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

4. Proti rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 11. 3. 2020, sp. zn. 3 T 163/2018, podala obviněná odvolání směřující do všech výroků. O podaném odvolání rozhodl Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 10. 2. 2021, sp. zn. 3 To 114/2020, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), e), odst. 2 tr. ř. z podnětu odvolání obviněné zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu a sám za splnění podmínek § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněné za přečin neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku a sbíhající se přečin pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku, jímž byla uznána vinnou rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. 3 T 112/2019, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. 11. 2019, sp. zn. 4 To 252/2019, uložil podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2, § 67 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku souhrnný peněžitý trest v počtu

100 denních sazeb s výší jedné denní sazby 700 Kč, tj. celkem ve výměře 70 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněný stanoven pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl peněžitý trest vykonán, náhradní trest odnětí svobody v trvání 5 měsíců. Současně Krajský soud v Ostravě zrušil výrok o trestu v rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. 3 T 112/2019, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. 11. 2019, sp. zn. 4 To 252/2019, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Jinak zůstal napadený rozsudek nezměněn.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 22

5. Proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 2. 2021, sp. zn. 3 To 114/2020, podala obviněná prostřednictvím obhájce dovolání proti výroku o vině a trestu z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Předně dovolatelka připouští, že si je vědoma skutečnosti, že dovolání je mimořádný opravný prostředek a že nemůže sloužit k „běžné revizi skutkových zjištění“. Dovolatelka je přesvědčena o přímém rozporu informace Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště v XY, se skutkem, pro který byla pravomocně odsouzena, z čehož dovozuje, že její jednání nemohlo být trestným činem. Argumentuje neexistencí věcného břemene a současně skutečností, že věcné břemeno nezatěžovalo konkrétní pozemky v jejím výlučném vlastnictví. Namítá, že orgány činné v trestním řízení nepostupovaly podle § 2 odst. 5 tr. ř., byť soudy vycházely z pravomocného civilního rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě, a že soudům nebylo divné, s jakou intenzitou vytrvale tvrdí dané skutečnosti. Obviněná vytkla postup soudů, které „nešly do hloubky a nevyvrácení její obhajoby“. Současně uvádí, že se stala terčem kybernetické trestné činnosti a že žádné pomluvy nepsala. Nenaplnění znaků projednávaného trestného činu dovozuje z nezatížení věcného břemene pozemku parc. č. XY ve prospěch pozemků parc. č. XY, XY a XY, když tyto pozemky nebyly nikdy oprávněnými z věcného břemene, čímž nedošlo k žádnému neoprávněnému zásahu ze strany obviněné. Obviněná předložila rozhodnutí katastrálního úřadu ze dne 6. 5. 2021, č. j. OR-204/2021-802-1, tj. oznámení o opravě chyby v údajích katastru nemovitostí. Z tohoto důvodu se nemohla dopustit přečinu, za něhož je pravomocně odsouzena. Soudům nižších stupňů dále vytýká, že vycházely toliko z historických rozhodnutí katastrálního pracoviště u obecního úřadu v XY, stejně jako u stavebního úřadu Městského úřadu v XY a že pokud by tak nečinily, jistě by došly k závěru, že její jednání nelze podřadit pod žádnou skutkovou podstatu uvedenou v trestním zákoníku. Současně obviněná namítá, že odvolací soud nadřadil odvozené věcné právo - věcné břemeno vlastnickému právu. Akcentuje, že i odvolací soud nemá pochyb o obstarání si jednoduššího přístupu poškozeného k předmětným nemovitostem, ovšem zaujímá stanovisko, že poškozený si nebude zajišťovat jiný přístup, když už jeden má, byť sporný, a obviněná to považuje za protimluv.

6. V závěru podaného dovolání obviněná navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 2. 2021, sp. zn. 3 To 114/2020, a podle § 265k odst. 2 tr. ř. i rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 11. 3. 2020, sp. zn. 3 T 163/2018, a aby dále postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř.

7. Dovolatelka následně dne 25. 5. 2021 sama prostřednictvím e-mailové komunikace zaslala Nejvyššímu soudu podání, jež nazvala "dovolání proti nezákonným rozsudkům", včetně dalších podání v podobě příloh, které se vztahují k projednávané věci stran věcného břemene.

8. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání konstatuje, že těžiště námitek obviněné spočívá v tvrzení, že věcné břemeno, které nerespektovala, vůbec neexistuje. Tuto argumentaci považuje státní zástupce za skutkovou, přičemž poukazuje na závěry soudů nižších stupňů, které na základě provedení dokazování dospěly k závěru, že věcné břemeno existuje. Současně zdůrazňuje, že otázka existence věcného břemene souvisela s otázkou viny, takže soudy nižších stupňů nebyly vázány civilním rozhodnutím, to ovšem nebránilo tomu, aby k výsledkům civilního řízení přihlížely, zejména za situace, kdy v rámci civilního řízení ve věci rozhodoval Nejvyšší soud, ale i Ústavní soud.

č. 22

9. Státní zástupce dále akcentuje, že dovolání nelze opírat o nové skutečnosti a důkazy, a tudíž je bezpředmětný odkaz dovolatelky na oznámení katastrálního úřadu o chybě v údajích katastru nemovitostí. Nové skutečnosti by mohla dovolatelka uplatnit v jiném mimořádném oprávném prostředku, a to v návrhu na povolení obnovy řízení. Nadto státní zástupce uvádí, že z provedené opravy nevyplývá, že by věcné břemeno neexistovalo, jedná se v podstatě o technickou opravu, když údaje o věcném břemenu byly přeneseny do jiné části příslušných listů vlastnictví. V tomto směru také odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. [22 Cdo 3199/2017](#), ve kterém bylo konstatováno, že existence věcného břemene (nyní služebnosti) není bezvýjimečně odvislá od zápisu v katastru nemovitostí. Rovněž námitka, že poškozený má možnost přístupu k domu jiným způsobem je primárně skutkového charakteru.

10. V závěru podaného vyjádření navrhl státní zástupce podané dovolání obviněné jako nedůvodné podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítnout. Vyslovil podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. souhlas s projednáním dovolání v neveřejném zasedání a to i pro případ odlišného stanoviska podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněné je přípustné [§ 265a odst. 1, 2 písm. a) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou prostřednictvím obhájce, tedy podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. a v souladu s § 265d odst. 2 tr. ř., přičemž lhůta k podání dovolání byla ve smyslu § 265e tr. ř. zachována.

12. Nejvyšší soud nicméně na tomto místě považuje za nezbytné zdůraznit, že jako soud dovolací přihlíží pouze k podáním, jež byla učiněna obviněnou prostřednictvím obhájce v rámci dvouměsíční lhůty podle § 265e odst. 1 tr. ř., přičemž rozsah, v němž je rozhodnutí dovoláním napadáno, a důvody dovolání lze měnit pouze po dobu trvání lhůty k podání dovolání podle § 265f odst. 2 tr. ř. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. [7 Tdo 405/2008](#), a přiměřeně též usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2008, sp. zn. [III. ÚS 1706/08](#), a usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. [IV. ÚS 692/20](#)). Dodatečná modifikace již podaného dovolání, a to, pokud jde o rozsah, v němž je napadáno některé z rozhodnutí uvedených v § 265a odst. 1, 2 tr. ř., tak i co do důvodů dovolání uvedených v § 265b tr. ř.,

je možné pouze po dobu dovolací lhůty. Rozsah, v němž je rozhodnutí dovoláním napadáno, se týká toho, kolik výroků a v kterých směrech dovolatel napadá, resp. zda napadá určitý výrok celý nebo jen jeho část. Tento rozsah pak může být zúžen, nebo naopak rozšířen. Pokud jde o změnu důvodů dovolání, dovolatel je oprávněn nahradit stávající důvod nebo některý z nich jiným důvodem nebo doplnit dovolání novým, dosud neuvedeným důvodem. I po dodatečných modifikacích dovolání podle § 265f odst. 2 tr. ř. musí zůstat zachovány obligatorní obsahové náležitosti dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř. Změny dovolání podle § 265f odst. 2 tr. ř. je dovolatel oprávněn činit jen do uplynutí své dvouměsíční dovolací lhůty podle § 265e tr. ř., a to včetně jakékoliv doplňování důvodů dovolání v rámci uplatněných dovolacích důvodů. Změny provedené poté jsou bez jakéhokoli právního významu a Nejvyšší soud k nim nepřihlíží. S ohledem na uvedené Nejvyšší soud nemůže přihlížet k podání obviněné zaslané elektronicky Nejvyššímu soudu přímo z její e-mailové adresy, tedy nikoliv prostřednictvím obhájce, neboť toto bylo učiněno jednak po uplynutí dovolací lhůty, jednak nebylo podáno prostřednictvím obhájce (blíže viz § 265d odst. 2 tr. ř.). Podání obviněné označené jako „dovolání“ ze dne 25. 5. 2021 tedy nemůže být Nejvyšším soudem vůbec přezkoumáváno v rámci dovolacího řízení a nemůže být na ně nijak reagováno.

č. 22

IV.

Důvodnost dovolání

13. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněnou naplňují jí uplatněný zákonem stanovený dovolací důvod, jehož existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

14. Ve smyslu § 265b odst. 1 tr. ř. je dovolání mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotněprávních vad, nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněné dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (viz omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolat Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by katalog dovolacích důvodů. Už samo chápání dovolání jako mimořádného opravného prostředku ospravedlňuje restriktivní pojetí dovolacích důvodů Nejvyšším soudem (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 73/03](#)). Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozsudku z vlastní iniciativy. Právně fundovanou argumentaci má přitom zajistit povinné zastoupení obviněného obhájcem – advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

15. Důvod dovolání vymezený ustanovením § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Poukazem na uvedený dovolací důvod se nelze v zásadě domáhat přezkoumání učiněných skutkových zjištění, pokud ovšem tato jsou takového druhu a rozsahu, že na jejich základě lze přijmout jim adekvátní právní závěry. Skutkový stav je tak při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny v souvislosti s provedeným dokazováním a následně právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. S poukazem na označený dovolací důvod se za dané situace nelze domáhat přezkoumání skutkových zjištění, na kterých je napadené rozhodnutí vystavěno. Nejvyšší soud se tedy nemůže odchýlit od skutkového zjištění, které bylo provedeno v předcházejících řízeních a je takto zjištěným skutkovým stavem vázán. Povahu právně relevantních námitek nemohou mít takové námitky, které směřují do oblasti skutkového zjištění a hodnocení důkazů, či takové námitky, kterými dovolatelé vytýkají neúplnost provedení dokazování. Dovolací soud musí – s výjimkou případu tzv. extrémního nesouladu – vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání a jím vyvolaného následku v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

16. Ze skutečností výše uvedených vyplývá, že východiskem pro existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jsou v pravomocně ukončeném řízení stabilizovaná skutková zjištění vyjádřená především v popisu skutku v příslušném výroku rozhodnutí ve věci samé, popřípadě i další soudem (soudy) zjištěné okolnosti relevantní z hlediska norem hmotného práva (trestního, ale i jiných právních odvětví).

17. Na podkladě těchto východisek přistoupil Nejvyšší soud k posouzení dovolání obviněné P. F.

18. Vzhledem ke konkrétnímu obsahu dovolacích námitek považuje Nejvyšší soud především za vhodné uvést, že obviněná v podaném dovolání uplatňuje v podstatě stejné námitky jako v řízení před soudy nižších stupňů, přičemž tyto na její obhajobu reagovaly, tedy zabývaly se jí. V souvislosti s námitkami, které obviněná uplatnila v rámci podaného dovolání a jež jsou shodné s námitkami uplatněnými v podaném odvolání, je třeba uvést, že na situaci, kdy obviněná v podaném dovolání opakuje shodné námitky, které uplatnila před soudy nižších stupňů a s nimiž se tyto soudy řádně a náležitě vypořádaly, dopadá usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), publikované v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu (vydáváném v Nakladatelství C. H. Beck, ročník 2002, svazek 17, pod č. T 408.), podle kterého jde o dovolání zpravidla neopodstatněné. Takovým je i dovolání obviněné v dané věci.

19. Bez ohledu na shora naznačený závěr lze konstatovat, že obviněná formálně opírá své námitky o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ovšem jí namítané vady nelze podřadit pod uplatněný dovolací důvod a neodpovídají ani žádnému jinému dovolacímu důvodu. Obviněná totiž primárně sice vytýká soudům nižších stupňů nespáchání přečinu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku, ovšem na podkladě námitek, že neexistovalo žádné věcné břemeno

ve prospěch vlastníků pozemků č. XY, XY a XY. Takto formulovanými dovolacími námitkami obviněná jen vyjadřuje nesouhlas se skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů, a tudíž pouze zpochybňuje skutková zjištění soudů nižších stupňů týkající se existence předmětného věcného břemene. Takovou argumentaci zcela mívá hranice deklarovaného dovolacího důvodu a její námitky nemohou zakládat přezkumnou povinnost Nejvyššího soudu.

20. Kromě toho Nejvyšší soud považuje za nutné uvést, že soudy nižších stupňů své skutkové a právní závěry řádně zdůvodnily. Zde je namístě odkázat zejména na rozsudek soudu prvního stupně, který řádně zdůvodnil své úvahy ohledně rozsahu dokazování a hodnocení provedených důkazů. Uvedený soud následně přesvědčivým způsobem objasnil, k jakým skutkovým závěrům dospěl a na podkladě jakých důkazů [zejména výpovědi obviněné, výpovědi poškozeného, listinných důkazů (výpisů z katastru nemovitostí, soudních rozhodnutí v civilním řízení, fotodokumentace, vyjádření silničního správního úřadu, rozhodnutí stavebního úřadu aj.)]. Odvolací soud se pak plně ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, když v podaném odvolání obviněná, jak již bylo naznačeno, uplatnila obdobné námitky jako v dovolání, přičemž se ovšem nespokojil pouze s odkazem na písemné odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, nýbrž sám doplnil dokazování a následně řádně odůvodnil své úvahy z pohledu uplatněných námitek obviněné.

21. Soud prvního stupně provedl ve věci nadstandardní rozsáhlé dokazování, nečinil tak selektivním způsobem, neboť prováděl důkazy, jak navržené obžalobou, tak obhajobou, a věnoval náležitou a dostatečnou pozornost hodnocení jednotlivých listinných důkazů v kontextu s ostatními provedenými důkazy. Lze tedy uzavřít, že soud prvního stupně v rámci kontradiktorního řízení provedl dokazování v rozsahu, který mu umožnil zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti a v rozsahu nezbytném pro jeho rozhodnutí.

22. Hodnocení důkazů soudy nižších stupňů zároveň nevykazuje žádné znaky libovůle či svévole, nýbrž odpovídá zásadám logiky. V dané věci pak nebyl zjištěn ani tzv. extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci, který ani obviněná v rámci podaného dovolání nenamítá, a proto nebylo žádného objektivního důvodu pro pochybnosti o správnosti napadených rozhodnutí.

23. Nejvyšší soud považuje za nutné ještě zdůraznit, že v dané věci nebylo primární úlohou trestního soudu posuzovat, zda byl možný přístup k nemovitostem poškozeného jiným způsobem než prostřednictvím věcného břemene zřízeného k pozemku obviněné. Pro posouzení viny dovolatelky stran dalších způsobů vstupu na pozemky poškozeného je taková námitka zcela irelevantní a nepodstatná. Nejvyšší soud, jakož i soudy nižšího stupně, musí vycházet z právního i faktického stavu v době spáchání přečinu. Přesto považuje Nejvyšší soud za vhodné uvést, že obviněná po poškozeném fakticky požaduje, aby se dobrovolně vzdal existujícího věcného břemene, které mu právně umožňuje přístup k jeho nemovitostem, a aby požadoval zřízení věcného břemene umožňujícího mu přístup k jeho nemovitostem po někom jiném, aniž by měl zaručeno, že mu jiný vlastník pozemků umožní tento přístup přes svůj pozemek, a že tedy poškozený nebude muset vést civilní spor. Takový postup poškozeného by byl krajně riskantní a mohl by vést k tomu, že by měl skutečně právně velmi ztížený přístup ke své nemovitosti, popřípadě po jistou dobu zcela vyloučen jakýkoli přístup. V tomto směru je třeba uvést, že skutečnost, že vlastníci přiléhajících nemovitostí v jisté omezené míře umožnili poškozenému přístup k jeho nemovitosti,

nelze chápat tak, že mu to po právu umožní i v budoucnu, neboť z jejich strany jde o jistou vstřícnost vůči poškozenému, nikoliv o jejich právní povinnost. Nad rámec tohoto závěru je také nezbytné zdůraznit, že pokud by se poškozený dobrovolně vzdal exitujícího věcného břemene, tak by takový postup mohl vést k tomu, že by mu právo nezbytné cesty k jeho nemovitosti ve vztahu k jiným vlastníkům nemovitostí nemuselo být přiznáno s odkazem na § 1032 odst. 1 písm. b) o. z. (viz přiměřeně Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. [III. ÚS 2408/18](#)).

24. Jinak řečeno, pro posouzení viny a naplnění skutkové podstaty přečinu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku v daném případě nebylo rozhodné, zda existoval případně i jiný omezený přístup na pozemky poškozeného, nýbrž stav zapsaný v katastru nemovitostí stran věcného břemene v době spáchané trestné činnosti. Jestliže věcné břemeno chůze a jízdy k pozemku parc. č. XY ve prospěch vlastníků pozemku parc. č. XY a pozemků parc. č. XY a XY bylo řádně zapsáno ve veřejném rejstříku, kterým katastr nemovitostí je, pak takový zápis musí respektovat každý a kdokoliv může vycházet ze stavu zapsaného v katastru nemovitostí. Jestliže tedy věcné břemeno chůze a jízdy k pozemku parc. č. XY ve prospěch vlastníků pozemku parc. č. XY a pozemků parc. č. XY a XY bylo v době trestné činnosti obviněné zapsáno v katastru nemovitostí, musela se jím dovolatelka řídit. Obecně lze připustit, že jiný plnohodnotný přístup k nemovitosti bez toho, že by poškozený byl odkázán na jistou vstřícnost vlastníků jiných pozemků, by mohl vést za určitých okolností k úvahám o možnosti neuplatnění trestní odpovědnosti s použitím zásady subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku. O takový případ ovšem v dané věci nejde.

25. Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že si je vědom skutečnosti, že předmětný zápis v katastru nemovitostí – veřejném seznamu má povahu vyvratitelné domněnky. Tento závěr ovšem neopravňoval obviněnou k tomu, aby ignorovala věcné břemeno a bránila poškozenému opakovaně v užívání předmětných nemovitostí. Je totiž nutno respektovat zásadu materiální publicity. Podle § 980 odst. 1 o. z. platí, že je-li do veřejného seznamu zapsáno právo k věci, neomlouvá nikoho neznalost zapsaného údaje. Podstatou zásady materiální publicity je zákonná ochrana důvěry v údaje zapsané ve veřejném seznamu, v tomto případě v katastru nemovitostí. Pokud obviněná nesouhlasila s tímto zápisem do veřejného seznamu, měla možnost se proti němu bránit právními prostředky, nikoliv trestnou činností. Zde je třeba odkázat na ustanovení § 986 odst. 1 o. z., podle něhož ten, kdo tvrdí, že je ve svém právu dotčen zápisem provedeným do veřejného seznamu bez právního důvodu ve prospěch jiného, může se domáhat výmazu takového zápisu a žádat, aby to bylo ve veřejném seznamu poznamenáno. Orgán, který veřejný seznam vede, vymaže poznámku spornosti zápisu, nedoloží-li žadatel ani do dvou měsíců od doručení žádosti, že své právo uplatnil u soudu. Postup podle tohoto ustanovení vede k zápisu poznámky spornosti do katastru nemovitostí. Dále je nezbytné doplnit, že zápis poznámky spornosti zápisu v katastru nemovitostí upravuje rovněž § 24 zákona č. 256/2013, o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů. Katastrální zákon pod označením "poznámka spornosti zápisu" zahrnuje, jak právní úpravu poznámky rozepře, tak poznámky spornosti: "Není-li stav zapsaný v katastru v souladu se skutečným právním stavem, osoba, jejíž věcné právo je dotčeno, se domáhá odstranění nesouladu, a prokáže-li, že své právo uplatnila u soudu, запиše se na její žádost do katastru poznámka spornosti zápisu. Obdobně se запиše do katastru poznámka spornosti zápisu i v případě, že někdo tvrdí, že je ve svém právu dotčen zápisem provedeným do katastru

bez právního důvodu ve prospěch jiného, a žádá, aby to bylo v katastru poznamenáno. Poznámku spornosti zápisu, která působí proti zápisu provedenému na základě napadeného právního jednání a na něj navazujícím zápisům, zapíše katastrální úřad také na základě oznámení soudu o podané žalobě nebo na základě doloženého návrhu žalobce, pokud žalobce podal žalobu o určení, že právní jednání, na jehož základě má být zapsáno právo do katastru, je neplatné, zdánlivé nebo zrušené." Současně je třeba uvést, že pokud by se obviněná domáhala výmazu zápisu v katastru nemovitostí a o tomto výmazu nebylo kladně pravomocně rozhodnuto, tak musí obviněná respektovat tento zápis, a to stejně jako státní orgány a jiné subjekty.

č. 22

26. Nad rámec tohoto závěru je třeba akcentovat, že z katastru nemovitostí jako veřejně dostupného veřejného rejstříku je patrné, že v katastru nemovitostí bylo v době spáchání trestné činnosti zapsáno věcné břemeno chůze a jízdy k pozemku parc. č. XY (povinný pozemek) ve prospěch vlastníků pozemku parc. č. XY a pozemků parc. č. XY a XY (oprávněné pozemky); do 31. 8. 2016 navíc věcné břemeno hnaní dobytka, které bylo zrušeno výrokem pod bodem II. v rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 17. 6. 2016, sp. zn. 13 C 282/2013. Ve vztahu k zákonnosti a pravdivosti zápisu v katastru nemovitostí, jak již bylo naznačeno, probíhalo občanskoprávní řízení, které iniciovala právě obviněná, která vystupovala jako žalobce, a toto řízení dospělo až k Nejvyššímu soudu jako soudu dovolacímu, ale nakonec i k Ústavnímu soudu. Žaloba obviněné o zrušení věcného břemene chůze a jízdy k pozemku parc. č. XY ve prospěch vlastníků pozemku parc. č. XY a pozemků parc. č. XY a XY byla rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 17. 6. 2016, sp. zn. 13 C 282/2013 (výrokem pod bodem III.), ve znění opravného usnesení téhož soudu ze dne 20. 7. 2016 a ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 2. 2017, sp. zn. 11 Co 499/2016, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. [22 Cdo 3199/2017](#), zamítnuta.

27. Nejvyšší soud neshledává žádnou vadu v postupu soudů nižších stupňů, jestliže vycházely z těchto civilních rozsudků, v nichž byla otázka věcného břemene vyřešena a postavena na jisto, byť lze připustit, že trestní soudy nejsou takovým pravomocným civilním rozhodnutím vázány, pokud jde o posouzení viny obviněné (viz § 9 odst. 1 tr. ř.). Protože otázka existence věcného břemene nepochybně je podstatná pro posouzení viny obviněné, musel si trestní soud tuto otázku nepochybně posoudit jako předběžnou podle § 9 odst. 1 tr. ř. bez ohledu na existenci pravomocného civilního rozhodnutí. Jinak vyjádřeno, byť se šlo o předběžnou otázku z odvětví občanského práva, musely si ji soudy nižších stupňů posoudit samy (výjimku by představovalo řešení otázek osobního stavu podle § 9 odst. 2 tr. ř., otázky vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení podle § 10 odst. 2 tr. ř., souladnosti zákona s ústavním pořádkem, což přísluší Ústavnímu soudu, a předběžných otázek v působnosti Soudního dvora Evropské unie podle § 9a tr. ř.; o žádnou z uvedených výjimek tu ovšem nešlo) – viz k tomu např. Šámal, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 170 a násl.; Drašík, A., Fenýk, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 83 a násl. Tento princip vychází ze základního pravidla *iura novit curia* a má ústavněprávní základ v čl. 40 odst. 1 a čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle nichž rozhoduje o vině a trestu jen soud v trestním řízení (proto soud v trestním řízení může dospět i ke zcela jiným závěrům v dané předběžné otázce týkající se viny oproti rozhodnutí soudu v civilní věci) – viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. [III. ÚS 2042/08](#), uveřejněný ve svazku 55 pod č. 247 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Přesto platí,

že soud rozhodující v trestním řízení nemůže zcela ignorovat rozhodnutí o předběžné otázce učiněné civilními soudy v občanském soudním řízení s odkazem na § 9 odst. 1 tr. ř., a přestože si otázku týkající se viny musí posoudit sám, je jeho povinností se vypořádat s argumentací civilních soudů a případnou odchylku od jiného pravomocného rozhodnutí v civilní věci k téže otázce náležitě odůvodnit (viz k tomu zejména rozhodnutí pod č. [17/2005](#), č. [17/2009](#), č. [42/2012](#) a č. [5/2020-III](#). Sb. rozh. tr.).

28. Z pohledu těchto závěrů je třeba uvést, že soudy nezaložily závěr o existenci věcného břemene na pouhém odkazu na pravomocné civilní rozhodnutí, neboť ve věci provedly rozsáhlé dokazování jednak výsledkem obviněné, jednak poškozeného, ale zejména provedly listinné důkazy týkající se předmětných nemovitostí (např. obsahem listů vlastnictví, územního rozhodnutí ze dne 25. 2. 2010, listiny o prošetření věcných břemen ze dne 26. 9. 2009, leteckých snímků katastrální mapy, vyjádření silničního správního úřadu), přičemž dospěly k závěru, že obviněná záměrně nerespektovala věcné břemeno chůze a jízdy poškozených, když ignorovala pravomocné rozhodnutí civilních soudů, ale i předběžné opatření soudu, kterým jí bylo uloženo zdržet se jednání bránícího poškozenému v přístupu k pozemkům v jeho vlastnictví. Zde je třeba pro jistotu přesnost uvést, že již samotné nerespektování usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 23. 2. 2018, sp. zn. Nc 1801/2018 (předběžné opatření) by mohlo být posouzeno jako trestný čin podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku (viz přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. [4 Tdo 1038/2012](#)). Navíc obviněná v podstatě v rámci nyní projednávané věci uplatnila obdobné argumenty stran neexistence věcného břemene jako v civilním řízení, takže z její strany jde o opakování stejné argumentace, jakou uplatnila v civilním řízení, a nejde o žádnou novou argumentaci. Nad rámec uvedeného je vhodné dodat, že civilní část řízení týkající se spornosti věcného břemene byla projednána v rámci celé soudní soustavy, a to i před Ústavním soudem, který usnesením ze dne 18. 2. 2020, sp. zn. [I. ÚS 3852/17](#), odmítl ústavní stížnost obviněné, což rovněž jistým způsobem dokresluje celou situaci.

29. Obviněná dále argumentuje ustanovením čl. 11 odst. 1 věty první Listiny základních práv a svobod, byť na něj výslovně neodkazuje. Podle citovaného ustanovení platí, že každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Z pohledu ústavního pořádku je tak zřejmé, že právo obviněné vlastnit předmětný pozemek parc. č. XY je rovno vlastnickému právu poškozeného k pozemku parc. č. XY a pozemkům parc. č. XY a XY, k nimž by měl být zajištěn přístup v rámci práva věcného břemene chůze a jízdy. Neméně podstatné je i ustanovení čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, podle něhož vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. V projednávaném případě tedy musí Nejvyšší soud zdůraznit, že v případě, že dojde-li k omezení vlastnického práva v důsledku věcného břemene, zavazuje tato skutečnost vlastníka služebného pozemku (v tomto případě dovolateku) ke strpění povinnosti, nechat vlastníkově panujícího pozemku (v tomto případě poškozeného), aby mohl vykonávat řádně právo z věcného břemene chůze a jízdy ke svým nemovitostem. Z vlastnictví tak vyplývají nejen práva, ale i povinnosti. Vlastník má právo svůj majetek držet, užívat, požívat a disponovat s ním, je oprávněn vzdát se své věci, opustit ji, spotřebovat ji nebo ji zničit. Jeho vlastnictví působí vůči všem ostatním, kteří se musí zdržet neodůvodněných zásahů do něj. Vlastník je povinen svůj majetek nezneužívat a jeho prostřednictvím neškodit druhým. Dovolatelka tak nesměla narušovat výkon vlastnického práva poškozeného, kterému svým jednáním, k němuž se doznala, omezila výkon jeho vlastnického práva. Zde je třeba akcentovat

i skutečnost, že obviněná si musela být vědoma existence věcného břemene ještě před civilním rozhodnutím, neboť v odůvodnění územního rozhodnutí Obecního úřadu v Ostravici – stavebního úřadu ze dne 25. 5. 2009, č. j. Výst. 383/2009-328, byla vyslovena podmínka zachování veřejného přístupu na komunikaci parc. č. XY, jež byla doprovázena podmínkou uzavření smlouvy o věcném břemeni s právními nástupci po původním vlastníku. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že podstata věcného břemene spočívá v tom, že omezuje vlastníka nemovitosti ve prospěch někoho jiného tak, že je povinen něco trpět, něčeho se zdržet, nebo něco konat. Z věcného břemene tedy plyne oprávnění užívat cizí věc. Věcná břemena patří mezi věcná práva k cizí věci a slouží k tomu, aby oprávněný mohl využít určitou část užitné hodnoty cizí věci, a pro vlastníka věci to znamená, že je naopak povinen něco dát, konat, trpět, nebo se něčeho zdržet.

č. 22

30. Pokud obviněná v podaném dovolání odkazuje na rozhodnutí Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště v XY, ze dne 6. 5. 2021, č. j. OR-204/2021-802-1, tak jde toliko o její vlastní interpretaci tohoto rozhodnutí, neboť jím došlo pouze k opravě chyb v katastru nemovitostí na listu vlastnictví, protože zápis oprávnění z věcného břemene byl proveden v listu vlastnictví do části D-LV, nikoliv do části C-LV, jak tomu bylo předtím, ovšem tato změna neznámá, že by snad věcné břemeno neexistovalo. Navíc je třeba zdůraznit, že Nejvyšší soud v rámci dovolacího řízení přezkoumává napadené rozhodnutí *ex tunc*, tedy podle skutkového a právního stavu existujícího v době vydání napadeného rozhodnutí, resp. v době, kdy probíhalo řízení, které tomuto rozhodnutí předcházelo. Nové skutečnosti a důkazy, tzv. *nova*, proto nejsou v dovolacím řízení přípustné. Obecně však mohou být podnětem k podání návrhu na povolení obnovy řízení podle § 277 a násl. tr. ř. (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 1997, sp. zn. Tzn 205/96, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2013, sp. zn. [11 Tdo 492/2013](#), či ze dne 27. 7. 2016, sp. zn. [6 Tdo 941/2016](#)).

31. Nejvyšší soud pro jistou přesnost ještě dodává, že v současné době podle katastru nemovitostí vlastníkem pozemku parc. č. XY - ostatní komunikace, ostatní plocha, zapsané na listu vlastnictví č. XY, již není obviněná, nýbrž F. Š. Nový vlastník nemovitých věcí - pozemků parc. č. XY o výměře 227 m² a parc. č. XY o výměře 193 m² - ostatní komunikace vydražil v exekuční dražbě pořádané JUDr. J. T., LL.M., soudním exekutorem Exekutorského úřadu ve Frýdku-Místku, ve věci vedené pod sp. zn. 143 Ex 00331/18. Současně je z katastru nemovitostí zřejmé, že byla vyznačena k tomuto pozemku poznámka spornosti a pravděpodobně byla podána žaloba na určení vlastnického práva (podle zaslaných podání dovolatelky), neboť určovací žaloba se podává v případě spornosti.

32. Vzhledem ke shora uvedenému je nepochybné, že se obviněná svou argumentací obsaženou v podaném dovolání rozešla s uplatněným dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a vznesla námitky, které nejsou podřaditelné pod dovolací důvod jí deklarovaný, ale ani pod žádný jiný důvod dovolání.

33. Proto Nejvyšší soud dospěl k závěru, že o dovolání obviněné je nezbytné rozhodnout způsobem upraveným v § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř., podle něhož Nejvyšší soud odmítne dovolání, bylo-li podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř. Za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. rozhodl Nejvyšší soud o tomto dovolání v neveřejném zasedání.

č. 23

Samotná skutečnost, že obviněný byl předán do České republiky, aniž se vzdal uplatnění zásady speciality, není důvodem pro zastavení trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. jen proto, že státní zástupce v přípravném řízení nepodal návrh podle § 198 odst. 3 z. m. j. s. na vyžádání dodatečného souhlasu se stíháním obviněného, pokud je toto trestní stíhání vedeno v České republice pro jiný skutek spáchaný před předáním bez omezení jeho osobní svobody vazbou a dosud nedošlo k jeho pravomocnému odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, a ani mu nebylo pravomocně uloženo ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody [§ 198 odst. 1 písm. a) z. m. j. s.].

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 6 To 60/2021, ECLI:CZ:VSPH:2021:6.TO.60.2021.1

č. 23

Zásada speciality, Zastavení trestního stíhání

§ 198 odst. 1 písm. a), odst. 3 z. m. j. s., § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř.

Vrchní soud v Praze ke stížnosti státního zástupce zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. 8. 2021, č. j. 46 T 3/2021-82, a soudu prvního stupně uložil, aby ve věci znovu jednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Městský soud v Praze usnesením ze dne 10. 8. 2021, č. j. 46 T 3/2021-82 (dále jen „napadené usnesení“), rozhodl podle § 231 odst. 1, 2 a § 223 odst. 1 tr. ř. z důvodu § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. o zastavení trestního stíhání obžalovaného Z. B. (dále též jen „obžalovaný“) pro skutek (z důvodu hospodárnosti se znění skutku na tomto místě neuvádí a odkazuje se přímo na výrok napadeného usnesení), v němž je spatřován zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 10. 2020.

2. V odůvodnění napadeného usnesení soud prvního stupně mj. uvedl, že obžalovaný byl do České republiky předán justičními orgány Francouzské republiky na základě evropského zatýkacího rozkazu vydaného Krajským soudem v Ústí nad Labem ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. 50 T 5/2012, za účelem výkonu trestu odnětí svobody, jenž mu byl v uvedené věci uložen. Předání obžalovaného bylo realizováno dne 15. 7. 2016, přičemž téhož dne obžalovaný nastoupil výkon trestu odnětí svobody uloženého mu ve věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 50 T 5/2012. Plánovaný konec výkonu tohoto trestu byl stanoven na den 11. 3. 2021, avšak usnesením Okresního soudu Plzeň – město ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. 3 PP 8/2019, které nabylo právní moci dnem 25. 3. 2019, byl obžalovaný podmíněně

propuštěn z výkonu tohoto trestu odnětí svobody se stanovením zkušební doby v trvání 5 let za současného uložení dohledu a uložení přiměřených povinností a omezení podle § 89 odst. 2 tr. zákoníku spočívajících v tom, že mu bylo uloženo, aby po propuštění na svobodu neprodleně nastoupil do zaměstnání, bez zbytečných důvodů neměnil zaměstnavatele, v případě ztráty zaměstnání se zaevidoval na úřadu práce a s tímto orgánem řádně spolupracoval a dále aby nejpozději do 2 dnů od propuštění na svobodu kontaktoval Probační a mediační službu a neměnil zaměstnání bez jejího souhlasu a bydliště bez jejího vědomí. Ze spisového materiálu Krajského soudu v Ústí nad Labem vedeného pod sp. zn. 50 T 5/2012 plyne, že obžalovaný se v rámci předávacího řízení před francouzskými justičními orgány nevzdal uplatnění zásady speciality. Dne 19. 9. 2017, tj. v době, kdy se obžalovaný nacházel ve shora uvedeném výkonu trestu odnětí svobody, mu bylo ve věznici doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání jeho osoby v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 46 T 9/2020 (z níž byla věc obžalovaného Z. B. dne 28. 6. 2021 podle § 23 odst. 1 tr. ř. vyloučena k samostatnému projednání a rozhodnutí, a to pod sp. zn. 46 T 3/2021). Státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze v přípravném řízení nepodal návrh na vyžádání dodatečného souhlasu vydávajícího orgánu k rozšíření trestního stíhání obžalovaného Z. B. (na rozdíl od postupu státního zástupce v jiné trestní věci obžalovaného vedené Městským soudem v Praze pod sp. zn. 63 T 3/2021, kde tak státní zástupce učinil). Trestní stíhání obžalovaného ve věci vedené pod sp. zn. 46 T 9/2020 (resp. sp. zn. 46 T 3/2021) probíhalo po jeho podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, obžaloba pro shora uvedený zločin byla na obžalovaného podána dne 30. 12. 2020.

3. Soud prvního stupně v odůvodnění napadeného usnesení dále dospěl k závěru, že trestní stíhání obžalovaného je v rozporu se zákonem a je nepřípustné, neboť v trestním řízení byla porušena procesní práva obžalovaného, který se v předávacím řízení nevzdal práva na uplatnění zásady speciality a justiční orgán vydávajícího státu nebyl v přípravném řízení požádán o souhlas s rozšířením trestního stíhání obžalovaného. Protože se trestní stíhání obžalovaného v projednávané věci konalo v rozporu se zásadou speciality, nemůže být zákonným podkladem pro vydání meritorního rozhodnutí. Trestní stíhání obžalovaného bylo zahájeno v době, kdy se nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody uloženého soudem, který vydal evropský zatýkací rozkaz, na jehož základě byl obžalovaný na území Francouzské republiky zadržen a následně předán do České republiky. Toto pochybení nebylo napraveno tím, že byl obžalovaný z výkonu tohoto trestu podmíněně propuštěn za současného uložení přiměřených povinností, omezení a dohledu probačním úředníkem. V projednávané věci hrozí obžalovanému v případě uznání viny přísný nepodmíněný trest odnětí svobody – viz návrh státního zástupce v obžalobě. Tím spíše měl státní zástupce v přípravném řízení podat příslušný návrh soudu k podání žádosti francouzským justičním orgánům o souhlas s rozšířením trestního stíhání obžalovaného pro skutek, pro který je stíhán ve věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 46 T 9/2020. Pokud by státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze navrhoval jiný druh trestu nespojený se zbavením osobní svobody, pak není takového souhlasu třeba. Soud prvního stupně má za to, že souhlas francouzských justičních orgánů s rozšířením trestního stíhání obžalovaného je pro trestní řízení proti obžalovanému ve věci vedené pod sp. zn. 46 T 9/2020 (nyní pod sp. zn. 46 T 3/2021) nezbytně nutný, neboť v případě vyhlášení odsuzujícího rozsudku ukládajícího nepodmíněný trest odnětí svobody by jej nebylo možno bez souhlasu vydávajícího orgánu vykonat.

II.

Stížnost státního zástupce a vyjádření k ní

4. Proti tomuto usnesení podal včas ve lhůtě uvedené v § 143 odst. 1 tr. ř. stížnost státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze (dále jen „státní zástupce“), který v jejím odůvodnění uvedl, že policejnímu orgánu ani dozorovému státnímu zástupci od počátku trestního stíhání obžalovaného, tj. ode dne 19. 9. 2017, nebylo známo, že se obžalovaný při vydání z Francie nevzdal zásady speciality. Na uvedenou skutečnost upozornil obžalovaný až dne 23. 10. 2019 při prostudování spisu a současně namítl, že jeho trestní stíhání je nepřípustné s ohledem na zásadu speciality. Vzhledem k tomu, že obžalovaný se zdržoval na území České republiky po uplynutí 45 dnů po svém propuštění z výkonu trestu odnětí svobody dne 25. 3. 2019, ačkoli měl možnost opustit území České republiky, má státní zástupce za to, že byla naplněna zákonná výjimka ze zásady speciality uvedená v § 198 odst. 1 písm. c) z. m. j. s. Dohled, přiměřené povinnosti a omezení, které byly obžalovanému v souvislosti s jeho podmíněným propuštěním uloženy, posoudil státní zástupce tak, že obžalovanému neznemožňují opustit území České republiky. Státní zástupce má za to, že trestní stíhání obžalovaného není nepřípustné. I kdyby při rozhodování o stížnosti soud dospěl k závěru, že zákonná výjimka ze zásady speciality stanovená v § 198 odst. 1 písm. c) z. m. j. s. není v případě obžalovaného dána, pak stejně není na místě zastavení trestního stíhání, ale projednání jeho trestní věci v řízení před soudem a při uznání jeho viny zohlednění zásady speciality uložením jiného trestu než nepodmíněného trestu odnětí svobody. Obžalovaný nebude ohrožen nepodmíněným trestem odnětí svobody a jeho trestní stíhání bude přípustné z důvodu naplnění výjimky ze zásady speciality ve smyslu § 198 odst. 1 písm. d) z. m. j. s. Závěrem státní zástupce navrhl, aby bylo napadené usnesení zrušeno.

5. Obžalovaný se vyjádřil ke stížnosti státního zástupce prostřednictvím svého obhájce a namítl, že nebylo jeho povinností upozorňovat orgány činné v trestním řízení, aby si k jeho trestnímu stíhání vyžádaly souhlas francouzských justičních orgánů s ohledem na zásadu speciality, neboť tato skutečnost jim byla dostatečně známá z výpisu z evidence Rejstříku trestů a z další evidence Policie České republiky k jeho osobě, pokud by postupovaly v souladu s ustanoveními § 2 odst. 4, 5 tr. ř. Spis Krajského soudu v Ústí nad Labem vedený pod sp.zn. 50 T 5/2012 byl orgánům činným v přípravném řízení k dispozici, nedodržely však z úřední povinnosti postup podle § 2 odst. 4 tr. ř. Druhá úvaha státního zástupce týkající se možnosti opuštění území České republiky podle obžalovaného hraničí s návodem ke spáchání trestného činu a k maření plnění podmínek podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody stanovených v usnesení Okresního soudu Plzeň-město ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. 3 Pp 8/2019, přičemž obžalovaný plní opatření uložená Okresním soudem Plzeň-město. Je sice na svobodě, jak uvedl státní zástupce, ale nelze z toho dovodit, že po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody se obžalovaný nachází na území České republiky dobrovolně a mohl by ho opustit. Obžalovaný není na území České republiky dobrovolně, ale je zde proto, že působí zajišťující instituty usnesení Okresního soudu Plzeň-město, které omezují jeho pohyb. Obžalovaný má za to, že názor státního zástupce je nesprávný, a v této souvislosti poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. [11 Tcu 29/2006](#). Obžalovaný navrhl, aby vrchní soud zamítl stížnost státního zástupce.

III.

Rozhodnutí stížnostního soudu

6. Vrchní soud v Praze z podnětu podané stížnosti podle § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumal správnost napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a dospěl k závěru, že stížnost je důvodná, byť z jiných důvodů.

7. Na úvod je třeba uvést, že smyslem zásady speciality je ochrana obviněného před trestním stíháním pro skutky, pro něž nebyl dožadáným státem vydán nebo předán (obviněný nemůže být ve státě, kam byl vydán nebo předán, stíhán či zbaven osobní svobody pro jiné skutky, než pro které byl dožadáným státem vydán), a to v době, kdy se nachází v moci orgánů dožadujícího státu. Zásada speciality je upravena v ustanoveních § 85 a § 198 z. m. j. s. První z nich je zařazeno v části upravující spolupráci s mezinárodními trestními soudy a tribunály, a to v hlavě upravující vydání osoby. Druhé ustanovení je zařazeno v části upravující zvláštní postupy mezinárodní justiční spolupráce s jinými členskými státy Evropské unie, a to v hlavě upravující předání osoby. V projednávaném případě byl obžalovaný předán do České republiky z Francouzské republiky na základě justiční spolupráce členských států Evropské unie, tudíž i zásadu speciality je třeba v jeho případě posoudit podle § 198 z. m. j. s. a judikatury vztahující se výlučně k tomuto ustanovení, tj. nelze bez dalšího použít judikaturu vztahující se k § 85 z. m. j. s. a ani starší judikaturu vztahující se k § 406 tr. ř. účinného do 31. 12. 2013, tj. do nabytí účinnosti zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Úprava zásady speciality v § 198 z. m. j. s. je speciální, užší než v § 85 z. m. j. s. a než byla dříve v § 406 tr. ř. Na tomto místě je třeba upozornit, že soud prvního stupně v textu odůvodnění napadeného usnesení nesprávně užil pojmy odvozené od slova "vydat", když měl správně uvádět termíny odvozené od slova "předat".

8. Ustanovením § 198 odst. 1 z. m. j. s. se provádí ustanovení čl. 27 rámcového rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 13. 6. 2002 č. 2002/584/SVV o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (dále jen „rámcové rozhodnutí“). Pro posouzení zásady speciality je klíčový rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 12. 2008 č. [C-388/08](#) ve věci Artur Leymann, Aleksei Pustovarov, který ve vztahu k článku 27 rámcového rozhodnutí zaujal při rozhodování o předběžné otázce právní názor, podle něhož výjimka stanovená v čl. 27 odst. 3 písm. c) rámcového rozhodnutí musí být vykládána v tom smyslu, že pokud jde o „jiný trestný čin“, než kvůli kterému byla osoba předána, musí být souhlas vyžádán – v souladu s čl. 27 odst. 4 rámcového rozhodnutí – a získán, má-li být vykonán trest odnětí svobody nebo opatření spojené s odnětím svobody. Osoba, která byla předána, může být stíhána a odsouzena za takový trestný čin před obdržení souhlasu, pokud během trestního stíhání pro tento trestný čin nebo v rozsudku o něm nebylo uloženo žádné opatření omezující svobodu. Souhlas cizího státu s rozšířením předání tak musí být vyžádán, aby bylo možné vykonat uloženou trestní sankci spojenou s omezením nebo zbavením osobní svobody (např. nepodmíněný trest odnětí svobody). Z uvedeného plyne, že podle § 198 odst. 1 písm. g), odst. 3 z. m. j. s. je třeba vyžádat souhlas příslušného orgánu předávajícího státu až v případě, že došlo k pravomocnému odsouzení předané osoby k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo ochrannému opatření spojenému se zbavením osobní svobody, přičemž jde o souhlas k výkonu takového trestu nebo ochranného opatření. Naopak, byl-li v trestním řízení vedeném pro jiný skutek spáchaný před předáním, než pro který byla osoba předána z jiného členského státu Evropské unie do České republiky, uložen jiný druh trestu

nebo ochranného opatření než nepodmíněný trest odnětí svobody nebo ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody, podle § 198 odst. 1 písm. d) z. m. j. s. není vůbec třeba souhlasu příslušného orgánu předávajícího státu (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. [11 Tdo 606/2020](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 11Tdo [326/2020](#)).

9. V posuzovaném případě, kdy obžalovaný dosud, tj. ani v přípravném řízení, v projednávané trestní věci vedené Městským soudem v Praze pro skutek, v němž je spatřován zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 10. 2020, nebyl omezen na osobní svobodě, nebylo trestní řízení proti obžalovanému prováděno v rozporu s mezinárodními závazky České republiky, a tím ani v rozporu s jejím právním řádem. Není vadou přípravného řízení, jak uvádí soud prvního stupně, že nebyl vyžádán dodatečný souhlas s trestním stíháním obžalovaného. Naopak, vyžádání souhlasu předčasně, aniž by bylo třeba obžalovaného omezit v tomto trestním řízení na osobní svobodě, by bylo formální chybou, nadbytečným úkonem, administrativně zatěžujícím jak dožadující, tak dožádaný stát. Teprve pokud bude v této trestní věci obžalovaný uznán vinným a bude mu pravomocně uložen nepodmíněný trest odnětí svobody a nenastane-li jiný důvod vynětí z pravomoci českých justičních orgánů předpokládaných ustanovením § 198 odst. 1 z. m. j. s., nelze ve vykonávacím řízení pokračovat, aniž by byl vyžádán dodatečný souhlas k výkonu takového trestu. Obdobně je však třeba postupovat i v případě, vyvstane-li důvod k vzetí obžalovaného do vazby ještě v průběhu řízení před soudem před vyhlášením meritorního rozhodnutí.

č. 23

10. Z výše uvedeného vyplývá, že argumentace soudu prvního stupně není správná a nepřipadná je i argumentace státního zástupce v podané stížnosti, popřípadě též argumentace obžalovaného, kterou uvedl v reakci na stížnost státního zástupce. Trest odnětí svobody je univerzálním druhem trestu, který lze za podmínek stanovených zákonem uložit za každý trestný čin, takže pokud by samotná možnost uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody byla překážkou pro další vedení trestního stíhání po předání osoby z cizího státu, postrádalo by ustanovení § 198 odst. 1 písm. a) z. m. j. s. svůj smysl, neboť právě v tomto ustanovení je zakotvena jedna ze zákonných výjimek připouštějících vedení trestního stíhání i pro jiný skutek (spáchaný před předáním osoby), než pro který byla osoba předána z jiného členského státu Evropské unie do České republiky, a to poté, co k tomuto předání fakticky došlo. Jestliže tedy dosud osobní svoboda obžalovaného v tomto řízení nebyla omezena a alespoň prozatím ani nemá být omezena, je bezpředmětné vyjadřovat se k ostatním výjimkám obsaženým v ustanoveních § 198 odst. 1 písm. b) až g) z. m. j. s.

11. Jak již uvedeno shora, smyslem zásady speciality je ochrana obviněného před trestním stíháním pro skutky, pro něž nebyl dožádaným státem vydán/předán. Dožádaný stát tak má možnost chránit vydávanou/předávanou osobu před stíháním např. pro skutky, jež nejsou na jeho území trestné, pro politické trestné činy apod. Smyslem zásady speciality není vytvoření automatické cesty k úniku pachatelů trestných činů před trestní odpovědností za určitých situací. Dále je třeba zdůraznit, že zásada speciality, tj. uvedená ochrana obviněného, je dočasná. Může zaniknout výslovným prohlášením obviněného, že se jí vzdává, souhlasem předávajícího státu, popřípadě dalšími způsoby uvedenými v ustanovení § 198 odst. 1 z. m. j. s. S ohledem na dočasnost případné překážky ve stíhání obviněného, resp. v jeho omezení na osobní svobodě nebo ve zbavení osobní svobody, nelze zastavit

trestní stíhání obviněného. Ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. výslovně uvádí, že důvodem pro zastavení trestního stíhání není dočasné vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení. V krajním případě, kdyby mělo opatření souhlasu dožadujícího státu trvat delší dobu, lze s ohledem na běh promlčecích lhůt uvažovat pouze o přerušení trestního stíhání.

12. Pro úplnost vrchní soud dodává, že vznikne-li v průběhu trestního řízení pochybnost o tom, zda uplatnění zásady speciality nebrání trestnímu stíhání obviněného, resp. omezení nebo zbavení osobní svobody obviněného, je nutno postupovat podle § 10 odst. 2 tr. ř. *per analogiam*, tj. předložit věc Nejvyššímu soudu, aby rozhodl o tom, zda je obviněný vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (viz přiměřeně s ohledem na novou právní úpravu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. [11 Tcu 29/2006](#), uveřejněné pod č. 24/2007 Sb.rozh. tr.).

č. 23

13. Vzhledem k tomu, že v projednávaném případě zatím není třeba řešit, zda obžalovaný je či není vyňat z pravomoci českých justičních orgánů, nemohlo napadené usnesení obstát a muselo být podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušeno. Vrchní soud současně uložil soudu prvního stupně, aby ve věci obžalovaného znovu jednal a rozhodl.

č. 24

Odstraněním části či celého majetku dlužníka ve smyslu § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku o trestném činu poškození věřitele se rozumí i jeho ukrytí, které dlužníkovi umožňuje nadále disponovat s takovým majetkem a využívat jej a eventuálně získat později tento majetek zpět. Takto je nutno posoudit i vyčlenění majetku z vlastnictví dlužníka jako zakladatele do svěřenského fondu (§ 1448 a násl. o. z.), který nemá právní osobnost. V tomto případě nejde o zcizení majetku, které spočívá v převodu majetku dlužníka nebo jeho části na jinou osobu, např. darováním nebo prodejem, pokud jím získané peněžní prostředky použije k jinému účelu než k uspokojení pohledávek svých věřitelů.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 5 Tdo 1273/2021, ECLI:CZ:NS:2022:5.TDO.1273.2021.1

č. 24

Poškození věřitele

§ 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné D. R. podané proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 14 To 212/2020, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Táboře pod sp. zn. 5 T 8/2019.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Obviněná D. R. (dále i jen „obviněná“ nebo „dovolatelka“) byla rozsudkem Okresního soudu v Táboře ze dne 11. 6. 2020, sp. zn. 5 T 8/2019, uznána vinnou pomocí ke zločinu poškození věřitele podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 222 odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“). Za to jí byl uložen podle § 222 odst. 4 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 36 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 85 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 60 měsíců za současného stanovení dohledu. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku byl obviněné uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu advokátní činnosti a jiného samostatného právního poradenství na dobu 6 let. Spoluobviněná K. H. (dále i jen „spoluobviněná“) byla uvedeným rozsudkem uznána vinnou zločinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, za který byla podle § 222 odst. 4 tr. zákoníku odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání 36 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 85 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 60 měsíců za současného stanovení dohledu.

2. Zmíněný rozsudek soudu prvního stupně napadli odvoláními obviněná D. R. i spoluobviněná K. H. O těchto odvoláních rozhodl Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře tak,

že z jejich podnětu podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. sám rozhodl tak, že uznal obviněnou D. R. vinnou pomocí k přečinu poškození věřitele podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Za to byl obviněný D. R. podle § 222 odst. 3 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 18 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v délce 3 roků. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku byl obviněný uložen rovněž trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu advokátní činnosti a jiného samostatného právního poradenství na dobu 3 roků. Spoluobviněná K. H. byla uznána vinnou přečinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a byl jí uložen podle § 222 odst. 3 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 18 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v délce 3 roků.

č. 24

3. Pomoci k uvedenému trestnému činu se obviněná D. R. dopustila ve stručnosti tím, že jako právní zástupkyně spoluobviněné K. H. v insolvenčním řízení vedeném proti K. H., které bylo zahájeno dne 21. 11. 2014, po předchozí dohodě s ní dojednala s notářkou JUDr. V. K. sepsání statutu svěřenského fondu s názvem „Svěřenský fond ve prospěch T. B. – zajištění budoucnosti provozování penzionu“ (dále též jen „svěřenský fond“), a to za účelem umožnění převodu části majetku K. H. do tohoto fondu, k čemuž došlo notářským zápisem č. j. NZ 119/2015 (N 126/2015), který spoluobviněná K. H. za přítomnosti obviněné D. R. podepsala v notářské kanceláři dne 5. 6. 2015. Dále v tento den obviněná D. R. vyhotovila Smlouvu o vyčlenění majetku do svěřenského fondu mezi spoluobviněnou K. H. jakožto zakladatelkou svěřenského fondu a svěřenským fondem, zastoupeným svěřenským správcem, která však nebyla dále použita. Dne 26. 6. 2015 obviněná D. R. vypracovala Smlouvu o převodu majetku do založeného svěřenského fondu mezi K. H. v postavení vkladatelky a svěřenským správcem tohoto svěřenského fondu v postavení nabyvatele, a to budovy (nyní č. p. XY) multifunkčního zařízení postavené na nově odděleném pozemku parc. č. XY – zastavěná plocha a nádvoří o výměře 762 m² v katastrálním území XY, obec XY, zapsaném u Katastrálního úřadu pro Jihočeský kraj, katastrální pracoviště v XY, na listu vlastnictví č. XY. Na základě těchto listin byl proveden vklad a zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí k uvedené nemovité věci ve prospěch svěřenského fondu. Následně si obviněná D. R. ke zcizené nemovitosti nechala provést ve svůj prospěch do katastru nemovitostí vklad a zápis zástavního práva smluvního pro vlastní pohledávku ve výši 977 880 Kč na základě Smlouvy o zřízení zástavního práva k nemovité věci ze dne 5. 4. 2016, kterou sama vyhotovila a v postavení zástavního věřitele uzavřela se svěřenským fondem v postavení zástavního dlužníka a Z. B. a K. H. v postavení dlužníků. Rovněž dne 5. 4. 2016 vyhotovila smlouvu o zřízení zástavního práva ke zcizené nemovitosti pro pohledávku ve výši 13 000 000 Kč mezi obchodní společností B., zastoupenou jednatelkou K. H., a svěřenským fondem zastoupeným svěřenským správcem, i tato smlouva byla vložena a zapsána do katastru nemovitostí s právními účinky zápisu ke dni 14. 4. 2016, čímž byla nemovitost zatížena zástavními právy převyšujícími její faktickou hodnotu. Obviněná D. R. takto jednala, ačkoli byla podrobně obeznámena s probíhajícím insolvenčním řízením vedeným proti spoluobviněné K. H., kterou v tomto řízení zastupovala, byla obeznámena s ustanovením § 111 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů, tedy s povinností dlužníka zdržet se od zahájení insolvenčního řízení nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, přičemž výše popsaným jednáním napomohla spoluobviněné K. H. zcizit část jejího majetku, v důsledku čehož bylo částečně zmařeno uspokojení splatných dluhů

spoluobviněné K. H. vůči věřitelům, kteří jsou konkretizováni v rozsudku odvolacího soudu. Obviněná tím napomohla spoluobviněné K. H. způsobit škodu ve výši 6 180 000 Kč představující hodnotu zcizené nemovitosti, jelikož v rozhodné době nepostačovaly příjmy a majetek spoluobviněné K. H. k uspokojení pohledávek jejích věřitelů.

II.

Dovolání obviněné

4. Obviněná D. R. podala proti citovanému rozsudku odvolacího soudu prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřela o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021. Předně namítla, že její jednání bylo nesprávně posouzeno jako dokonáný trestný čin, ačkoliv z popisu skutku jednoznačně vyplynulo, že se její jednání dostalo pouze do stadia pokusu ve smyslu § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Vytkla odvolacímu soudu jeho závěr, že poškozující jednání obviněné bylo dokonáno samotným převodem nemovitého majetku v hodnotě 6 180 000 Kč do svěrenského fondu a že okolnosti, na jejichž základě následně došlo k nápravě protiprávního stavu způsobeného trestnou činností a jež nastaly po dokonání trestného činu, je nutno považovat ve smyslu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. [5 Tdo 487/2019](#), za navrácení stavu před spácháním trestného činu a tuto skutečnost je namístě zohlednit v rámci náhrady škody, což soud prvního stupně také učinil.

č. 24

5. Obviněná odkázala na komentářovou literaturu, podle níž je trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku dokonán, tedy uspokojení pohledávky věřitele je alespoň částečně zmařeno, pokud pachatel v důsledku majetkových dispozic či jiných jednání uvedených v § 222 odst. 1 tr. zákoníku již není schopen poskytnout věřiteli plnění v celém rozsahu v souladu s obsahem závazkového právního vztahu a dlužník již nemá vliv ani na to, zda byl nebo bude jeho závazek vůči věřiteli splněn jinak než z dlužníkovy majetku. Dále obviněná citovala i z výše uvedeného usnesení Nejvyššího soudu, podle něhož může být důvodem pro právní posouzení stíhaného jednání jako pokusu trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku právě fiktivní povaha kupních smluv, o jejichž naplnění obvinění vážně neuvažovali. Obviněná poukázala na jednání, které je jí kladeno za vinu rozsudkem odvolacího soudu, přičemž má za to, že šlo právě o takové fiktivní právní úkony, pro které nemohlo dojít k dokonání přečinu, jímž byla uznána vinnou, a její jednání zůstalo ve stadiu pokusu přečinu poškození věřitele ve smyslu § 21 odst. 1 a § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

6. V důsledku nesprávné právní kvalifikace jednání obviněné jako účastenství ve formě pomoci k přečinu poškození věřitele podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku došlo podle obviněné i k nesprávnému stanovení druhu a výměry trestu, jelikož soudy nižších stupňů nezohlednily skutečnost, že její jednání bylo pouze pokusem tohoto přečinu ve smyslu § 21 odst. 1 tr. zákoníku, nikoli dokonáním trestným činem. Obviněná namítla, že nebylo ve smyslu § 39 tr. zákoníku správně přihlédnuto k závažnosti spáchaného trestného činu, která je kromě jiného ovlivněna také tím, v jakém vývojovém stadiu se jednání pachatele nacházelo.

7. Závěrem obviněná navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně.

III.

Vyjádření k dovolání

8. K dovolání obviněné se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který se neztotožnil s argumentací obviněné.

9. Podle státního zástupce obviněná uplatnila jedinou námitku ve smyslu jí užitého dovolacího důvodu, a to nesprávné právní posouzení vývojového stadia trestného činu, na níž posléze vystavěla i námitku nepřiměřenosti uloženého trestu. K této druhé námitce státní zástupce uvedl, že výrok o trestu je možné napadnout především s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, pokud byl uložen trest, který zákon nepřipouští, anebo došlo k uložení trestu ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl obviněný uznán vinným. K takové situaci v případě obviněné nedošlo a ani obviněná ji nenamítala. Uložení nesprávného druhu trestu nebo nepřiměřeně přísného trestu s poukazem na ustanovení § 39 až § 42 tr. zákoníku v zásadě nelze namítat, a to jak prostřednictvím dovolacího důvodu uplatněného obviněnou, tak ani prostřednictvím jiného dovolacího důvodu.

10. Ve vztahu k námitce obviněné, že její jednání skončilo ve stadiu pokusu, státní zástupce uvedl, že jednání obviněné bylo posouzeno odvolacím soudem jako pomoc k přečinu poškození věřitele podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Podle státního zástupce obviněná nemůže namítat, že se její jednání nedostalo do stadia dokonání trestného činu, když bylo vyhodnoceno jen jako pomoc k trestnému činu a její postavení spočívalo v účastenství na tomto trestném činu. Jako dokonáný trestný čin bylo posouzeno jednání spoluobviněné K. H. Obviněná D. R. patrně chtěla namítat, že její jednání mělo být posouzeno jako pomoc k pokusu přečinu poškození věřitele podle § 24 odst. 1 písm. c) k § 21 odst. 1 a § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Ani v takovém případě se však státní zástupce neztotožnil s argumentací obviněné. Ze skutkových zjištění soudu prvního stupně i odvolacího soudu nevyplývá závěr, že by skutek neměl být kvalifikován jako dokonáný trestný čin, neboť v popisu skutku je jasně vyjádřen škodlivý následek, který vznikl i v důsledku jednání dovolatelky, je zde popsáno, jakým způsobem k němu došlo a jak k jeho vzniku přispěla obviněná. Na podkladě listin vypracovaných obviněnou došlo ohledně dotčených nemovitých věcí, které původně náležely spoluobviněné K. H., k vkladu a zápisu vlastnického práva do katastru nemovitostí ve prospěch svěřenského fondu, a to za současného sdělení, že hodnota takto vyvedeného majetku představuje škodu způsobenou poškozeným věřitelům, k uspokojení jejichž pohledávek nepostačoval zbylý majetek spoluobviněné K. H. Z popisu skutku tedy rozhodně nevyplývá, že by šlo pouze o pokus trestného činu poškození věřitele podle § 21 odst. 1 a § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. O přípravné fázi by bylo možno hovořit pouze v souvislosti s vypracováním smlouvy o vyčlenění majetku do svěřenského fondu ze dne 5. 6. 2016, která následně nebyla použita. Jednání obviněné D. R. ani spoluobviněné K. H. se však neomezilo pouze na tento úkon a naopak gradovalo.

11. Státní zástupce dále poukázal na skutečnost, že obviněná D. R. nijak nerozvádí a neodůvodňuje tvrzenou fiktivní povahu úkonů učiněných ve dnech dne 5. 6. 2015, 26. 6. 2015 a 5. 4. 2016. Za této situace k takto uplatněné námitce nelze podat podrobnější a relevantní vyjádření. O fiktivní úkony však zcela jistě nešlo, na podkladě smluv ze dne 26. 6. 2015 a ze dne 5. 4. 2016 došlo k vkladu a zápisu práva do katastru nemovitostí,

příčemž právě k tomu směřovalo jednání spoluobviněné K. H. Dovolatelka se vědomě účastnila tohoto jednání a byla srozuměna se vznikem škodlivého následku.

12. Pokud obviněná ve svém dovolání poukázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. [5 Tdo 487/2019](#), státní zástupce nespátřuje žádnou souvislost mezi posuzovanou věcí a případem, kterým se citované usnesení zabývalo. V uvedené trestní věci šlo o neobvyklý případ, kde závazek, který vznikl v důsledku odstoupení věřitelů od smlouvy o úplatném převodu cenných papírů, spočíval v povinnosti obviněných vrátit akcie obchodní společnosti poškozeným věřitelům. Poté, co obviněným vznikla povinnost předat akcie zpět jejich původním vlastníkům, činili jménem obchodní společnosti určité úkony, např. předstírali prodej hodnotné nemovitosti z majetku této obchodní společnosti, přičemž si byli vědomi toho, že tím částečně zmaří uspokojení věřitelů požadujících po dlužníkovi navrácení akcií obchodní společnosti a že takový obchod bude mít nevyhnutelně negativní dopad na hodnotu akcií této obchodní společnosti. Trestně právní jednání dlužníka zde spočívalo ve snaze znehodnotit majetek představovaný akciemi obchodní společnosti, a to prostřednictvím dispozic s nemovitým majetkem této akciové společnosti. K poškození vlastního věřitele tak mělo dojít v praxi ne příliš obvyklou formou jednání, u něhož Nejvyšší soud navíc výslovně vyloučil posouzení podle alternativy jednání vymezené v § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, kterou je naopak nutno užít v nyní posuzovaném případě. Za příléhavější Nejvyšší soud ve věci, které se obviněná dovolávala, považoval právní kvalifikaci podle § 222 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, a to zejména z důvodu povahy kupních smluv, jimiž došlo k předstíranému převodu nemovitostí nejprve z majetku původního vlastníka – obchodní společnosti ve prospěch občanského sdružení, které bylo do jednání pouze účelově začleněno, poté do vlastnictví účelově založené další obchodní společnosti, kterou nakonec ovládli obvinění. U dalších obviněných pak byla příléhavou právní kvalifikace podle § 222 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, která postihuje jednání spočívající ve fingování pasiv, která mají fiktivně snížit skutečnou hodnotu majetku dlužníka.

13. Závěrem proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné jako zjevně neopodstatněné.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

14. Nejvyšší soud zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

15. Obviněná opřela své dovolání o ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, a namítla, že došlo k nesprávnému právnímu posouzení skutku a k jinému nesprávnému hmotně právnímu posouzení. Dovolání z tohoto dovolacího důvodu je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotně právních norem jiných právních odvětví. Podstatou citovaného dovolacího důvodu je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Je

tomu tak zejména v případě, že skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplní znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad pro závěr o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, které lze dovodit pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo.

16. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, však není určen k nápravě procesních pochybení soudů nižších stupňů, pokud v jejich důsledku nedošlo k vadám při použití hmotně právních norem, případně nejde o některé z taxativně vyjmenovaných pochybení, k jejichž nápravě jsou určeny jiné dovolací důvody [např. § 265b odst. 1 písm. a), b), c), d), e), f) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021]. Nejvyšší soud je v dovolacím řízení zásadně vázán skutkovým zjištěním, k němuž dospěly soudy prvního a druhého stupně a které vyplývá z výsledků provedeného dokazování.

č. 24

b) K uplatněným námitkám obviněné

17. Obviněná D. R. založila své dovolání především na námitce, že její jednání tak, jak vyplývá z popisu skutku, bylo nesprávně posouzeno jako trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, ačkoliv z popisu skutku lze dovodit jednoznačný závěr, že její jednání dospělo pouze do stadia pokusu ve smyslu § 21 odst. 1 tr. zákoníku, nikoliv dokonatého přečinu, a to z důvodu fiktivní povahy právních úkonů, jejichž vyhotovením se měla obviněná dopustit pomoci k přečinu poškození věřitele podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. V této souvislosti se obviněná dovolávala i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. [5 Tdo 487/2019](#).

18. Nejvyšší soud předně uvádí, že se dovolatelka nemohla dopustit pokusu trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, jelikož pachatelem zde může být pouze konkrétní subjekt, a to dlužník, který zmaří (byť i jen částečně) uspokojení svého věřitele. Odvolací soud správně posoudil jednání obviněné, které je jí rozsudkem tohoto soudu kladeno za vinu, jako pomoc k přečinu poškození věřitele podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Skutkovou podstatu tohoto přečinu měla podle odvolacího soudu naplnit v pozici dlužníka spoluobviněná K. H., která úmyslným jednáním částečně zmařila uspokojení svých věřitelů tím, že „zcizila“ část svého majetku, a způsobila tak svým věřitelům značnou škodu. Obviněná D. R. se na tomto jejím jednání podílela tím, že jí umožnila opatřením prostředků, aby částečně zmařila uspokojení svých věřitelů tím, že „zcizí“ část svého majetku, a způsobí tak značnou škodu. V tomto směru je sice nutno vytknout odvolacímu soudu nepřesnost, že jednání obviněné D. R. a spoluobviněné K. H. v pozici dlužníka a pachatele nesměřovalo ke „zcizení“ části majetku ve vlastnictví spoluobviněné, ale k jeho „odstranění“ z dosahu věřitelů této spoluobviněné s cílem znemožnit jim uspokojení jejich pohledávek z takto odstraněného majetku. Jednání obou obviněných totiž směřovalo k vyvolání stavu, v jehož důsledku věřitelé nebudou moci dosáhnout uspokojení svých splatných pohledávek vůči spoluobviněné K. H. Zcizení majetku spočívá v tom, že dlužník převede svůj majetek nebo jeho část na jinou osobu, např. prodejem, pokud pak takto získané peněžní prostředky použije k jinému účelu než k uspokojení splatných

pohledávek svých věřitelů, anebo darováním. Dlužník v případě „zcizení“ realizuje takové právní úkony, které ve svém konečném výsledku vedou k situaci, že nedisponuje odpovídající protihodnotou, kterou by mohl použít k úhradě svých splatných dluhů. Oproti tomu „odstranění“ části či celého majetku dlužníka spočívá v jeho ukrytí, které dlužníkovi umožňuje nadále disponovat s takovýmto majetkem, využívat jej, přičemž tímto postupem si dlužník zachová i možnost získat takový svůj majetek později zpět. Jednání, které je obviněným ve výroku o vině vytýkáno, má charakter odstranění části majetku dlužníka, nikoli jeho zcizení. Vyčlenění majetku do svěřenského fondu totiž nelze ztotožňovat s převodem tohoto majetku, tedy s jeho „zcizením“. Tuto nepřesnost právních závěrů odvolacího soudu však obviněná nenamítala a ta by v zásadě ani nemohla vést ke zrušení dovoláním napadeného rozsudku za situace, že skutková zjištění soudu prvního stupně a odvolacího soudu jsou správná a „odstranění“ části majetku spoluobviněné K. H. z nich vyplývá. Je totiž nutno připomenout, že svěřenský fond nemá právní subjektivitu (osobnost), převedením části majetku spoluobviněné K. H. na předmětný svěřenský fond nedošlo ke zcizení jejího majetku, nýbrž pouze k odstranění tohoto majetku z dosahu věřitelů této spoluobviněné. Podstata svěřenského fondu totiž spočívala v tom, že jeho zakladatelka – spoluobviněná K. H. vyčlenila ze svého majetku určitou část, v tomto konkrétním případě budovy multifunkčního zařízení č. p. XY, postavené na nově odděleném pozemku parc. č. XY – zastavená plocha a nádvoří o výměře 762 m² v katastrálním území XY, obec XY, zapsaném u Katastrálního úřadu pro Jihočeský kraj, katastrální pracoviště v XY, na listu vlastnictví č. XY. Tím vzniklo oddělené a nezávislé vlastnictví, k němuž tato spoluobviněná již neměla žádná vlastnická práva, tato práva nadále vykonával svěřenský správce, který se ovšem nestal vlastníkem svěřenského fondu ani majetku, který do něj byl vyčleněn, neboť z pozice správce takto založeného svěřenského fondu mu vznikly pouze povinnosti, které obecně nese každý správce cizího majetku. Soudy nižších stupňů správně dovodily, že skutečným účelem založení svěřenského fondu byla pouze snaha spoluobviněné K. H. a jejího otce „odstranit“ tento majetek z dosahu věřitelů jmenované. Pouze za tímto účelem byl předmětný svěřenský fond jako entita bez právní subjektivity (osobnosti) vytvořen jako autonomní majetek bez vlastníka, vyčleněný zakladatelem z jeho vlastnictví bez toho, aby tento majetek byl použit ke konkrétnímu účelu tvrzenému ve statutu svěřenského fondu. Ostatně pro zmíněný závěr svědčí i skutečnost, že svěřenským správcem se stal otec obviněné, který i před tím jednal za spoluobviněnou K. H. a byl i iniciátorem snahy zmařit uspokojení jejich věřitelů. Cílem založení svěřenského fondu tedy rozhodně nebyla snaha hájit či uspokojit práva beneficienta svěřenského fondu T. B. z tohoto autonomního vlastnictví.

19. Obviněná ve svém dovolání výslovně uvedla, že její jednání mělo být kvalifikováno pouze jako pokus trestného činu, a nikoli dokonaný trestný čin. Pokud tím měla na mysli, že hlavní pachatelka - spoluobviněná K. H. se dopustila pouze pokusu trestného činu a dovolatelka se dopustila pouze pomoci k pokusu přečinu poškození věřitele podle § 24 odst. 1 písm. c) k § 21 odst. 1 a § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, nelze se ztotožnit s touto její argumentací. Obviněná ve svém dovolání nijak blíže nerozvedla, v čem spatřuje fiktivní povahu uvedených právních úkonů (jednání), a v tomto směru pouze odkázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. [5 Tdo 487/2019](#), v němž byly jako fiktivní označeny kupní smlouvy, o jejichž naplnění obvinění vážně neuvažovali. V nyní posuzované trestní věci obviněné však jde o zcela odlišnou situaci. Z popisu skutku nijak nevyplývá, že by uvedené právní úkony měly být fiktivními a že ani jedna ze stran neměla v úmyslu dosáhnout jejich naplnění. Na základě Smlouvy o převodu majetku do svěřenského fondu uzavřené mezi K. H.

jako vkladatelkou a svěrenským správcem svěrenského fondu jakožto nabyvatelem, kterou vyhotovila obviněná dne 26. 6. 2015, došlo k vkladu a zápisu vlastnického práva k předmětné nemovité věci do katastru nemovitostí ve prospěch svěrenského fondu. Na základě smlouvy o zřízení zástavního práva ke zcizené nemovitosti pro pohledávku ve výši 13 000 000 Kč, uzavřené mezi obchodní společností B., zastoupenou jednatelkou – spoluobviněnou K. H., a svěrenským fondem, vyhotovené obviněnou dne 5. 4. 2016 došlo ke vkladu a zápisu do katastru nemovitostí s právními účinky zápisu ke dni 14. 4. 2016, kdy byla dotčená nemovitá věc zatížena zástavními právy převyšujícími její hodnotu. Je tedy zřejmé, že nešlo o „naoko“ uzavřené smlouvy, neboť došlo k jejich vkladu a následnému zápisu do katastru nemovitostí.

č. 24

20. Trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku je dokonán, pokud dlužník není schopen poskytnout věřiteli celé plnění, které je obsahem závazkového vztahu mezi dlužníkem a věřitelem. Zmíněné smlouvy vyvolaly zamýšlené účinky, v důsledku jejich uzavření byla odstraněna část majetku spoluobviněné K. H., a došlo tedy k částečnému zmaření uspokojení jejích věřitelů, přičemž těmto věřitelům byla způsobena značná škoda. Jednání spoluobviněné K. H. tak způsobilo zákonem předvídaný následek a výše uvedený trestný čin byl dokonán. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že insolvenční správce dlužnice – spoluobviněné K. H. učinil potřebné právní kroky k tomu, aby i z takto odstraněného majetku této spoluobviněné mohli být její věřitelé uspokojeni.

21. Pro úplnost Nejvyšší soud uvádí, že pomoc k trestnému činu spočívá v umožnění či usnadnění spáchání trestného činu. V posuzované věci dovolatelka umožnila spoluobviněné K. H. spáchání trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku tím, že vyhotovila předmětné smlouvy, na jejichž základě došlo k převodu majetku z vlastnictví K. H. a ke způsobení škody věřitelům. Soudy obou stupňů správně posoudily jednání dovolatelky a zvolily správnou a skutkovým zjištěním odpovídající právní kvalifikaci skutku, pokud jednání obviněné posoudily jako pomoc k dokonanému přečinu poškození věřitele podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

22. Další námitka obviněné spočívala v nesprávném stanovení druhu a výměry trestu, k němuž došlo podle obviněné v důsledku vadného právního posouzení skutku jako dokonaného přečinu. Za předpokladu, že by Nejvyšší soud zjistil pochybení tvrzené obviněnou výše, zrušil by podle § 265k odst. 2 tr. ř. i navazující výrok o trestu. Jelikož však Nejvyšší soud neshledal důvodnou námitku nesprávného právního posouzení vývojového stadia trestného činu, neshledal důvodnou ani námitku dovolatelky o nepřiměřenosti jí uloženého trestu. Za jiné nesprávné hmotně právní posouzení, na němž je založeno rozhodnutí ve smyslu dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, je totiž možno považovat, pokud jde o výrok o trestu, jen jiné vady tohoto výroku záležející v porušení hmotného práva, než jsou otázky druhu a výměry trestu, jako je např. pochybení soudu v právním závěru o tom, zda měl či neměl být uložen souhrnný trest nebo úhrnný trest, popřípadě společný trest za pokračování v trestném činu. Námitka pouhé nepřiměřenosti uloženého trestu nenaplnuje žádný dovolací důvod. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2002, sp. zn. [11 Tdo 530/2002](#), publikované pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr.).

V.
Závěrečné shrnutí

23. Vzhledem ke všem shora uvedeným důvodům Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Dovolací námitky obviněné sice zčásti odpovídaly uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, avšak Nejvyšší soud je neshledal důvodnými. O dovolání obviněné bylo rozhodnuto v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. a Nejvyšší soud tak mohl učinit na podkladě trestního spisu, aniž by přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí a jemu předcházejícího řízení.

č. 25

Společné jednání spolupachatelů ve smyslu § 23 tr. zákoníku nemusí probíhat současně (ale postačí bezprostřední časová návaznost jednotlivých aktivit spolupachatelů) a není třeba, aby se všichni spolupachatelé zúčastnili na trestné činnosti stejnou měrou. U určitého typu trestné činnosti (např. neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 tr. zákoníku) ani není nezbytné, aby se spolupachatelé fyzicky stýkali, ale postačí i jejich kontakt virtuální. V případě zneužití platebního prostředku (např. získáním identifikačních údajů k platebním kartám), jímž docházelo k platbám na internetu, není z hlediska spolupachatelství podstatné, kdo fyzicky provedl příslušné peněžní transakce nebo pokusy o ně.

Okolnost, že každý ze spolupachatelů sledoval při společném jednání svůj vlastní prospěch, nevylučuje, aby úmysl byl všem pachatelům společný.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 795/2021, ECLI:CZ:NS:2021:7.TDO.795.2021.1

Spolupachatelství, Společné jednání

§ 23 tr. zákoníku

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného R. S. podané proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 10. 2020, sp. zn. 1 To 32/2020, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 37 T 6/2018.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 37 T 6/2018, byl obviněný R. S. (spolu s obviněnými P. H. a V. S.) uznán vinným zvláště závažným zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea 2, odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, dílem dokonaným, dílem ve stadiu přípravy podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, za který byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 8 let, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, a k trestu propadnutí věci. Dále mu byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena povinnost zaplatit společně a nerozdílně s obviněným P. H. jako náhradu škody poškozené Komerční bance, a. s., částku ve výši 15 000 Kč.

2. Uvedeného zločinu se podle zjištění soudu prvního stupně dopustil obviněný R. S. společně s dalšími dvěma obviněnými v podstatě tím, že si po předchozí vzájemné dohodě na několika internetových stránkách, na kterých jsou nelegálně za úplatu zpřístupněny identifikační údaje k cizím platebním kartám potřebné pro bezhotovostní platby, zřídili uživatelské účty

a přinejmenším v letech 2012 až 2014 si prostřednictvím těchto účtů opatřil každý sám nebo společně tyto identifikační údaje v úmyslu použít je k padělání platebních příkazů na internetových platebních branách. Konkrétně obviněný R. S. si opatřil identifikační údaje ke 1 792 platebním kartám. V období od 9. 10. 2012 do 20. 8. 2014 pak obvinění P. H. a R. S. neoprávněně použili k provedení platebních transakcí identifikační údaje k 1 614 platebním kartám a v období od 12. 3. 2013 do 20. 8. 2014 obviněný R. S. samostatně použil identifikační údaje k 127 platebním kartám, to vše prostřednictvím různých e-shopů k nákupům zboží a služeb, k dobíjení kreditu telefonních SIM karet, k dobíjení PaySec kont a Mobito účtů (část zadaných platebních transakcí proběhla úspěšně, část byla zamítnuta). Obviněný R. S. dále koncem roku 2013 předal obviněnému V. S. přihlašovací údaje k uživatelským účtům, jež obsahovaly identifikační údaje k nejméně 145 cizím platebním kartám.

3. Takto všichni tři obvinění jako neoprávnění držitelé údajů k cizím platebním kartám vydávaje se za oprávněné držitele těchto karet zadávali platební příkazy prostřednictvím internetových platebních portálů, na základě nichž byly na vrub účtů příslušných bank zadané platební příkazy realizovány, čímž došlo k padělání platebních prostředků, přičemž takto obvinění činili v úmyslu neoprávněně se obohatit. Obvinění P. H. a R. S. v celkem 2 541 případech neoprávněně zadali platební příkazy, z nichž 919 platebních transakcí bylo provedeno, a získali tak neoprávněný prospěch ve výši 3 947 080 Kč, a 1 622 transakcí nebylo provedeno, ale pokusili se tak o získání dalšího neoprávněného prospěchu ve výši 6 556 126 Kč. Obviněný R. S. sám ve 262 případech neoprávněně zadal platební příkazy, z nichž 180 bylo provedeno, čímž získal neoprávněný prospěch ve výši 943 186 Kč, a v 82 případech, kdy nebyl zadaný platební příkaz proveden, se pokusil o získání neoprávněného prospěchu ve výši 329 000 Kč.

4. Odvolání obviněného R. S., kterým napadl rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o vině a trestu, Vrchní soud v Olomouci svým rozsudkem ze dne 22. 10. 2020, sp. zn. 1 To 32/2020, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání obviněného

5. Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný dovolání s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Namítl, že předmětné činnosti se měl z počátku dopouštět na pokyn obviněného P. H., aniž by věděl o tom, že činí něco protizákonného. Podstata trestné činnosti mu byla vysvětlena až po zhruba dvou měsících v prosinci 2012. Toto období mu tak nemůže být kladeno za vinu. Soud neuvedl, z jakých okolností dovodil jeho vědomost o páchání trestné činnosti.

6. Dále v období od 24. 3. 2013 do 2. 5. 2013 obviněný páchal trestnou činnost sám, v období od 2. 5. 2013 do 20. 8. 2013 ji páchal s obviněným V. S. S obviněným P. H. spolupracoval až od 11. 12. 2013 do 10. 2. 2014. V roce 2013 se s obviněným P. H. nestýkali ani se jiným způsobem nekontaktovali. Podle dovolatele mu tak soudy přičetly k tíži i jednání obviněného P. H., ač nebyly splněny zákonné znaky spolupachatelství. Za nesprávný proto dovolatel považuje rovněž výrok o náhradě škody, jelikož jde o škodu způsobenou výlučně spoluobviněným P. H. Rozhodnutí soudů obou stupňů jsou podle něj nepřezkoumatelná, protože se touto jeho opakovaně vznesenou námitkou ohledně nenaplnění znaků spolupachatelství vůbec nezabývaly. Obviněný shledal i existenci tzv. extrémního nesouladu mezi skutkovými zjištěními soudu prvního stupně a skutkovými zjištěními, ke kterým měl soud podle obviněného dojít,

přičemž tento stav nenapravil ani odvolací soud. Bylo tak porušeno jeho právo na spravedlivý proces.

7. Obviněný rovněž namítl, že soudy nepřihlédly ke všem kritériím vymezeným Nejvyšším soudem v jeho usnesení ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. [15 Tdo 1491/2016](#), pro posouzení naplnění znaku spáchání činu „ve velkém rozsahu“. Přístup k platebním kartám si opatřil stažením z internetu v souboru, nikoli jejich kopírováním pomocí tzv. skimmovacích zařízení. Má za to, že jeho útoky nebyly nijak časté. Pokud by obviněný byl uznán vinným pouze trestnou činností páchanou samostatně, tak jím způsobená škoda by odůvodňovala posouzení podle mírnější právní kvalifikace.

8. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek ve výrocích pod body II. a IV., tj. ve výrocích, jímž zamítl jeho dovolání a ve kterém bylo řečeno, že napadený rozsudek soudu prvního stupně jinak zůstává nezměněn, a aby vrátil věc Vrchnímu soudu v Olomouci k dalšímu řízení.

III.

Vyjádření státního zástupce k dovolání obviněného

9. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání uvedl, že podstatná část námitek se mýlí s uvedeným dovolacím důvodem. Krajský soud v Ostravě zcela vyvrátil obhajobu obviněného analýzou především listinných důkazů a dospěl k závěru, že obviněný se dopustil neoprávněného opatření identifikačních údajů k platebním kartám, stejně jako neoprávněného zadávání platebních příkazů, v případech vymezených ve skutkové větě rozsudku, a to dílem sám a z větší části v kooperaci se spoluobviněným P. H., s nímž si pak rozdělili získaný prospěch. Sama nespokojenost dovolatele s hodnocením důkazů neznamena, že jsou skutková zjištění extrémně vadná. Rovněž Vrchní soud v Olomouci se dostatečně vypořádal s námitkami obviněného. S poukazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva státní zástupce zdůraznil, že závazek odůvodňovat rozhodnutí nemůže být chápán tak, že je vyžadována podrobná odpověď na každý argument.

10. Pokud dovolatel zpochybňoval závěr o spolupachatelství prostřednictvím tvrzení, že trestného jednání se dopustil pouze v jím doznaných 262 případech, zatímco soudy mu bezdůvodně kladou za vinu i další jednání spáchané jen samotným obviněným P. H., jde o námitku popírající skutková zjištění soudu prvního stupně. V zásadě totéž platí i ve vztahu k výhradě dovolatele, že čin nespáchal ve velkém rozsahu, i ve vztahu k námitce, že neměl být zavázán k náhradě škody. Pod dovolací důvod lze podřadit výhradně námitku týkající se nenaplnění subjektivní stránky, která je však zjevně neopodstatněná. Byť z dokazování vyplynulo, že obviněný zpočátku opravdu nemusel znát veškeré detaily páchané trestné činnosti, bylo mu od samého počátku známo, že se podílí na nelegální činnosti, jejíž jednotlivosti rozpoznal nedlouho poté. Obviněný není tak naivní, aby uvěřil, že prosté posílání SMS za odměnu v řádu desítek tisíc korun měsíčně je legální výdělečnou aktivitou. Jeho jednání tak bylo kryto alespoň eventuálním úmyslem, posléze pak již úmyslem přímým. Závěrem státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněným prostřednictvím obhájce [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném (§ 265e tr. ř.) a splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.), je však zjevně neopodstatněné.

12. Z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V mezích tohoto dovolacího důvodu lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv nejde o trestný čin, nebo že jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat i „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

13. Obviněný uplatnil v dovolání převážně skutkové námitky ohledně způsobu hodnocení důkazů (a to pouze v obecné poloze), tedy námitky, které obsahově neodpovídají použitému (ani žádnému jinému) dovolacímu důvodu. Stěžejní dovolací námitkou skutkové povahy, na které byla postavena většina argumentů dovolatele, bylo tvrzení, že se nedopustil skutku v takovém rozsahu, jak je popsán ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, jelikož s obviněným P. H. v roce 2013 již nespolupracoval, v této době jednal sám, případně s obviněným V. S.

14. Nejvyšší soud připomíná, že dovolání není „dalším odvoláním“, nýbrž je mimořádným oprávněným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotněprávních vad, tj. nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Do skutkových zjištění soudů prvního a druhého stupně může Nejvyšší soud zasáhnout jen zcela výjimečně, pokud to odůvodňuje extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy. V takovém případě je dotčeno ústavně garantované základní právo obviněného na spravedlivý proces a zásah Nejvyššího soudu má podklad v čl. 4 a 90 Ústavy.

15. Dovolatel zpochybňoval množství jednotlivých útoků, které měl podniknout společně s obviněným P. H., s tím, že v těchto případech nebyly naplněny znaky spolupachatelství. Tuto námitku postavil především na nesouhlasu s tím, jak soudy hodnotily ve věci provedené důkazy. Přitom právě v tomto směru nelze soudu prvního stupně, který tyto důkazy hodnotil, v jeho postupu nic vytknout; šlo o postup logický a zcela dostatečně odůvodněný. Jak již zdůraznil odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku, soud prvního stupně postupoval velmi pečlivě při vyhodnocení spolupráce obou výše zmiňovaných obviněných. Zkoumáním velkého množství (především listinných) důkazů vysledoval vzájemné propojení jednotlivých telefonních čísel s platebními kartami až k telefonním číslům nebo číslům platebních karet, případně e-mailovým adresám, které byly zajištěny v souborech v počítačích u jednotlivých obviněných. Z jejich propojení následně určil rozsah, v jakém se jednotliví obvinění dopouštěli trestné činnosti. Vzhledem k tomu, že se k této problematice dostatečně podrobně vyjádřily oba nižší soudy ve svých odůvodněních, je možné – s ohledem na skutkovou povahu této

námítky – v podrobnostech na ně odkázat. Lze tedy shrnout, že jestliže soudy dospěly v projednávaném případě k závěru, že rozsah provedených důkazů je postačující pro spolehlivé rozhodnutí ve věci, postupovaly v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. Není rovněž pochyb o tom, že svůj postup řádně odůvodnily. Z odůvodnění obou rozhodnutí je patrné, z čeho vycházejí a na základě jakých úvah soudy dospěly ke svým závěrům. Nejvyšší soud proto ve věci neshledal žádný, natož extrémní rozpor či porušení práva na spravedlivý proces.

16. Přijatelný je i závěr soudů nižších stupňů, že obviněný R. S., jemuž (stejně jako spoluobviněnému P. H.) pod tíhou důkazů nezbylo, než doznat podstatu trestné činnosti, se snažil zmírnit svou trestní odpovědnost nepravdivým tvrzením o „přestávkách“ ve spolupáchání činu, tj. že po část předmětného období nespolupracoval se spoluobviněným, a tudíž rozsah jeho trestné činnosti je menší. Je tu třeba zmínit určité rozpory ve výpovědi obviněného, na které soud prvního stupně reagoval (viz odůvodnění jeho rozsudku) a které naznačují snahu obviněného uzpůsobit svou výpověď obsahu důkazů. Soudy na základě zejména listinných důkazů dospěly k opodstatněnému závěru, že vzájemná kooperace obviněných R. S. a P. H. byla kontinuální a dlouhodobá. Svědčí o tom mimo jiné doznání způsobu dělení zisku a také fakt, že když přestal fungovat jeden způsob, přemýšleli, co dál, načež si spoluobviněný P. H. vzpomněl na účty PaySec, potom se zase dohodli na založení účtů na Aukru (jak uvedl obviněný ve své výpovědi). Spoluobviněný V. S. pak ve své výpovědi uvedl, že v době jejich spolupráce se mu obviněný zmínil, že spolupracuje s někým dalším. Přitom v duchu zásady *in dubio pro reo* soudy každému z obviněných kladly za vinu jen účast na těch transakcích, s nimiž byl ten který obviněný objektivními důkazy (tj. zmíněným propojením telefonních čísel, adres a transakcí identifikovaným v zajištěných souborech) spojen.

17. S jistou dávkou tolerance lze pod uplatněný dovolací důvod podřadit námitku, že v určité části jednání obviněného nenaplnělo znaky spolupachatelství. Jde však o námitku zjevně neopodstatněnou. Pro spáchání trestného činu ve spolupachatelství ve smyslu § 23 tr. zákoníku se vyžaduje společné jednání obviněných a jejich společný úmysl směřující ke spáchání trestného činu. Při spolupachatelství se čin každého ze spolupachatelů posuzuje tak, jako by ho spáchal sám, každému spolupachateli se tak přičítá celý rozsah spáchaného činu včetně jeho celého následku. Soud prvního stupně se podrobně zabýval právní otázkou spolupachatelství v odůvodnění svého rozsudku, kde také přílehavě odkázal na judikaturu Nejvyššího soudu a obecné zásady posuzování spolupachatelství správně aplikoval na zjištěný skutkový stav. Společné jednání obou pachatelů spočívalo v tom, že si po vzájemné dohodě založili uživatelské účty, prostřednictvím kterých následně získávali identifikační údaje k platebním kartám potřebné k neoprávněným platebním transakcím na internetu, přičemž tyto účty, přihlašovací údaje a údaje o získaných platebních kartách sdíleli. Především ve sdílení různých souborů, jež obsahovaly různé poznámky (zejména přehledy použitých SIM karet apod.), spočívala jejich vědomá spolupráce, jež vyplynula rovněž z rozsáhlé analýzy dat zajištěných u obou obviněných. Kromě toho obvinění vzájemně sdíleli i mobilní telefony a SIM karty potřebné k páchaní trestné činnosti, jak doznal i sám obviněný R. S. ve své výpovědi v přípravném řízení. Oba obvinění byli vedeni společným úmyslem, a to použít neoprávněně získané identifikační údaje na internetových platebních branách a získat tak neoprávněný prospěch. Okolnost, že každý ze spolupachatelů sledoval při společném jednání svůj vlastní prospěch, nevylučuje, aby úmysl byl všem pachatelům společný, jak správně konstatoval již

soud prvního stupně. Soud prvního stupně také v odůvodnění svého rozsudku vysvětlil časové vymezení spolupachatelství.

18. Nejvyšší soud se tedy ztotožnil s právními závěry soudů nižších stupňů, že obvinění R. S. a P. H. v rámci některých útoků (tj. v případech, jež jsou uvedeny v tabulkách I.A, I.B, II.A.B.1, III.A.B.1, IV.A.B., V.A.B.1 – viz odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně) jednali jako spolupachatelé ve smyslu § 23 tr. zákoníku. Lze připomenout, že jednání spolupachatelů nemusí probíhat současně a není třeba, aby se všichni spolupachatelé zúčastnili na trestné činnosti stejnou měrou. U daného typu trestné činnosti není ani nezbytné, aby se spolupachatelé fyzicky stýkali, postačí kontakt virtuální, popřípadě i jen rámcové vědomí jednoho spolupachatele o existenci a činnosti druhého. Nelze také vycházet z toho, kdo fyzicky provedl ty které transakce nebo pokusy o ně (např. kdo uskutečnil konkrétní „kliknutí“ a na kterém počítači). To by samozřejmě nebylo možné žádným způsobem zjistit. Takové dělení trestní odpovědnosti prosazované dovolatelem by v krajním případě vedlo například u větší skupiny spolupachatelů až k jejich beztrestnosti, pokud by prováděli podobné transakce na různých místech a v různém složení (při fakticky nezjistitelném střídání v provádění konkrétních transakcí). Obvinění se tedy u této specifické trestné činnosti nemohou vyvinut tvrzením (byť částečně pravdivým), že „někdy to dělali každý sám, někdy společně“.

č. 25

19. Námitky, jimiž dovolatel vytýkal nesprávnost výroku o náhradě škody a zpochybňoval naplnění znaku spáchání činu „ve velkém rozsahu“, vycházejí z jiného než soudy zjištěného skutkového stavu (konkrétně z té verze, že se obviněný dopustil pouze 262 útoků samostatným jednáním, nikoli i dalších útoků ve spolupachatelství s obviněným P. H.). Ve světle zjištěného skutkového stavu, jak je popsán ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, jsou však obě tyto námitky nepřijatelné.

20. Kromě toho není pravda, že by soudy při posouzení naplnění znaku spáchání činu „ve velkém rozsahu“ podle § 234 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku nepřihlédly ke všem kritériím vymezeným v usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. [15 Tdo 1491/2016](#) (uveřejněném pod č. 1/2018 Sb. rozh. tr.). Soud prvního stupně zůvodnil naplnění uvedeného znaku v odůvodnění svého rozsudku a zmíněným rozhodnutím se velmi podrobně zabýval odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku. Správně konstatoval, že výši neoprávněného prospěchu je možné považovat pouze za jedno z podpůrných hledisek svědčících o tom, že obvinění spáchali takový čin ve velkém rozsahu. Zásadní pro posouzení rozsahu trestné činnosti je především množství případů, kdy pachatelé padělají či pozmění platební prostředky, které následně použijí při neoprávněných transakcích, tj. užijí je na internetových platebních branách. K tomu, aby šlo o „velký rozsah“, musí zpravidla jít řádově o stovky takových případů. To je s ohledem na skutková zjištění soudu prvního stupně, že obviněný R. S. si opatřil identifikační údaje k 1792 platebním kartám a následně je neoprávněně zadal v platebních příkazech společně s obviněným P. H. celkem v 2541 případech a samostatně celkem ve 262 případech, splněno jednoznačně a také další hlediska zohledněná soudy podporují použitou právní kvalifikaci.

21. Pod uplatněný dovolací důvod lze podřadit výhradu obviněného směřující proti naplnění subjektivní stránky spáchaného zločinu, jde však o námitku zjevně neopodstatněnou. Pokud jde o naprosto převážnou část a dobu páchaní zločinu, nemůže být sporu o přímém úmyslu

obviněného. Dovolatel namítl, že v prvních měsících vše konal na pokyn obviněného P. H. a neměl tušení, v čem přesně trestná činnost spočívá a co je její podstata. I zde je možno odkázat na rozhodnutí soudů nižších stupňů, které se touto námitkou zabývaly. Již soud prvního stupně zdůraznil, že z okolností této „práce“, způsobu jejího výkonu a jednoduchého zisku bylo možno dospět k jednoznačnému závěru, že obviněnému muselo být (od počátku) jasné, že jde o nelegální činnost. Sám obviněný k tomu uvedl, že spoluobviněný P. H. mu nabídl, aby posílal zprávy za 90 000 Kč měsíčně, a otázku, kde se berou peníze, neřešil.

22. Podle soudu prvního stupně se obviněný dopustil celého předmětného jednání v přímém úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. I pokud by se Nejvyšší soud přiklonil k vyjádření státního zástupce, že v počáteční fázi bylo jednání obviněného kryto spíše nepřímým úmyslem ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, nic by to na věci neměnilo. Je nepochybné, že následně – když byla dovolateli podstata trestné činnosti obviněným P. H. podrobně vysvětlena – již jednal v přímém úmyslu. Je tak zřejmé, že znaky subjektivní stránky skutkové podstaty spáchaného zločinu, jak jsou vyžadovány zákonem (tj. vyžaduje se úmyslné zavinění, bez ohledu na to, zda jde o úmysl přímý či nepřímý), byly naplněny.

23. Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno výše, Nejvyšší soud shledal, že námitky dovolatele zčásti nejsou podřaditelné pod uplatněný dovolací důvod a zčásti jsou zjevně neopodstatněné. Proto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného R. S. O dovolání rozhodl v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

25. Závěrem pokládá Nejvyšší soud za nutné vzhledem k výraznějšímu časovému odstupu od vyhlášení napadeného rozhodnutí (dne 22. 10. 2020) konstatovat, že věc mu byla s dovoláním obviněného předložena dne 21. 7. 2021. V řízení před Nejvyšším soudem tedy nedošlo k průtahům.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 43

Lékařský posudek vydaný poskytovatelem pracovnělékařských služeb a rozhodnutí příslušného správního orgánu, který lékařský posudek přezkoumává, nelze ani za právní úpravy účinné od 1. 11. 2017 považovat za rozhodnutí, z něhož by mohl soud bez dalšího vycházet v občanském soudním řízení ve smyslu ustanovení § 135 odst. 2 o. s. ř.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 08. 2021, sp. zn. 21 Cdo 1096/2021, ECLI:CZ:NS:2021:21.CDO.1096.2021.1

č. 43

Výpověď z pracovního poměru

§ 18 a § 52 písm. e) zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2019, § 555 odst. 1 o. z., § 556 o. z., § 557 o. z., § 47 odst. 4 zákona č. 373/2011 Sb.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 25. 11. 2020, č. j. 16 Co 168/2020-75, a rozsudek Okresního soudu v Opavě ze dne 30. 6. 2020, č. j. 37 C 249/2019-50, a věc vrátil Okresnímu soudu v Opavě k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dopisem ze dne 9. 5. 2019 žalovaná sdělila žalobkyni, že jí dává výpověď z pracovního poměru podle § 52 písm. e) zákoníku práce, neboť podle lékařského posudku vydaného dne 7. 5. 2019 zařízením pracovně lékařských služeb pozbyla dlouhodobě zdravotní způsobilosti konat dále dosavadní práci.

2. Žalobkyně se domáhala, aby bylo určeno, že uvedená výpověď z pracovního poměru je neplatná. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že u žalované pracovala na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 2. 2000, že důvodem zdravotních problémů žalobkyně byl pracovní úraz, který u žalované utrpěla, a proto měl být výpovědní důvod podle ustanovení § 52 písm. d) zákoníku práce. V době, kdy jí byla dána výpověď, neměla žalovaná k dispozici žádný platný lékařský posudek se závěrem, že by pozbyla zdravotní způsobilost k práci z jakéhokoliv důvodu.

3. Žalovaná navrhl, aby žaloba byla zamítnuta. Uvedla, že z lékařského posudku ze dne 7. 5. 2019 jednoznačně vyplývá, že žalobkyně ztratila způsobilost k výkonu její dosavadní práce, tedy zákonná překážka bránící řádnému plnění pracovních povinností. Podle žalované není tvrzení žalobkyně, že důvodem ztráty její pracovní způsobilosti byl pracovní úraz, pravdivé, neboť tato skutečnost z lékařského posudku nevyplývá.

4. Okresní soud v Opavě rozsudkem ze dne 30. 6. 2020, č. j. 37 C 249/2019-50, určil, že výpověď žalované ze dne 9. 5. 2019 adresovaná žalobkyni je neplatná, a rozhodl, že žalovaná je povinna

zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení 13.200 Kč k rukám advokátky JUDr. A. F. Dovodil, že žalovaná svou výpověď podle § 52 písm. e) zákoníku práce ze dne 9. 5. 2019 opřela o lékařský posudek ze dne 7. 5. 2019, ze kterého příčina dlouhodobé zdravotní nezpůsobilosti žalobkyně konat dosavadní práci není patrná, není zjevné, zda příčinou je obecné onemocnění, anebo jde o důsledek předchozího pracovního úrazu, který žalobkyně utrpěla dne 22. 5. 2018. Ke dni udělení výpovědi (9. 5. 2019) žalovaná neměla najisto postaven skutečný důvod zdravotní nezpůsobilosti žalobkyně a výpověď proto platně udělit nemohla. Soud se neztotožnil s názorem vyjádřeným v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 1804/2015](#). V okamžiku podání výpovědi nemohla mít žalovaná ani postaveno na jisto, zda je žalobkyně zcela zdravotně nezpůsobilá k práci, anebo nezpůsobilá s omezeními plynoucími z lékařského posudku ze dne 24. 2. 2019. Tento posudek nechala žalovaná sama přezkoumat, z ničeho však neplyne, že by byl zrušen, lze tak dovodit, že ke dni 9. 5. 2019 existovaly pro žalovanou dva vzájemně rozporné lékařské posudky. Žalovaná měla proto mít pochybnosti o tom, zda jsou vůbec dány důvody pro výpověď, a měla činit další kroky k vyjasnění tohoto důvodu.

č. 43

5. K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 25. 11. 2020, č. j. 16 Co 168/2020-75, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.) a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů odvolacího řízení 2.800 Kč k rukám advokátky JUDr. A. F. (výrok II.). Dovodil, že odvolává-li se zaměstnavatel ve výpovědi z pracovního poměru na lékařský posudek, pak musí být také v lékařském posudku výslovně uvedeno nebo z něho musí bez pochybností vyplývat, co bylo příčinou zdravotní nezpůsobilosti zaměstnance dále konat dosavadní práci [zda jsou to okolnosti uvedené v ustanovení § 52 písm. d), nebo v ustanovení § 52 písm. e) zákoníku práce]. Uvedl, že lze souhlasit s názorem žalované, že podle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 1804/2015](#) ze dne 29. 1. 2016 ode dne 1. 4. 2012 lékařský posudek nestanoví autoritativně, že by posuzovaný zaměstnanec pozbyl dlouhodobě zdravotní způsobilost, neboť poskytuje zaměstnanci, zaměstnavateli i soudům pouze nezávazné „dobrozdání“ o zdravotním stavu zaměstnance z hlediska jeho zdravotní způsobilosti k práci. Soud může v řízení o určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru výpovědí vycházet jen z lékařského posudku pouze tehdy, má-li všechny stanovené náležitosti, a jestliže za řízení nevznikly žádné pochybnosti o jejich správnosti, v případě, že lékařský posudek nebude obsahovat všechny náležitosti nebo bude neurčitý anebo z postojů účastníků či z jiných důvodů se objeví potřeba objasnit zdravotní stav zaměstnance a příčiny jeho poškození, je třeba v příslušném soudním řízení otázku, zda pozbyl zaměstnanec zdravotní způsobilost, vyřešit dokazováním, provedeným zejména prostřednictvím znaleckých posudků. Žalovaná ale pominula novelu zákona o specifických zdravotních službách účinnou od 1. 11. 2017, z níž lze dovodit, že lékařský posudek již není toliko „dobrozdáním o zdravotním stavu posuzované osoby“ a že k případnému zjišťování je možné přistoupit až tehdy, pokud výpověď má formální náležitosti. Odvolací soud dospěl k závěru, že výpověď, která byla dána žalobkyni z pracovního poměru podle § 52 písm. e) zákoníku práce, tyto náležitosti nesplňuje, protože z lékařského posudku ze dne 7. 5. 2019, který byl podkladem pro tuto výpověď, důvod zdravotní nezpůsobilosti žalobkyně dlouhodobě konat dosavadní práci nevyplývá. Výpověď daná žalobkyni dne 9. 5. 2019 je proto neplatná.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 43

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá, že odvolací soud nesprávně posoudil předpoklady pro podání výpovědi z pracovního poměru podle § 52 písm. e) zákoníku práce vzhledem k právní úpravě posudkové péče a lékařských posudků účinné od 1. 4. 2012 a v důsledku toho nesprávně posoudil neplatnost výpovědi podle § 50 odst. 4 zákoníku práce ve vztahu k lékařskému posudku, když nesprávně dovodil, že výpověď žalované nesplňuje zákonné náležitosti, protože z lékařského posudku, který byl podkladem pro výpověď, nevyplývá důvod zdravotní nezpůsobilosti žalobkyně dlouhodobě konat dosavadní práci. Žádný předpis přitom nestanoví, že lékařský posudek, který je podkladem k výpovědi, musí určit příčinu dlouhodobé zdravotní nezpůsobilosti zaměstnance. Důvod výpovědi z pracovního poměru byl uveden ve výpovědi zcela určitě a reflektuje důvod precizovaný v ustanovení § 52 písm. e) zákoníku práce. Podle dovolatelky z lékařského posudku ze dne 7. 5. 2019 jednoznačně vyplývá, že žalobkyně ztratila způsobilost k výkonu jejího stávajícího zaměstnání, tedy vyvstala zákonná překážka bránící žalobkyni v plnění pracovních povinností a v lékařském posudku nebylo uvedeno, že by žalobkyně nebyla schopna konat práci pro pracovní úraz. Otázka, jaké jsou z hlediska zdravotního stavu zaměstnance předpoklady pro dání výpovědi podle § 52 písm. e) zákoníku práce, nebyla vyřešena v souladu se závěry uvedenými v rozhodnutích Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 1804/2015](#) ze dne 29. 1. 2016 a sp. zn. [21 Cdo 5557/2015](#) ze dne 11. 7. 2016. Podle judikatury Nejvyššího soudu výpověď z pracovního poměru ve smyslu § 52 písm. e) zákoníku práce není neplatným úkonem jen proto, že zaměstnavatel přistoupil k výpovědi pro dlouhodobou zdravotní nezpůsobilost zaměstnance, aniž by měl rozvázání pracovního poměru podložené (řádným a účinným) lékařským posudkem, soud může shledat výpověď neplatnou, jen jestliže zaměstnavatel neprokáže, že zaměstnanec pozbyl dlouhodobě zdravotní způsobilost k práci ([21 Cdo 4972/2015](#) nebo [21 Cdo 1276/2016](#)). Soudy postupovaly nesprávně, když pro nadbytečnost neprovedly další navržený důkaz žalovanou, znalecký posudek k posouzení zdravotního stavu žalobkyně. Dovolatelka namítá, že existuje nesoulad mezi judikaturou Nejvyššího soudu ohledně závaznosti lékařského posudku a obsahu lékařského posudku (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 224/2013](#)), kdy se požaduje uvedení příčiny nezpůsobilosti zaměstnance dále konat dosavadní práci, avšak ze zákona o specifických zdravotních službách jasně vyplývá, že není povinností poskytovatele svůj závěr o příčině vydat, a uvedení příčiny v posudku nepožaduje ani zákoník práce. Judikatura odvolacího soudu ale umožňuje žalované, aby v řízení před soudem prokázala, že žalobkyně skutečně zdravotní způsobilost k výkonu práce pozbyla. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalované podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

8. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

9. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

10. Dovolatelka výslovně napadla rozsudek odvolacího soudu ve výroku I., jímž odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně taktéž ve výroku o náhradě nákladů řízení. Nejvyšší soud v této části dovolání podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl, protože směřuje proti výroku, proti němuž není dovolání přípustné [§ 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.].

č. 43

11. Dovolání je přípustné pro řešení otázky výkladu právního jednání zaměstnavatele, učiněného po dni 31. 12. 2013, kterou odvolací soud vyřešil v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu, a pro řešení otázky významu změny právní úpravy přezkumu lékařských posudků vydaných podle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, příslušným správním orgánem po dni 31. 10. 2017, která doposud v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

13. Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tomu, že se žalobkyně domáhá určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, která jí byla doručena dne 9. 5. 2019 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů účinném do 30. 6. 2019 (dále jen „zák. práce“) a subsidiárně též (srov. § 4 zák. práce) podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů účinném do 30. 6. 2020 (dále jen „o. z.“) a podle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění účinném od 1. 11. 2017, tedy poté, co nabyl účinnosti zákon č. 202/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „zákon o specifických zdrav. službách“).

14. Právní jednání se posuzuje podle svého obsahu (§ 555 odst. 1 o. z.). Každý projev vůle (výslovný nebo konkludentní) se vykládá podle úmyslu (záměru) jednajícího, jestliže druhá strana takový úmysl (záměr) poznala nebo o něm musela vědět; není-li možné zjistit úmysl (záměr) jednajícího, přisuzuje se jednajícímu v projevu vůle takový úmysl (záměr), jaký by mu zpravidla přikládala (rozumí se v dobré víře a v souladu s dobrými mravy) osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen (srov. § 556 odst. 1 o. z.). Kromě úmyslu (záměru) jednajícího (ve zjištěné nebo přisouzené podobě) se při výkladu projevu vůle přihlíží také k „praxi zavedené mezi stranami v právním styku“, k tomu, co projevu vůle předcházelo, a k tomu, jak strany daly následně najevo, jaký obsah a význam projevu vůle přikládají

(srov. § 556 odst. 2 o. z.). Byl-li při výslovném projevu vůle použit výraz, který sám o sobě připouští různý výklad, a nepodaří-li se výše uvedeným postupem vyjasnit projev vůle, měl by se podle ustanovení § 557 o. z. vyložit „k tíži toho, kdo výrazu použil jako první“. Pro oblast pracovněprávních vztahů však z ustanovení § 18 zák. práce vyplývá, že se použije „výklad pro zaměstnance nejpriznivější“ a že se tedy ustanovení § 557 o. z. v pracovněprávních vztazích nepoužije; výraz, který připouští různý výklad, se proto ve smyslu ustanovení § 18 zák. práce vyloží (z hlediska obsahu a významu právního jednání v pracovněprávních vztazích) způsobem, který je co nejpriznivější pro zaměstnance. Výklad projevu vůle může směřovat jen k objasnění jeho obsahu, tedy ke zjištění toho, co bylo skutečně projeveno. Pomocí výkladu projevu vůle nelze „nahrazovat“ nebo „doplňovat“ vůli, kterou zaměstnanec nebo zaměstnavatel (popřípadě jiný subjekt pracovněprávních vztahů) neměl nebo kterou sice měl, ale neprojevil ji. Výkladem projevu vůle není dovoleno ani měnit smysl jinak jasného pracovněprávního jednání (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. [21 Cdo 3480/2016](#) nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. [21 Cdo 5281/2016](#)).

15. Na rozdíl od právní úpravy v předchozím občanském zákoníku [zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013 (dále též „obč. zák.“)], podle níž bylo třeba právní úkony vyjádřené slovy vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem (srov. ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák.), a ve vztahu k níž dovolací soud ve své ustálené judikatuře dovodil, že podmínkou pro přihlédnutí k vůli účastníků je to, aby nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 25 Cdo 1650/98, který byl uveřejněn v časopise Právní rozhledy, č. 7, roč. 1999, s. 386, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1116/2001](#)), právní úprava v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinném od 1. 1. 2014, opouští – jak vyplývá i z důvodové zprávy k tomuto zákonu – důraz na formální hledisko projevu, typický pro předchozí občanský zákoník (srov. zejména ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák.), a klade větší důraz na hledisko skutečné vůle jednajících osob. Základním hlediskem pro výklad právního jednání je tedy podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 úmysl jednajícího (popřípadě – u vícestranných právních jednání – společný úmysl jednajících stran), byl-li takový úmysl druhé straně (adresátovi projevu vůle) znám, anebo musela-li (musel-li) o něm vědět. Při zjišťování tohoto úmyslu je třeba vycházet z hledisek uvedených v ustanovení § 556 odst. 2 o. z. a přihlédnout též k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přiřkládají. Teprve v případě, že ani za použití uvedených výkladových pravidel nelze zjistit úmysl jednajícího, se uplatní objektivní metoda interpretace a projevu vůle se přisuzuje význam, jaký by mu zpravidla přiřkládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen (srov. již uvedený rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. [21 Cdo 5281/2016](#)).

16. Pakliže bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že obsahem přezkoumávané výpovědi z pracovního poměru ze dne 9. 5. 2019 bylo mimo jiné, že „... dává výpověď z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. e) zák. práce...“ s odůvodněním, že „...podle lékařského posudku ...(žalobkyně, pozn. dovolacího soudu) ...pozbyla vzhledem ke svému zdravotnímu stavu dlouhodobě způsobilost konat

dosavadní práci...“, je nutno dospět k závěru, že z hlediska výkladových pravidel pro právní jednání, vyložených výše, nelze mít žádné pochybnosti o tom, jaký byl úmysl jednajícího (zaměstnavatele) a že tento úmysl musel být adresátu tohoto právního jednání (již s ohledem na vlastní obsah výpovědi) rozpoznatelný, resp. s ohledem na okolnosti případu (zejména okolnost odmítnutí převzetí lékařského posudku, na který je ve výpovědi poukazováno) znám. Závěr odvolacího soudu, že „...výpověď nesplňuje formální náležitosti stanovené v ustanovení § 50 odst. 4 zák. práce...“, tak správný není; odkaz odvolacího soudu na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2013, sp. zn. [21 Cdo 224/2013](#), není případný, neboť uvedený rozsudek řeší problematiku určitosti výpovědi z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. e) zák. práce podle právní úpravy platné a účinné před 1. 4. 2012, tedy před tím, než nabyl účinnosti zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, resp. před 1. 1. 2014, tedy před tím, než nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který, jak již bylo výše uvedeno, změnil pravidla pro výklad právního jednání (dříve právních úkonů).

17. Zbývá posoudit správnost závěru odvolacího soudu, že „...lékařský posudek již není toliko dobrozdáním (rozuměno po účinnosti zákona č. 202/2017 Sb.)...“, vyjádřeného v bodě 14. odůvodnění jeho rozhodnutí.

18. Odvolací soud správně uvádí, že ke dni 1. 11. 2017 nabyl účinnosti zákon č. 202/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, který mimo jiné nově upravil problematiku přezkumu lékařských posudků (srov. ustanovení § 47 odst. 2, odst. 4 zákona o specifických zdrav. službách, kdy nově se na přezkum těchto posudků nepoužije ustanovení části čtvrté zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů, o přezkumu vyjádření, osvědčení, ověření nebo sdělení). Je tak nezbytné posoudit, zda nová právní úprava vynucuje jiný náhled na charakter a význam lékařských posudků, vydaných podle tohoto zákona, ve vztahu k právnímu jednání v pracovněprávních vztazích; jinak řečeno, zda ve světle této úpravy ob stojí dosavadní judikturní závěry k této otázce, reprezentované (jak správně poukazuje dovolatelka) zejména rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2016, sp. zn. [21 Cdo 1804/2015](#), který byl uveřejněn pod číslem 42/2017 Sb. rozh. obč.

19. Smysl a účel změny zákonné úpravy vyjádřený v důvodové zprávě k uvedenému zákonu odpověď na položenou otázku přesvědčivě neposkytuje. Uvedený zdroj k této problematice pouze uvádí, že „.../V/ zájmu zajištění jednotného postupu praxe se upřesňuje forma, která se použije v případě postupu příslušného správního orgánu podle ustanovení § 47 odst. 2. S ohledem na charakter výstupu podle uvedeného ustanovení byla jako nevhodnější zvolena forma rozhodnutí. Dosavadní právní úprava odkazující na využití části čtvrté vedla k nejednotnému postupu praxe a nejasnostem, jak přistoupit k formě "výstupu" správního orgánu podle § 47 odst. 2. Proto v zájmu zajištění jednotné aplikace se upřesňuje, že v případě přezkoumání lékařského posudku správním orgánem se vydává rozhodnutí, přičemž se použije správní řád, pokud zákon o specifických zdravotních službách nestanoví jinak. Proti rozhodnutí správního orgánu podle § 47 odst. 2 zákona se nebude možné odvolat. Vyloučením možnosti odvolání se nezakládá nový stav, neboť podle § 47 odst. 5 byla vyloučena možnost podat další návrh na přezkoumání lékařského posudku potvrzeného nebo zrušeného správním orgánem podle § 47 odst. 2. K tomu se upřesňuje, že samotné vydání lékařského posudku poskytovatelem zdravotních služeb je třeba považovat za úkon prvoinstančního charakteru, který je v případě podání žádosti o přezkoumání posudku možný za určitých

podmínek v autoremeduře modifikovat. Pokud poskytovatel návrhu na přezkoumání lékařského posudku, který vydal, nevyhoví, návrh postupuje příslušnému správnímu orgánu. Ten pak bude podle nové právní úpravy postupovat v rámci správního řízení...“ (srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 202/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Poslanecká sněmovna Parlamentu, rok 2016, sněmovní tisk č. 874/0). Z důvodové zprávy tak pouze vyplývá, že hlavním účelem novely bylo sjednocení nejednotné praxe správních orgánů v rozhodování o přezkumu; vztah k významu posudků pro právní jednání v pracovněprávních vztazích neřeší.

č. 43

20. Z hlediska historické metody výkladu je možno poukázat na to, že řešení problematiky vztahu lékařských posudků a pracovněprávního jednání činilo potíže již v minulosti, za úpravy obsažené v zákoně č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu (srov. ustanovení § 77b uvedeného zákona); na nejednotnost rozhodování zejména Nejvyššího správního soudu poukázal Ústavní soud v nálezu ze dne 18. 4. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 613/06](#), který byl uveřejněn ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod publikačním číslem 68/2007. Na podkladě tohoto nálezu Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 20. 9. 2007, sp. zn. [4 Ads 81/2005](#), který byl uveřejněn ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu po publikačním číslem 1554/2008, vyslovil závěr, že „.../Ú/kon krajského úřadu, kterým byl přezkoumán (§ 77a zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu) posudek lékaře závodní preventivní péče o zdravotní způsobilosti k práci pro účely § 37 odst. 1 písm. a) zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, není rozhodnutím ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s. Takový úkon je podle § 70 písm. a) s. ř. s. vyloučen ze soudního přezkumu...“; tento závěr byl aprobován v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. [Pl. ÚS 11/08](#), který byl uveřejněn ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod publikačním číslem 155/2008, a ve kterém byla mimo jiné vyjádřena myšlenka, že „.../P/osudek vydaný zařízením závodní preventivní péče o způsobilosti k práci určitého zaměstnance není aktem vrchnostenského orgánu nadaného právem rozhodovat o právech a povinnostech, ale jde o odborné stanovisko lékaře, který zákonem předvídaným a vyžadovaným způsobem poskytuje součinnost zaměstnavateli. Ten je pak teprve tím, kdo na podkladě zjištění a závěrů lékaře činí konkrétní úkony v rámci pracovněprávního vztahu, kterými zasahuje právní sféru zaměstnance. Podle názoru Ústavního soudu je posudek o zdravotním stavu souhrnem medicínských či biofyzikálních zjištění, k nimž dospěje posuzující lékař použitím exaktních přírodovědeckých metod. Tato činnost nemá nic společného s výkladem obecné právní normy a její následnou aplikací na zjištěný faktický stav. Jako rozhodnutí lze posudek vnímat jen v nejobecnějším smyslu tohoto slova, tedy že lékař při posuzování zdravotního stavu volí (rozhoduje) mezi tím, zda aktuální zdravotní stav zaměstnance umožňuje vykonávat dosavadní práci či nikoliv. Jinak platí, že o zdravotním stavu se nerozhoduje, ten se zjišťuje. Navíc zdravotní stav je nepochybně veličinou proměnnou...“. Tato myšlenka se pak stala určující pro novou právní úpravu charakteru lékařských posudků v zákoně o specifických zdravotních službách (srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, Poslanecká sněmovna Parlamentu, rok 2011, sněmovní tisk č. 407/0), jakož i následnou judikaturu Nejvyššího soudu (srov. již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2016, sp. zn. [21 Cdo 1804/2015](#)).

21. Zákon č. 202/2017 Sb. se tak vrací k právní úpravě, provedené v zákoně č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu; úprava ustanovení § 47 odst. 4 zákona o specifických zdrav. službách doslova převzala úpravu provedenou v minulosti v ustanovení § 77b zákona č. 20/1966 Sb.,

o péči o zdraví lidu. Není tak pochyb o tom, že právní názor, vyjádřený v citovaném nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. [Pl. ÚS 11/08](#), se musí uplatnit i na posuzování charakteru posudků vydaných v režimu zákona o specifických zdrav. službách ve znění zákona č. 202/2017 Sb.; právní názor vyjádřený v uvedeném nálezu tak zůstává závazný i ve vztahu k posuzované situaci [k otázce závaznosti nálezů Ústavního soudu, která vyplývá z čl. 89 odst. 2 Ústavy, v němž se stanoví závaznost vykonatelných rozhodnutí Ústavního soudu pro všechny orgány a osoby, lze poukázat na závěr, že se závaznost netýká jen výroku rozhodnutí, ale též jeho odůvodnění v části obsahující tzv. nosné důvody rozhodnutí, tj. *ratio decidendi* (srov. například nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#), nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. [I. ÚS 2219/12](#), nebo nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2014, sp. zn. [II. ÚS 2127/14](#)); Ústavní soud zde vyložil, že z čl. 89 odst. 2 Ústavy vyplývá pro obecné soudy povinnost rozhodovat v souladu s právním názorem vysloveným Ústavním soudem v jeho nálezech, tedy povinnost sledovat *ratio decidendi*, tj. vyložené a aplikované nosné právní pravidlo (rozhodovací důvod), o němž se výrok předmětného nálezu opíral, a že nesplnění těchto požadavků představuje porušení čl. 89 odst. 2 Ústavy ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy a představuje též porušení subjektivního základního práva dotčené osoby dle čl. 36 odst. 1 Listiny, totiž práva domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu; uvedený přístup akceptoval ve své judikatuře i Nejvyšší soud (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2006, sp. zn. [22 Cdo 2205/2005](#))].

22. Nejvyšší správní soud navíc v rozsudku ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. [9 As 339/2018](#), kterým zamítl kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o odmítnutí žaloby o přezkumu rozhodnutí krajského úřadu ze dne 15. 3. 2018 o zrušení lékařského posudku o zdravotní způsobilosti k práci ze dne 6. 11. 2017, tedy rozhodnutí, vydaného již za účinnosti zák. č. 202/2017 Sb. (srovnej čl. II. části I. zák. č. 202/2017 Sb.), zcela odkázal na závěry již zmíněného rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 9. 2007, sp. zn. [4 Ads 81/2005](#), na který navázal další rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. [4 Ads 121/2013](#), a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2016, sp. zn. [21 Cdo 1804/2015](#). Z uvedeného lze dovodit, že i Nejvyšší správní soud uzavřel (byť z odůvodnění uvedeného rozsudku *expresis verbis* tento závěr nevyplývá), že změna zákona o specifických zdrav. službách na dosavadní soudní praxi ve vztahu k posuzování lékařských posudků, vydaných podle tohoto zákona, ve vztahu k posuzování pracovněprávních jednání, nic nezměnila. Tento závěr je zcela logický a nevyhnutelný, a to již i s ohledem na rozbor, který byl proveden ve vztahu k této problematice ve zmíněných nálezech Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 613/06](#), a ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. [Pl. ÚS 11/08](#).

23. Uvedený závěr tak Nejvyšší soud respektuje, neboť konečné posouzení, zda rozhodnutí příslušného správního orgánu o přezkumu lékařského posudku vydaného podle zákona o specifických zdrav. službách lze zařadit mezi rozhodnutí podle ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (v citacích dříve užito, a dále bude užíváno pouze „s. ř. s.“), přísluší pouze Nejvyššímu správnímu soudu (srov. ustanovení § 4 odst. 1, § 12 odst. 1, § 102 a následující s. ř. s., a dále již zmíněný nález Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. [Pl. ÚS 11/08](#)).

24. Pakliže však ani po 31. 10. 2017 (tedy potom, co nabyl účinnosti zákon č. 202/2017 Sb.) nadále nepřichází v úvahu soudní přezkum rozhodnutí příslušného správního orgánu,

kterým byl přezkoumán lékařský posudek, není možno takový posudek, resp. rozhodnutí příslušného správního orgánu o jeho přezkumu, považovat za rozhodnutí, z něhož by mohl soud v občanském soudním řízení ve smyslu ustanovení § 135 odst. 2 o. s. ř. bez dalšího vycházet, neboť „...není aktem vrchnostenského orgánu nadaného právem rozhodovat o právech a povinnostech...“ (srov. závěry dříve citovaného nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. [Pl. ÚS 11/08](#)). Znamená to, že i pro právní stav po dni 31. 10. 2017 zůstávají v platnosti závěry Nejvyššího soudu, učiněné v rozsudku ze dne 29. 1. 2016, sp. zn. [21 Cdo 1804/2015](#).

25. Dovolací soud si je vědom, že komentářová literatura zaujala k této problematice názor opačný [srov. Bělina, M., Drápal, L. a kol.: *Zákoník práce. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 313, 314, bod 53. a 61.], avšak při respektu k principu dělby soudní pravomoci, a zejména při vázanosti právním názorem Ústavního soudu, není možno tento názor aprobovat.

26. Z uvedených důvodů dospěl dovolací soud k závěru, že názor odvolacího soudu, že „...lékařský posudek již není toliko dobrozdáním...“, vyjádřený v bodě 14. odůvodnění jeho rozhodnutí, správný není.

27. Protože rozsudek odvolacího soudu není – jak vyplývá z výše uvedeného – správný a protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v Opavě) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

28. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Č. 44

Právo na náhradu hotových výdajů advokáta a odměny za zastupování, které platil advokátu, jehož soud ustanovil opatrovníkem účastníka podle § 29 odst. 4 o. s. ř., má stát ve sporném řízení jen vůči protistraně takového účastníka (nikoli vůči takto zastoupenému účastníku), i to jen za předpokladu že takové protistraně byla uložena náhrada nákladů řízení zastoupenému účastníku.

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 25. 10. 2021, sp. zn. 74 Co 18/2021, ECLI:CZ:KsBr:2021:74.CO.18.2021.1

Opatrovník procesně právní [Opatrovník], Náklady řízení, Odměna advokáta
§ 29 odst. 4 o. s. ř., § 30 o. s. ř., § 142 o. s. ř., § 149 odst. 2 o. s. ř.

Č. 44

Odvolací soud změnil usnesení soudu prvního stupně ve výrocích o nákladech státu tak, že žádnému z účastníků se povinnost nahradit České republice náklady státu neukládá.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 2. 11. 2020, č. j. 6 C 50/2020-114, uložil Okresní soud ve Vyškově účastníkům zaplatit České republice, na účet Okresního soudu ve Vyškově, náklady zálohované státem, a to žalobci částku 3 526,20 Kč (I. výrok) a žalovanému částku 23 598,40 Kč (II. výrok).
2. Soud vyšel z toho, že žalobce se po žalovaném domáhal zaplacení částky 75 000 Kč s příslušenstvím a soudem ustanovené opatrovnici žalovaného byla přiznána odměna ve výši 27 124,60 Kč. Rozsudkem č. j. 6 C 50/2020-103, vyhlášeným dne 23. 9. 2020, soud řízení částečně zastavil, částečně žalobě vyhověl a v části žalobu zamítl, přičemž v řízení měl žalobce úspěch v rozsahu 87 % a žalovaný v rozsahu 13 %. S odkazem na § 148 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), soud podle úspěchu účastníků uložil žalobci nahradit státu zaplacenou odměnu ustanovené opatrovnice žalovaného v částce 3 526,20 Kč a žalovanému v částce 23 598,40 Kč.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

3. Proti usnesení podal dne 18. 11. 2020 žalovaný prostřednictvím opatrovnice odvolání. Namítal, že nákladová povinnost vůči státu se odvíjí od toho, kterému z účastníků vznikne povinnost k náhradě nákladů řízení druhému účastníku. Vzhledem k tomu, že žalovaný podal proti II. a IV. výroku rozsudku odvolání, považoval rozhodnutí soudu za předčasné.

III.

Důvodnost odvolání

4. Krajský soud v Brně jako soud odvolací (§ 10 o. s. ř.) po zjištění, že odvolání bylo podáno k tomu oprávněným subjektem (§ 201 o. s. ř.), směřuje proti rozhodnutí, proti němuž je přípustné (§ 201, § 202 o. s. ř.) a bylo podáno včas (§ 204 odst. 1 o. s. ř.), v souladu s ustanovením § 212 a § 212a odst. 6 o. s. ř. přezkoumal rozhodnutí soudu prvního stupně v mezích, ve kterých se odvolatel přezkoumání rozhodnutí domáhal, a z důvodů, které se týkají toho, co soud prvního stupně řešil ve výroku usnesení, a bez nařízení jednání (§ 214 odst. 2 písm. c/ o. s. ř.) dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

č. 44

5. Z obsahu spisu k předmětu odvolacího řízení odvolací soud zjistil, že návrhem na vydání elektronického platebního rozkazu, doručeným soudu dne 8. 1. 2020, se žalobce domáhal po žalovaném zaplacení částky 75 000 Kč s úrokem ve výši 13,65 % ročně od 8. 1. 2009 do zaplacení a se zákonným úrokem z prodlení od 1. 6. 2009 do zaplacení a smluvní pokuty ve výši 2 590 Kč. Usnesením ze dne 10. 6. 2020, č. j. 6 C 50/2020-42 (které nabylo právní moci 14. 7. 2020), soud ustanovil žalovanému jako osobě neznámého pobytu dle § 29 odst. 3 o. s. ř. opatrovnici JUDr. I. V., MBA, advokátku. Podáním ze dne 7. 9. 2020 vzal žalobce žalobu zpět o částku 6 057 Kč se zákonným úrokem z prodlení od 1. 6. 2009 do zaplacení a o úrok ve výši 13,65 % ročně z částky 68 943 Kč od 8. 1. 2009 do 20. 3. 2009 s odůvodněním, že při sepsu žaloby nebyly zohledněny dvě zaplacené splátky.

6. Rozsudkem vyhlášeným dne 23. 9. 2020, č. j. 6 C 50/2020-103, soud zastavil řízení o zaplacení částky 6 057 Kč s úrokem ve výši 13,64 % ročně od 8. 1. 2009 do 20. 3. 2009 a se zákonným úrokem z prodlení ve výši 9,25 % ročně od 1. 6. 2009 do 30. 6. 2009, ve výši 8,5 % ročně od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2009, ve výši 8 % ročně od 1. 1. 2010 do 30. 6. 2010, ve výši 7,75 % ročně od 1. 7. 2010 do 30. 6. 2012, ve výši 7,5 % ročně od 1. 7. 2012 do 31. 12. 2012, ve výši 7,05 % ročně od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2017, ve výši 7,5 % ročně od 1. 1. 2018 do 30. 6. 2018, ve výši 8 % ročně od 1. 7. 2018 do 31. 12. 2018, ve výši 8,75 % ročně od 1. 1. 2019 do 30. 6. 2019, ve výši 9 % ročně od 1. 7. 2019 do 30. 6. 2020, ve výši 7,25 % ročně od 1. 7. 2020 do 23. 9. 2020 a ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou k prvnímu dni každého kalendářního pololetí, v němž prodlení žalovaného trvá, zvýšené o 7 procentních bodů od 24. 9. 2020 do zaplacení (I. výrok), uložil žalovanému zaplatit žalobci částku 68 943 Kč s úrokem ve výši 13,64 % ročně od 21. 3. 2009 do zaplacení a s úrokem z prodlení ve výši 9,25 % ročně od 1. 6. 2009 do 30. 6. 2009, ve výši 8,5 % ročně od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2009, ve výši 8 % ročně od 1. 1. 2010 do 30. 6. 2010, ve výši 7,75 % ročně od 1. 7. 2010 do 30. 6. 2012, ve výši 7,5 % ročně od 1. 7. 2012 do 31. 12. 2012, ve výši 7,05 % ročně od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2017, ve výši 7,5 % ročně Kč od 1. 1. 2018 do 30. 6. 2018, ve výši 8 % ročně od 1. 7. 2018 do 31. 12. 2018, ve výši 8,75 % ročně od 1. 1. 2019 do 30. 6. 2019, ve výši 9 % ročně od 1. 7. 2019 do 30. 6. 2020, ve výši 7,25 % ročně od 1. 7. 2020 do 23. 9. 2020 a od 24. 9. 2020 do zaplacení ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou k prvnímu dni každého kalendářního pololetí, v němž prodlení žalovaného trvá, zvýšené o 7 procentních bodů (II. výrok), zamítl žalobu o zaplacení smluvní pokuty ve výši 2 590 Kč a úroku ve výši 13,64 % ročně z částky 6 057 Kč od 8. 1. 2009 do zaplacení (III. výrok), uložil žalovanému nahradit žalobci náklady řízení ve výši 32 530,70 Kč (IV. výrok) a přiznal opatrovnici žalovaného odměnu ve výši 27 124,60 Kč (V. výrok). Dále rozhodl, že o nákladech zálohovaných státem bude

rozhodnuto samostatným usnesením (VI. výrok) a že po právní moci rozsudku bude žalobci vrácena část uhrazeného soudního poplatku ve výši 242 Kč (VII. výrok).

7. Výroky I., III., V., VI. a VII. rozsudku ze dne 23. 9. 2020, č. j. 6 C 50/2020-103, nabyly právní moci dne 10. 10. 2020. Proti II. a IV. výroku rozsudku podal žalovaný prostřednictvím opatrovnice včasné odvolání.

8. Krajský soud v Brně jako soud odvolací usnesením ze dne 29. 6. 2021, č. j. 74 Co 17/2021 136, ve znění opravného usnesení z téhož dne č. j. 74 Co 17/2021-139, změnil II. a IV. výrok rozsudku tak, že schválil smír tohoto znění: „Žalovaný se zavazuje zaplatit žalobci částku 68 943 Kč s úrokem ve výši 13,64 % ročně od 21. 3. 2009 do zaplacení a s úrokem z prodlení ve výši 9,25 % ročně od 1. 6. 2009 do 30. 6. 2009, ve výši 8,5 % ročně od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2009, ve výši 8 % ročně od 1. 1. 2010 do 30. 6. 2010, ve výši 7,75 % ročně od 1. 7. 2010 do 30. 6. 2012, ve výši 7,50 % ročně od 1. 7. 2012 do 31. 12. 2012, ve výši 7,05 % ročně od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2017, ve výši 7,50 % ročně od 1. 1. 2018 do 30. 6. 2018, ve výši 8 % ročně od 1. 7. 2018 do 31. 12. 2018, ve výši 8,75 % ročně od 1. 1. 2019 do 30. 6. 2019, ve výši 9 % ročně od 1. 7. 2019 do 31. 12. 2019, ve výši 9 % ročně od 1. 1. 2020 do 30. 6. 2020, ve výši 7,25 % ročně od 1. 7. 2020 do 23. 9. 2020 a od 24. 9. 2020 do zaplacení ročně ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou k prvnímu dni každého kalendářního pololetí, v němž prodlení žalovaného trvá, zvýšené o 7 procentních bodů, to vše do tří dnů od právní moci usnesení o schválení smíru. Žalovaný se dále zavazuje nahradit žalobci náklady řízení před soudy obou stupňů ve výši 16 265,35 Kč do tří dnů od právní moci usnesení o schválení smíru. Tímto budou veškeré nároky obou stran z předmětu řízení vypořádány.“ (I. výrok) a uložil žalovanému zaplatit České republice na účet Okresního soudu ve Vyškově soudní poplatek za podané odvolání ve výši 1 000 Kč (II. výrok).

Č. 44

9. Podle § 140 odst. 2 o. s. ř. byl-li ustanoven účastníku zástupcem nebo opatrovníkem advokát, platí jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování, popřípadě též náhradu za daň z přidané hodnoty, stát; při určení náhrady hotových výdajů a odměny za zastupování se postupuje podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně a náhradu za daň z přidané hodnoty soud určí z odměny za zastupování a z náhrady hotových výdajů podle sazby daně z přidané hodnoty stanovené zvláštním právním předpisem. V odůvodněných případech stát poskytne advokátovi přiměřenou zálohu.

10. Dle § 149 odst. 2 o. s. ř. zastupoval-li ustanovený advokát účastníka, jemuž byla přisouzena náhrada nákladů řízení, je ten, jemuž byla uložena náhrada těchto nákladů, povinen zaplatit státu náhradu hotových výdajů advokáta a odměnu za zastupování.

11. V rozsudku ze dne 15. 12. 2009, sp. zn. [21 Cdo 1997/2008](#), uveřejněném pod číslem 109/2010 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 109/2010“), Nejvyšší soud vysvětlil, že osobou oprávněnou k přisouzení náhrady nákladů řízení je podle hledisek uvedených v ustanovení § 142 o. s. ř. účastník řízení i tehdy, byl-li v řízení zastupován advokátem, kterého mu ustanovil soud ve smyslu ustanovení § 30 o. s. ř. Požadavek ustanovení § 149 odst. 2 o. s. ř. o tom, že ten, jemuž byla uložena náhrada těchto nákladů, je povinen zaplatit státu náhradu hotových výdajů advokáta a odměnu za zastupování, se při rozhodování o náhradě nákladů řízení mezi účastníky projeví v tom, že soud sice náhradu nákladů řízení (včetně náhrady hotových výdajů advokáta a odměny za zastupování) přiznává zastupovanému účastníku, avšak povinnost k jejich zaplacení stanoví ve prospěch státu. K závěrům tohoto rozsudku se Nejvyšší soud přihlásil

např. též v rozsudku ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. [26 Cdo 4150/2018](#), uveřejněném pod číslem 32/2020 Sb. rozh. obč. a aplikoval jej (pro rozhodování o nákladech dovolacího řízení) např. též v usnesení ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. [29 Cdo 1527/2021](#).

12. V literatuře není pochyb o tom, že stejný postup se uplatní nejen tehdy, půjde-li o zastoupení advokátem podle § 30 o. s. ř., nýbrž i tehdy, zastupoval-li ve sporném řízení účastníka, jemuž byla přisouzena náhrada nákladů řízení opatrovník pro řízení ustanovený soudem z řad advokátů (v obou případech jde o zastoupení na základě rozhodnutí soudu); srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Komentář“), str. 1003. Z ustanovení § 149 odst. 2 o. s. ř. tedy plyne, že právo na náhradu hotových výdajů advokáta a odměny za zastupování, které platil (platí) advokátu, jehož soud ustanovil zástupcem účastníka podle § 30 o. s. ř., nebo opatrovníkem účastníka podle § 29 odst. 4 o. s. ř., má stát ve sporném řízení jen vůči protistraně takového účastníka (nikoli vůči takto zastoupenému účastníku), i to jen za předpokladu že takové protistraně byla uložena náhrada nákladů řízení zastoupenému účastníku (srov. opět Komentář, str. 1003). V takovém případě soud rozhodující o nákladech řízení nevydává samostatné rozhodnutí o náhradě nákladů řízení státu, nýbrž (v souladu s § 149 odst. 2 o. s. ř. a závěry [R 109/2010](#)) v rámci rozhodování o náhradě nákladů řízení mezi spornými stranami zaváže protistranu zaplatit tu část náhrady nákladů řízení zastoupeného účastníka, kterou tvoří náhrada hotových výdajů a odměny za zastupování ustanoveného advokáta, státu (České republice) srov. opět usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1527/2021](#).

13. Kdyby tedy v této věci byl důvod postupovat způsobem plynoucím z § 149 odst. 2 o. s. ř. a z [R 109/2010](#), projevilo by se to již ve výroku o nákladech řízení mezi účastníky obsaženém v odvolacím soudem schváleném smíru (srov. odstavec 8. výše).

14. Jestliže účastníku, řízení, jehož opatrovníkem soud ve sporném řízení ustanovil podle § 29 odst. 4 o. s. ř. advokáta, nevznikne vůči protistraně právo na náhradu nákladů řízení (nebo jejich poměrnou část), nemá stát právo na náhradu hotových výdajů advokáta a odměny za zastupování, které platil (platí) takovému opatrovníku (nebo právo na náhradu jejich poměrné části) vůči žádnému z účastníků řízení.

15. O takový případ jde i v této věci, když žalobci povinnost hradit (zastoupenému) žalovanému náklady řízení podle obsahu smíru nevznikla a žalovaný sám povinnost k náhradě takových nákladů státu nemá. Odvolací soud proto změnil dle ustanovení § 220 odst. 1 o. s. ř. první a druhý výrok odvoláním napadeného usnesení tak, že žádnému z účastníků se povinnost nahradit České republice náklady státu neukládá.

16. O odměně opatrovnice žalovaného za odvolací řízení rozhodne soud prvního stupně samostatným usnesením.

č. 45

Náklady, jež žalobce mimo soudní řízení vynaložil na znalecké posudky k doložení pohledávek na bolestném a náhradě za ztížení společenského uplatnění, jsou ve smyslu ustanovení § 513 o. z. příslušenstvím těchto pohledávek; u dovolání, které směřuje proti těmto pohledávkám, se pro účely posouzení jeho přípustnosti podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. k tomuto příslušenství nepřihlíží.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 09. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1924/2021, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.1924.2021.1

č. 45

Přípustnost dovolání, Příslušenství pohledávky

§ 237 o. s. ř., § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř., § 243c odst. 1 o. s. ř.

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2021, č. j. 91 Co 346/2020, 91 Co 347/2020-167.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se domáhal náhrady škody na zdraví v celkové částce 271 847 Kč [bolestného ve výši 23 169 Kč, náhrady za ztížení společenského uplatnění (dále jen „ZSU“) ve výši 232 928 Kč a nákladů za znalecké posudky ve výši 15 750 Kč], která mu měla vzniknout v důsledku nesprávného léčení žalovanou.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 17. 2. 2021, č. j. 91 Co 346/2020, 91 Co 347/2020 167, potvrdil rozsudek ze dne 19. 6. 2020, č. j. 17 C 140/2018-125, ve spojení s usnesením ze dne 13. 7. 2020, č. j. 17 C 140/2018-129, jímž Obvodní soud pro Prahu 1 zamítl žalobu na zaplacení 271 847 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky a vůči státu, a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, že žalobce při výkonu služby u Policie ČR utrpěl dne 22. 9. 2015 úraz ruky - subkapitální zlomeninu IV. záprstní kosti levé ruky s posunem, která mu byla téhož dne ošetřena v chirurgické ambulanci v Mariánských Lázních. Pro neuspokojivé postavení nestabilní zlomeniny se žalobce dne 25. 9. 2015 podrobil na chirurgickém oddělení žalované operaci ruky s aplikací Kirchnerova drátu a následně byl sledován ambulantně. Na základě odborných závěrů, zejména znaleckého posudku soudem ustanoveného znalce MUDr. B., CSc. soud uzavřel, že žalovaná postupovala při léčbě *lege artis* až na to, že správně popsany RTG snímek ze dne 29. 10. 2015, který odhalil poranění kloubu metakarpofalangeálního 4. prstu levé ruky žalobce, nesprávně vyhodnotila, neboť neindikovala nutnou operaci kloubu. Tato operace byla provedena až v únoru 2016 (na jiném pracovišti) a léčba poranění žalobce se tak prodloužila. Ke ztížení společenského uplatnění žalobce v důsledku prodlevy s operací

kloubu však nedošlo, neboť stejné následky v pohybovém omezení levé ruky žalobce by mohly nastat i v případě dřívější operace; nejednalo se o urgentní případ a celý průběh a výsledek léčby odpovídá obdobným případům. Prodleva s operací představovala pro žalobce bolestivý diskomfort, jenž však dle znalců nelze samostatně ohodnotit. Zaměstnavatel vyplatil žalobci podle zákona č. 36/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, 33 750 Kč na bolestném a 25 000 Kč za ZSU. Odvolací soud se ztotožnil i s právním posouzením věci soudem prvního stupně podle § 2910, § 2956 a § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“). Žalovaná sice při léčení kloubu žalobce postupovala *non lege artis* tím, že zavinila prodlení s provedením operace, avšak v příčinné souvislosti s tímto postupem žalobci nevznikla újma spočívající v ZSU, neboť nebylo prokázáno, že by v případě operace provedené bez odkladu trvalé následky nevznikly. Ohledně bolestného soud uzavřel, že žalobce byl odškodněn svým zaměstnavatelem částkou vyšší (33 750 Kč), než kterou požadoval v tomto řízení (23 169 Kč), přičemž bolestné, které by představovalo pouze odškodnění bolesti v souvislosti s prodlevou s operací, určit nelze. Náklady žalobce na vyhotovení znaleckých posudků v částce 15 750 Kč soud nepřiznal s ohledem na výsledek řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost spatřuje v tom, že jde o právní otázku v rozhodování dovolacího soudu dosud neřešenou. Namítá, že odvolací soud nevzal v potaz jednotlivé skutečnosti a důkazy významné pro posouzení případu a nijak se s nimi ve svém odůvodnění nevypořádal. Odvolací soud pouze odkázal na skutkové závěry soudu prvního stupně, nebyl proveden dostatek důkazů, v rozporu s § 127 odst. 1 a § 127a o. s. ř. byl potvrzen chybný postup soudu prvního stupně, když mimo MUDr. B., CSc., nebyli vyslechnuti znalci MUDr. H. a MUDr. B. a jimi vypracovaným znaleckým posudkům nebyla přiznána adekvátní důkazní váha. Postupem odvolacího soudu došlo i k nesprávné aplikaci § 132 o. s. ř., neboť soud nepřihlédl k tomu, co na podporu svých tvrzení uvedl žalobce. V důsledku toho byl nesprávně posouzen a vyhodnocen skutkový stav. Dovolatel vytýkal odvolacímu soudu, že v rozporu se všemi provedenými znaleckými posudky, které potvrdily, že žalovaná postupovala *non lege artis*, se ztotožnil s právním závěrem soudu prvního stupně, že tím nedošlo k újmě na zdraví žalobce (odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 4168/2016](#)). Namítá chybnou aplikaci § 2910, § 2956 a § 2958 o. z. s tím, že žalovaná mu svým *non lege artis* jednáním způsobila přinejmenším 10týdenní zbytečnou bolest a nutnost další reoperace, čímž zasáhla do jeho absolutního práva na ochranu zdraví (odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 154/2007](#)). Jelikož žalobce nebyl odškodněn v plné výši, měl odvolací soud aplikovat ustanovení § 2915 o. z. a zavázat dalšího škůdce (žalovanou) k náhradě nemajetkové újmy. Namítl i nesprávné rozhodnutí ohledně nákladů řízení. Dovolatel navrhl zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že bylo podáno

včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., avšak není podle § 237 o. s. ř. přípustné.

5. V řízení, jehož předmětem je částka skládající se z několika samostatných nároků, odvíjejících se od odlišného skutkového základu, má rozhodnutí o každém z nich charakter samostatného výroku a přípustnost dovolání je třeba zkoumat samostatně, a to bez ohledu na to, že tyto nároky byly uplatněny v jednom řízení a že o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. [32 Odo 747/2002](#), Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“, C 2236, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. [30 Cdo 3238/2013](#), nebo rozsudek ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. [25 Cdo 2245/2017](#), publikovaný pod č. 7/2019 Sb. rozh. obč. Tyto judikatorní závěry jsou použitelné i po změně § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. provedené s účinností od 30. 9. 2017 zákonem č. 296/2017 Sb. Nebylo-li žalobě vyhověno ve více nárocích se samostatným skutkovým základem, a to nároku na bolestné v částce 23 169 Kč a na náhradu za ZSU ve výši 232 928 Kč, nepřevyšuje nárok na bolestné limit stanovený v § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Proto dovolací soud podle § 243c odst. 1 o. s. ř. dovolání proti rozhodnutí o tomto nároku jako nepřípustné odmítl.

č. 45

6. Žalobcem rovněž uplatněný nárok na zaplacení nákladů na znalecké posudky ve výši 15 750 Kč, je příslušenstvím uplatněných nároků ve smyslu § 513 o. z., podle něhož jsou příslušenstvím pohledávky úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním. Podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. se k příslušenství při posouzení přípustnosti dovolání z hlediska peněžního limitu nepřihlíží. Proto dovolací soud dovolání směřující proti rozhodnutí o tomto příslušenství pro bagatelnost neodmítl, když zjevně jde o náklady spojené s uplatněním pohledávek na bolestném a náhradě za ztížení společenského uplatnění. Přiznání tohoto příslušenství soudním rozhodnutím je závislé na výsledku řízení, v daném případě řízení dovolacího.

7. Ačkoliv dovolatel přípustnost dovolání spatřuje v tom, že „právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena“, žádnou neřešenou otázku nevymezuje. Nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu spatřuje především v nesprávně zjištěném skutkovém stavu, čímž se domáhá v podstatě přezkumu skutkových závěrů, z nichž vychází napadené rozhodnutí; nesprávnost právního posouzení odvozuje nikoliv z mylné aplikace práva, nýbrž proto, že po právní stránce byl posouzen skutkový stav, s nímž on nesouhlasí. Samotné hodnocení důkazů opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř. však nelze úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 29/2009](#), uveřejněné pod č. 108/2011 Sb. rozh. obč., včetně tam obsaženého odkazu na nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. [IV. ÚS 191/96](#)); na nesprávnost hodnocení důkazů totiž lze usuzovat jen ze způsobu, jakým soud hodnocení důkazů provedl, a to jen polemikou se správností skutkových zjištění soudu, tj. prostřednictvím dovolacího důvodu, který dovolatel od 1. 1. 2013 k dispozici nemá (viz ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.).

8. Nesprávnost právního posouzení spatřuje dovolatel v tom, že odvolací soud neshledal odpovědnost žalované za újmu na jeho zdraví, ačkoliv ze znaleckých posudků vyplývá, že při péči o něj postupovala *non lege artis*. Zcela však pomíjí, že závěr o odpovědnosti subjektu za vzniklou újmu podle § 2910 o. z. je možno učinit pouze při naplnění všech znaků tohoto

ustanovení, tzn. protiprávní jednání (zasahující do absolutního práva poškozeného či porušující tzv. ochrannou normu), vznik újmy, vztah příčinné souvislosti mezi těmito dvěma podmínkami, to vše při presumovaném zavinění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. [25 Cdo 4536/2018](#), publikovaný pod číslem 106/2020 Sb. rozh. obč.). Odvolací soud založil své rozhodnutí na závěru, že postup žalované byl sice *non lege artis* (protiprávní jednání), avšak vzhledem ke skutkovým zjištěním (jimiž je dovolací soud podle § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 o. s. ř. vázán) nelze dovodit, že tento postup byl příčinou trvalých následků na zdraví žalobce, neboť nebylo prokázáno, že by operace provedená bezprostředně po rentgenu přinesla z hlediska trvalých následků lepší výsledky. Jestliže odvolací soud uzavřel, že za daných skutkových okolností není naplněn jeden z nezbytných předpokladů odpovědnosti za újmu, neboť mezi protiprávním jednáním žalované a vznikem újmy (trvalými následky na zdraví žalobce) není vztah příčiny a následku, nelze tomuto závěru ničeho vytknout. Ostatně žalobce v dovolání posouzení existence příčinné souvislosti soudem nijak nezpochybňuje. Namítá-li žalobce, že žalovaná způsobila nutnost reoperace, opomíjí závěr, že postup žalované při jeho léčení byl shledán *lege artis* (včetně operace provedené bezprostředně po zranění dne 25. 9. 2015). Nesprávným byl její postup shledán až po zjištění poranění kloubu dne 29. 10. 2015, takže i kdyby žalovaná nepochybila a indikovala operaci kloubu okamžitě, muselo by k ní dojít (jen dříve).

9. Vytýká-li dovolatel odvolacímu soudu, že zcela opomenul ustanovení o solidaritě škůdců (dovolatel má zřejmě na mysli solidaritu žalované a útočníka, který žalobci zranění způsobil), je tato námitka nedůvodná. Společná odpovědnost, jež je upravena v § 2915 o. z., vzniká jako výsledek spoluzavinění či souběžné (na sobě nezávislé) činnosti, případně nečinnosti nebo opomenutí, vedoucí ke vzniku jediného škodlivého následku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. [25 Cdo 3333/2019](#), publikovaný pod číslem 7/2021 Sb. rozh. obč.). Jinak řečeno, solidarita škůdců nastává pouze v případě, že je dána odpovědnost více škůdců za způsobenou újmu. Jestliže odvolací soud dospěl k závěru, že žalovaná za újmu spočívající ve ztížení společenského uplatnění žalobce neodpovídá, nebyl k užití tohoto ustanovení důvod. Ani tato námitka proto přípustnost dovolání nezakládá.

10. Námitky nedostatečného odůvodnění, neprovedení dostatečného množství důkazů a nevyslechnutí dalších znalců představují námitky vad řízení, k nimž lze v dovolacím řízení přihlédnout jen tehdy, je-li dovolání přípustné, což není tento případ (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

11. Přípustnost dovolání proti výroku o náhradě nákladů řízení je pak vyloučena ustanovením § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

12. Lze tedy shrnout, že uplatněné dovolací důvody, jimiž je dovolací soud vázán, přípustnost dovolání nezakládají, a proto Nejvyšší soud dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

č. 46

Novému projednání návrhu na uznání již dříve na území České republiky uznaného cizozemského rozhodnutí brání v souladu s § 15 odst. 1 písm. c) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, překážka věci rozsouzené.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 01. 04. 2021, sp. zn. 20 Cdo 2432/2020, ECLI:CZ:NS:2021:20.CDO.2432.2020.1

Uznání cizích rozhodnutí, Překážka věci rozsouzené (res iudicata)

§ 14, § 15, § 16 zákona č. 91/2012 Sb., čl. 11, čl. 54. čl. 56 a čl. 60 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 95/1983 Sb., § 159a odst. 4 o. s. ř. ve znění od 1. 1. 2014.

č. 46

Nejvyšší soud k dovolání společnosti B. T. s. r. o. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2020, sp. zn. 18 Co 29/2020, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Ve shora označené věci Obvodní soud pro Prahu 9 (dále „soud prvního stupně“) usnesením ze dne 25. 11. 2019, č. j. 9 C 301/2019-14, zastavil řízení o uznání rozhodnutí Hospodářského soudu města M. ze dne 27. 7. 2016, sp. zn. 147-12/2016 M, dále též „rozhodnutí běloruského soudu“ (výrok I.). Zároveň soud prvního stupně společnosti B. T. s. r. o. náhradu nákladů řízení nepřiznal (výrok II.) a rozhodl o vrácení části zaplaceného soudního poplatku navrhovatelce (výrok III.).

2. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že na základě výše uvedeného pravomocného a vykonatelného rozhodnutí byla společnost B. B. a. s. (dříve B. T. a. s.,) uložena povinnost zaplatit navrhovatelce 190 835,5 Eur a 3 032,19 Eur. Rozsudkem ze dne 18. 6. 2019, č. j. 15 Co 212/2019-89, Krajský soud v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře potvrdil rozsudek Okresního soudu v Táboře ze dne 26. 2. 2019, č. j. 15 C 187/2018-69, který k návrhu navrhovatelky uznal rozhodnutí běloruského soudu. Na základě projektu přeměny ze dne 14. 5. 2019, schváleném dne 21. 6. 2019, posléze došlo k rozdělení jmění společnosti B. B. a. s., a to formou odštěpení sloučením, v jehož důsledku rozdělovaná společnost nezanikla a část jejího jmění přešla na více již existujících společností, mj. též na společnost B. T. s. r. o. (viz § 243 odst. 1 písm. b/ bod 2 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev - dále jen „zákon o přeměnách“). Společnost B. T. s. r. o. proto podle § 257 zákona o přeměnách ručí za dluh, který dosud společnost B. B. a. s. navrhovatelce neuhradila.

3. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že rozhodnutí běloruského soudu již bylo českým soudem postupem podle Smlouvy uzavřené mezi Československou socialistickou republikou

a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 12. 8. 1982, jež byla publikována vyhláškou ministerstva zahraničních věcí č. 95/1983 Sb. (dále též „smlouva o právní pomoci“), a § 16 odst. 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (dále „ZMPS“), uznáno, a to vůči právnímu předchůdci společnosti B. T. s. r. o., pročež opětovnému uznání rozhodnutí brání překážka věci pravomocně rozsouzené (soud prvního stupně chybně odkazuje na § 159 odst. 3, správným ustanovením je však § 159a odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2014 - dále „o. s. ř.“).

4. Městský soud v Praze (dále rovněž „odvolací soud“) k odvolání navrhovatelky usnesením ze dne 17. 2. 2020, č. j. 18 Co 29/2020-22, rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že se řízení nezastavuje.

5. Odvolací soud zdůraznil, že předmětem současného řízení je uznání rozhodnutí běloruského soudu nikoli proti osobě v tomto rozhodnutí uvedené či proti jejímu právnímu nástupci, nýbrž vůči osobě zákonného ručitele ve smyslu § 257 zákona o přeměnách. Z tohoto důvodu nemůže jít o překážku věci pravomocně rozsouzené, jelikož zde neexistuje totožnost účastníků předešlého a současného řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Usnesení odvolacího soudu napadla společnost B. T. s. r. o. dovoláním, jehož přípustnost spatřovala v tom, že v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny právní otázky, jež byly odvolacím soudem právně posouzeny nesprávně (§ 237 o. s. ř.). Tyto otázky přitom formulovala následujícím způsobem:

a/ zda je dána pravomoc českých soudů rozhodovat o uznání běloruského rozhodnutí ve smyslu § 16 odst. 2 ZMPS, když smlouva o právní pomoci podle čl. 56 odst. 2 připouští pouze neformální uznání rozhodnutí v souvislosti s nařízením výkonu rozhodnutí;

b/ zda je pravomocné rozhodnutí o uznání cizího rozhodnutí subjektivně závazné jen pro účastníky řízení o uznání rozhodnutí nebo se jedná o rozhodnutí s rozšířenou subjektivní závazností, a

c/ zda pravomocný výrok soudu o tom, že se běloruské rozhodnutí ve smyslu § 16 odst. 2 a násl. ZMPS ve spojení s čl. 54 odst. 1 smlouvy o právní pomoci v České republice uznává, vytváří překážku věci rozhodnuté pro jiné řízení, v němž se žalobce domáhá uznání totožného běloruského rozhodnutí vůči existující nástupnické společnosti zúčastněné na rozdělení.

7. Podle názoru dovolatelky soudy vůbec neměly pravomoc rozhodovat zvláštním výrokem o uznání rozhodnutí běloruského soudu, neboť takové řízení má probíhat pouze neformálně, a to za podmínek stanovených v čl. 54 odst. 1 smlouvy o právní pomoci. Dovolatelka se dále domnívá, že v nyní projednávané věci není použitelné usnesení Nejvyššího soudu ze dne

1. července 2016, sp. zn. [20 Cdo 1349/2016](#), které lze aplikovat pouze tehdy, podléhá-li uznání cizího rozhodnutí úpravě § 14 až § 16 ZMPS.

8. V další části dovolání dovolatelka přdestřela argumentaci ohledně překážky věci rozsouzené a účinků uznání rozhodnutí českým soudem, jež se mají vztahovat vůči všem, kteří mohou být cizím rozhodnutím dotčeni. Bylo-li rozhodnutí již jednou uznáno, není prostor pro opakované uznání, byť vůči jiné osobě, neboť důsledkem uznání je takový právní stav, který by nastal, kdyby o téže věci stejně rozhodoval český orgán. Dosud však nebyla výslovně řešena otázka, zda uznání rozhodnutí svými účinky dopadá pouze na účastníky řízení o uznání nebo též na osoby třetí.

9. Navrhovatelka ve svém vyjádření uvedla, že exekuční řád vyžaduje, aby osoba usilující o nařízení exekuce disponovala exekučním titulem, jenž bude uznán českým soudem; není přitom ani vyloučeno, aby se postup vedoucí k uznání dle § 14 a násl. ZMPS neuplatnil vedle smlouvy o právní pomoci. Uznání cizího rozhodnutí vyvolává účinky toliko vůči účastníkům řízení, kteří mají právo očekávat, že otázka uznání rozhodnutí bude i v jiných případech posouzena obdobně.

č. 46

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (viz § 10a o. s. ř.) o dovolání rozhodl podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), dále opět „o. s. ř.“, a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno k tomu legitimovanou účastnicí řízení ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., dospěl k závěru, že v otázce účinků spojených s uznáním cizozemského rozhodnutí je dovolání přípustné (§ 237 o. s. ř.), poněvadž se jedná o otázku dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu neřešenou; dovolání je rovněž opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Rozhodný právní režim představuje pro posuzovanou věc ZMPS (viz § 123 odst. 2 a contrario), a to v intencích doposud platné smlouvy o právní pomoci (§ 2 ZMPS), ve vztahu k níž jsou nástupnickými státy ve smyslu sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 79/2009 Sb. m. s. Česká republika a Běloruská republika.

12. Podle § 14 ZMPS rozhodnutí soudů cizího státu a rozhodnutí úřadů cizího státu o právech a povinnostech, o kterých by podle jejich soukromoprávní povahy rozhodovaly v České republice soudy, stejně jako cizí soudní smíry a cizí notářské a jiné veřejné listiny v těchto věcech (dále jen „cizí rozhodnutí“) mají v České republice účinnost, jestliže nabyly podle potvrzení příslušného cizího orgánu právní moci a byla-li uznána českými orgány veřejné moci.

13. Podle § 15 odst. 1 písm. c) ZMPS nelze pravomocná cizí rozhodnutí uznat, jestliže o témže právním poměru bylo českým soudem vydáno pravomocné rozhodnutí nebo bylo-li v České republice již uznáno pravomocné rozhodnutí orgánu třetího státu.

14. Podle § 16 ZMPS se uznání cizího rozhodnutí v majetkových věcech nevyslovuje zvláštním výrokem. Cizí rozhodnutí je uznáno tím, že český orgán veřejné moci k němu přihlédne, jako by šlo o rozhodnutí českého orgánu veřejné moci. Je-li proti tomu namítána výhrada veřejného pořádku nebo i jiný důvod pro odepření uznání, ke kterým nemohlo být bez dalšího přihlédnuto, přeruší se řízení a je určena lhůta k zahájení řízení, pro které se odstavec 2 použije obdobně. Po jeho pravomocném ukončení nebo po marném uplynutí uvedené lhůty se v přerušeném řízení pokračuje (odst. 1). Cizí rozhodnutí v ostatních věcech se uznávají na základě zvláštního rozhodnutí, jestliže tento zákon nestanoví, že se cizí rozhodnutí uznávají bez dalšího řízení. I v případě, že se cizí rozhodnutí uznávají bez dalšího řízení, lze je na návrh uznat zvláštním rozhodnutím. Vyslovit uznání je místně příslušný okresní soud, který je obecným soudem toho, kdo uznání navrhuje, jinak okresní soud, v jehož obvodu nastala nebo může nastat skutečnost, pro kterou má uznání význam, jestliže zákon nestanoví něco jiného. Soud o uznání rozhoduje rozsudkem; jednání nemusí nařizovat (odst. 2). Na základě cizího rozhodnutí o majetkových věcech, které splňuje podmínky pro uznání podle tohoto zákona, lze nařídit výkon tohoto rozhodnutí rozhodnutím českého soudu, které je třeba odůvodnit (odst. 3).

15. Podle čl. 11 smlouvy o právní pomoci se listiny, které byly na území jedné smluvní strany vyhotoveny nebo ověřeny justičním nebo jiným orgánem nebo zvlášť k tomu zmocněnou osobou v rámci jejich pravomoci a v předepsané formě a byly opatřeny otiskem úředního razítka, používají na území druhé smluvní strany bez dalšího ověření. To se vztahuje také na listiny občanů, jejichž podpis je ověřen podle předpisů platných na území příslušné smluvní strany (odst. 1). Listiny, které jsou na území jedné smluvní strany považovány za veřejné, mají důkazní moc veřejných listin také na území druhé smluvní strany (odst. 2).

16. Podle čl. 54 odst. 1 smlouvy o právní pomoci smluvní strany za podmínek stanovených v této smlouvě uznávají a vykonávají tato rozhodnutí vydaná na území druhé smluvní strany:

a) rozhodnutí justičních orgánů v občanských, pracovních a rodinných věcech majetkové povahy, jakož i soudem schválené smíry v těchto věcech (dále jen "rozhodnutí"),

b) rozhodnutí soudů v trestních věcech týkající se náhrady škody.

17. Podle čl. 54 odst. 2 smlouvy o právní pomoci rozhodnutí uvedená v písmenu a) se uznávají a vykonávají, jestliže se týkají právních vztahů vzniklých po 9. květnu 1958, tj. po vstupu v platnost Smlouvy mezi Československou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních z 31. 8. 1957. Rozhodnutí uvedená v písmenu b) se uznávají a vykonávají, byla-li vydána po vstupu v platnost uvedené smlouvy.

18. Podle čl. 56 smlouvy o právní pomoci k uznání a nařízení výkonu rozhodnutí ve věcech uvedených v článku 54 je dána pravomoc soudu smluvní strany, na jejímž území má být rozhodnutí vykonáno (odstavec první). Soud, který rozhoduje o uznání a nařízení výkonu

rozhodnutí, se omezí na zjištění, zda jsou splněny podmínky stanovené touto smlouvou. Zjistí-li, že tyto podmínky jsou splněny, nařídí výkon rozhodnutí (odstavec druhý).

19. Podle čl. 60 smlouvy o právní pomoci uznání a výkon rozhodnutí uvedených v článku 54 může být odmítnut, jestliže:

- a) podle právního řádu smluvní strany, na jejímž území bylo rozhodnutí vydáno, nenabylo právní moci nebo není vykonatelné, s výjimkou rozhodnutí, která jsou vykonatelná před nabytím právní moci;
- b) podle právního řádu třeba jen jedné smluvní strany marně uplynula lhůta k výkonu rozhodnutí;
- c) navrhovatel nebo odpůrce se nezúčastnil řízení v důsledku toho, že jemu nebo jeho zástupci nebylo včas a řádně doručeno předvolání nebo v důsledku toho, že předvolání bylo učiněno pouze veřejnou vyhláškou nebo jiným způsobem, který není v souladu s ustanoveními této smlouvy;
- d) bylo již o téže věci mezi týmiž účastníky na území smluvní strany, kde má být rozhodnutí uznáno nebo vykonáno, vydáno dříve rozhodnutí, které nabylo právní moci, nebo jestliže orgán této smluvní strany zahájil dříve řízení v téže věci;
- e) podle ustanovení této smlouvy, a v případech touto smlouvou neupravených, podle právního řádu smluvní strany, na jejímž území má být rozhodnutí uznáno a vykonáno, je k řízení ve věci dána výlučná pravomoc jejích orgánů.

č. 46

20. Obecná teorie mezinárodního práva soukromého vychází z široce akceptovaného názoru, že uznání cizího rozhodnutí představuje činnost, resp. proces soudu (jiného orgánu), v rámci které je zkoumáno, zda rozhodnutí vydané orgánem cizího státu (§ 14 ZMPS) splňuje podmínky pro to, aby mu mohly být přiznány právní účinky v České republice. Uznání rozhodnutí lze chápat také jako stav, jehož se má právním postupem dosáhnout a v jehož důsledku nastává stejná situace, jakoby o téže věci rozhodly české soudy. Přiznání účinnosti cizímu rozhodnutí přitom znamená, že nese tytéž právní účinky jako pravomocné rozhodnutí českého orgánu veřejné moci, jestliže nabylo podle potvrzení příslušného cizího orgánu právní moci.

21. Z procesu uznávání cizích rozhodnutí je zcela zřejmé, že rozhodnutí soudů a jiných orgánů jednoho státu na území jiného státu by neměla sama o sobě žádné účinky, neboť z obecného mezinárodního práva státům nevyplývá povinnost cizí rozhodnutí uznávat. Záleží na každém státu, zda a za jakých podmínek k takovému kroku přistoupí, přičemž závazky v tomto směru státy tradičně přijímají v mezinárodních smlouvách, jimiž se dvě nebo více smluvních stran zaváže navzájem svá rozhodnutí v daných věcech za stanovených podmínek uznávat (viz Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7., opravené a doplněné vydání. Brno, Plzeň: Doplněk, Aleš Čeněk, 2009).

22. Na základě citovaných teoretických východisek potom není důvod pochybovat, že přímým adresátem (procesu) uznání cizozemského rozhodnutí je právě a jen ten stát, jenž na základě jím zvoleného či smluvně ujednaného postupu akceptuje cizí rozhodnutí co do účinků s ním spojených jako rozhodnutí vlastní a který takto stvrzuje, že o konkrétním právním poměru

již nebudou rozhodovat soudy a jiné orgány k tomu podle jeho vlastního právního řádu příslušné, nýbrž že tyto poměry byly již pravomocně posouzeny orgány cizího státu, přičemž učiněné posouzení je pro uznávající stát závazné a neměnné.

23. Tím je současně vyjádřeno, že výsledek řízení o uznání cizího rozhodnutí, ať již kladný ve formě uznání anebo záporný ve formě odepření uznání, se zásadně projevuje v poměrech uznávajícího státu. Okolností existence uznání konkrétního cizozemského rozhodnutí jsou tak pochopitelně vázány nejen orgány uznávajícího státu pro následná (typicky exekuční) řízení, nýbrž i všechny osoby vystupující v rámci soudních řízení vedených u orgánů uznávajícího státu.

č. 46

24. Názor opačný, tj. že rozsudek o uznání cizozemského rozhodnutí ve svých důsledcích dopadá výlučně jen do poměrů osob, které se takového řízení účastní, nemůže obstát již z důvodů čistě logických a rovněž pragmatických, nelze-li připustit, aby akt státu v podobě stvrzení (uznání) cizí veřejné listiny nepůsobil vůči jakýmkoli dalším osobám účastnícím se na daném území soudního či jiného (exekučního) řízení; důsledkem takového výkladu by totiž byl obligatorní postup vyžadující uznávání cizích rozhodnutí opakovaně, vždy pro konkrétní účel či ve vztahu k jednotlivým osobám či státním orgánům, což bez dalších pochybností záměrem posuzovaného řízení není.

25. Dovolacím soudem je tímto způsobem zodpovězena dovoláním otevřená otázka ad b/, a to ve shodě s dovolatelem předestřenou oponenturou vůči rozhodnutí odvolacího soudu.

26. Nejvyšší soud v poměrech posuzované věci považuje za vhodné poznamenat, že za účastníky řízení o uznání cizího rozhodnutí - jelikož samotná smlouva o právní pomoci žádný zvláště upravený postup nepředepisuje - je třeba považovat navrhovatele (srov. § 16 odst. 2 ZMPS), jakož i osoby, jež byly účastníky původního (nalézacího) řízení s právem namítat důvody pro odepření uznání rozhodnutí (srov. § 15 ZMPS a čl. 60 smlouvy o právní pomoci). Jiné osoby, které uvedené podmínky účastenství nesplňují, nemohou - ačkoli by je navrhovatel ve svém návrhu výslovně uvedl - v řízení jako účastníci vystupovat. Tomu odpovídá i ustálená rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ohledně okruhu účastníků při uznávání cizích rozhodnutí v manželských a rodičovských otázkách (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 28 Ncu 88/2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2017, sp. zn. [28 Ncu 116/2017](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. [20 Ncu 111/2020](#)).

27. Jestliže v nyní posuzované věci navrhovatelka opětovně usiluje o uznání rozhodnutí běloruského soudu, byť vůči osobě, která není v tomto rozhodnutí uvedena, je zcela zásadní, že již dříve k uznání uvedeného rozhodnutí došlo, a to na základě rozsudku Okresního soudu v Táboře ze dne 26. 2. 2019, č. j. 15 C 187/2018-69, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočky v Táboře ze dne 18. 6. 2019, č. j. 15 Co 212/2019-89, přičemž následná přeměna osoby, již byla uznaným rozhodnutím uložena povinnost k peněžitému plnění, nepředstavuje okolnost, kterou je třeba posuzovat v dalším řízení o uznání téhož rozhodnutí, tentokrát však proti osobě zákonného ručitele. V zásadě lze totiž souhlasit se závěrem, že došlo-li jednáním dlužníka k účelovému vyvedení majetku na nástupnické společnosti, má navrhovatelka k ochraně svých práv odpovídající právní prostředky, a to nároky vyplývající z možnosti odporovat právnímu jednání dlužníka (§ 589 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku) či z možnosti obrany ručitele za dluhy

rozdělované společnosti ve smyslu § 257 a násl. zákona o přeměnách (srov. obdobný závěr odvolacího soudu zaznamenaný v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2020, sp. zn. [20 Cdo 171/2020](#)). Uvedené právní prostředky však očividně nelze obejít dalším návrhem na uznání rozhodnutí běloruského soudu proti osobě (zákonného) ručitele toliko z důvodu, že on sám nebyl zavázán k plnění již pravomocně uznaným rozhodnutím.

28. Shrnutím předchozích úvah je generován závěr, že uznáním rozhodnutí Hospodářského soudu města Minsk ze dne 27. 7. 2016, sp. zn. 147-12/2016 M, v předešlém řízení byla otázka jakéhokoli dalšího uznávání tohoto cizího rozhodnutí na území České republiky s konečnou platností vyřešena (předmět řízení byl zcela vyčerpán) a novému projednání návrhu tak brání překážka věci pravomocně rozsouzené (§ 159a odst. 4 o. s. ř. se zřetelem k § 15 odst. 1 písm. c/ ZMPS); Nejvyšší soud přitom nepochybuje, že čl. 60 písm. d/ smlouvy o právní pomoci je třeba interpretovat v témže duchu, neboť úmyslem smluvních stran nebylo replikovat uznávání téhož rozhodnutí zvláště vůči každé osobě, kterou navrhovatel ve svém (dalším) návrhu jako účastníka řízení označí.

č. 46

29. Dovolací soud pro úplnost poznamenává, že dikce ustanovení § 15 odst. 1 písm. c) ZMPS přímo neurčuje procesní postup soudního či jiného řízení. Jestliže však důvod, pro který „nelze pravomocná cizí rozhodnutí uznat“, spojuje s existencí jiného pravomocného rozhodnutí vydaného o „témže právním poměru“, definuje tím procesní institut překážky věci pravomocně rozhodnuté coby podmínku řízení, jejíž nedostatek má za následek zastavení řízení, nikoli zamítnutí návrhu (§ 159a odst. 4 ve spojení s § 104 odst. 1 o. s. ř.).

30. Protože ve vztahu k dovolatelkou zvolenému předpokladu přípustnosti je dovolání důvodné, tj. odvolací soud dospěl v řešené otázce k nesprávnému právnímu závěru, dovolací soud napadené usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 a odst. 2 věta první o. s. ř. ruší a věc vrací tomuto soudu k dalšímu řízení, v němž bude odvolací soud právním názorem Nejvyššího soudu vázán (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem o. s. ř.).

31. Na řešení otázky dovolatelky ve vztahu k pravomoci soudů rozhodovat podle § 16 odst. 2 ZPMS i v majetkových věcech nebylo napadené usnesení odvolacího soudu založeno a dovolací soud se jí proto, a to i s přihlédnutím k přijatým kasačním důvodům, nezabýval.

č. 47

Pro závěr o dědické nezpůsobilosti ve smyslu ustanovení § 1481 o. z. je rozhodující, zda soud v řízení o pozůstalosti dospěje k závěru, že dědicem spáchaný čin (např. účast na sebevraždě zůstavitele podle § 144 tr. zákoníku) směřuje proti zůstaviteli; nepostačí pravomocný rozsudek soudu v trestním řízení určující, že šlo o úmyslný trestný čin spáchaný dědicem.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 06. 2021, sp. zn. 24 Cdo 106/2021, ECLI:CZ:NS:2021:24.CDO.106.2021.3

č. 47

Dědická nezpůsobilost

§ 1481 o. z., § 135 o. s. ř., § 144 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb.

Nejvyšší soud k dovolání M. D. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 3. 10. 2019, sp. zn. 18 Co 119/2019, a usnesení Městského soudu v Brně ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 58 D 590/2017, a ze dne 20. 1. 2020, sp. zn. 58 D 590/2017 (s výjimkou výroku o určení obvyklé ceny majetku a jiných aktiv, výše dluhů a dalších pasiv a čisté hodnoty pozůstalosti), avěc vrátil Městskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Řízení o pozůstalosti po P. D., zemřelém dne 28. 3. 2017 (dále též jen „zůstavitel“), bylo zahájeno usnesením Městského soudu v Brně ze dne 11. 4. 2017, č. j. 58 D 590/2017-3; provedením úkonů v řízení byla pověřena JUDr. A. Š., MBA, notářka se sídlem v B. (ust. § 100 a 101 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních).

2. Městský soud v Brně usnesením ze dne 28. 2. 2019, č. j. 58 D 590/2017-154, rozhodl, že v řízení o pozůstalosti bude nadále jednáno pouze s pozůstalou sestrou H. H. a pozůstalými synovci P. H. a J. H. (jako právními nástupci pozůstalé matky M. D.) a že účast pozůstalého syna M. D. se v tomto řízení ukončuje. Dospěl k závěru, že pozůstalý syn M. D. je z dědického práva dle ustanovení § 1481 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vyloučen, neboť se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, a to účasti na jeho sebevraždě. Dále uvedl, že je vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin a kdo jej spáchal, a že z tohoto důvodu v pozůstalostním řízení nadále nepřezkoumával skutečnost, zda byl pozůstalým synem spáchán trestný čin, neboť vycházel z rozhodnutí příslušných soudů. K tvrzení pozůstalého syna o tom, že mu zůstavitel trestný čin odpustil, konstatoval, že „není možné, aby se promíjel trestný čin či zavrženíhodné jednání do budoucna, neboť dle ustanovení § 1481 je možné výslovně prominout pouze činy spáchané v minulosti“. Zabýval se též otázkou, zda závěť samotná, uvádějící: „Vše odkazuji svému synovi M.“, nemůže být považována za určité prominutí, přičemž vzhledem k tomu, že prominutí

musí být výslovné, předmětnou závěť jako prominutí trestného činu neposoudil. S ohledem na tyto závěry soud prvního stupně k návrhu M. D. neprovedl důkaz trestním spisem sp. zn. 14 T 215/2017.

3. Krajský soud v Brně usnesením ze dne 3. 10. 2019, č. j. 18 Co 119/2019-218, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud vycházel ze zjištění, že rozsudkem Okresního soudu v Blansku ze dne 22. 3. 2018, sp. zn. 14 T 251/2017-216, který nabyt právní moci dne 6. 6. 2018, byl M. D. odsouzen pro trestný čin účasti na sebevraždě dle § 144 odst. 1 trestního zákoníku z důvodu, že dne 27. 3. 2017 napomohl k sebevraždě svého otce P. D. (zůstavitele). Odvolací soud konstatoval, že „je tedy ve smyslu ustanovení § 135 odst. 1 o. s. ř. vázán rozhodnutím soudu v trestním řízení, že se M. D. dopustil trestného činu účasti na sebevraždě dle § 144 odst. 1 trestního zákoníku, který je trestným činem úmyslným, a přes námitky odvolatele nelze dovodit jinak, než že tento trestný čin směřoval proti zůstaviteli“. Dále dovodil, že na tom nic nemůže změnit ani okolnost, že zůstavitel zanechal dopis na rozloučenou, v jehož části uvedl: „Vše odkazuji svému synovi M.“. Rovněž dovodil, že „v ustanovení M. D. za dědice nelze spatřovat prominutí trestného činu, k němuž v době sepsání této listiny ještě nedošlo, nehledě ke skutečnosti, že by prominutí trestného činu muselo být výslovné“.

č. 47

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení podal M. D. dovolání, jehož přípustnost dovozuje ze skutečnosti, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Polemizuje zejména se závěrem soudů o tom, že „se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli“. K tomu uvádí, že (jak vyplývá i ze skutkových zjištění trestních soudů) „měl jednat nejen v souladu s vůlí zůstavitele, ale na jeho přání a dokonce určitou formou nátlaku“, a tudíž se soudy přinejmenším měly zabývat otázkou, zda svým jednáním (jako pachatel trestného činu dle ustanovení § 144 odst. 1 trestního zákoníku ke škodě zůstavitele) naplnil znak „jednání proti zůstaviteli či nikoliv“. Podle jeho názoru jsou pak občanskoprávní soudy povinny při výkladu akcentovat „subjektivní náhled zůstavitele na konkrétní jednání“, nikoliv „objektivizující“ pohled trestněprávní normy, jinak řečeno, občanskoprávní soud je vázán pouze výrokem o tom, že byl spáchán trestný čin a kdo ho spáchal, o vymezení „procesních rolí“ v rámci aplikace hmotněprávního institutu je povinen učinit si obrázek sám (a to např. i na základě zjištěného skutkového stavu v rámci trestního řízení a provedených důkazů, např. SMS komunikace mezi zůstavitelem a dovolatelem realizovaná po údajném dokonání jednání dovolatele kvalifikovaném jako trestný čin dle ustanovení § 144 odst. 1 trestního zákoníku). Pokud se týká otázky „výslovného prominutí“ činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli ve smyslu ustanovení § 1481 občanského zákoníku, má za to, že se odvolací soud s touto otázkou nedostatečně vypořádal, neboť způsob, jakým byl ze strany soudů obou stupňů pojat výklad „výslovného prominutí“, zcela vylučuje jeho aplikaci právě v případě, je-li jako důvod dědické nezpůsobilosti uváděno spáchání trestného činu účasti na sebevraždě ze strany takového „pachatele“. Je přesvědčen, že v tomto ohledu je rozhodující okolnost, že zůstavitel svému synovi nikdy žádné jednání vůči své osobě nezazlival, neměl mu tedy co odpouštět. Navíc, za zjevně nesprávný považuje i závěr odvolacího soudu o tom, že „poté, co spáchal sebevraždu, již zůstavitel M. D. tento trestný čin prominout nemohl“,

zejména proto, že odpuštění „mohl realizovat v časovém období mezi rozloučením se s dovolatelem a spácháním sebevraždy“. Navrhuje, aby Nejvyšší soud České republiky zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

5. H. H. ve vyjádření k dovolání uvedla, že „jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu účasti na sebevraždě dle § 144 odst. 1 trestního zákoníku vždy směřuje proti zůstaviteli, který je poškozeným, neboť směřuje proti základnímu právu zůstavitele na jeho život, kterého se zůstavitel nemá právo dobrovolně vzdát“, a proto navrhla, aby Nejvyšší soud České republiky dovolání jako nepřipustné odmítl.

III.

Připustnost dovolání

č. 47

6. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (ustanovení § 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou připustnosti dovolání.

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. Z hlediska skutkového stavu (správnost skutkových zjištění přezkumu dovolacího soudu nepodléhá) bylo v projednávané věci (mimo jiné) zjištěno, že zůstavitel byl rozvedený, žil sám a měl jediného syna M. D. a matku M. D., která dne 19. 8. 2017 zemřela a jejímiž právními nástupci jsou H. H. (sestra zůstavitele) a P. H. a J. H. (synovci zůstavitele). Zůstavitel zanechal nedatovaný vlastnoruční dopis následujícího znění: „Odcházím dobrovolně z tohoto světa. Mám nemoc ALS a nechci se dál trápit a ani svoje okolí. Najdete mne na dně propasti. Vše odkazuji svému synovi M.. P. D.“. Soud v řízení o pozůstalosti dospěl k závěru, že dopis na rozloučenou splňuje veškeré náležitosti stanovené zákonem pro holografní závěť a že tato závěť je po formální stránce platná. M. D. byl rozsudkem Okresního soudu v Blansku ze dne 22. 3. 2018, č. j. 14 T 251/2017-216, který nabyl právní moci dne 6. 6. 2018, uznán vinným trestným činem účasti na sebevraždě podle § 144 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zák.“), jehož se podle skutkových zjištění dopustil tím, že dne 27. 3. 2017 pomohl k sebevraždě svému otci P. D., když podle skutkových zjištění soudů v trestním řízení „na žádost otce zajistil jeho přepravu do prostoru horního můstku propasti“, „po zastavení vozidla v blízkosti horního můstku propasti předal otci jeho věci a schůdky, které mu přinesl blíže k propasti, a poté se z prostoru vzdálil“ a „následně se dostavil na Městské ředitelství policie ČR, Obvodní oddělení B. - Ž., kde vědomě uvedl nepravdivé údaje, neboť nahlásil pohřešování svého otce a předložil dopis na rozloučenou“. M. D. byl za tento trestný čin odsouzen podle § 144 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 3 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 36 měsíců. Odvolání M. D. proti tomuto rozsudku Krajský soud v Brně usnesením ze dne 6. 6. 2018, č. j. 3 To 146/2018-245, zamítl. Dovolání M. D. proti tomuto rozsudku odvolacího soudu Nejvyšší soud České republiky usnesením ze dne 21. 11. 2018, č. j. [6 Tdo 1370/2018-31](#),

odmítl. Usnesením Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. [IV. ÚS 566/19](#), byla taktéž odmítnuta ústavní stížnost M. D. směřovaná proti uvedeným rozhodnutím soudů v trestním řízení.

9. Za tohoto skutkového stavu bylo pro rozhodnutí soudů v projednávané věci významné, zda je pro závěr o dědické nezpůsobilosti ve smyslu ustanovení § 1481 občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.) rozhodující posouzení soudu v řízení o pozůstalosti, zda dědicem spáchaný čin účasti na sebevraždě zůstavitele směřuje proti zůstaviteli, anebo zda „postačí“ pravomocný rozsudek soudu vydaný v trestním řízení o tom, že byl tento trestný čin povahy úmyslného trestného činu spáchán a že jej spáchal dědic. Jelikož tato právní otázka v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání M. D. proti usnesení odvolacího soudu je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

č. 47

IV.

Důvodnost dovolání

10. Po přezkoumání dovoláním napadeného usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. podle důvodu vymezeného v dovolání, které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání je opodstatněné.

11. Vzhledem k tomu, že zůstavitel zemřel dne 28. 3. 2017, je třeba v řízení o pozůstalosti postupovat podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“).

12. Podle ustanovení § 1481 o. z. je z dědického práva vyloučen, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul.

13. Dědická nezpůsobilost nastává ze zákona, nezávisle na projevu vůle zůstavitele, v případech, kdy se dědic svým vlastním chováním vyloučí z dědické posloupnosti po zůstaviteli. Soudní komisař v pozůstalostním řízení musí k důvodům dědické nezpůsobilosti přihlédnout ex offio, bez ohledu na to, zda to účastníci pozůstalostního řízení namítají, případně i když s tím nesouhlasí. Vyjdou-li v pozůstalostním řízení najevo pochybnosti o dědické způsobilosti některého z účastníků, není soudní komisař omezen na skutečnosti, které uvádějí účastníci, ale je povinen provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány.

14. Z důvodu dědické nezpůsobilosti nastupuje při dědění ze závěti náhradní dědic, jestliže jej zůstavitel povolal; při dědění podle dědické smlouvy může nastoupit náhradník, jestliže se na tom smluvní strany dohodly. Nebyl-li zůstavitelem povolán náhradní dědic, přiroste uvolněný podíl z dědění vyloučeného závětního dědice těm závětním dědicům, kteří byli povoláni bez podílu; jinak se stane předmětem zákonné posloupnosti (např. nejsou-li zde žádní závětní dědicové bez určení podílu). V případě zákonné posloupnosti se uplatní princip reprezentace nebo postup do vzdálenější třídy dědiců [srov. Fiala, R., Drápal L. a kol.

Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 37].

č. 47

15. Ustanovení § 1481 o. z. upravuje institut tzv. dědické nezpůsobilosti, která je důsledkem závadného, obecně neakceptovatelného, chování potencionálního dědice, kterého se dopustil vůči zůstaviteli, popř. dalším vyjmenovaným osobám, a znamená, že ten, kdo by jinak byl povolán za dědice, nedědí. Občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014 v ustanovení § 1481 (i ust. § 1482 - tzv. další důvody dědické nezpůsobilosti) jednak konkretizuje a rozšiřuje důvody dědické nezpůsobilosti stanovené předchozí právní úpravou, jednak dřívější důvod „kdo se dopustil úmyslného trestného činu....“, nově formuluje: „kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu....“; tato formulace by měla odstranit především pochybnosti, zda i osoby trestně neodpovědné (pro nedostatek věku nebo nepříčetnost v době, kdy k činu došlo) jsou z dědění vyloučeny. Odlišně jsou upraveny také okruh osob, proti kterým směřuje konkrétní čin, a prominutí (odpuštění) závadného chování, které způsobilo dědickou nezpůsobilost, zůstavitelem. Zatímco dřívější úprava v tomto směru počítala kromě zůstavitele a jeho manžela pouze s rodiči zůstavitele nebo jeho dětmi a umožňovala odpuštění, aniž by byl stanoven způsob takového odpuštění (z toho bylo judikaturou dovozováno, že se tak může stát i konkludentně), nová právní úprava (o. z.) rozšířila tento okruh osob (kromě zůstavitele a jeho manžela) také na zůstavitelovy předky a jeho potomky a zakotvila výslovný projev vůle zůstavitele k prominutí činu, jehož se ve vztahu k němu nebo k vyjmenovaným osobám potencionální dědic dopustil (k tomu srov. například usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2018, sp. zn. [21 Cdo 5238/2017](#), usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 2018, sp. zn. [21 Cdo 754/2018](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. [24 Cdo 614/2019](#)).

16. Pro závěr o dědické nezpůsobilosti v důsledku činu povahy úmyslného trestného činu není přitom rozhodující, zda potencionální dědic byl za tento čin proti některé z uvedených osob odsouzen (anebo zda bylo trestní řízení zastaveno), případně, zda zanikla možnost trestního postihu v důsledku jeho smrti či prohlášení za mrtvého, promlčení, amnestie nebo udělení milosti apod. Soud v řízení o pozůstalosti je vázán pravomocným rozsudkem trestního soudu o tom, že byl spáchán trestný čin a kdo jej spáchal (ust. § 135 o. s. ř. a § 1 odst. 3 z. ř. s.). V ostatních případech (zejména pokud nedošlo k odsouzení pachatele v trestním řízení) je nezbytné, aby soudní komisař v pozůstalostním řízení, vyjdou-li najevo pochybnosti ohledně dědické nezpůsobilosti některého z účastníků, zjišťoval všechny rozhodné skutečnosti, opatroval k nim potřebné důkazy a učinil úsudek o tom, zda jednání dědice vykazuje znaky skutkové podstaty úmyslného trestného činu proti zůstaviteli nebo některé z uvedených osob, ovšem s účinky jen pro řízení o pozůstalosti. Podle toho pak buď bude s potenciálním dědicem nadále jednat jako s dědicem, anebo jeho účast v řízení usnesením ukončí (ust. § 7 odst. 2 z. ř. s.).

17. Námitky M. D., že soud v pozůstalostním řízení „je vázán pouze výrokem o tom, že byl spáchán trestný čin a kdo ho spáchal“, a tudíž se přinejmenším „měl zabývat otázkou“, zda dědic „svým jednáním (jako pachatel trestného činu dle ust. § 144 odst. 1 tr. zák. ke škodě zůstavitele) naplnil znak jednání proti zůstaviteli či nikoliv, shledal dovolací soud důvodnými. Lze sice přisvědčit tomu, že bylo-li v trestním řízení vedeném proti M. D. vydáno rozhodnutí o tom, že byl spáchán trestný čin a že jej spáchal M. D., je pozůstalostní soud tímto rozhodnutím ve smyslu ustanovení § 135 o. s. ř. vázán, nicméně soudy v projednávané věci již

odhlíží od skutečnosti, resp. ji nepovažují za rozhodující, že – jak vyplývá částečně i ze skutkových zjištění soudů v trestním řízení – M. D. měl jednat nejen v souladu s vůlí (přáním) zůstavitele, ale na jeho výslovnou žádost, a zůstavitel mu byl za jeho jednání (zjevně) dokonce vděčný. Soudy v řízení o pozůstalosti proto byly vázány pravomocným rozsudkem soudu v trestním řízení pouze potud, že M. D. spáchal úmyslný trestný čin účasti na sebevraždě zůstavitele, avšak otázku, zda spáchal tento úmyslný trestný čin proti zůstaviteli ve smyslu ustanovení § 1481 o. z. měly posoudit samy. Přitom bylo třeba zohlednit všechny okolnosti (zvláště pak dopis na rozloučenou) nasvědčující tomu, že se v daném případě nejedná o trestný čin proti zůstaviteli, a vycházet také z obsahu spisu Okresního soudu v Blansku, vedeného pod sp. zn. 14 T 251/2017 (včetně SMS komunikace mezi zůstavitelem a jeho synem), výpovědi účastníků řízení i svědků v trestním řízení nevyjímaje. Na základě celkového hodnocení důkazů a z toho vyplývajících skutkových zjištění měly soudy v řízení o pozůstalosti dospět k závěru, že M. D. se trestného činu proti zůstaviteli nedopustil.

č. 47

18. Lze tedy dospět k obecnému závěru, že má-li se jednat o čin proti zůstaviteli, je (logicky) nezbytné, aby nešlo o jednání v souladu s vůlí (přáním) zůstavitele nebo snad o jednání na jeho výslovnou žádost, neboť v takovém případě nelze dovodit, že jednání směřuje proti zůstaviteli. Z uvedeného vyplývá, že čin M. D., byť naplňuje znaky úmyslného trestného činu účasti na sebevraždě zůstavitele podle ustanovení § 144 odst. 1 tr. zák., není činem spáchaným proti zůstaviteli ve smyslu ustanovení § 1481 o. z. a proto ani nezpůsobuje dědickou nezpůsobilost pachatele. Navíc za daných okolností není třeba M. D. „trestat dvakrát“, tedy jak odsouzením k podmíněnému trestu odnětí svobody, tak i vyloučením z dědického práva po zůstaviteli.

19. Je třeba dodat, že k závěru o tom, že trestný čin M. D. nesměřoval proti zůstaviteli, jelikož byl v souladu s jeho vůlí, lze dospět pouze za zcela výjimečných okolností posuzované věci, spočívajících již v samotné podstatě činu účasti dědice na sebevraždě zůstavitele spáchané ze zdravotních důvodů. S ohledem na tento závěr M. D. může dědit (není z dědického práva vyloučen ve smyslu ustanovení § 1481 o. z.), a proto je bezpředmětné se dále zabývat i tím, zda mu zůstavitel tento čin výslovně prominul (§ 1481 in fine o. z.).

20. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu není (v otázce dědické nezpůsobilosti M. D. a ukončení jeho účasti v řízení o pozůstalosti po zůstaviteli) správné a nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky usnesení odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Městskému soudu v Brně) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.). Dále také Nejvyšší soud České republiky částečně zrušil (jako závislý výrok obsažený v jiných než dovoláním napadených rozhodnutích podle § 243e odst. 2 věty třetí o. s. ř.) usnesení Městského soudu v Brně ze dne 20. 1. 2020, č. j. 58 D 590/2017-285, a to v rozsahu, jímž soud prvního stupně potvrdil, že dědictví nabývá H. H. jako jediná dědička ze zákona (výrok II.), včetně rozhodnutí o náhradě nákladů řízení (výroky III. a IV.), ohledně něž sice dovolání podáno nebylo, ale které je tímto dovoláním ve smyslu § 242 odst. 2 o. s. ř. dotčeno.

21. Právní názor vyslovený v tomto rozhodnutí je závazný; v novém rozhodnutí o věci soud rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech

původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

č. 48

Při úvaze o výši náhrady, která náleží nesoběstačnému poškozenému za osobní péči (§ 449 odst. 1, 3 obč. zák.) poskytovanou mu rodinnými příslušníky nad rámec běžné rodinné spolupráce a solidarity, vychází soud ze zjištění o rozsahu potřebných pečovatelských úkonů, jejich časové náročnosti a z úplaty, která by za ně byla patrně účtována pečovatelskými službami podle vyhlášky č. 505/2006 Sb. a kterou nepokrývá účelově poskytovaný příspěvek na péči podle zákona č. 108/2006 Sb.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 31 Cdo 1904/2021, ECLI:CZ:NS:2021:31.CDO.1904.2021.1

č. 48

**Náhrady při ublížení na zdraví [Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)],
Náklady léčení**

§ 449 odst. 1 obč. zák., § 449 odst. 3 obč. zák., § 5 odst. 2 vyhlášky č. 505/2006 Sb.

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně c) zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 5. 2020, sp. zn. 11 Co 46/2020, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 2. 10. 2019, sp. zn. 4 C 16/2017, 4 C 324/2017, ve výrocích III, IV, XII a XIII, a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 2. 10. 2019, č. j. 4 C 16/2017, 4 C 324/2017 - 227, uložil žalovanému zaplatit žalobkyni c) 5.362,20 Kč s příslušenstvím na náhradu nákladů za péči v období leden až červen 2016 (výrok I) a 2.682,60 Kč s příslušenstvím na náhradě nákladů za péči v období duben až červen 2017 (výrok II), co do požadavků na úhradu 84.635,60 Kč s příslušenstvím a 45.916,80 Kč s příslušenstvím na náhradu nákladů za péči za táž období žalobu zamítl (výroky III a IV), uložil žalovanému zaplatit žalobcům a) a b) na náhradě cestovného 18.993,50 Kč a 1.553,60 Kč s příslušenstvím (výroky V a VI) a žalobkyni c) náklady na canisterapii, pomůcky a stacionář ve výši 1.530 Kč a 849 Kč s příslušenstvím (výroky VII a VIII), rozhodl o povinnosti žalovaného zaplatit požadovaný úrok z prodlení (výroky IX, X a XI) a soudní poplatek (výrok XII) a rozhodl též o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky (XIII). Žalobci se uvedených částek domáhali s poukazem na to, že v důsledku protiprávního jednání právního předchůdce žalovaného utrpěla žalobkyně c) při porodu vážné poškození zdraví s trvalými následky, přičemž za způsobenou újmu byla již dříve rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ze dne 20. 2. 1997, č. j. 9 C 80/95-78, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 11. 12. 1997, č. j. 23 Co 377/97-91, uznána odpovědnou právní předchůdkyně žalovaného (Nemocnice s poliklinikou P.). V důsledku trvale nepříznivého zdravotního stavu žalobkyně c), mentálního i fyzického zdravotního postižení, žalobcům

vznikají náklady na dopravu žalobkyně c) na lékařská pracoviště, na její léčbu a na zajištění péče o ni, jež nelze mít za náležitě vypořádané plněním již dříve poskytnutým ze strany vedlejšího účastníka. Soud na základě provedeného dokazování konstatoval, že žalobkyně c) trpí trvalou duševní poruchou, středně těžkou až těžkou mentální retardací na bázi dětské mozkové obrny s epilepsií, šilhavostí, skoliózou, postižením kloubů a svalů dolních končetin, tyreopatií a obezitou, potřebuje prakticky nepřetržitý dohled a pomoc třetí osoby, a to i v noci, kdy mívá záchvaty. Žalobkyně c) potřebuje pomoc zejména s péčí o sebe – osobní hygienou, oblékáním, svlékáním, asistencí při jídle, při výchovné práci, rovněž je třeba zajistit dopravu k lékařům, terapeutům, do stacionáře a péči o šatstvo a domácnost, kde žalobkyně c) pobývá. Žalobkyně c) je současně klientkou denního stacionáře, kam ji vozí rodiče, pobývá zde cca od 8 - 9 hodin do 14 hodin a podrobuje se zde mimo jiné canisterapii. S ohledem na to, že k poškození zdraví žalobkyně c) došlo v roce 1991, posuzoval soud uplatněné nároky v souladu s § 3079 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), podle dosavadních předpisů, a to zejména § 449 odst. 1, § 420 odst. 1 a § 442 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“). Zdůraznil, že podle ustálené judikatury zahrnuje zákonný nárok na náhradu nákladů spojených s léčením i náklady na následnou péči směřující k udržení stabilizovaného stavu poškozeného, skutečně vynaložené náklady při základních životních úkonech a zajištění chodu domácnosti, které poškozený nemůže vzhledem k trvalým následkům poškození zdraví vykonávat, náklady na zlepšení zdravotního stavu, náklady spojené s rehabilitační léčbou a náklady spojené s přibráním ošetřovatele. Aktivní věcnou legitimaci k uplatnění nároků na náhradu nákladů na péči má přitom žalobkyně c). Péče, kterou jí poskytují především rodinní příslušníci, přesahuje běžnou péči v rámci rodiny, přičemž po žalobkyni c) nelze spravedlivě požadovat, aby každý jednotlivý úkon specifikovala a konkrétně prokázala. Soud tudíž vyšel při zohlednění soudních rozhodnutí týkajících se nároků žalobkyně c) za jiná období z toho, že se průměrně jedná o 10 hodin pomoci žalobkyni c) denně, neboť ač přes týden bývá pravidelně ve stacionáři, kde je jí péče poskytována za úplatu, o víkendech a v noci se tak děje výhradně doma a ve výrazně vyšším rozsahu než 10 hodin. Úkony pomoci lze podřadit pod § 5 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění účinném v roce 2015, touto vyhláškou byla stanovena maximální výše úhrady za tyto služby prováděné profesionály, jež z ní odvádí zákonné odvody, 130 Kč za hodinu. Soud proto shledal odůvodněným nárok žalobkyně c) na náhradu nákladů za 10 hodin péče denně, a to úvahou soudu podle § 136 o. s. ř. ve výši 110 Kč za hodinu. Soud dále zohlednil, že žalobkyni c) byl vyplácen příspěvek na péči podle § 7 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jenž je účelově určen na zajištění potřebné péče, tudíž v rozsahu, v němž je péče kryta tímto příspěvkem, nevzniká jeho příjemci škoda. Soud tedy vyšel z toho, že v období leden až červen 2016 se jednalo o 182 dní po 10 hodinách péče honorovaných částkou 110 Kč za hodinu, současně byl za dané období vyplácen příspěvek na péči ve výši 128.200 Kč a dále na daný nárok již vedlejší účastník plnil částku 122.834,80 Kč, zbývá tak doplatit 5.365,20 Kč, z čehož vyplývá, že v částce 84.635,60 Kč je žaloba nedůvodná. Obdobně za období duben až červen 2017, zahrnující 91 dnů po 10 hodinách péče lze po zohlednění vyplaceného příspěvku na péči a částečné úhrady ve výši 57.817,40 Kč přiznat žalobkyni c) právo na další 2.682,60 Kč, co do částky 45.916,80 Kč soud žalobu zamítl. Nároky žalobců na další náklady spojené s léčením (cestovné, canisterapie, pomůcky a stacionář) shledal opodstatněnými.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 5. 2020, č. j. 11 Co 46/2020-242, potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně v napadených zamítavých výrocích III a IV, změnil je

v nákladovém výroku XIII a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Označil skutková zjištění soudu prvního stupně za správná a dostatečná a souhlasil rovněž s jeho právními závěry, zejména s tím, že odměna ve výši 110 Kč za hodinu ob stojí jako přiměřená. Nemožnost jednoznačného finančního ocenění činnosti rodinných příslušníků při péči o nesoběstačnou osobu činí nezbytným určení výše odměny volnou úvahou soudu podle § 136 o. s. ř. V souladu s rozhodovací praxí Nejvyššího soudu přitom lze podpůrně vycházet i z ocenění přiznávaného pracovníkům pečovatelské služby, případně vyjít z úpravy minimální mzdy či z úhrad za jednotlivé úkony pečovatelské služby podle vyhlášky č. 505/2006 Sb. Úvaha soudu prvního stupně vycházející přiměřeně z § 5 vyhlášky č. 505/2006 Sb. stanoví maximální hodinou sazby 130 Kč s tím, že je třeba zohlednit též zákonné odvozy z této částky, je adekvátní a logická, přičemž nelze bez dalšího vyjít z částek odvozených z profesionální sféry. Adekvátní se jeví i stanovení rozsahu poskytované činnosti ve výši 10 hodin denně, zohledňující pravidelný pobyt žalobkyně c) ve stacionáři, kde je jí péče poskytována za úplatu, i to, že o víkendech je jí poskytována péče ve výrazně vyšším rozsahu, přičemž výsledný rozsah počtu hodin je třeba chápat jako průměr. Odvolací soud tudíž rozhodnutí soudu prvního stupně jako věcně správné potvrdil.

č. 48

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala dovolání žalobkyně c), která má za to, že napadené rozhodnutí v souladu s § 237 o. s. ř. závisí na otázce hmotného práva, při jejímž se řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolatelka míní, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky, zda lze v případě náhrady nákladů za nepřetržitou péči o poškozeného považovat částku vycházející z úvahy o průměrných deseti hodinách péče denně za přiměřenou, či nikoliv. Připomíná, že v souladu s judikaturou Ústavního soudu je na poškozeném, jaký způsob poskytování péče si zvolí, zda profesionálními pečovateli za úplatu či blízkými osobami, přičemž má-li výše přiznané náhrady umožnit volbu mezi profesionálními službami a péčí okolí, měla by tato renta být schopna pokrýt náklady na základní péči profesionálem. Volnou úvahu soudů vycházející z uvažovaného rozsahu rodinou poskytované péče 10 hodin denně považuje žalobkyně za nedostatečně podloženou, odporující principu plného odškodnění a neumožňující volbu mezi rodinou péčí a péčí profesionálů. Jelikož předmětem řízení byl též nárok na náhradu nákladů za umístění ve stacionáři Mela o. p. s. a související náklady na cestovné, bylo přitom jejich prostřednictvím možné přesně kvantifikovat rozsah pobytu žalobkyně ve stacionáři, přičemž za úkony péče o žalobkyni je třeba pokládat i dobu strávenou cestou do stacionáře a zpět. Úvaha obecných soudů vycházející z průměrných deseti hodin denně zjevně neodpovídá době skutečně strávené ve stacionáři. Dovolatelka dále poukázala na závěry vyslovené v nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2020, sp. zn. [II. ÚS 664/19](#), a vyzdvihla, že její stav je o poznání horší než stav stěžovatelky v této věci. I ve světle zmíněného nálezu se jeví úvaha odvolacího soudu stran rozsahu péče jako nesprávná, nevyhovující kritériím ve smyslu § 136 o. s. ř. a přisouzená částka brání volbě mezi péčí rodinných příslušníků a profesionální péčí. Přisouzená částka neodpovídá sumě, za niž by bylo možné v daném období pořídit pečovatelské služby srovnatelného rozsahu a kvality. Rovněž nelze odhlédnout od toho, že poskytování pečovatelských služeb je obor nepřitahující příliš uchazečů o práci a z hlediska nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, odpovídá péče o žalobkyni c) činností zařazeným do šesté nebo sedmé

platové třídy. Z pohledu § 3 nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy a výši příplatku ke mzdě, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, by byla péče o žalobkyni c) zařazena do 3. nebo 4. skupiny se zaručenou mzdou 71,60 Kč, což odpovídá částce 14.800 Kč měsíčně. Uvedená částka je přitom minimum, tržní ocenění takové práce je podstatně vyšší. Dovolatelka míní, že tržní cena za poskytování asistence v rozsahu, v jakém je jí poskytována rodinou, odpovídá částce 130 Kč za hodinu, tj. v maximální výši podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, přičemž uvedená částka by neměla být krácena o zákonné odvody, neboť v opačném případě by nebyla umožněna volba mezi péčí rodiny a profesionála.

4. Žalovaný, ani vedlejší účastník na straně žalovaného se k podanému dovolání nevyjádřili.

5. Tříčlenný senát č. 25, který měl podle platného rozvrhu práce Nejvyššího soudu věc projednat a rozhodnout o podaném dovolání, dospěl k závěru, že s ohledem na obsah nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2020, sp. zn. [II. ÚS 664/19](#), je třeba v otázce kritérií volné úvahy soudu stanovící výši náhrady nákladů na péči o nesoběstačného poškozeného zaujmout právní názor odlišný od právního názoru již vyjádřeného v dosavadních rozhodnutích, proto podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, rozhodl o postoupení věci k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 tohoto zákona.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle občanského soudního řádu, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II, bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

7. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.). Na projednávané dovolání se přitom nevztahuje žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., včetně požadavku na minimální výši peněžitého plnění představujícího předmětu sporu ve smyslu § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (viz též nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2020, sp. zn. [III. ÚS 2891/20](#)), a jelikož napadené rozhodnutí současně závisí na otázce, jež by měla být Nejvyšším soudem rozhodnuta jinak, je dána přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Vzhledem k § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále opět jen „obč. zák.“), neboť ke škodní události došlo před 1. 1. 2014.

9. Podle § 449 odst. 1 obč. zák. při škodě na zdraví se hradí též účelné náklady spojené s léčením. Podle odst. 3 tohoto ustanovení náklady léčení a náklady pohřbu se hradí tomu, kdo je vynaložil.

10. Zákon vychází z toho, že osobám poškozeným na zdraví náleží řada nároků různé povahy. Některé mají nemajetkovou povahu a sledují satisfakci (odčinění) zásahů do osobnostní sféry (bolestné, náhrada za ztížení společenského uplatnění), jiné mají kompenzovat nepříznivé dopady do majetkového stavu poškozených (náhrada za ztrátu na výděлку, náhrada za ztrátu na důchodu). K právu osoby poškozené na zdraví pak náleží i náhrada nákladů léčení (pokud není kryta veřejným zdravotním pojištěním), zahrnující též náklady na potřebnou péči při nesoběstačnosti, které jsou primárně odvozeny od finančních částek, jež je poškozený nucen vynakládat, aby si zajistil potřebnou obsluhu a úkony sloužící k obstarání záležitostí, které si nedokáže sám zařídit. I v případě péče vykonávané rodinným příslušníkem navazuje uplatnění nároku na náhradu účelných nákladů na péči o nesoběstačnou osobu přesahující míru obvyklé rodinné a mezilidské solidarity na jejich prokazatelné vynaložení (tj. zajištění péče), tedy jejich nahrazení implicitně předpokládá, že volba způsobu zajištění péče již byla učiněna, péče byla poskytnuta a návaznosti na to pak byly vynaloženy tomu odpovídající prostředky [k tomu viz judikatura řešící možné eventuality způsobu uplatnění práva na skutečně vynaložené nákladů na péči: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. [31 Cdo 1778/2014](#), uveřejněný pod číslem 44/2015 Sb. rozh. obč., část občanskoprávní (dále též jen „Sb. rozh. obč.“), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. [25 Cdo 6061/2016](#), uveřejněný pod číslem 126/2019 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. [25 Cdo 3942/2015](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2016, sp. zn. [25 Cdo 786/2016](#), uveřejněný pod číslem 27/2018 Sb. rozh. obč.]. Rovněž Ústavní soud v nálezu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. [I. ÚS 46/12](#), publikovaném pod č. 14/2013 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen „Sbírka ÚS“) uzavírá, že vyjma náhrady ztráty na výděлку nelze subsumovat nároky plynoucí ze škody na zdraví pod pro futuro stanovené opakující se plnění – rentu (v tomtéž nálezu se Ústavní soud kloní k závěru, že existenci nákladů spojených s péčí o poškozeného je třeba přiměřeným způsobem prokázat, což je z povahy věci možné až po jejich vynaložení). Kompenzace nákladů tak navazuje na zvolenou formu zajištění péče a je zpravidla vyčíslitelná prostřednictvím zjištění rozsahu vykonané péče a na ni vynaložených nákladů.

11. Odlišná situace může vyvstat, je-li blízkou osobou poskytována taková péče, jež mimo medicínských a jiných úkonů týkajících se bezprostředně nesoběstačné osoby, zahrnuje též úkony péče o její domácnost; jde-li o domácnost společnou s osobou, jež péči vykonává, náleží náhrada za tyto úkony jen v rozsahu, v němž přesahují míru obvyklé rodinné spolupráce, neboť řada činností (úklid, vaření, nákupy, péči o vybavení domácnosti) se nejspíše týká všech členů domácnosti a není jen ve prospěch poškozeného. Není zde tedy jednoznačné vodítko pro stanovení adekvátní kompenzace, proto je namístě určit ji volnou úvahou soudu ve smyslu § 136 o. s. ř. (viz též nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2014, sp. zn. [I. ÚS 2930/13](#), publikovaný pod č. 205/2014 Sbírky ÚS). Úvaha soudu musí být skutkově podložena, aniž by šlo o libovůli, nýbrž o logickou úvahu vycházející z dostupných provedených důkazů (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2008, sp. zn. [25 Cdo 870/2006](#)).

12. V rozsudku ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. [25 Cdo 6061/2016](#), uveřejněném pod číslem 126/2019 Sb. rozh. obč., pak Nejvyšší soud dospěl k závěru, že při stanovení výše náhrady,

č. 48

která náleží nesoběstačnému poškozenému za osobní péči poskytovanou mu rodinnými příslušníky nad rámec běžné rodinné spolupráce a solidarity, může soud vycházet podpůrně a přiměřeně i z ocenění přiznávaného pracovníkům pečovatelské služby podle vyhlášky č. 505/2006 Sb., nemůže však bez dalšího vyjít z částek odvozených z profesionální sféry. Úvaha soudu (§ 136 o. s. ř.) je opodstatněná, jestliže se opírá o minimální mzdu podle nařízení vlády č. 567/2006 Sb., kterou by musel poškozený zaplatit potřebnému počtu pečovatelských pracovníků na úvazek odpovídající době či úkonům k provedení nezbytných činností péče o jeho osobu. Ústavní soud v nálezu ze dne 27. 4. 2020, sp. zn. [II. ÚS 664/19](#), jímž bylo částečně zrušeno rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. [25 Cdo 1592/2017](#), podpůrné použití kritéria minimální mzdy při vyčíslení nákladů na péči rodinným příslušníkem odmítl a za ústavně konformní a prospívající právu na ochranu tělesné integrity ve smyslu čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv svobod označil hodinovou sazbu terénní pečovatelské služby podle § 5 odst. 2 vyhlášky č. 505/2006 Sb. Za jednoznačný referenční bod, od něž se lze při použití soudního uvážení odůvodněně odchýlit, byla v uvedeném nálezu označena částka 64.480 Kč za měsíc (před odečtením příspěvku na péči), odpovídající částce 130 Kč za hodinu (tj. hodinová sazba za poskytování služby osobní asistence podle § 5 odst. 2 vyhlášky č. 505/2006, ve znění účinném od 1. 1. 2014), při šestnácti hodinách péče denně a jednatřiceti dnech v měsíci.

13. Nejvyšší soud uvedené závěry zohlednil v novém rozhodnutí v dané věci, tj. ve svém rozsudku ze dne 31. 3. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1416/2020](#), jakož i v rozhodnutí o dovolání ohledně stejného nároku mezi týmiž účastníky za jiné období v rozsudku ze dne 31. 3. 2021, sp. zn. [25 Cdo 289/2020](#), v níž byl vázán kasačními účinky nálezu Ústavního soudu (k precedenčním a kasačním účinkům nálezu Ústavního soudu viz též bod 57 a násl. nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#), publikovaného pod číslem 190/2007 Sbírky ÚS, dále též nálezu Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2011, sp. zn. [IV. ÚS 1642/11](#), publikovaný pod číslem 191/2011 Sbírky ÚS, či přiměřeně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. [30 Cdo 1806/2016](#)), které je plně vázaly k respektování závěrů vysloveným Ústavním soudem v dané věci a jejich přenesení do svého rozhodnutí v řešené věci.

14. Popsaný judikatorní vývoj tedy navodil stav rozporu v judikatuře dovolacího soudu ohledně použitelných kritérií, od nichž se má odvíjet volná úvaha soudu ve smyslu § 136 o. s. ř. vyčíslovací náklady na péči o nesoběstačnou osobu rodinným příslušníkem či jinou blízkou osobou, který je řešitelný pouze rozhodnutím velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. V nyní projednávané věci je pak Nejvyšší soud vázán toliko precedenčními účinky nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2020, sp. zn. [II. ÚS 664/19](#), z nichž vyplývá povinnost aplikovat v obdobných věcech nálezem Ústavního soudu vyjádřený právní názor, jedná-li se o nosný důvod rozhodnutí, tj. jde-li o názor, na němž je založen výrok nálezu. Jak tedy shrnul Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 1330/2020](#), uveřejněném pod číslem 13/2021 Sb. rozh. obč., dovolací soud je povinen respektovat, že vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky závazná pro všechny orgány i osoby (k závaznosti nálezové judikatury Ústavního soudu srov. např. nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. [PI. ÚS 9/06](#), publikovaný pod číslem 126/2009 Sbírky ÚS, jakož i rozhodnutí tam citovaná). Jak přitom Ústavní soud setrvale dovozuje, právní názor obsažený v tzv. právní větě rozhodnutí Ústavního soudu je, má-li obecnou povahu, obecně závazný při řešení typově shodných případů.

15. Má-li být úvaha o výši náhrady za osobní poskytování péče osobě stížená plnou či částečnou nesoběstačností formována v návaznosti na částku, kterou by poškozený případně platil profesionálnímu poskytovateli dané služby v souladu s úpravou obsaženou ve vyhlášce č. 505/2006 Sb., je z podstaty věci třeba přihlídnout ke způsobu, jakým tato vyhláška reguluje poskytování péče a ocenění poskytovaných služeb, i jejímu provázání se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, neboť pouze takto je možné dospět k závěru o rozsahu reálně poskytované péče osobou blízkou tak, aby jí mohla být přiznána náhrada odpovídající adekvátní úplatě pečovatelské služby. Zákon č. 108/2006 Sb. přitom předpokládá, že k poskytování daných sociálních služeb dochází na základě smlouvy (viz § 91 zákona č. 108/2006 Sb.), v níž je upravena i výše úhrady za sociální služby a způsob jejího vyúčtování. Podle § 75 téhož zákona platí, že osoby hradí úhrady za pečovatelské služby, služby osobní asistence, případně další výpomoc ve smyslu tohoto ustanovení v rozsahu stanoveném smlouvou a že maximální výši úhrady stanoví prováděcí předpis. Tím je právě zmíněná vyhláška č. 505/2006 Sb. Tato vyhláška pak předně vymezuje, v rozsahu jakých úkonů se daná sociální služba poskytuje a současně stanoví maximální výši úhrady za její poskytování. Ve vztahu k pečovatelské službě či službě osobní asistence (již se v souladu se závěry soudů nižších stupňů odkazující na § 5 vyhlášky č. 505/2006 Sb. patrně nejvíce blíží úkony zajišťované rodinou dovolatelky) činí úhrada 130 Kč za hodinu podle skutečně spotřebovaného času nezbytného k zajištění úkonů, pokud úkony netrvají celou hodinu, výše úhrady se poměrně krátí. Vyhláška, v souladu se zákonem, který provádí, zjevně směřuje pouze ke stanovení určitého rámce pro stanovení úhrad s tím, že rozhodná je povaha a rozsah poskytovaných dílčích služeb i jejich časová náročnost (jak je zřejmé i z důrazu na skutečně spotřebovaný čas k zajištění služby pro stanovení odměny). Uvedené reflektuje, že potřeby osob vyžadujících péči se mohou výrazně lišit, ve vztahu ke každému jednotlivci se tak bude výše úhrad odvíjet od jeho konkrétních potřeb a tomu odpovídajících poskytovaných služeb [zatímco někomu může postačovat poskytování osobní asistence v podobě pomoci s úklidem a údržbou domácnosti a zajištění nákupů a pochůzek, tedy služeb ve smyslu § 5 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 505/2006 Sb., jiný bude potřebovat i pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu ve smyslu § 5 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 505/2006 Sb., což se následně projeví ve výši částky hrazené pečovatelské službě]. Předestřené (včetně časové náročnosti úkonů vyzdvihované v již zmíněném nálezu Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2930/13](#)) se pak nepochybně musí rovněž odrazit i ve stanovení výše náhrady za péči rodinným příslušníkem. Úvaha soudu ve smyslu § 136 o. s. ř. o kompenzaci za péči poskytovanou blízkou osobou odvíjející se od úplaty, již by konkrétní poškozená osoba musela platit za zajištění potřebné péče profesionální pečovatelské službě, by tedy měla být podložena alespoň rámcovým zjištěním úkonů ve smyslu výčtu ve vyhlášce č. 505/2006 Sb., které si nad rámec běžné rodinné solidarity žádá péče o konkrétního poškozeného, jejich časové náročnosti a ceny, kterou by si za jejich provedení v daném místě a čase účtovala pečovatelská služba. Jinak vyjádřeno, lze vyjít z předpokládatelného přibližného obsahu eventuální smlouvy mezi poškozeným a poskytovatelem služby ve smyslu § 75 zákona č. 108/2006 Sb. a na ni navazujícího vyúčtování. Jedním z příhodných vodítek přitom mohou být i ceníky služeb, jimiž pečovatelské služby deklarují svou nabídku a stanoví výši úplaty požadované za jednotlivé úkony. Volná úvaha soudu pak dává mimoto prostor pro zohlednění případných dalších specifik poskytované péči, jejichž opomenutí by mohlo činit přiznanou sumu neadekvátní.

16. Založily-li tedy soudy svou úvahu v projednávané věci výlučně na stanovení přibližného časového intervalu (byť se pečlivě a dosti podrobně zabývaly výčtem potřebných úkonů), během něž je žalobkyně c) v péči své rodiny, nemůže jejich úvaha obstát ve světle uvedených závěrů Ústavního soudu, přejatých již i do rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, jako dostatečně přesná a tudíž správná. Za rozhodující je třeba pokládat škálu pečovatelských úkonů, jejichž prostřednictvím je žalobkyni c) poskytována její rodinou péče přesahující rámec běžné rodinné solidarity, časová náročnost těchto úkonů a úplata, která by za ně byla patrně účtována pečovatelskými službami v souladu s vyhláškou č. 505/2006 Sb. a kterou nepokrývá účelově poskytovaný příspěvek na péči podle zákona č. 108/2006 Sb. Tyto údaje by pak měly být základem ústavně souladné úvahy soudu vyčísľující náklady na péči (pak již jsou bezpředmětné námitky poukazující na platové podmínky pracovníků v sociálních službách).

č. 48

17. Jelikož uplatněný dovolací důvod nesprávného právního posouzení byl naplněn, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v dovoláním dotčeném rozsahu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) spolu se závislými výroky o náhradě nákladů řízení; tyto důvody přitom platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud proto zrušil v příslušném rozsahu i jeho rozsudek a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

18. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci soud rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

č. 49

Peněžitá pohledávka není absolutním právem ve smyslu ustanovení § 2910 věty první o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 08. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3320/2020, ECLI:CZ:NS:2021:23.CDO.3320.2020.1

Pohledávka

§ 2910 o. z.

č. 49

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2020, č. j. 17 Co 59/2020 226, v části výroku I., již byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 15. 11. 2019, sp. zn. 38 C 124/2019, ve výrocích I. a III., a ve výroku II. a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 15. 11. 2019, č. j. 38 C 124/2019-143, ve výrocích I. a III. a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k dalšímu řízení; jinak dovolání proti výroku I. rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2020, již byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 15. 11. 2019, ve výroku II., odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení domáhala zaplacení 19 360 EUR s příslušenstvím coby náhrady škody, která jí vznikla v důsledku podvodného jednání neznámého pachatele a porušení zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon AML“), ze strany žalované; žalovaná totiž zřídila bankovní účet klientovi (třetí osobě) přesto, že jí klient předložil nevěrohodné dokumenty, což umožnilo, aby žalobkyně na tento účet – na základě podvrženého e-mailu obsahujícího též falešnou fakturu – bezhotovostně převedla 19 360 EUR, z čehož 19 200 EUR bylo též den odesláno na účet v Nigérii.

2. Žalovaná navrhovala zamítnutí žaloby tvrdíc, že škodu nezpůsobila; ta byla žalobkyni způsobena podvodným jednáním třetí osoby a zapříčinila si ji též sama žalobkyně, neboť při bezhotovostním převodu nepostupovala s náležitou opatrností, přičemž postupovala-li by tak, nemohlo by dojít k převodu.

3. Obvodní soud pro Prahu 4 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 15. 11. 2019, č. j. 38 C 124/2019-143, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 13 381,64 EUR s příslušným úrokem z prodlení a náhradu nákladů spojených s uplatněním pohledávky ve výši 1 200 Kč (výrok I.), co do 5 978,36 EUR s příslušným úrokem z prodlení a co do části úroku z prodlení z 13 381,64 EUR žalobu zamítl (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok III.).

4. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 21. 5. 2020, č. j. 17 Co 59/2020-226, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok II.).

5. Soudy obou stupňů vyšly ze zjištění, že žalobkyně vstoupila do obchodního vztahu se S. plast, s. r. o., s níž komunikovala prostřednictvím e-mailu, jímž obdržela též zálohovou fakturu na 19 360 EUR. Následně obdržela e-mail, jenž navozoval dojem, že jde o zprávu od zaměstnance S. plast, s. r. o., avšak obsahoval doménové koncovky „ml“ a „cf“ namísto „eu“, jehož součástí byla informace o změně účtu a falešná zálohová faktura. Na základě tohoto e-mailu žalobkyně převedla ze svého účtu 19 360 EUR, tj. částku určenou pro S. plast, s. r. o., na účet uvedený na falešné zálohové faktuře, což byl účet klienta žalované. Z částky 19 360 EUR bylo okamžitě odesláno 19 200 EUR na účet v Nigérii. Účet přitom klientovi žalovaná zřídila přesto, že jí byly předloženy zjevně nevěrohodné listiny (nabídka práce, pracovní smlouva, vyúčtování elektřiny), na tento účet před platbou ze strany žalobkyně byly provedeny tři jiné příchozí platby, přičemž připsané částky byly okamžitě téměř celé dále převedeny na účet v Nigérii. Na základě pozdějšího pokusu jiného klienta o zřízení účtu u žalované za předložení obdobných listin začala žalovaná (po odeslání platby 19 200 EUR) dříve zřízený účet svého klienta prověřovat, následně jej zablokovala (se zůstatkem 243,37 EUR) a nahlásila podezřelý obchod podle zákona AML, poté bylo proti klientovi zahájeno trestní stíhání a policie rozhodla o vydání 243,37 EUR žalobkyni.

6. Po právní stránce soud prvního stupně uzavřel, že žalobkyni vznikla újma na jmění (škoda) ve výši 19 360 EUR připsáním na účet vedený žalovanou (žalobkyně ztratila možnost s finančními prostředky na účtu disponovat, možnost dispozice přešla na klienta žalované), vznik škody přitom byl v příčinné souvislosti s porušením právní povinnosti žalované; ta byla povinna podle § 9 odst. 1 písm. b) a c) zákona AML klienta před zřízením účtu a poté i v době trvání jejich obchodního vztahu prověřit, což neučinila obezřetně (§ 12 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů), v rozporu s § 15 odst. 1 písm. c) zákona AML neodmítla navázání obchodního vztahu k klientem (případně jej následně neukončila), nereagovala na předchozí platby vykazující znaky podezřelého obchodu podle § 6 odst. 1 písm. e) zákona AML ani na následnou obdobnou platbu z účtu žalobkyně, neodložila splnění příkazu k „přeposlání“ 19 200 EUR na účet v Nigérii (§ 20 odst. 1 zákona AML), čímž nezmařila nebo podstatně neztížila zajištění finančních prostředků. Zřízení účtu klienta v rozporu s § 9 odst. 1 písm. b) a § 15 odst. 1 písm. c) zákona AML bylo tudíž podle soudu prvního stupně v příčinné souvislosti se vznikem škody žalobkyně (současně soud prvního stupně nepokládal za bezvýznamné, že porušení povinností žalovanou nebylo jedinou příčinou vzniku škody), na základě čehož dovedl, že žalovaná zasáhla do vlastnického práva žalobkyně k finančním prostředkům, tedy do absolutního práva žalobkyně, a proto ji zavázal k náhradě způsobené škody podle § 2910 věty první zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též „o. z.“), a naopak neshledal, že by žalovaná byla povinna k náhradě škody podle § 2910 věty druhé o. z., neboť účelem zákona AML není poskytování ochrany individuálním zájmům konkrétních osob. Přihlížeje k tomu, že ani žalobkyně si nepočínala dostatečně obezřetně, dovedl soud prvního stupně, že i žalobkyně se spolupodílela na vzniku škody, usoudil, že tomu tak bylo z 30 %, a tedy v tomto rozsahu žalovaná za vzniklou škodu neodpovídá. Proto uložil žalované povinnost zaplatit na náhradě škody 13 381,64 EUR (70 % z 19 116,63 EUR, což je částka po odečtení částky vrácených prostředků na účtu ve výši 243,37 EUR od částky odpovídající vzniklé škodě ve výši 19 360 EUR).

7. Odvolací soud posoudil věc po právní stránce shodně jako soud prvního stupně (tj. že žalovaná je povinna k náhradě škody podle § 2910 věty první o. z., přičemž zčásti – do 30 % – je vznik škody přičitatelný žalobkyni), pouze na okamžik vzniku škody nahlížel zčásti odlišně (připsáním 19 360 EUR na účet proces vzniku škody započal, završen byl však až odepsáním 19 200 EUR z účtu, výsledná výše škody však i podle odvolacího soudu odpovídá 19 116,63 EUR).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti (celému) výroku I. rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná (dále „dovatelka“) dovolání. Má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, přičemž závisí na vyřešení právních otázek (ohledně předpokladů odpovědnosti za škodu podle § 2910 o. z. a ohledně výkladu některých ustanovení zákona AML), jež zčásti nebyly Nejvyšším soudem vyřešeny a zčásti je odvolací soud vyřešil v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu. Jako dosud neřešené dovatelka klade otázky, zda – ve smyslu § 2910 věty první o. z. – lze relativním právům (pohledávkám) poskytovat absolutní ochranu a zda je při posuzování odpovědnosti za škodu podle § 2910 věty první o. z. právně významná (též) absence ochranného účelu porušení právní normy. V rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu, již dovatelka označuje, pak podle ní odvolací soud vyřešil otázku vzniku škody a existence příčinné souvislosti a otázku hledisek pro posouzení spoluzavinění poškozeného.

č. 49

9. Dovatelka má za to, že při aplikaci § 2910 věty první o. z. nelze relativním právům (pohledávkám) poskytovat v oblasti deliktní odpovědnosti absolutní ochranu, že absolutní právo žalobkyně nebylo zasaženo a žalobkyně utrpěla čistou ekonomickou újmu (pouhou majetkovou škodu), přičemž zákon AML není ve vztahu k žalobkyni ochrannou normou, což by nárok na náhradu škody vylučovalo i v případě, že by do absolutního práva žalobkyně zasaženo bylo; žalovaná nadto neměla povinnost přezkoumávat listiny předložené jí před zřízením bankovního účtu klientovi a ostatní údajná porušení AML zákona nejsou v příčinné souvislosti s tvrzenou škodou. Dovatelka tedy navrhuje, aby Nejvyšší soud změnil napadený rozsudek odvolacího soudu tak, že žalobu zcela zamítne.

10. Žalobkyně má dovolání za nedůvodné, protože navrhuje jeho zamítnutí. Názor dovatelky o tom, že relativním právům (pohledávkám) nemůže být poskytnuta absolutní ochrana, žalobkyně nesdílí, přičemž poukazuje na opačné odborné názory, než kterými argumentuje dovatelka; podle žalobkyně bylo úmyslem zákonodárce poskytnout pohledávkám absolutní ochranu a předpoklady odpovědnosti za škodu podle § 2910 o. z. byly splněny. Ochranný účel právního předpisu (zákona AML) nelze podle žalobkyně redukovat pouze na její primární účel (beneficienty ochrany jsou i občané a neobčané České republiky), dovatelka navíc porušila i zákon o bankách, jehož ochranný účel směřuje i k ochraně osob účastnících se finančních transakcí. Otázky vzniku škody a příčinné souvislosti byly podle ní vyřešeny v souladu s ustálenou rozhodovací praxí.

III.

Přípustnost dovolání

11. Podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen o. s. ř.), není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

č. 49

12. Zkoumání, zda je dovolání objektivně přípustné či nikoliv, předchází – ve smyslu § 243c odst. 3 a § 218 písm. b) o. s. ř. – posuzování tzv. subjektivní přípustnosti dovolání. Směřuje-li v nyní posuzované věci dovolání i proti té části výroku I. rozsudku odvolacího soudu, již byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II., tj. v té části, kterou byla žaloba co do 5 978,36 EUR s příslušným úrokem z prodlení a co do části úroku z prodlení z 13 381,64 EUR zamítnuta, pak v této části je dovolání subjektivně nepřípustné. Je tomu tak proto, že k podání dovolání je oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech nastala rozhodnutím odvolacího soudu újma odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1760/98, uveřejněné v časopisu Soudní judikatura 1/2000 pod číslem 7, ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. [29 Cdo 2290/2000](#), uveřejněné pod číslem 38/2004 Sb. rozh. obč., či ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [29 Odo 198/2003](#), přístupné – stejně jako dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu – na stránkách www.nsoud.cz). V části, v níž nebylo žalobě vyhověno, však napadený rozsudek odvolacího soudu nezpůsobuje v poměrech dovolatelky žádnou újmu odstranitelnou tím, že Nejvyšší soud toto rozhodnutí změní či zruší. Dovolání tedy v tomto rozsahu bylo podáno neoprávněnou osobou (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96, uveřejněné v časopisu Soudní judikatura 3/1998, pod číslem 28, či ze dne 29. 7. 2020, sp. zn. [32 Cdo 1418/2020](#)), pročež bylo – v tomto rozsahu – odmítnuto.

13. Dovolání směřující proti té části výroku I. rozsudku odvolacího soudu, již byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku I., je však přípustné proto, že napadené rozhodnutí závisí především na vyřešení otázky, nakolik – při posuzování odpovědnosti za škodu podle § 2910 věty první o. z. – může být relativním právům poskytována absolutní ochrana. Tato právní otázka nebyla v daných skutkových souvislostech dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Dovolání je důvodné.

15. Pro řešení dovolatelkou kladené otázky je nezbytným předpokladem aplikovatelnost českého práva. Soudy nižších stupňů použití českého práva (a tedy občanského zákoníku) na posuzovanou věc sice nikterak neodůvodnily (jeho použití podle obsahu soudního spisu nezpochybňovala v řízení před soudy nižších stupňů žalobkyně ani dovolatelka, přičemž dovolatelka tak nečiní ani v dovolání), české právo (a tedy občanský zákoník) však soudy nižších stupňů aplikovaly správně.

16. K použití českého práva na základě čl. 4 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. 7. 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) vede ve skutkových poměrech nyní posuzované věci především skutečnost, že účtem, na němž došlo ke konkrétní redukci majetku poškozeného (srov. především rozsudky Soudního dvora ze dne 11. 1. 1990, věc [C-220/88](#), Dumez, ze dne 19. 9. 1995, věc [C-364/93](#), Marinari, a ze dne 10. 6. 2004, věc [C-168/02](#), Kronhofer) v důsledku namítaného deliktního jednání české banky (především otevření bankovního účtu v rozporu se zákonem o bankách a zákonem AML), je účet v České republice. Navíc Česká republika jako místo vzniku škody, a z toho plynoucí použití českého práva (a mezinárodní příslušnost českých soudů), se jeví být více předvídatelným řešením, a to jak pro tvrzeného škůdce, tj. dovolatelku, tak pro tvrzeného poškozeného, tj. žalobkyni (srov. body 6, 14 a 16 Recitálu nařízení Řím II). Obdobný závěr za obdobného skutkového stavu nadto učinil švýcarský Spolkový soud v rozsudku ze dne 18. 4. 2007, sp. zn. BGE 133 III 323, srov. též Matthias Lehmann. Where Does Economic Loss Occur? Journal of Private International Law, 2011, Vol. 7) a tento závěr rovněž odpovídá závěrům plynoucím z rozsudku Soudního dvora ze dne 16. 6. 2016, věc [C-12/15](#), Universal Music, představujícím obecné pravidlo (oproti závěrům rozsudku Soudního dvora ze dne 28. 1. 2015, věc [C-375/13](#), Kolassa); kromě sídla žalobkyně a umístění jejího bankovního účtu, z něhož platba odešla, jež jsou v nyní posuzované věci konkrétními okolnostmi spíše náhodnými (v případě, že by falešná zálohová faktura byla odeslána adresátovi do jiného státu a z jeho účtu by poté platba odešla, bylo by sídlo poškozeného a umístění jeho bankovního účtu v jiné státě; spíše náhodné konkrétní okolnosti přitom podle shora uvedeného rozsudku Soudního dvora ze dne 16. 6. 2016, věc [C-12/15](#), Universal Music, pro určení rozhodného práva nepostačují; srov. též požadavek souladné aplikace – tu ve vztahu ke čl. 4 nařízení Řím II a ke čl. 7 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, nařízení Brusel I bis – ve smyslu bodu 7 Recitálu nařízení Řím II), nespojují posuzovanou věc s jiným územím než s územím České republiky žádné další konkrétní okolnosti.

17. Podle § 2910 o. z. škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

18. První z obou základních skutkových podstat vyjádřených v uvedeném ustanovení, určujících základní požadavky pro vznik povinnosti k náhradě škody ve vztahu k zaviněnému porušení povinnosti, která není založena na smlouvě, je vázána na zásah (škůdce) do absolutního práva (poškozeného), druhá z nich je vázána na zásah (škůdce) do jiného práva (poškozeného), k němuž došlo porušením zákonné povinnosti, jež směřuje k ochraně takového práva.

19. Soudy nižších stupňů dovodily povinnost dovolatelky k náhradě škody podle § 2910 věty první o. z. (aplikovatelnost § 2910 věty druhé o. z. oba soudy výslovně odmítly); jejich konkluze je tedy vystavěna na tom, že dovolatelka zasáhla do absolutního práva žalobkyně, konkrétně do vlastnického (věcného) práva k pohledávce žalobkyně vůči bance.

20. Nejvyšší soud ve své konstantní judikatuře dovozuje, že finanční prostředky (peníze) složené na bankovním účtu nejsou ve vlastnictví jeho majitele, nýbrž banky, zatímco majiteli

svědčí pouze obligační právo (vůči bance) na výplatu, eventuálně oprávnění udílet bance pokyny k nakládání s těmito finančními prostředky (penězi). Jsou-li peníze převedeny na účet jiné osoby, pozbývá tím majitel účtu pohledávku za bankou, zatímco adresátovi uvedené dispozice se dostává obohacení v podobě vzniku korespondující pohledávky za svým peněžním ústavem. Jsou-li tedy peníze složené na běžném účtu v majetku peněžního ústavu (banky), pak majitel účtu je nadán toliko pohledávkou, již koresponduje povinnost banky uskutečňovat v souladu s jeho příkazy převody či výplaty předmětných aktiv (srov. například rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 4. 2. 2010, sp. zn. [28 Cdo 2771/2009](#), ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. [29 Cdo 1622/2009](#), ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. [29 Cdo 3315/2012](#), a ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. [28 Cdo 3823/2015](#)). Peněžnímu ústavu (finanční instituci, bance) mohou udílet pokyny k uskutečnění peněžních transferů rovněž tzv. osoby s dispozičním právem k účtu, jež však vůči bance taktéž realizují toliko oprávnění obligační povahy (srov. například rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. [33 Odo 912/2006](#), či ze dne 8. 4. 2015, sp. zn. [25 Cdo 4185/2014](#)).

č. 49

21. Peníze na bankovním účtu jsou tudíž pohledávkou majitele účtu za bankou (vůči bance). Taková pohledávka je svojí povahou relativním (obligačním) právem a zásah do takového práva je tak zásahem do práva relativního (obligačního).

22. Občanský zákoník práva absolutní a práva relativní rozlišuje. Vyplyvá to již z jeho systematiky (1. obecná část, 2. rodinné právo, 3. absolutní majetková práva, 4. relativní majetková práva, 5. ustanovení společná, přechodná a závěrečná); věcná práva coby práva absolutní jsou upravena v části třetí spolu s právem dědickým, práva závazková (obligační) coby práva relativní pak v části čtvrté. Obě části jsou vystavěny na rozdílných zásadách; část třetí je vystavěna na specifických – přitom do textu zákona přímo vtělených a vzájemně provázaných – zásadách uplatnitelných právě (a pouze) ve vztahu k absolutním majetkovým právům: jejich působnost *erga omnes* (§ 976 o. z.), jejich *numerus clausus* (§ 977 o. z.) a jejich kogentní povaha (§ 978 o. z.). Právě proto, že absolutní majetková práva působí vůči všem, musí být jejich uzavřený okruh také všem známý (a z toho plyne i potřeba jejich kogentní povahy). Nic z toho neplatí ve vztahu k relativním majetkovým právům; ta zavazují ve smyslu § 1721 o. z. pouze strany závazku (obligačního vztahu), jež není důvodu (nad rámec kogentních pravidel vztahujících se k relativním majetkovým právům) omezovat. Odlišně od uzavřeného výčtu absolutních práv mohou strany závazku vytvářet relativní práva neomezeně (v rámci autonomie vůle), mohou využívat smluvní typy a stejně tak mohou relativní práva vytvářet nepojmenovanými smlouvami (§ 1746 odst. 2 o. z.), s čímž souvisí i absence požadavku publicity relativních práv (a i tím nemožnosti dovozovat *numerus clausus*) a převážná dispozitivní povaha právní reglementace vztahující se k relativním právům. Nikdo další (žádné třetí osoby) přitom ujednáními stran závazku zásadně vázán není a tudíž taková ujednání nikomu dalšímu známa být ani nemusí.

23. Přestože komentářová literatura dovozuje, že pojem „absolutní právo (poškozeného)“ není občanským zákoníkem definován a je vhodné jej odlišit od pojmu „absolutní majetkové právo“, současně se zohledněním shora uvedených zásad (jež se týkají pouze jedné skupiny absolutních práv, tj. majetkových) dospívá k závěru, že v případě § 2910 věty první o. z. přicházejí v úvahu ta práva, která poškozenému přiznává právní řád a která působí vůči každému a zakládají mj. i povinnosti třetím osobám zdržet se všech zásahů, které by rušily nositele absolutních práv ve výkonu jeho oprávnění; s odkazem na § 823 německého BGB jde

o život, tělesnou integritu, zdraví, svobodu nebo vlastnictví a dále „jiná práva“ coby taková, na jejichž základě může kterýkoli jejich vlastník od kohokoli třetího požadovat, aby jej nerušil při výkonu práv z nich vyplývajících, zejména o práva k pozemku třetího (uživací práva), služebnosti, další věcná práva, vlastnictví patentu, autorských práv či ochranných známek, právo na jméno nebo na vlastní podobiznu, eventuálně rodičovskou péči [srov. ve vztahu k § 2910 o. z. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521 – 3081, relativní majetková práva 2. část) Wolters Kluwer (ČR), Praha, 2014]. Též s odkazem na Principy evropského deliktního práva jsou pod „absolutní práva“ (ve smyslu § 2910 o. z.) řazena osobnostní práva (právo na život, na tělesnou a duševní integritu, na svobodu, na čest, na jméno, na soukromí atd.), věcná práva (např. právo vlastnické, právo zástavní) a práva k nehmotným statkům (zejména právo autorské, právo k patentu či k ochranné známce), pro něž právě platí, že mají do značné míry jasné ohraničení a třetí osoby tak mohou lépe rozpoznat oblast, do které nesmějí zasahovat, a tedy jejich vyšší ochraně (coby absolutním právům) svědčí jejich očividnost a snazší rozpoznatelnost [srov. ve vztahu k § 2910 o. z. Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2014].

24. Rozlišování absolutních a relativních práv prostupuje celým občanským zákoníkem a není důvodu jejich odlišné působení popírat ani při aplikaci § 2910 o. z. Již v minulosti Nejvyšší soud vysvětlil, že občanský zákoník vychází z rozlišení případů, kdy je porušením zákonné povinnosti zasaženo absolutní právo a kdy je zasaženo právo jiné. Toto oddělení se zdůvodňuje povahou dotčených práv: absolutní právo, ať již osobní nebo majetkové, působí vůči každému, zatímco relativní právo působí jen mezi stranami. Přijetím občanského zákoníku došlo k omezení rozsahu nároku na náhradu škody či újmy. Bylo-li zasaženo pouze do relativního majetkového práva a došlo-li k porušení povinnosti vyplývající ze zákona, jehož účelem není ochrana takového práva, nejsou naplněny podmínky odpovědnosti za újmu způsobenou porušením zákona podle § 2910 o. z.; rovněž nelze dospět k závěru, že by tento výklad zákona odporoval dobrým mravům (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. [25 Cdo 535/2018](#)).

25. Lze sice nalézt situace, v nichž jsou relativní práva chráněna *erga omnes*, tedy jako práva absolutní, je tomu tak ovšem (výjimečně) pouze proto, že se tak děje prostřednictvím speciálních ustanovení občanského zákoníku, která takové výjimky (způsobující prolomení toliko „relativní ochrany“ relativních práv) – z logiky věci – činí právě proto, že jinak by relativní práva absolutní ochrany (ani tam, kde si to výjimečně zasluhují) nepožívala. Je tomu tak typicky v případě nájmu (jde sice o relativní – obligační – právo, avšak vykazující věcně právní prvky, což se projevuje v absolutní ochraně nájemce podle § 2211 o. z. i v jeho ochraně trváním nájmu v případě změny vlastníka předmětu nájmu podle § 2221 o. z.) a pachtu (§ 2341 o. z.), dále v souvislosti s možností zápisu nájemního práva do veřejného seznamu, je-li předmětem nájmu věc evidovaná, podle § 2203 o. z. (srov. též Kabelková, E., Dejlová, H. Nájem a pacht v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013), stejně tak mohou – v určitých výjimečných případech – působit relativní (obligační) práva vůči třetím osobám, jež nejsou účastníky příslušného závazkového vztahu, a tedy absolutně, plyne-li to z dílčích speciálních pravidel občanského zákoníku (srov. § 2630 o. z. – v případě vadného plnění objednateli odpovídá společně a nerozdílně se zhotovitelem i subdodavatel, dále ten, kdo dodal stavební dokumentaci, a také ten, kdo prováděl dozor nad stavbou; srov. dále § 2913 o. z. – škůdce je povinen nahradit škodu také osobě, jejímuž zájmu mělo splnění

ujednané povinnosti zjevně sloužit), ani pro tyto případy však literatura nedovozuje vybočení z jinak (toliko) relativních účinků z důvodů zvláštní povahy obligací, nýbrž má za to, že jde o specifické situace, kde nastává kolize s právními principy, která odůvodňuje působení závazku i na třetí osoby (srov. k § 2910 o. z. Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha. Leges, 2018).

26. Byť dělení na absolutní a relativní (obligační) práva, a tedy jejich odlišné působení, není ušetřeno kritiky, když je dovozováno, že absolutní ochranu by měl mít i oprávněný z relativního práva do té míry, do jaké do něj mohou zasáhnout třetí osoby, neboť – i podle současného občanského zákoníku – každé relativní právo má i svoji absolutní stránku [srov. především k § 977 o. z. Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, eventuálně další zdroje, jež zmiňuje žalobkyně ve vyjádření k dovolání], tato argumentace, opírající se především o široké pojetí věci (ve smyslu § 489 o. z.) a současně o extenzivní výklad § 1044 o. z., může být naopak kritizována coby vnitřně rozporná; bylo-li by totiž zákonodárcovým úmyslem poskytovat absolutní ochranu relativním právům prostřednictvím širokého vymezení věci (§ 489 o. z.), nebylo by místa ji dovozovat prostřednictvím dalšího – speciálního – institutu (§ 1044 o. z.), neboť by šlo o úpravu duplicitní (srov. k § 489 o. z. rovněž Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654. Praha. Leges, 2014).

27. Nadto při širokém pojetí věci (vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí – srov. § 489 o. z.) vlastnické právo zahrnuje daleko širší masu majetku a de facto jakýkoli zásah do majetkové sféry poškozeného je též zásahem do jeho vlastnického práva, takto široké pojetí však odporuje základní tezi o očividnosti a snadné rozpoznatelnosti pro škůdce, za kterou stojí snaha omezit nebezpečí bezbřehé aplikace práva na náhradu újmy, neboť ekonomické zájmy druhých jsou pro potenciální škůdce těžko rozpoznatelné [srov. Ve vztahu k § 2910 o. z. rovněž Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2014].

28. Kromě toho byť i nehmotné věci (práva, jejichž povaha to připouští – srov. § 496 odst. 2 o. z.) jsou předmětem vlastnictví, nepoživají ochrany stejně jako jiné – hmotné – předměty vlastnictví. Podle § 979 o. z. se ustanovení části třetí občanského zákoníku (absolutní majetková práva) hlavy II (věcná práva) použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen potud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného. Podle důvodové zprávy k návrhu § 979 o. z. je pravidlo o nepoužitelnosti věcněprávních ustanovení občanského zákoníku na taková práva, jejichž povaha to nepřipouští (a v míře, v jaké to jejich povaha nepřipouští), odůvodňováno právě tím, že mezi nehmotné věci se řadí i subjektivní obligační práva, přičemž v § 979 o. z. stanovená nepoužitelnost věcněprávních ustanovení se týká především těch práv, která nepřipouštějí trvalý nebo opakovaný výkon. Pro subjektivní práva se tak úprava věcných práv nepoužije, nepřipouští-li to jejich povaha (především pokud právo nepřipouští trvalý nebo opakovaný výkon) anebo pokud ze zákona plyne něco jiného, což znamená, že na pohledávky se úprava věcných práv nepoužije v tom rozsahu, v jakém tomu brání právě jejich relativní povaha (tj. především to, že působí pouze mezi stranami závazkového vztahu).

29. Měla-li by být tedy ochrana ve smyslu § 2910 věty první o. z. hypoteticky dovozována z vlastnického práva k pohledávce, pak pohledávka „trvalý výkon“ ani „opětovný výkon“

nepřipouští, proč se na pohledávky věcněprávní ustanovení občanského zákoníku (§ 979 a násl.) nemohou použít, což nutně implikuje závěr, že úvahy o „vlastnickém právu k pohledávce“ (na nichž by pak byly založeny veškeré navazující úvahy o „zásahu do absolutního – vlastnického – práva k pohledávce“ ve smyslu § 2910 věty první o. z.) jsou nesprávné.

30. Nelze sice přehlédnout, že důvodová zpráva k návrhu § 1011 o. z. (přístupná na stránkách www.psp.cz) uváděla, že pohledávka je také jako určitý majetkový statek a věc v právním smyslu (nehmotná) rovněž součástí věřitelova majetku a jmění, a tedy i předmět jeho vlastnictví, a proto je věřitel vůči zásahům třetích osob chráněn možností podat vlastnickou žalobu a takovým zásahům se bránit, takové prohlášení se však nakonec jeví jako rozporné s pravidlem podávaným z § 979 o. z. (i s obsahem důvodové zprávy k návrhu tohoto ustanovení), jež vede k závěru, že ustanovení o věcných právech se na pohledávky – bez dalšího právě proto, že nepřipouštějí trvalý ani opakovaný výkon – nepoužijí.

č. 49

31. Navíc měla-li by být ochrana (též) relativním právům poskytována (skrze široké vymezení věci) prostřednictvím první ze skutkových podstat (tj. podle věty první § 2910 o. z.), jež dopadá na škodu vzniklou v důsledku zásahu do práva absolutního, pak by nebylo třeba druhé skutkové podstaty (tj. podle věty druhé § 2910 o. z.), jež dopadá na škodu vzniklou v důsledku zásahu do jiného práva (tj. do jiného práva než absolutního). Množina situací, na které by věta druhá § 2910 o. z. mohla v takovém případě dopadat, by se tak mohla stát prázdnou, neboť konstrukci, podle níž (jakákoli) pohledávka je věcí v právním smyslu, proč může být předmětem práva vlastnického, a tedy (veškeré) škody vzniklé zásahem do práva vyplývajícího z takového vlastnického práva mají být posuzovány podle věty první § 2910 o. z., by byla uplatnitelná v principu vždy.

32. Ze shora uvedeného tedy vyplývá dostatečná zřejmost a ve vztahu k § 2910 větě první o. z. nepřekročitelnost odlišného působení absolutních a relativních práv, tj. „neprostupnost“ relativních práv směrem k absolutní ochraně. Relativní práva zásadně (nevyplyvá-li z občanského zákoníku ve vztahu ke konkrétním institutům jinak) nepožívají ochrany určené absolutním právům. Povinnost k náhradě škody podle § 2910 věty první o. z. dopadá na zaviněné protiprávní jednání porušující absolutní práva a právní statky (život, tělesnou a duševní integritu, zdraví, svobodu nebo vlastnictví), nikoli na zaviněné protiprávní jednání porušující relativní práva a právní statky; nesplnění předpokladu zásahu do absolutního práva přitom nelze překlenout ani konstrukcí, podle níž pohledávka, jež je svojí povahou relativním (obligačním) právem, je věcí v právním slova smyslu, vlastnické právo k níž požívá ochrany absolutní.

33. Konkluze odvolacího soudu, podle níž dovolatelka zasáhla do vlastnického práva žalobkyně k finančním prostředkům (k penězům) na účtu v bance, tedy do absolutního práva žalobkyně, proč byla povinna k náhradě způsobené škody podle § 2910 věty první o. z., tudíž není správná.

34. Vzhledem k právnímu posouzení, které Nejvyšší soud shora zaujal, a vzhledem k tomu, že předmětem dovolacího přezkumu nebyla otázka, zda je zákon AML (eventuálně zákon o bankách) ve vztahu k žalobkyni tzv. ochrannou normou či nikoli, již se nezabýval otázkou (kterou sama dovolatelka kladla toliko eventuálně), zda je při posuzování odpovědnosti za škodu podle § 2910 věty první o. z. právně významná (též) absence ochranného účelu

porušení právní normy. Stejně tak se již Nejvyšší soud nezabýval námitkami dovolatelky stran posouzení vzniku škody, příčinné souvislosti a spoluzavinění žalobkyně; jejich posouzení by na shora uvedeném nemohlo ničeho změnit.

35. Protože rozsudek odvolacího soudu není z výše uvedených důvodů správný a podmínky pro jeho změnu dány bez dalšího nejsou, Nejvyšší soud jej, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst.

1 věta první o. s. ř.), podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil jak v části výroku I., již byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 15. 11. 2019, č. j. 38 C 124/2019-143, v jeho výrocích I. a III., tak v akcesorickém nákladovém výroku II.) Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také ve vztahu k rozhodnutí soudu prvního stupně v jeho výrocích I. a III., a proto Nejvyšší soud podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. zrušil též rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I. a III. a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

36. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1, část věty první za středníkem, ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 50

Při stanovení peněžité náhrady za nemajetkovou újmu způsobenou pacientovi jeho nezákonným převzetím do zařízení poskytujícího zdravotní péči je třeba vyjít z jednorázové částky odpovídající dvojnásobku hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející roku, v němž újma nastala. K výsledné výši náhrady musí soud dospět úpravou této výchozí částky s přihlédnutím k řadě okolností, k nimž patří zejména délka omezení osobní svobody či opakování zásahu, míra zranitelnosti pacienta s ohledem na jeho věk či případné somatické obtíže, průběh hospitalizace, poskytovaná léčebná péče včetně medikace, jakož i okolnosti, za nichž k převzetí došlo a proč soud dovodil nezákonnost převzetí.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 07. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3402/2019, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.3402.2019.3

č. 50

Nemajetková újma (o. z.)

§ 11 obč. zák., § 13 obč. zák., § 2894 odst. 2 o. z., § 2956 o. z.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 70 Co 41/2018, s výjimkou části výroku I o potvrzení rozsudku soudu prvního stupně ve výroku o uložení povinnosti k omluvě, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. 112 C 74/2016, s výjimkou výroku I o uložení povinnosti k omluvě, a věc v tomto rozsahu vrátil Městskému soudu v Brně k dalšímu řízení; zároveň odmítl dovolání žalované proti části výroku I rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. 11. 2018, jíž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o uložení povinnosti k omluvě.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 15. 11. 2017, č. j. 112 C 74/2016-250, uložil žalované, aby zaslala A. B. (dále jen „původní žalobce“), písemnou omluvu ve znění: „„Vážený pane B., ve dnech 25. 6. 2013 a 16. 9. 2015 došlo k převzetí Vaší osoby do našeho zařízení poskytujícího zdravotnickou péči bez Vašeho souhlasu, aniž by pro tento postup byly na straně nemocnice dány zákonné důvody, a k následnému nezákonnému držení Vaší osoby v našem zařízení poskytujícím zdravotnickou péči bez Vašeho souhlasu v období ode dne 25. 6. 2013 do 12. 7. 2013 a v období ode dne 16. 9. 2015 do dne 23. 9. 2015. Nezákonnost převzetí Vaší osoby do našeho zařízení poskytujícího zdravotnickou péči bez Vašeho souhlasu dne 25. 6. 2013 byla konstatována výrokem I. usnesení Městského soudu v Brně z 8. 8. 2014, č. j. 71 L 3061/2013-49, který nabyl právní moci 2. 9. 2014. Nezákonnost převzetí Vaší osoby do našeho zařízení poskytujícího zdravotnickou péči bez Vašeho souhlasu dne 16. 9. 2015 byla konstatována výrokem I. usnesení Krajského soudu v Brně z 19. 9. 2016,

č. j. 44 Co 388/2016 115, který nabyt právní moci 29. 9. 2016. Nemocnice se Vám tímto hluboce omlouvá za tyto zásahy do Vaší osobnosti.“ (výrok I) a aby původnímu žalobci zaplatila do tří dnů od právní moci rozsudku 71 500 Kč (výrok II), co do požadavku na zaplacení dalších 928.500 Kč žalobu zamítl (výrok III) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky IV, V, VI). Vyšel ze zjištění, že původní žalobce byl v období od 25. 6. 2013 do 12. 7. 2013 a od 16. 9. 2015 do 23. 9. 2015 bez svého souhlasu hospitalizován v zařízení žalované, aniž byly pro takový postup splněny podmínky stanovené zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále též jen „zdravotní zákon“). Nezákonnost předmětných detencí byla prokázána jednak usnesením Městského soudu v Brně ze dne 8. 8. 2014, č. j. 71 L 3061/2013 49, (první převzetí), dále pak usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 19. 9. 2016, č. j. 44 Co 388/2016-115, (druhé převzetí). Vzhledem k tomu, že popsáním způsobem prokazatelně došlo k zásahu do žalobcovy osobnosti (do jeho práva na osobní svobodu), shledal soud prvního stupně oprávněným žalobní požadavek na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, přičemž ve vztahu k první nezákonné hospitalizaci aplikoval ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), ve vztahu ke druhé pak vyšel z ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále jen „o. z.“). Uzavřel, že v projednávané věci se nejedná jako dostačující satisfakce ve formě písemné omluvy, nýbrž je namístě původnímu žalobci přiznat rovněž přiměřené zadostiučinění v penězích. Při stanovení jeho výše vyšel analogicky z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 2357/2010](#), jenž se týkal určování výše odškodnění za nezákonnou vazbu a v němž byla za adekvátní náhradu označena částka v rozmezí od 500 Kč do 1500 Kč za jeden den protiprávního omezení osobní svobody. Zohlednil, že podmínky u žalované nejsou přímo srovnatelné s prostředím vazební věznice, nýbrž se vyznačují určitou vyšší mírou „svobodnosti chování pacienta“, dále pak vzal v potaz délku trvání neoprávněného omezení svobody (18 a 8 dní), věk původního žalobce, jeho zranitelnost, zdravotní stav (francouzské hole, organické poškození mozku), vytržení z jím důvěrně známého prostředí, jakož i konkrétní podmínky, jež panovaly u žalované v průběhu obou hospitalizací (týkající se zejména stravovacího režimu, podávání léků či osobní hygieny). Ve vztahu k první nezákonné detenci určil výši denní náhrady částkou 750 Kč, ve vztahu ke druhé pak odškodnění zvýšil na 1 000 Kč za jeden den, neboť žalovaná v daném případě přistoupila k protiprávnímu převzetí původního žalobce opětovně, přestože již existovalo dřívější rozhodnutí soudu deklarující nezákonnost detence realizované v roce 2013. Bylo od ní tudíž možno očekávat, že si bude vědoma potenciálních rizik spojených s osobou původního žalobce a bude ve vztahu k němu zvláště dbát na řádné dodržení všech zákonných kritérií. Neučinila-li tak, pouze tím prohloubila vznikající újmu a žalobcův pocit bezmoci a bezvýznamnosti. S poukazem na judikaturu Ústavního soudu (nález sp. zn. [I. ÚS 1586/09](#)) pak soud prvního stupně uzavřel, že přiměřené zadostiučinění je nutno vnímat rovněž jako jistý typ civilněprávní sankce, která má odrazovat rušitele chráněných osobnostních statků a jeho možné následovníky od protiprávního jednání a být tak nástrojem speciální i generální prevence. Za situace, kdy ze strany žalované došlo ve vztahu k žalobci k nezákonné detenci opakovaně, je namístě uplatnit preventivní funkci předmětného institutu rovněž v projednávané věci a přimět tak žalovanou, aby do budoucna vynaložila alespoň minimální úsilí k tomu, aby se podobné situace neopakovaly, a to nejen u původního žalobce, nýbrž i u ostatních pacientů. Nad rámec částek 13 500 Kč a 8 000 Kč proto soud přiznal žalobci dalších 50 000 Kč jako tzv. *punitive damages*.

2. K odvolání původního žalobce, žalované a zástupkyně původního žalobce Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 28. 11. 2018, č. j. 70 Co 41/2018-344, zčásti změnil zamítavý výrok III rozsudku soudu prvního stupně tak, že uložil žalované povinnost zaplatit původnímu žalobci dalších 48 500 Kč, jinak jej v tomto výroku, jakož i v dalších výrocích o věci samé potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů; odvolání původního žalobce proti výroku ukládajícímu jeho zástupkyni povinnost zaplatit žalované na náhradě separačních nákladů řízení částku 726 Kč krajský soud odmítl. Ve shodě se soudem prvního stupně uzavřel, že základ žalobních nároků je v projednávané věci dán, v souvislosti s čímž poukázal především na shora uvedená pravomocná soudní rozhodnutí vydaná v detenčním řízení, která jsou závazná nejen pro původního žalobce a žalovanou, nýbrž rovněž pro soudy rozhodující o nárocích z titulu ochrany osobnosti. Doplnil, že je v tomto směru zcela bez významu, zda původní žalobce podepsal závěrem prvé hospitalizace souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, prohlášení o dobrovolném vstupu a další listiny, neboť takové dokumenty by nebylo již z podstaty věci možno považovat za svobodný a informovaný souhlas s dříve učiněnými zásahy. Ztotožnil se rovněž se závěrem prvoinstančního soudu, podle něhož morální satisfakce v podobě soukromé písemné omluvy, potažmo deklarace nezákonnosti předmětných převzetí soudními rozhodnutími, nemůže být pro původního žalobce dostačující, a to vzhledem k významu osobní svobody pro každého člověka, stárí původního žalobce i intenzitě obou neoprávněných zásahů. Na rozdíl od městského soudu však dospěl k odlišným závěrům ohledně výše přiznaného přiměřeného zadostiučinění. Odmítl, že by mělo být vycházeno toliko z komparace s odškodněními přiznávanými za omezení osobní svobody vazbou, neboť jejich výše byla Nejvyšším soudem doporučena již před delší dobou (v roce 2012), a to navíc ve fixních částkách, jež nemají potenciál reflektovat ekonomický vývoj společnosti. Jakkoli je i v českém právním prostředí dána potřeba preventivně-sankčního působení náhrad nemajetkové újmy v penězích, nelze navyšování satisfakce za opakovanou nezákonnou detenci provádět prostřednictvím institutu tzv. *punitive damages*, jenž je tuzemskému právnímu řádu neznámý. Uzavřel, že vyjma judikatorně dovozených denních sazeb náhrad za omezení osobní svobody vazbou je nutno přihlédnout rovněž k rozhodovací praxi soudů z oblasti ochrany osobnosti, týkající se poskytování zdravotních služeb bez právního důvodu, neboť pouze tak může dojít k řádnému naplnění principu proporcionality ve smyslu judikatury Ústavního soudu. Za možný pomocný komparátor v tomto směru označil krajský soud vlastní pravomocný rozsudek vydaný v řízení vedeném pod sp. zn. 24 C 3/2011, jímž byla každému ze žalobců postižených neoprávněným zdravotním transportem pravomocně přiznána částka 50 000 Kč. V tehdy řešené věci se sice jednalo oproti stávajícímu řízení o zásah z hlediska délky trvání omezení osobní svobody výrazně kratší, na druhou stranu však realizovaný ve zcela stěžejním momentu rodinného života, totiž bezprostředně po narození dítěte. Vzhledem k takto provedenému porovnání i s přihlédnutím ke všem specifikům posuzované věci (určitý diskomfort v oblasti stravování, hygieny apod., spojený s omezením původního žalobce v obvyklém způsobu života důsledkem nuceného podrobení se nemocničnímu režimu, podávání zklidňujícího léku za účelem zlepšení žalobcova spánku apod.), významu osobní svobody pro každého člověka, stárí původního žalobce a délce i intenzitě obou neoprávněných zásahů dospěl krajský soud svou volnou úvahou (§ 136 o. s. ř.) k závěru, že za adekvátní a spravedlivé odškodnění lze ve stávajícím řízení považovat částku 60 000 Kč za každou neoprávněnou detenci, tj. souhrnně celkem 120 000 Kč. Zohlednil, že první hospitalizace původního žalobce sice trvala delší dobu, ve druhém případě však byla její intenzita objektivně umocněna tím, že se jednalo o nezákonnou detenci opětovnou, následující po soudním vyslovení nezákonnosti převzetí realizovaného v roce 2013 a po podání

žaloby na ochranu osobnosti. Předmětný prvek opakovanosti představuje tzv. okolnost zvláštního zřetele hodnou ve smyslu § 2957 o. z., již je v rámci stanovení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění rovněž nutno odčinit. Konečně se pak odvolací soud zabýval tím, zda je ve stávajícím řízení namístež uplatnění tzv. preventivně-sankční funkce přiměřeného zadostiučinění, neboť ta nemusí vždy nutně dopadat pouze na oblast bulvárního tisku, nýbrž může mít své místo rovněž právě např. v oblasti medicínsko-právních sporů, jsou-li pro to v konkrétním případě splněny předpoklady (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. [I. ÚS 2844/14](#), nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 4842/2010](#) či sp. zn. [30 Cdo 2428/2010](#)). Uzavřel, že v podmínkách projednávané věci je vzhledem k recidivě v počínání žalované uplatnění předmětné funkce přiznané náhrady nezbytné, a to tím spíše, že po obou posuzovaných převzetích došlo ze strany žalované ještě k žalobcově nezákonné detenci třetí, jak vyplynulo z usnesení Městského soudu v Brně ze dne 25. 1. 2018, č. j. 123 L 564/2016-140, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 31. 5. 2018, č. j. 44 Co 236/2018-156. I pokud by však posledně zmíněný závěr neobstál, přesto by odvolací soud dospěl ve věci k obdobným výsledkům, a to právě vzhledem k tomu, že v případě druhé nezákonné detence původního žalobce byla intenzita zásahu umocněna oním prvkem opakovanosti v postupu žalované, jenž představuje tzv. okolnost zvláštního zřetele hodnou ve smyslu § 2957 o. z. Jako důvod pro navýšení odškodnění naopak odvolací soud neshledal majetkové poměry žalované ani skutečnost, že se jmenovaná po celou dobu řízení podané žalobě aktivně procesně bránila.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen zamítavý výrok rozsudku soudu prvního stupně ohledně částky 880 000 Kč, podal původní žalobce dovolání, jež má za přípustné k řešení otázky hmotného práva, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena, a sice podle jakých kritérií mají soudy určovat výši přiměřeného zadostiučinění v penězích za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti (práva na osobní svobodu) v případech nezákonných zdravotnických detencí. Namítá, že odvolací soud zcela nesprávně vyhodnotil intenzitu, s jakou žalovaná dvěma nezákonnými detencemi a jejich průběhem zasáhla do jeho osobnosti, v návaznosti na což dospěl rovněž k chybným závěrům ohledně výše přiznané peněžní satisfakce. Má za to, že závěr krajského soudu, podle něhož by mělo být při určování finální výše satisfakce přihlíženo mimo jiné k denním sazbám náhrad za omezení osobní svobody vazbou, je nepřiléhavý, neboť podmínky u žalované nelze přímo srovnávat s vazbou ve věznici. Byť v obou typech zařízení dochází k omezení volného pohybu člověka a jeho styku s vnějším světem, k jeho držení v uzavřeném prostoru vybaveném mřížemi na oknech, k nemožnosti provádět osobní hygienu v rozsahu podle svých potřeb a zvyklostí apod., mají tyto podmínky v případě vazební věznice přímou a striktně vymezenou oporu v účinné právní úpravě a odvozují se v každém konkrétním případě od předchozího rozhodnutí soudu, zatímco u žalované dochází ke stejné razantním opatřením toliko na základě jejího vlastního uvážení, tzn. bez jakékoli předchozí nezávislé vnější kontroly. Zatímco v případě vzetí do vazby musí dosud zjištěné skutečnosti vždy nasvědčovat tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, že má všechny znaky trestného činu a že jej spáchal obviněný, zdravotnická zařízení v případech nedobrovolných hospitalizací sama rozhodují o splnění zákonných podmínek, za nichž mohou přistoupit k omezení osobní svobody člověka proti jeho vůli, přičemž konkrétně žalované v tomto směru opakovaně

postačovala pouhá neurčitá tvrzení jednoho rodinného příslušníka (dcery) dovolatele o jeho údajné agresivitě, jejichž pravdivost si ani nepokusila jakkoli ověřit. Vzhledem k popsáním rozdílům obou institutů je dovolatel přesvědčen, že denní sazby náhrad za omezení osobní svobody vazbou nelze v případě nezákonných detencí aplikovat, nýbrž by mělo být vycházeno výhradně z judikatury z oblasti ochrany osobnosti. To sice odvolací soud částečně učinil, v rámci provedené komparace však chybně vyšel ze svého dřívějšího rozsudku vydaného v řízení vedeném pod sp. zn. 24 C 3/2011, jenž se týkal skutkově zcela odlišné věci. Zatímco původní žalobce během neoprávněných zásahů žalované prožíval velmi intenzivní pocity zoufalství, ponížení a naprosté bezmoci, dítě, jemuž byla ve zmíněné porovnávané kauze přiznána náhrada nemajetkové újmy ve výši 50.000 Kč, mohlo svůj nedobrovolný transport do zdravotnického zařízení jen stěží vnímat obdobným způsobem. Odvolacím soudem přiznanou částku ve výši 120 000 Kč považuje vzhledem ke konkrétním okolnostem věci (k významu osobní svobody pro každého člověka, stáří, délce a intenzitě obou provedených zásahů) za nepřiměřeně nízkou. Namítá, že ve věci nebyly nikterak zohledněny okolnosti na straně žalované (především její postoj k celé záležitosti a její majetkové poměry) a že byť krajský soud správně poukázal na nutnost uplatnění preventivně-sankční funkce přiznané náhrady, nikterak ji následně nepromítl do její samotné výše. Je přesvědčen, že ve věci měly být aplikovány závěry Ústavního soudu vyjádřené v nálezu sp. zn. [I. ÚS 2844/14](#), které se sice týkají výkladu § 2958 o. z., avšak analogicky dopadají rovněž na případy nezákonných zdravotnických detencí. V neposlední řadě má za to, že se odvolací soud nikterak nevypořádal s částí jeho odvolacích námitek. Navrhl, aby dovolací soud změnil rozsudek krajského soudu v napadeném výroku III tak, že žalovaná je mu povinna zaplatit dalších 880.000 Kč, popř. aby jej v tomto rozsahu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

4. Žalovaná napadla rozsudek odvolacího soudu dovoláním jednak v celém rozsahu výroků I a II, jimiž bylo podané žalobě vyhověno, i do výroků IV, V a VI o náhradě nákladů řízení. Jeho přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. spatřuje jednak v tom, že otázka stanovení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění v případech nezákonných zdravotnických detencí dosud nebyla dovolacím soudem řešena, resp. (byla-li by připuštěna možnost analogie s případy omezení osobní svobody vazbou) v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, podle níž se má náhrada za jeden den nezákonného omezení osobní svobody pohybovat cca v rozmezí od 500 do 1 500 Kč. Má za to, že napadeným rozhodnutím bylo porušeno její právo na spravedlivý proces a namítá, že judikatura dovolacího soudu je roztržena v závěru, za jakých podmínek je možno přiznat institutu přiměřeného zadostiučinění v oblasti medicínsko-právních sporů preventivně-sankční funkci. Uvedl-li odvolací soud, že při stanovení výše přiznané náhrady vyšel z judikatorně stanovených sazeb za vazbu, ze srovnání projednávané věci s jinými obdobnými případy z oblasti ochrany osobnosti, potažmo z preventivně-sankčního působení přiznané satisfakce, bylo v konečném důsledku – jak plyne z odůvodnění napadeného rozsudku – pravděpodobně rozhodnuto toliko na základě porovnání věci s rozhodnutím Krajského soudu v Brně vydaným v řízení sp. zn. 24 C 3/2011. Byla-li za každou nezákonnou detenci původnímu žalobci přiznána částka 60 000 Kč, činí výše denní náhrady v případě prvního protiprávního převzetí 3 333 Kč, v případě druhé hospitalizace pak 7 500 Kč. To je podstatně více, než bylo v minulosti judikováno v případech omezení osobní svobody vazbou, aniž by přitom byl pro takové odchylné posouzení dán jakýkoli rozumný důvod. Poukazuje na to, že podmínky v zařízení žalované nejsou přímo srovnatelné s prostředím vazební věznice, nýbrž jsou mírnější (není zde omezen

kontakt s rodinou, jsou povoleny vycházky apod.), a že v řízení nebyla prokázána ani žádná zásadní pochybení týkající se stravy, hygieny či podávání léků původnímu žalobci. Je přesvědčena, že je nespravedlivé, aby osoby, u nichž byla konstatována nezákonnost vazby, byly odškodňovány několikrát nižšími částkami než osoby, u nichž byla konstatována nezákonnost nedobrovolné detence. Opřel-li dále odvolací soud své rozhodnutí o komparaci projednávané věci s případem řešeným v řízení vedeném u téhož soudu pod sp. zn. 24 C 3/2011, v němž byla přiznána náhrada nemajetkové újmy za odnětí novorozeného dítěte matce bezprostředně po porodu, není takové porovnání podle názoru žalované namíste vzhledem ke zcela odlišným skutkovým okolnostem obou případů. Vzhledem k tomu, že žádné další srovnání již odvolací soud neprovedl, odchýlil se od judikatury Ústavního soudu a porušil právo žalované na spravedlivý proces. Stran uplatnění preventivně-sankčního působení přiznaného přiměřeného zadostiučinění v penězích pak žalovaná namítá, že odvolací soud zcela pominul, jaká je funkce dovolatelky, potažmo jaké jsou její možnosti při rozhodování o nedobrovolných hospitalizacích pacientů. Nikterak se v tomto směru nevypořádal s rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 894/2018](#), podle něhož lze uplatnění dané funkce odškodnění ve smyslu punitivním (trestajícím) výjimečně připustit toliko v případech zásahů do osobnostních práv ze strany informačních médií, což není případ projednávané věci. V rámci odůvodnění výslovně zmíněná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou pak pro projednávanou věc zcela nepoužitelná, neboť byla všechna přijata v případech, v nichž bylo vzniklé újme možno bez problému předejít. Tak tomu ve stávajícím řízení není, neboť je téměř jisté, že nezákonným nedobrovolným hospitalizacím zcela předcházet v zásadě nelze a že přiznání zvýšené satisfakce v penězích nebude mít na zaměstnance léčeben, kteří jsou vedeni vždy výhradně snahou pomoci svým pacientům, výchovný vliv. Bylo zcela opomenuto, že žalovaná má pro rozhodnutí o nedobrovolné hospitalizaci značně omezené možnosti týkající se zjišťování informací o přivezené osobě, že nemůže provádět rozsáhlé vyšetřování toho, co se u toho kterého pacienta odehrálo a musí se v zásadě spolehnout na informace, jež obdrží od dalších osob, v krátkém čase je vyhodnotit a následně rozhodnout o dalším postupu, a to i přes riziko, že se takové rozhodnutí následně ukáže jako chybné. Bylo-li by akceptováno, že žalovaná bude za každou nezákonnou detenci v budoucnu „odsuzována“ ke stále vyšším náhradám s odůvodněním, že se nepoučila ze svých předchozích chyb, půjde o přístup pro ni zcela likvidační, navíc zakládající mezi jednotlivými poškozenými neodůvodněnou nerovnost, neboť těm, o nichž bude rozhodováno později, bude s poukazem na preventivně-satisfakční funkci satisfakce přiznána vyšší náhrada. Je přesvědčena, že každou novou detenci je nutno posuzovat izolovaně od všech předchozích, bez ohledu na to, že se týká téže osoby, a že i z tohoto důvodu jí nelze klást k tíži, že se v případě později proběhlého převzetí původního žalobce „nepolepšila“, obzvláště uplynuly-li v té době od první hospitalizace již více jak dva roky. Považuje za nepřípustné, aby se v hraničních případech její pracovníci rozhodovali nikoli na základě možných rizik nepřevzetí možná nebezpečného člověka, nýbrž na základě obav z peněžité sankce, kterou mohou svým postupem přivodit zaměstnavateli. Poukazuje na to, že v případech náhrad za nezákonnou vazbu není preventivně-sankční funkce soudy ani zvažována (přestože orgány činné v trestním řízení mají na prověřování rozhodných skutečností více času i možností), a že odvolací soud nevzal v rámci své volné úvahy v potaz celou řadu skutečností, zejména spoluzavinění původního žalobce, jeho rodiny, policie či záchranné služby na vzniklém následku. Považuje za nespravedlivé, aby veškerou tíži případných pochybení nesla výhradně ona sama. Námitky pak vznášejí rovněž proti výrokům napadeného rozhodnutí o náhradě nákladů řízení. Navrhla, aby dovolací soud

výroky I, II, IV, V a VI napadeného rozsudku zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

5. Původní žalobce v podaném vyjádření obsáhle sporuje dovolací argumentaci žalované ve věci samé, v části napadající nákladové výroky pak poukazuje především na objektivní nepřipustnost podaného dovolání ve smyslu § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. Navrhl, aby bylo dovolání žalované odmítnuto.

6. Rovněž žalovaná v rámci svého vyjádření polemizuje s původním žalobcem predestřenými argumenty, které považuje za liché a neopodstatněné. Navrhla, aby bylo jeho dovolání zamítnuto.

III.

Připustnost dovolání

č. 50

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání byla podána včas, osobami k tomu oprávněnými – oběma účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), oběma zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a s výjimkou částí dovolání žalované (těch, které směřují proti části výroku I, jímž odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o uložení povinnosti k omluvě, a výrokům IV až VI o nákladech řízení a poplatkové povinnosti) jsou přípustná podle § 237 o. s. ř., neboť otázka stanovení výše náhrady nemajetkové újmy za nezákonné převzetí do zdravotního ústavu doposud nebyla dovolacím soudem řešena.

8. V průběhu dovolacího řízení (dne 24. 12. 2020) původní žalobce zemřel a do řízení vstoupili na jeho místo jako jeho dědici syn C. B. a dcera Z. D., jak vyplývá z pravomocného usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2021, č. j. [25 Cdo 3402/2019-529](#). S těmito osobami, které jsou povinny přijmout stav řízení v době jejich nástupu do řízení (§ 107 odst. 4 o. s. ř.), proto pokračoval dovolací soud v řízení.

9. Žalovaná sice s výjimkou výroku, jímž byl potvrzen zamítavý výrok rozsudku soudu prvního stupně, napadá rozhodnutí odvolacího soudu v plném rozsahu, aniž by ovšem jakkoliv zpochybňovala správnost závěru o povinnosti k omluvě; neformuluje žádnou právní otázku ohledně základu povinnosti odčinit újmu způsobenou nezákonným převzetím žalobce do zdravotnického zařízení ani ohledně povinnosti se za to omluvit a nepředkládá žádnou argumentaci, která by v tomto směru podrobovala kritice správnost tomu odpovídajícího výroku rozhodnutí odvolacího soudu. Jestliže navíc absentují zákonem požadované údaje k vymezení podmínek přípustnosti dovolání, trpí dovolání v tomto rozsahu nedostatkem, pro který nelze v dovolacím řízení pokračovat, Nejvyšší soud tuto část dovolání podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

10. Žalovaná dále napadá (tentokrát s věcnou argumentací) výroky o náhradě nákladů řízení a o povinnosti zaplatit soudní poplatek, proti nimž je ovšem přípustnost dovolání objektivně vyloučena podle výslovné dikce § 238 odst. 1 písm. h) a i) o. s. ř. Vzhledem k tomu, že zrušení těchto výroků coby výroků závislých oba dovolatelé dosáhli zrušením výroků ve věci samé, bylo by nadbytečné dovolání žalované v tomto rozsahu odmítat. Není však z obou těchto důvodů dán prostor, aby dovolací soud uplatněné námitky posuzoval.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Dovolání obou účastníků ve věci samé jsou důvodná.

12. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlídně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

13. Vzhledem k tomu, že žalovaná v dovolání nezpochybňuje závěr odvolacího soudu, že jsou splněny podmínky pro přiznání peněžitě náhrady za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným převzetím žalobce do zdravotnického ústavu, mohl se dovolací soud zabývat (podle § 241a odst. 3 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. je vázán vymezením dovolacího důvodu – tzv. kvalitativní vázanost dovoláním) jen otázkami vztahujícími se ke stanovení výše náhrady; tuto otázku vznáší též žalobce.

14. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

15. Podle § 11 obč. zák. fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

Podle § 13 obč. zák. fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění (odst. 1). Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích (odst. 2). Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo (odst. 3).

Podle § 2894 odst. 1 o. z. povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody). Podle odstavce 2 téhož ustanovení nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

Podle § 2956 o. z. vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.

16. Patří k obecným východiskům práva na ochranu osobnosti (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. [25 Cdo 3423/2018](#)), jak podle občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013, jímž se řídí nárok za první převzetí původního žalobce, tak podle nového kodexu účinného od 1. 1. 2014, dopadajícího na nárok z druhého převzetí, že ke vzniku

občanskoprávní povinnosti odčinit nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti člověka musí být splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobitelného vyvolat nemajetkovou újmu spočívajícího buď v porušení, nebo ohrožení osobnosti člověka v jeho fyzické či morální integritě. Zásah musí být neoprávněný (protiprávní) a musí být zjištěna existence příčinné souvislosti mezi takovým zásahem a dotčením osobnostní sféry člověka (obdobně viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. [30 Cdo 439/2018](#)).

17. Osoba dotčená ve svých osobnostních právech se může ochrany domáhat cestou tradičních prostředků, jimiž je uplatnění požadavku, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek, jak zaručuje § 81 odst. 2 o. z. Nejsou-li tyto prostředky postačující, může nastoupit též požadavek na poskytnutí zadostiučinění (§ 2951 odst. 2 o. z.), a to i v peněžité formě. Vzhledem k tomu, že na rozdíl od úpravy účinné do 31. 12. 2013 nyní zákon v § 81 odst. 2 o. z. o peněžité náhradě nehovoří, je třeba opodstatnění pro přiznání peněžitého plnění dovodit z ustanovení § 2894 a násl. o. z., která vymezují podmínky, za nichž vzniká povinnost hradit tzv. nemajetkovou újmu. Zatímco občanský zákoník účinný do 31. 12. 2013 pracoval s jediným pojmem škoda a v případě některých dílčích nároků (náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění či za ztrátu blízké osoby) pod něj zahrnoval i újmu nemajetkového charakteru, nyní se škodou míní pouze újma na jmění (podle § 495 věty druhé o. z. jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů), tedy újma majetkové povahy. Pro všechny ostatní nepříznivé dopady do sféry poškozeného, které se nedotknou jeho majetkového stavu, byl pak zaveden pojem nemajetková újma. Její povaha je nehmotná, imateriální a představuje nepříznivý zásah do jiných hodnot, jimiž jsou zejména život, zdraví, osobní svoboda, důstojnost, vážnost, čest, soukromí a projevy osobní povahy (§ 81 odst. 2 o. z. a § 11 obč. zák.). Nemajetková újma se projevuje v těžce definovatelné sféře vnímání obtíží, nepohodlí, stresu, obav a jiných nežádoucích účinků spojených se zásahem zejména do základních lidských hodnot. Dílčí definicí (§ 2956 část věty za středníkem o. z.) bez konkrétnějšího obsahového vymezení je poukaz na duševní útrapy, které se mohou rovněž projevit jako nepříznivý následek zásahu do přirozených práv člověka. Jde o stav, kdy vnímání účinků zásahu přesáhne běžnou úroveň diskomfortu a projeví se v silnější intenzitě pociťovaných nesnází již jako bolestně prožívaná záležitost.

18. Důležité je, že nemajetková újma se od 1. 1. 2014 odčítá jen za určitých podmínek (ne jako škoda bez dalšího, tj. vždy), nýbrž jen tehdy, bylo-li to mezi účastníky dohodnuto nebo stanoví-li tak zákon (viz výslovnou dikci § 2894 odst. 2 o. z.). Vedle případů, kdy je náhrada případné nemajetkové újmy mezi účastníky sjednána, stanoví toto ustanovení zvláštní okruh případů, kdy nastupuje povinnost škůdce odčinit i nemajetkovou újmu, pokud to ovšem zákon připouští. Takový případ buď vymezí zvlášť zákon tzv. typovým nárokem (např. § 2543 o. z. zakládající nárok na náhradu újmy za narušení dovolené či § 2988 o. z. o nemajetkových újmách z nekalé soutěže a zejména tradiční ustanovení § 2958 o. z. o újmách vyvolaných ublížením na zdraví či § 2959 o. z. o nárocích pozůstalých osob při ztrátě či zvlášť závažném ublížení na zdraví osoby blízké), anebo lze použít obecnou normu § 2956 o. z., podle níž se náhrada poskytuje, jestliže se škodlivý zásah dotkl přirozených práv upravených v první části zákona. Demonstrativním výčtem jsou v § 81 odst. 2 o. z. k těmto základním hodnotám řazeny život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy. Dále jsou upraveny situace spojené se zásahem do osobnostní integrity, týkající se především poskytování zdravotní péče v § 93

až 117 o. z., a konečně je tu i zvláštní ustanovení § 2971 o. z., podle nějž odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.

19. Ve vztahu k projednávané věci se uplatní výslovná úprava podmínek převzetí člověka do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu a práv a povinností v takovém případě, jak ji obsahují ustanovení § 104 až 110 o. z. Tato ustanovení je pak třeba vykládat i v souvislosti se zákonem č. 372/2011 Sb. Celý tento právní institut je doplněn navíc procesní úpravou rozhodování soudu o zákonnosti převzetí do ústavní péče, původně s účinností do 31. 12. 2013 v § 191a a následujících zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, a v současné době v § 77 odst. 2 a § 78 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Ústavněprávním východiskem je čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle nějž je osobní svoboda zaručena. Podle odst. 6 tohoto článku zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata do zdravotnické ústavní péče nebo v ní držena bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do sedmi dnů.

20. Podle § 104 odst. 1 věty první o. z. převzít člověka bez jeho souhlasu do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo ho v něm bez jeho souhlasu držet lze jen z důvodu stanoveného zákonem a za podmínky, že nezbytnou péči o jeho osobu nelze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením.

Podle § 105 odst. 2 o. z. převzetí člověka do zařízení poskytujícího zdravotní péči oznámí poskytovatel zdravotních služeb do 24 hodin soudu; to platí i v případě, je-li člověk v takovém zařízení zadržen. Soud o učiněném opatření rozhodne do sedmi dnů.

Podle § 38 odst. 1 zdravotního zákona pacienta lze bez souhlasu hospitalizovat, jestliže

a) mu 1. bylo pravomocným rozhodnutím soudu uloženo ochranné léčení formou lůžkové péče, 2. je nařízena izolace, karanténa nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví, 3. je podle trestního řádu nebo zákona o zvláštních řízeních soudních nařízeno vyšetření zdravotního stavu,

b) ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak, nebo

c) jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.

21. I když před účinností zákona č. 89/2012 Sb. tu v občanském zákoníku taková výslovná úprava nebyla, i pro nárok z prvního převzetí platí, že zákonem povolený zásah do osobnostních práv může představovat i převzetí fyzické osoby do ústavní péče bez jejího souhlasu podle zdravotního zákona. Takový postup je výrazným zásahem do práva na soukromí a přináší významné omezení osobní svobody. Bez ohledu na terminologickou nesjednocenost pojmů v novém občanském zákoníku a zdravotním zákoně, která na podstatě

věci nic nemění, označuje právníková literatura pojem převzetí nebo držení člověka v zařízení poskytujícím zdravotní péči (§ 104 o. z.) za legislativní zkratku, pokrývající též omezení člověka během pobytu v ústavu, s nimiž umístěný nevyslovil souhlas a která jej omezují ve volném pohybu, nebo medikaci psychofarmaky, jež svými účinky vedou k omezení svobodného pohybu člověka ve smyslu § 39 odst. 1 zdravotního zákona [(Svoboda K. in Švestka J., Dvořák J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 – 645, obecná část), Wolters Kluwer (ČR), Praha 2020, str. 389]. Z toho plyne i další aspekt, totiž že posuzované převzetí je též zásahem do autonomie pacienta, neboť je spojeno s omezením jeho práva podrobovat se poskytované lékařské péči jen na základě informovaného souhlasu. Jde však zároveň též o opatření sledující z větší části odlišné legitimní cíle, jimiž jsou bezpečí a ochrana zdraví samotného pacienta a rovněž bezpečí a ochrana jeho okolí před hrozícím agresivním či destruktivním počínáním. Má-li být přesto významný zásah do osobní svobody a soukromí člověka opodstatněn, musí se tak stát na základě splnění všech zákonných podmínek, jejichž existence musí být alespoň s vysokou mírou pravděpodobnosti prokazatelná i následně při posuzování zákonnosti takového kroku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2020, sp. zn. [25 Cdo 590/2020](#)).

č. 50

22. Okolnosti, které musí subjekt rozhodující o případném převzetí pacienta bez jeho souhlasu podle § 38 odst. 1 písm. b) zdravotního zákona (o tuto situaci šlo v posuzovaném případě) zvážit, popisuje v návaznosti na zákonem stanovené podmínky výstižně i právníková literatura tak, že nejprve je třeba zhodnotit, zda dotyčná osoba skutečně jeví známky duševní poruchy nebo trpí duševní poruchou anebo jedná pod vlivem návykové látky. Dále je třeba zhodnotit, zda skutečně bezprostředně a závažným způsobem ohrožuje sebe nebo své okolí. Tak tomu bývá zpravidla tehdy, pokud se pokouší o sebevraždu nebo vyhrožuje sebevraždou, bezprostředním zabitím sebe nebo dalších osob, sebepoškozením nebo způsobením škody na majetku anebo jiné vážné újmy. Může to být i v případech, kdy je ohrožena lidská důstojnost chováním takového člověka, případně ohrožena mravnost, zejména u dětí. Současně musí být zhodnoceno, zda hrozbu poškození pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jiným, mírnějším způsobem [Mach J. a kol. Zákon o zdravotních službách. Praktický komentář. Wolters Kluwer (ČR). Praha 2018, s. 170].

23. Rozhodnutí soudu určující nezákonnost převzetí člověka do ústavní péče bez jeho souhlasu je především předpokladem pro jeho propuštění ze zdravotního ústavu. Satisfakci za zásah do osobnostních práv může představovat jen výjimečně, v případech, kdy zdravotnický personál vzhledem k okolnostem převzetí pacienta, jeho stavu a informacím, které měl k dispozici, mohl důvodně nabýt dojmu, že podmínky pro převzetí jsou splněny, ač tomu tak podle následných zjištění nebylo. Obdobně lze odkázat i na konstantní judikaturu Nejvyššího soudu k zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (např. rozsudek ze dne 16. 8. 2016, sp. zn. [30 Cdo 242/2016](#)), podle níž má pouhé konstatování porušení práva jako přiměřená forma zadostiučinění své místo v případech, kdy význam řízení byl pro poškozeného nepatrný, případně kdy délka řízení byla v nezanedbatelné míře způsobena jednáním poškozeného. Případy, kdy postačí konstatování porušení práva, je možno vysledovat též v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva (dále též jen „ESLP“), podle níž je namísto přistupovat k případnému zadostiučinění ve formě konstatace porušení práva jen za zcela výjimečných okolností, například tehdy, byl-li význam předmětu řízení pro poškozeného nepatrný (viz Szloch proti Polsku - rozsudek ESLP ze dne

22. 5. 2001, stížnost č. [33079/96](#), nebo Berlin proti Lucembursku - rozsudek ESLP ze dne 15. 7. 2003, stížnost č. [44978/98](#)).

24. Občanský zákoník nestanoví žádné pravidlo, jak stanovit výši náhrady, která osobě, jež byla nezákonně převzata do ústavní péče, náleží proti provozovateli zdravotnického zařízení či poskytovateli zdravotních služeb, uplatní se jen zcela obecný požadavek na přiměřenost náhrady (§ 2951 odst. 2 o. z.), jejíž výše může být modifikována (zvyšována) při splnění podmínek příkladmo vyjmenovaných v § 2957 o. z. Je proto logická a zároveň i ocenitelná snaha soudů obou stupňů o nalezení rámce, v němž se náhrada má pohybovat, i o dostatečné zdůvodnění přisouzených částek. Řadě jejich úvah nelze upřít opodstatněnost, avšak kritéria, podle nichž by bylo možno dobrat se i v jiných případech ke srovnatelným částkám, je třeba upřesnit.

č. 50

25. Odvolací soud v zásadě správně odmítl srovnání povahy uplatněného nároku s nárokem na náhradu újmy za omezení osobní svobody výkonem vazby či trestu odnětí svobody v případě odpovědnosti státu za újmu způsobenou výkonem veřejné moci podle zákona č. 82/1998 Sb., jak se naopak pokusil využít dosti bohaté judikatorní zkušenosti z této relativně příbuzné sféry soud prvního stupně. I když skutečně srovnání obou institutů nemůže být dostatečné, komparace s jediným případem z oblasti medicínského práva odvolacím soudem též nepřináší dostatečně silnou oporu ke srovnání posuzovaného typu újmy s jinými, příbuznými újmami, jak požaduje například nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. [I. ÚS 2844/14](#), bod 56 - 57.

26. Zásah do práva na osobní svobodu ve specifických případech osob, u nichž vzhledem k problematickému duševnímu stavu zpravidla vyvstává potřeba podrobit je lékařské psychiatrické péči (to se dosti často odbývá při nedostatečném uvědomění si vlastního stavu či dokonce při odmítavém postoji pacienta), je proto třeba zařadit do určité hierarchie hodnot, od jejichž dotčení se náhrada nemajetkové újmy odvíjí. I když nejde o nároky proti státu, lze využít zkušenosti Evropského soudu pro lidská práva, v jehož rozhodovací praxi lze vysledovat zřetelnou strukturalizaci podle určité hierarchie těchto základních hodnot, jak ji ve své analýze prováděné na společných zasedáních občanskoprávních a obchodních kolegií dovedl Nejvyšší soud Slovenskej republiky a Nejvyšší soud České republiky (tzv. Hierarchie nemajetkových hodnot). Tímto způsobem je možno nastavit i rámcové proporce, v nichž se mají pohybovat výše náhrad jednotlivých občanskoprávních nároků nemajetkové povahy (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2109/2018](#)). Práva zakotvená v Evropské úmluvě o lidských právech (dále též jen „Úmluva“), jejichž dotčením se ve své judikatuře zabývá, rozřazuje ESLP do určitých pásem, k nimž lze přiřadit procentní vyjádření. Nejdůležitější v demokratické společnosti všeobecně uznávanou hodnotou je život (čl. 2), následuje například zákaz mučení (čl. 3), rovněž tu figurují osobní svoboda a bezpečnost (zejména čl. 5), přístup k soudu (čl. 6), rodinný a soukromý život (čl. 8), svoboda projevu (čl. 10), náboženská svoboda (čl. 9), svoboda shromažďování (čl. 11) a majetková práva (čl. 1 protokolu 1). Význam takového výčtu a porovnání jednotlivých hodnot tkví v tom, že přizná-li národní soud za porušení konkrétního práva náhradu v nepřiměřeně nižší částce, než by ji přiznal ESLP, zůstává poškozený stále obětí zásahu do lidských práv a může se domáhat ochrany u ESLP. Právě přehled jednotlivých základních práv a uvědomění si, jaký význam jim v jejich vzájemném poměru přiznává rozhodovací praxe ESLP, může být jakýmsi základním nástrojem směřujícím k dosažení vyšší míry právní jistoty jako jednoho z klíčových

principů právního systému v demokratické společnosti každého národního státu. Sladění přístupu ESLP s národní judikaturou může přispět k předvídatelnosti soudních rozhodnutí v tak složitých, lidsky citlivých a zároveň těžce měřitelných případech újem vyvolaných zásahem do základních práv a svobod. Při stanovení výše náhrady mají soudy plnou míru volné úvahy, nicméně ESLP při standardních situacích a okolnostech případu upřednostňuje částku pohybující se přibližně ve středu nastaveného rozpětí, samozřejmě s možností (a nutností) jít i směrem k minimu či naopak v případech s vážnějšími následky až výjimečnými okolnostmi od středu k maximu.

27. Z tohoto pohledu je zřejmé, že použití pravidla pro stanovení denní částky násobené počtem dní pobytu po nezákonném převzetí pacienta do ústavu, jak je využívá soudní praxe u vazby či výkonu trestu, není zcela přiléhavé, neboť na rozdíl od uvedených trestněprávních důvodů omezení osobní svobody, které může být poměrně dlouhodobé, trvá medicínsky odůvodněné omezení osobní svobody zpravidla jen několik dní, jsou-li dodržena pravidla soudního přezkumu. Obvykle tedy půjde o zásah pouze několikadenní (do sedmi dnů, pokud tak rozhodne soud prvního stupně), tedy svým způsobem jednorázový. Ani případ, kdy ve stanovené lhůtě učiní závěr o nezákonnosti převzetí až odvolací soud, není natolik dlouhodobý, aby mělo význam zakládat systém výše náhrad na denních sazbách, jak se ostatně přesvědčil i sám soud prvního stupně, který ve výsledku tento způsob neshledal dostatečným a doplňoval jej úvahou o sankčním důvodu pro zvýšení náhrady. Rozdíl v délce omezení se jistě může a má projevit při odchylce od středové výše náhrady, nikoliv však při založení hodnotícího východiska, jímž by mělo být srovnání s jiným, a to více jednorázovým zásahem do osobní svobody. Nejblíže srovnatelným případem je porušení čl. 5 Úmluvy policejním zajištěním, které se zpravidla též počítá spíše na hodiny než na dny. ESLP v takovém případě považuje zásah za závažný v rozsahu 2 % té nejzávažnější újmy, již je porušení práva na život. Jestliže této nejcennější hodnotě (zde je stanovena míra 100 %) odpovídá částka 100 000 euro, pak v našem případě je nutno hovořit o částce kolem 2 000 euro, což byla v době nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. zhruba částka odpovídající dvojnásobku hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství, tedy statistického ukazatele, který v poměrech českého práva plní roli určité komparační konstanty. Tato srovnávací položka je využívána jak při stanovení náhrad za vytrpěnou bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z. (viz Metodika k výkladu tohoto ustanovení, č. 63/1964 Sb. rozh. obč., srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. [8 Tdo 190/2017](#), č. 39/2018 Sb. rozh. tr.), tak u jednorázové náhrady pozůstalým při ztrátě osoby blízké (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 894/2018](#), č. 85/2019 Sb. rozh. obč.; ústavní stížnost odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. [IV. ÚS 4156/18](#)) a konečně je s účinností od 1. 1. 2021 v mírně upravené podobě využita zákonodárcem i pro účely téhož pracovníprávního nároku – srov. § 271f zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákona č. 285/2020 Sb.). Její výhodou je též proměnlivá výše odrážející vývoj mezd a cenové hladiny ve společnosti.

28. Lze proto uzavřít, že pro stanovení náhrady za nemajetkovou újmu způsobenou pacientovi jeho nezákonným převzetím do zařízení poskytujícího zdravotní péči je nejpříjemnější využít jako základní východisko (tzv. „odrazový můstek“ – viz nálezy Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. [IV. ÚS 2578/19](#), a ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. [IV. ÚS 2706/19](#)) jednorázovou částku odpovídající dvojnásobku uvedeného statistického ukazatele za rok předcházející roku, v němž újma nastala. Jak již bylo zmíněno, může být (v závislosti na poměrech dotčeného

pacienta a jeho rodinných vztazích a poměrech) nedobrovolná hospitalizace též zásahem do jeho soukromého rodinného života (čl. 8 Úmluvy), kdy u zabránění kontaktu s rodinnými příslušníky v důsledku vazby či zadržení vychází ESLP dokonce z 10% středové úrovně. Nelze konečně zapomenout na případnou újmu vyvolanou zásahem do práva na sebeurčení pacienta, garantovaného zdravotním zákonem i občanským zákoníkem, a v obecnější rovině i do práva každého člověka na svobodné rozhodnutí žít podle svého, které je chráněno ustanovením § 81 odst. 1 věty druhé o. z. Tato práva jsou z hlediska judikatury ESLP nejbližší podřaditelná pod právo na soukromí a důstojnost.

č. 50

29. V posuzovaném případě to znamená odvinout další úvahy o výši náhrady od částky do 50 000 Kč u prvního převzetí a 51 372 Kč u druhého. Soud ovšem musí k výsledné výši náhrady dospět úpravou výchozí částky s přihlédnutím k řadě okolností, mezi nimiž může být právě délka omezení osobní svobody či opakování zásahu, jak správně považovaly za významné soudy obou stupňů v této věci. Nelze přehlédnout, že soud prvního stupně velmi pečlivě zkoumal i další okolnosti, zejména zranitelnost původního žalobce s ohledem na jeho vysoký věk a somatické obtíže. Podrobně zjistil též průběh hospitalizace a poskytovanou léčebnou péči včetně medikace. Velmi podstatné jsou však též okolnosti, za nichž k převzetí došlo, což v dostatečné míře dosud zkoumáno nebylo. I když samozřejmě platí, že soud rozhodující o předmětném nároku je vázán závěrem soudu vydaným ve zvláštním řízení o nezákonnosti převzetí, nezbavuje jej to povinnosti zvážit důvod, proč tato nezákonnost byla dovozena. Na jedné straně totiž stojí případná svévole poskytovatele zdravotních služeb, jestliže zákonem stanovené podmínky dostatečně nezkoumal a rozhodl bez logického důvodu v neprospěch pacienta. Úplně krajním případem (a zčásti i důvodem, proč je vůbec celá tato právní úprava vytvořena) je úmyslné zbavení osobní svobody osoby nepohodlné pro její názory, postoje či pro jiné okolnosti pod pláštíkem ochrany pacienta či společnosti, jak je využívají zejména totalitní režimy k eliminaci politicky nežádoucích osob. Tady jistě základní nastavení výše náhrady nemůže obstát a byl by to jasný důvod pro razantní zvýšení. I v demokratické společnosti může dojít ke zneužití institutu nedobrovolné hospitalizace jedincem či skupinou osob, přičemž za právní podklad pro zvýšení náhrady nepostačuje pouze obecný poukaz na zahraniční právní institut tzv. *punitive damages* ani využití spíše teoretické koncepce tzv. sankční či preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy. Ta ostatně není přijímána aktuální judikaturou dovolacího soudu ani v případech neoprávněných zásahů do soukromí člověka ze strany tzv. bulvárních médií (srov. zejména rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 27/2020](#), ze dne 16. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1004/2020](#), a ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1752/2019](#)). U výjimečných okolností případu zahrnujících úmyslné protiprávní jednání dává zákon v § 2957 o. z. jednoznačný pokyn ke zvýšení náhrady, o něž lze úvahu soudu spolehlivě opřít, zejména proto, že výčet v něm uvedených okolností je demonstrativní. Je pravdou, že Ústavní soud v již zmíněném nálezu sp. zn. [I. ÚS 2844/14](#) o preventivně-sankční funkci náhrady hovoří, nicméně tak činí v poněkud odlišných skutkových souvislostech poškození zdraví s následkem smrti u nedospělého pacienta hrubým porušením povinností lékařů, kteří tím spáchali trestný čin (navíc v kombinaci s nevstřícným následným počínáním jejich zaměstnavatele), to vše podle občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013, který obdobné ustanovení neobsahoval. Není proto důvod hledat podporu pro zvýšení náhrady od 1. 1. 2014 jen v teoretických konceptech, je-li tu k dispozici jednoznačně cílené a profilované zákonné ustanovení, jímž je soud vázán.

30. Na druhé straně stojí případy spíše sporné, kdy, jak již výše uvedeno, poskytovatel zdravotní péče nesleduje žádný zavrženíhodný cíl, nýbrž skutečně zájem na ochraně zdraví či jiných hodnot, avšak učiní nesprávný závěr. Důvody opět mohou být rozličné – od hrubé nedbalosti či nerespektování zákonných požadavků přes prostou chybu v úsudku až po situaci, kdy vzhledem k údajům, kterými disponoval, neměl rozhodující subjekt možnost dobrat se správného výsledku (přesto jej podle přísné zákonné úpravy tíží povinnost k náhradě). Začasté to totiž není jen aktuální a medicínsky hodnotitelný zdravotní stav pacienta, nýbrž i zprostředkovaně dovozované okolnosti (informace získané od orgánu policie, sousedů či příbuzných) o počínání pacienta, na jejichž základě bez patřičné možnosti ověření je třeba v krátké době učinit závěr, zda tu je hrozba pro okolí a zda není k dispozici subsidiární řešení. Tady nelze přehlédnout ani případnou odpovědnost za naopak nedostatečné zhodnocení rizik, která hrozí nepřijetím skutečně nebezpečné osoby. Je tedy zřejmé, že v řadě případů jde o kolizi práva na osobní svobodu člověka stíženého duševní poruchou s jeho vlastním zájmem na ochraně jeho zdraví a zájmem společnosti a jiných osob na zdraví či bezpečnosti. Doporučená základní částka by proto měla být použitelná v nejobvyklejších případech běžného pochybení, zatímco v závažnějších případech náleží náhrada vyšší a tam, kde jde o posledně zmiňovaný hraniční případ, lze ji i přiměřeně snížit. Důvodem ke zvýšení náhrady pak je případně i přístupující zásah do rodinného života či do autonomie pacienta.

31. Z tohoto důvodu nezbyvá než konstatovat, že soudy obou stupňů přes zjevnou snahu řádně zdůvodnit své rozhodnutí a naplnit tak i požadavek předvídatelnosti soudní praxe (princip legitimního očekávání podle § 13 o. z.), nezhodnotily všechna potřebná kritéria a svou úvahu o výši neopřely o dostatečně srovnatelné finanční východisko. Právní závěr odvolacího soudu je proto neúplný a tudíž věcně nesprávný.

32. Nejvyšší soud ze všech těchto důvodů rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.), a protože tyto důvody dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud zrušil v odpovídajícím rozsahu (s výjimkou výroku o omluvě) i je, včetně závislých výroků nákladových a poplatkových, a věc mu vrátil v tomto rozsahu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

33. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v dalším řízení soud posoudí kritéria pro stanovení výše náhrady z popsanych hledisek. Nesleví ze své dosavadní pečlivosti a kromě kritérií již vyložených posoudí i význam a dopad okolností, za nichž bylo o nezákonném převzetí žalovanou rozhodnuto. Tyto úvahy pak promítne do nastaveného finančního rámce. V novém rozhodnutí o věci rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).

č. 51

Újmu, kterou způsobil z nedbalosti zaměstnanec třetí osobě při pracovní činnosti vykonávané pro zaměstnavatele jsa vázán jeho pokyny, je povinen nahradit výlučně zaměstnavatel.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1029/2021, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.1029.2021.1

č. 51

Náhrada škody zaměstnancem, Náhrada škody zaměstnavatelem
§ 2914 o. z.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 6. 8. 2020, sp. zn. 35 Co 182/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Liberci rozsudkem ze dne 29. 5. 2019, č. j. 29 C 250/2016-167, zamítl žalobu, jíž se žalobce vůči oběma žalovaným domáhal vydání ve výroku specifikovaných věcí a zaplacení 131.738 Kč pro případ nemožnosti vydání věcí, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalovaný 2) jako zaměstnanec žalované 1) dne 13. 10. 2015 za asistence žalobce demontoval kuchyňské zařízení ve stravovacím zařízení provozovaném žalobcem a spolu s dalším vybavením je odvezl vozem žalované 1) a vyložil v jejím sídle. Protože žalobce neprokázal, že by se žalovanou 1) uzavřel dohodu o převzetí a úschově zařízení, nemá podle soudu prvního stupně proti žádnému ze žalovaných nárok na vydání dobrovolně předaných věcí podle § 1040 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále jen „o. z.“), ani na náhradu škody podle § 2913 o. z.

2. K odvolání žalobce Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 6. 8. 2020, č. j. 35 Co 182/2019-216, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v části výroku, jíž byla zamítnuta žaloba proti žalovanému 2), a ve výroku o náhradě nákladů řízení mezi těmito účastníky, zrušil jej v části výroku, kterou byla zamítnuta žaloba proti žalované 1), a ve výroku, jímž bylo vůči ní rozhodnuto o náhradě nákladů řízení, a vrátil věc v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení; rozhodl též o náhradě nákladů odvolacího řízení ve vztahu mezi žalobcem a žalovaným 2). Odvolací soud vyložil, že žalovaný 2) odvezl věci ve spolupráci se žalobcem a učinil tak jako zaměstnanec žalované 1) při plnění pracovních úkolů, proto i pokud by tím způsobil škodu, odpovídá za ni podle § 2914 o. z. pouze žalovaná 1), která jej ke své činnosti použila. Zamítnutí žaloby vůči žalované 1) považoval odvolací soud za předčasné, neboť žalobce nebyl náležitě poučen o své důkazní povinnosti a následcích jejího

nesplnění ohledně okolnosti uzavření smlouvy o úschově věcí u žalované 1), z níž dovozuje svůj nárok.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu v potvrzujícím výroku ohledně žalovaného 2) napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. spatřuje v otázce hmotného práva, která dosud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu řešena, totiž zda ustanovení § 2914 o. z. zakládá přímou odpovědnost zaměstnance či nikoliv. Podle dovolatele oproti předešlé úpravě v zákonu č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku (dále jen „obč. zák.“), nyní znění § 2914 o. z. nezbavuje a priori zaměstnance odpovědnosti. Současný občanský zákoník totiž již neobsahuje konstrukci § 420 odst. 2 obč. zák., který ve druhé větě před středníkem explicitně vylučoval odpovědnost zaměstnance za škodu. Smyslem § 2914 o. z. je posílit postavení poškozeného, čemuž výklad provedený odvolacím soudem odporuje. V případě zániku zaměstnavatele se zpravidla poškozený náhrady škody nedomůže, a není proto důvod, aby se nemohl dožadovat náhrady po zaměstnanci, jestliže ho lze bezpečně identifikovat jako bezprostředního škůdce. Odvolací soud měl proto aplikovat § 2900 o. z. ve spojení s § 2910 o. z., neboť žalovaný 2) nezvolil žádné opatření, které by zabránilo krádeži předmětných věcí ze dvora, kde je vyložil. Taktéž měl aplikovat § 2944 o. z., neboť žalovaný 2) věci převzal ve smyslu tohoto ustanovení. Žalobce proto navrhl, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu v napadeném rozsahu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Žalovaná 1) ve vyjádření k dovolání uvedla, že žalobce zkresluje skutkové okolnosti, které jsou rozhodné pro aplikaci § 2914 o. z.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka hmotného práva, zda poškozený má podle § 2914 o. z. proti zaměstnanci právo na náhradu škody, kterou způsobil při plnění pracovních úkolů jako pomocník svého zaměstnavatele, nebyla dosud odvolacím soudem řešena. Dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Podle § 2910 o. z. škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

Podle § 2914 o. z. kdo při své činnosti použije zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka, nahradí škodu jím způsobenou stejně, jako by ji způsobil sám. Zavázal-li se však někdo při plnění jiné osoby provést určitou činnost samostatně, nepovažuje se za pomocníka; pokud ho však tato jiná osoba nepečlivě vybrala nebo na něho nedostatečně dohlížela, ručí za splnění jeho povinnosti k náhradě škody.

Podle § 420 odst. 2 obč. zák. je škoda způsobena právnickou osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena.

č. 51

8. Ustanovení § 2914 o. z. vychází z premisy, že ten, kdo má prospěch z činnosti pomocníka, měl by také nést rizika s jeho činností spojená (srov. Bezouška, Petr In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1577.). Jeho smyslem je posílení ochrany poškozeného, neboť v případě porušení zákonné povinnosti (§ 2910 o. z.) jednajících osob má možnost požadovat náhradu od obou. Výhoda bývá spatřována i v tom, že zmocnitel (hlavní osoba, někdy nazývaná též principál) bude zpravidla solventnější než jeho pomocník, a poškozený se tak snáze domůže náhrady (to ovšem není pravidlem). Dále se poukazuje i na to, že hlavní osoba mívá obecně lepší pozici, aby zhodnotila rizika vzniku škody spojená s činností, kterou pro ni vykonávají její pomocníci, a tato rizika a náklady s nimi spojené rozložila jednak mezi samotné pomocníky a konec-konců i mezi zákazníky jejího podniku (Sztefek, M. Delikt ní odpovědnost principálů za pomocníky: srovnávací a právně-ekonomická analýza § 2914 ObčZ. Právní rozhledy, 2017, č. 1, s. 6-13). Nejedná se o jediné ustanovení, které by odpovědnost za pomocníka upravovalo. Samostatnou odpovědnost hlavní osoby za pomocníka zakládají například ustanovení § 1935 o. z. řešící odpovědnost za pomocníka při plnění smluvních povinností či celý zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), který upravuje odpovědnost za pomocníka při výkonu veřejné moci.

9. Je rovněž pravdou, že vzorem pro rekonstrukci byla řada zahraničních úprav a že většina z nich nevidí přesvědčivý důvod, proč by pomocník měl být povinnosti k náhradě zproštěn jen díky tomu, že povinnost k náhradě nese i další osoba. Poškozený by podle zahraničních úprav byl bezdůvodně zbaven možnosti domáhat se náhrady po pomocníkovi pouze s odkazem na to, že odpovědný je i někdo jiný. Naopak v souladu s obecnými pravidly je, aby obě tyto osoby byly povinny k náhradě společně a nerozdílně (Koziol, H. Basic Questions of Tort Law from Germanic Perspective. Wien: Jan Sramek Verlag, 2012, s. 212-213). Samostatně bývá poukazováno též na riziko insolvence osoby využívající pomocníka. V případě, že je dána společná a nerozdílná odpovědnost jeho i pomocníka, nese toto riziko pomocník, neboť v případě, že celou škodu uhradí, má vůči principálovi regres ve výši, kterou plnil nad svou část, a je tak vystaven riziku, že jeho pohledávka nebude uspokojena. To, že riziko insolvence nese pomocník namísto poškozeného, bývá považováno za spravedlivější s ohledem na to, že pomocník jednal zaviněně a protiprávně, zatím co poškozený se naopak na škodu nijak nepodílel (viz citované dílo). V obecné rovině je tedy nutné přijmout závěr, že poškozenému současná právní úprava zásadně neupírá přímý nárok na náhradu škody i vůči pomocníkovi. Takové řešení odpovídá rovněž i trendům v zahraničních jurisdikcích,

když vyloučení odpovědnosti pomocníka v předešlém občanském zákoníku při všech stupních zavinění bylo z komparativního hlediska zcela ojedinělé (Sztefek, M., citované dílo).

10. Ustanovení § 2914 o. z. má zjevně předobraz v § 420 odst. 2 obč. zák., avšak oproti němu neobsahuje formulaci, která by výslovně vylučovala přímou odpovědnost pomocníka. Není tedy zřejmé, zda zákonodárce skutečně sledoval rozšíření odpovědnosti na pomocné osoby, případně zda na všechny či jen některé z nich. Odpověď nedává ani důvodová zpráva, která obecně hlásí diskontinuitu vůči „socialistickým“ občanským zákoníkům z let 1950 a 1964, avšak o záměru změnit vyloučení přímé odpovědnosti pomocníka, které bylo do českého práva vneseno v období socialistického zákonodárství, mlčí, ač řadu jiných, i méně podstatných změn vysvětluje.

11. Lze doplnit, že věta druhá ustanovení § 2914 o. z. nově řeší případy, kdy hlavní osoba pro svou činnost využije tzv. samostatného pomocníka, tedy osobu, která pro ni provádí činnost vlastním jménem a na vlastní riziko; takový pomocník či subdodavatel odpovídá za škodu sám. Pokud však takovou osobu fyzická (právníká) osoba nepečlivě vybrala nebo na ni nedostatečně dohlížela, ručí ve smyslu § 2018 a násl. o. z. za splnění jejího závazku z deliktu a poškozený se může domáhat splnění dluhu vůči takovému ručiteli na základě § 2021 odst. 1 o. z., který obecně určuje podmínky, za kterých se věřitel může domáhat splnění dluhu na ručiteli (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1198/2019](#); ústavní stížnost proti němu byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2021, sp. zn. [III. ÚS 2035/21](#)).

12. Jazykovým výkladem § 2914 o. z. se lze dobrat víceméně k oběma závěrům, zda podle věty první odpovídá za činnost pomocníka hlavní osoba či nikoliv. Na jedné straně pro případ porušení zákonné povinnosti ze strany pomocníka nelze najít dostatečně pregnantně slovně vyjádřenou výluku z jeho odpovědnosti, a jestliže dovodíme porušení zákonné povinnosti pomocníkem při činnosti pro hlavní osobu, budou naplněny podmínky vzniku odpovědnostního vztahu mezi poškozeným a tím, kdo porušil zákon, aniž by tomu bránilo explicitní vyloučení takového právního důsledku.

13. Na druhé straně formulace, že hlavní osoba za škodu jím způsobenou odpovídá stejně jako by ji způsobila sama, umožňuje výklad, že odpovídá namísto pomocníka, který činí úkony v její prospěch. Význam slovního spojení „jako by ji způsobil sám“ se totiž nerovná významu „jakoby ji způsobil společně s jiným“; výraz „sám“ má spíše nádech jisté výlučnosti, takže je z něj možno dovodit, že nikdo další za stejnou škodu neodpovídá. Pak by vlastně ani nebylo třeba zdůrazňovat jako činil § 420 odst. 2 obč. zák., že „tyto osoby samy za škodu takto vzniklou neodpovídají“. Ostatně zákon ani na jiných místech výslovně neuvádí, že „další osoby za tuto škodu neodpovídají“, byť tomu tak je – srov. např. § 2944 či § 2945 odst. 1 o. z. Navíc tam, kde zákon chtěl založit společnou odpovědnost více subjektů, vyjádřil to výslovně – např. § 2915 odst. 1, § 2921, § 2922, § 2923, § 2929, § 2933, § 2937 odst. 2, § 2938 odst. 2, § 2939 odst. 2 o. z. Dostatečným argumentem pro přímou povinnost pomocné osoby k náhradě není ani dikce § 2915 odst. 2 o. z., která řeší odpovědnost jednoho škůdce, je-li škoda způsobena více škůdci, a upravuje vnitřní vztah mezi nimi.

14. Zahraniční srovnání nemůže převážit nad jazykovým, systematickým a historickým výkladem ani nad specifiky českého právního prostředí, které není formováno jen jedním ustanovením občanského zákoníku, nýbrž je tvořeno řadou předpisů dalších, zejména těch,

kteří upravují postavení pomocných osob v různých pozicích (např. zaměstnanec, statutární orgán, úřední osoba, starosta, člen spolku, představitel SVJ a celá řada různých zmocněnců), a v kontextu těchto úprav je třeba vykládat i samotné ustanovení § 2914 o. z. Právě míra autonomie či naopak závislosti pomocné osoby vůči osobě hlavní je rozhodující pro posouzení, zda převládá samostatná odpovědnost hlavní osoby, resp. kdy je dostatečný důvod, aby samostatnost pomocníka byla důvodem k založení jeho vlastní povinnosti k náhradě.

č. 51

15. Značně specifickou situaci v rámci této široké množiny případů představuje pozice osoby v pracovněprávním vztahu (zaměstnanec), která způsobila újmu z nedbalosti. Je totiž nutné zabývat se tím, zda zvláštní vztah mezi ním a zaměstnavatelem nemůže mít vliv na rozsah náhrady poskytované poškozenému přímo z jeho strany. Část tuzemské teorie v tomto případě dokonce dovozuje, že se jedná o výjimku z obecného pravidla a zaměstnanci povinnost k náhradě škody vůbec vzniknout nemůže, neboť je to v rozporu s principy pracovního práva [Bělina, M. Škoda způsobená zaměstnancem a jeho (ne)odpovědnost vůči třetím osobám. Právní rozhledy, 2018, č. 13-14, s. 485-487; dříve i Bezouška (srov. citované dílo), nicméně tento autor svůj názor později přehodnotil (srov. Bezouška, P. In: Bezouška, P., Havel, B. Občanský zákoník: Srovnávací komentář. Systém ASPI. Wolters Kluwer. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X)]. Na druhé straně se objevuje názor, že i zaměstnanec bude přímo odpovědný, nicméně v případě stanovení rozsahu jeho povinnosti nahradit škodu bude nutné zohlednit limit čtyřapůlnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku před porušením povinnosti, obsažený v § 257 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, a to buď přímo ve vztahu k poškozenému, který se bude po zaměstnanci moci domáhat náhrady pouze v této výši (Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Sv. IX. § 2894–3081. Praha: Leges, 2018, s. 369-372), anebo následně ve vztahu k zaměstnavateli, vůči kterému by měl mít zaměstnanec nad tento limit postih, přičemž vůči poškozenému by odpovídal v neomezeném rozsahu (Čech, P., Flídr, J. Odpovídá zaměstnanec třetí osobě za škodu, kterou jí způsobí při plnění pracovních úkolů? Právo & rekodifikace, 2015, č. 3, s. 15 a násl.).

16. Posledně zmíněné úvahy směřující k omezení údajné nově zakládané odpovědnosti zaměstnance vůči třetí osobě vytvářejí dosti složité právní konstrukce a vyžadovaly by dotváření práva soudní mocí a překlenování mezer v zákoně ne zcela vhodným přenášením pracovněprávních institutů do občanského práva. To nasvědčuje tomu, že zejména v případě zaměstnanců, kteří se nepodílejí na tvorbě vůle svého zaměstnavatele, jehož úkoly plní a jehož pokyny jsou vázáni, je třeba přijmout takový výklad § 2914 o. z., aby zohledňoval povahu pracovněprávních vztahů, která je založena na silné ochraně poskytované zákoníkem práce zaměstnanci při závislé činnosti vůči zaměstnavateli. Měl-li by totiž zaměstnanec odpovídat poškozenému zčásti či dokonce v neomezeném rozsahu, nastává zde těžko řešitelný hodnotový rozpor mezi dílčí ochranou a posílením postavení poškozeného a garancí omezené odpovědnosti zaměstnance za činnost prováděnou v pracovněprávním vztahu. Zvláštní zákonná ochrana zaměstnance totiž představuje hodnotu, kterou chrání veřejný pořádek - § 1a odst. 2 zákoníku práce, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (zásady zvláštní zákonné ochrany postavení zaměstnance, uspokojivých a bezpečných pracovních podmínek pro výkon práce, spravedlivého odměňování zaměstnance, rovného zacházení se zaměstnanci a zákazu jejich diskriminace vyjadřují hodnoty, které chrání veřejný pořádek), přičemž uvedené ustanovení bylo do zákona vloženo novelou provedenou zákonem č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva (čl. LXXIX), a to právě v souvislosti s nabytím účinnosti nového občanského zákoníku (Bělina, M., citované dílo; ten

dále upozorňuje na to, že pojmovým znakem závislé práce je podle § 2 odst. 2 zákoníku práce ta skutečnost, že závislá práce je vykonávána na odpovědnost zaměstnavatele).

17. Podle § 2 odst. 1 zákoníku práce závislou prací je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně.

18. Ze zákonné definice závislé práce je zřejmá zjevná navázanost zaměstnance na zaměstnavatele, jehož jménem vykonává pracovní činnost, a jeho podřízenost pokynům, kterými jeho činnost řídí. Jestliže zaměstnanec při škodní události z tohoto rámce nevybočí, je třeba nejednoznačnou dikci § 2914 věty první o. z. vyložit tak, že za újmu způsobenou zaměstnancem odpovídá výlučně zaměstnavatel, jako by ji způsobil on sám, byť se tak stalo osobní činností zaměstnance, kterého k tomu použil.

č. 51

19. Dospěl-li v posuzovaném případě odvolací soud k témuž závěru na základě zjištění, že žalovaný 2) odvezl věci žalobce právě při výkonu pracovněprávních povinností pro žalovanou 1), je jeho závěr věcně správný.

20. Na těchto závěrech nic nemůže změnit ani poukaz dovolatele na § 2900 o. z. a výtku, že žalovaný 2) porušil prevenční povinnost, protože i takové porušení představuje porušení zákona, k němuž se vztahuje předchozí výklad. K námitkám žalobce, že právně měla být věc posouzena dále podle § 2944 o. z., je potřeba konstatovat, že přípustnost dovolání může založit jen taková otázka, na níž výrok odvolacího soudu byl z hlediska právního posouzení založen. Ostatně poté, co byl rozsudek soudu prvního stupně ve vztahu k žalované 1) zrušen, bude v dalším řízení zkoumáno, zda mezi ní a žalobcem byla uzavřena smlouva o úschově; za její porušení odpovídá smluvní strana podle § 2913 o. z. a tou ani podle tvrzení dovolatele žalovaný 2) není.

21. Protože je rozhodnutí odvolacího soudu z hlediska uplatněných dovolacích důvodů věcně správné, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 52

Běžnou tržní cenou ve smyslu čl. 23 odst. 2 Úmluvy CMR je cena vzniklá v důsledku působení běžných tržních mechanismů; za takovou cenu lze zásadně považovat kupní cenu, na které se dohodl prodávající s kupujícím. Nelze-li běžnou tržní cenu zásilky určit uvedeným způsobem, vypočte soud náhradu z obecné hodnoty zboží stejné povahy a jakosti v místě a době převzetí zásilky k přepravě.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 08. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1628/2020, ECLI:CZ:NS:2021:23.CDO.1628.2020.1

č. 52

Smlouva o přepravě věci, Náhrada škody

čl. 23 odst. 2 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 11/1975 Sb.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. 1. 2020, sp. zn. 20 Co 373/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se podanou žalobou domáhal na žalované zaplacení částky 151 604,20 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody, jež mu měla vzniknout poškozením pracovní plošiny s vlastním pohonem a vibračního příkopového válce Duomat R 66 během jejich přepravy žalovanou ze Spolkové republiky Německo do České republiky a vynaložením nákladů na provedení diagnostiky pracovní plošiny a vypracování znaleckého posudku. Žalobci tak měla vzniknout škoda v celkové výši 313 438,20 Kč. Pojišťovna žalované a samotná žalovaná zaplatily žalobci pouze částky 145 651 Kč, resp. 16 183 Kč, zbytku nároku na náhradu škody se proto žalobce domáhal podanou žalobou.

2. Okresní soud ve Zlíně jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 30. 7. 2019, č. j. 28 C 130/2019-55, žalobu o zaplacení částky 151 604,20 Kč s příslušenstvím zamítl (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II).

3. Soud prvního stupně dospěl k následujícím skutkovým zjištěním. Žalobce od třetí osoby (H. B.) dne 16. 6. 2018 koupil pracovní plošinu za kupní cenu 5 300 EUR. Žalobce následně u žalované sjednal mezinárodní přepravu této pracovní plošiny a vibračního příkopového válce Duomat R 66 z adresy F., D. S., Spolková republika Německo, na adresu H., Česká republika. K přepravě zásilky došlo dne 21. 7. 2018, přičemž žalobce zaplatil žalované za provedenou přepravu fakturovanou částku 25 410 Kč. Dne 23. 7. 2018 žalobce u žalované reklamoval poškození zboží při přepravě. Škoda na plošině byla stanovena ekvivalentem kurzu eura a české koruny podle kurzovního lístku České národní banky ke dni 25. 2. 2019 částkou

135 945 Kč (5 300 x 25,65 Kč) sníženou o hodnotu zbytků plošiny ve výši 35 111 Kč, výsledná škoda na plošině tak činila 100 834 Kč. Škoda na válci Duomat R 66 byla dle znaleckého posudku stanovena částkou 61 000 Kč. Pojišťovna žalované zaplatila žalobci na pojistném plnění částku 145 651 Kč, žalovaná pak částku 16 183 Kč jako spoluúčast.

4. Po právní stránce soud prvního stupně věc dospěl k závěru, že škoda vzniklá žalobci již byla žalovanou, resp. její pojišťovnou žalobci uhrazena ve výši, která je v souladu s vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 11/1975 Sb., o Úmluvě o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR), v platném znění, dále jen „Úmluva CMR“, a požadavek žalobce na zaplacení další částky jako náhrady škody je tak nedůvodný. Podle čl. 23 a čl. 25 Úmluvy CMR má být škoda nahrazena dle skutečné výše stanovené k časovému okamžiku a místu vzniku škody. V daném případě je nesporné, že hodnota pracovní plošiny při přepravě byla 5 300 EUR, a to s ohledem na kupní cenu sjednanou mezi žalobcem a prodejcem H. B. Podle soudu prvního stupně na věc nebylo možno aplikovat čl. 23 odst. 2 Úmluvy CMR, neboť (vzhledem k této kupní ceně) lze určit hodnotu zásilky v místě a v době jejího převzetí k přepravě ve smyslu čl. 23 odst. 1 Úmluvy CMR. Jelikož se podle Úmluvy CMR jiná škoda nehradí, nemohlo být v řízení zohledněno ani uplatnění částek požadovaných za diagnostiku, znalecký posudek a náhradu na opravu plošiny.

č. 52

5. Krajský soud v Brně jako soud odvolací k odvolání žalobce napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II).

6. Odvolací soud označil skutková zjištění soudu prvního stupně za správná a ztotožnil se také s jeho právním posouzením. Žalobce byl podle odvolacího soudu povinen předložit kupní smlouvu, aby prokázal vlastnictví věci, a zároveň doložil tržní hodnotu předmětného zboží. Nelze předpokládat, že by se za měsíc od koupě pracovní plošiny do počátku přepravy změnila její cena, zvláště nebyla-li věc v mezidobí používána. Kupní cena dle odvolacího soudu tak musela být výchozím bodem pro určení hodnoty zásilky, a byla-li tato cena v kupní smlouvě jasně vyjádřena, nelze uvažovat o tom, že by nevystihovala hodnotu předmětného zboží. Argumentaci žalobce, že kupní cena předmětného zboží byla sjednána s ohledem na vyjednávací schopnosti žalobce, slevu poskytnutou prodávajícím, a byla proto nižší oproti ceně tržní, neměl odvolací soud za důvodnou. Své námitky navíc žalobce uplatnil až v odvolacím řízení a s ohledem na § 205a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, k nim podle odvolacího soudu nebylo možno přihlížet.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v plném rozsahu dovoláním, jež považuje za přípustné, neboť odvolací soud při určení výše škody nesprávně aplikoval čl. 23 Úmluvy CMR, jelikož zničená pracovní plošina byla použitým zbožím, jehož hodnotu nebylo možno odvodit od faktury, resp. kupní smlouvy, ale podle obecné hodnoty takového zboží. Ta byla přitom soudním znalcem ke dni poškození zboží stanovena částkou 330 000 Kč. Uvedená otázka přitom v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Žalobce proto navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí spolu s rozsudkem soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

8. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále jen „o. s. ř.“, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.).

10. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 a § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto dále zabýval jeho přípustností.

11. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

12. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

13. Dovolání je přípustné pro řešení otázky určení hodnoty zásilky, jež byla poškozena při přepravě, podle čl. 25 Úmluvy CMR za použití čl. 23 Úmluvy CMR, neboť tato otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Dovolání není důvodné.

15. Podle čl. 23 Úmluvy CMR, má-li dopravce podle ustanovení této Úmluvy povinnost nahradit škodu za úplnou nebo částečnou ztrátu zásilky, vypočítá se náhrada z hodnoty zásilky v místě a době jejího převzetí k přepravě (odstavec 1). Hodnota zásilky se určuje podle burzovní ceny, a není-li burzovní cena, podle běžné tržní ceny, a není-li ani burzovní ani běžná tržní cena, podle obecné hodnoty zboží stejné povahy a jakosti (odstavec 2). Náhrada škody nesmí přesahovat 25 franků za kilogram chybějící hrubé váhy. Frankem se rozumí zlatý frank o váze 10/31 gramu a ryzosti 0,900. (odstavec 3). Kromě toho se hradí dovozní, clo a jiné výlohy vzniklé v souvislosti s přepravou zásilky, a to při úplné ztrátě v plné výši a při částečné ztrátě poměrným dílem; jiné škody se nehradí (odstavec 4).

16. Podle čl. 25 Úmluvy CMR při poškození zásilky hradí dopravce částku, o kterou se její hodnota snížila; částka se vypočítává z hodnoty zásilky stanovené podle článku 23 odst. 1, 2 a 4 (odstavec 1). Náhrada škody nesmí však přesahovat: a) je-li poškozením znehodnocena celá zásilka, částku, která by se vyplatila při její úplné ztrátě; b) je-li poškozením znehodnocena jen část zásilky, částku, která by se vyplatila při ztrátě znehodnocené části zásilky (odstavec 2).

17. Pro rozhodnutí Nejvyššího soudu je tak zásadní otázka, jakým způsobem má být ve skutkových poměrech projednávané věci určena hodnota zásilky pro účely výpočtu výše škody vzniklé žalobci. Ze skutkových zjištění učiněných soudy nižších stupňů vyplývá, že v průběhu přepravy došlo k celkovému poškození zásilky (použité pracovní plošiny).

18. Při poškození zásilky je nutno s ohledem na čl. 25 odst. 1 Úmluvy CMR hodnotu zásilky (pro účely výpočtu výše škody, kterou je přepravce povinen nahradit) určit podle čl. 23 odst. 1, 2 a 4 Úmluvy CMR, a tedy především vyjít z hodnoty zásilky v místě a době jejího převzetí k přepravě (čl. 23 odst. 1 Úmluvy CMR; k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. [32 Cdo 1960/2010](#), a rozsudek Nejvyššího soudu dne 29. 1. 2020, sp. zn. [23 Cdo 2477/2020](#)). Článek 23 odst. 2 Úmluvy CMR pro účely určení hodnoty zásilky upravuje tři kritéria, jejichž případná aplikace je hierarchicky podmíněna: hodnota zásilky se určí a) podle její burzovní ceny, a není-li burzovní cena, b) podle běžné tržní ceny, a není-li burzovní ani běžná tržní cena, c) podle obecné hodnoty zboží stejné povahy a jakosti. Takto určená hodnota zásilky je dále navýšena o dovozní, clo a jiné výlohy vzniklé v souladu s přepravou zásilky, a to při úplném poškození v plné výši a při částečném poměrným dílem; jiné škody se nehradí (čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR).

19. V projednávané věci nešlo o zásilku, která by byla předmětem burzovních obchodů, a její hodnotu tak nelze stanovit podle kritéria a). V takovém případě je nutno hodnotu zásilky určit v souladu s kritériem b) jako její běžnou tržní cenu, případně – pokud by ani ta neexistovala – podle kritéria c), tedy podle obecné hodnoty zboží stejné povahy a jakosti (srov. čl. 23 odst. 2 Úmluvy CMR). Nejvyšší soud proto dále zkoumal, zda lze v projednávané věci určit běžnou tržní cenu pracovní plošiny, a využít tak k určení hodnoty zásilky kritéria uvedeného shora sub b). Za tímto účelem bylo třeba zabývat se výkladem pojmu „běžná tržní cena“ ve smyslu čl. 23 odst. 2 Úmluvy CMR.

20. Při interpretaci Úmluvy CMR nelze bez dalšího použít vnitrostátní právo. To lze pouze pro řešení takových otázek, na které Úmluva CMR nedopadá nebo pro které Úmluva CMR na vnitrostátní právo přímo odkazuje (srov. např. znění čl. 32 odst. 3 Úmluvy CMR). Úmluva CMR je unifikační úmluvou, jejímž účelem je sjednotit úpravu podmínek přepravní smlouvy v mezinárodní silniční nákladní dopravě (srov. znění preambule Úmluvy CMR). Z povahy věci by proto i výklad Úmluvy CMR měl být postaven na stejném základě ve všech smluvních státech, bez ohledu na to, ve kterém státě je nárok uplatňován. Pojmy Úmluvy CMR je tak třeba interpretovat nezávisle na jejich významu v právu vnitrostátním (neodkazuje-li na ně úmluva přímo). Dosažení obdobného účinku Úmluvy CMR ve všech signatářských státech vyžaduje autonomní výklad, který je činěn též s přihlédnutím k účelu, cílům a systematickému uspořádání Úmluvy CMR. Uvedený závěr je třeba aplikovat s ohledem na faktickou povahu Úmluvy CMR, která sama o sobě není všeobsažná a zároveň zde neexistuje mezinárodní soudní těleso, které by bylo schopné utvářet skutečně autonomní výklad smlouvy. Při výkladu je tak třeba přihlídnout i k zahraničním soudním rozhodnutím; potud lze mluvit o autonomním výkladu. Autonomní interpretace v případě Úmluvy CMR představuje proto takový výklad, který respektuje co nejlepší sledování účelu a cíle Úmluvy CMR a je v souladu s určitou obecnou rozhodovací praxí napříč signatářskými státy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. [31 Cdo 1570/2015](#), uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod číslem 15/2018).

21. Nejvyšší soud na uvedeném základě přihlédl k rozhodovací praxi soudů signatářských států Úmluvy CMR týkající se předestřené otázky.

22. Otázku určení „běžné tržní ceny“ ve smyslu čl. 23 odst. 2 Úmluvy CMR posuzoval například dánský Námořní a obchodní soud (Sø- og Handelsretten) v rozsudku č. U 2001.652 S, v němž zdůraznil, že vyčíslení škody podle Úmluvy CMR je nezávislé na úvahách o zisku či ztrátě, a běžnou tržní cenu poškozeného zboží v dané věci (zásilky hovězího masa) určil podle kupní ceny, kterou za ně zaplatil kupující. Obdobně postupoval také Vrchní obchodní soud Chorvatské republiky (Visoki trgovački sud Republike Hrvatske) v rozsudku ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. Pž-6009/02-4, který hodnotu zboží (zdravotního vybavení), ztraceného v důsledku krádeže, určil na základě faktury o jeho koupi [srov. zprávy o judikatuře k Úmluvě CMR v Dánsku a v Chorvatsku vypracované francouzským Institut International du Transport (IDIT), jež jsou dostupné online na adrese <https://www.sva.nl/about-sva/international-case-lawcmr>].

23. K obdobnému řešení se přiklonil rovněž rakouský Nejvyšší soudní dvůr (Oberste Gerichtshof) v rozhodnutí ze dne 8. 7. 2004, sp. zn. 6 Ob 909/03i, v němž konstatoval, že jelikož lze tržní cenu obecně chápat také jako prodejní hodnotu zboží stejného druhu a kvality, je třeba i v případě zboží, pro které existuje odpovídající trh, za ukazatel hodnoty považovat cenu uvedenou na dodací faktuře. Nejvyšší soudní dvůr (Oberste Gerichtshof) ovšem doplnil, že fakturovaná hodnota je pro učení běžné tržní ceny nevhodná například tehdy, pokud údaje na faktuře reflektují umělé navýšení hodnoty z důvodu pojištění, pokud mezi vystavením faktury a zahájením přepravy dochází k výkyvům tržních cen nebo pokud se odesílatel a příjemce jinak záměrně dohodli na jiné než tržní ceně.

24. Právě z posledně uvedeného důvodu německý Zemský soud v Brémách (Landgericht Bremen) v rozhodnutí ze dne 28. 4. 2004, sp. zn. 11-0-116/02, odmítl při určení hodnoty zásilky vycházet z faktury, ve které byla stranami deklarována cena za účelem snížení cel a souvisejících poplatků spojených s dovozem zásilky do České republiky, jež tak činila pouze nepatrnou hodnotu ve vztahu ke skutečné (tržní) hodnotě zásilky. Hodnotu zásilky proto zemský soud určil na základě znaleckého posudku.

25. Podle rozhodnutí italského Nejvyššího soudu (Corte di Cassazione) ze dne 6. 8. 2015, č. 16554, může soud při stanovení běžné tržní ceny ve smyslu čl. 23 Úmluvy CMR oprávněně vycházet z údajů na faktuře vystavené odesílatelem (prodávajícím) příjemci (kupujícímu), neboť platí domněnka, že takový údaj (smluvní cena) odpovídá tržní ceně, to ovšem pouze potud, pokud se jedná o zboží, jehož cena vyplývá z tržního ceníku nebo obecně uzavíraných smluv. Francouzský Kasační dvůr (Cour de cassation) pak ve svém rozsudku ze dne 8. 2. 1982, č. 81-10.568, uvedl, že běžnou tržní cenou nelze rozumět pouze vlastní hodnotu zboží, představovanou náklady na výrobu zboží náhradního.

26. Nejvyšší soud zohlednil rovněž odbornou literaturu k řešené otázce. Východiskem úvah je i v literatuře poznatek, podle kterého čl. 25 Úmluvy CMR upravující odpovědnost dopravce za poškození zásilky jednoznačně odkazuje na čl. 23 Úmluvy CMR, pokud se týče určení hodnoty poškozené zásilky, z níž má být výše náhrady vypočítána [srov. Sedláček, P. Úmluva CMR (Komentář). Mezinárodní silniční doprava. Praha: VOX, 2009, s. 438]. Komentář R. Loewa pak uvádí, že náhrada škody podle čl. 25 Úmluvy CMR je určována v souladu s čl. 23 Úmluvy CMR z hodnoty zboží v místě a čase převzetí k přepravě dopravcem [srov. Loewe, R.

Commentary on the Convention of 19 May 1956 on the Contract for the International Carriage of Goods by Road (CMR), 1975, s. 56]. Pouze výjimečně se lze setkat s názorem, podle kterého se povinnost dopravce k náhradě škody dle Úmluvy CMR určuje dvěma způsoby. Výše náhrady zásadně závisí na údajích v náložném listu nebo v přepravní smlouvě, přičemž pokud je v náložném listu nebo v přepravní smlouvě uvedena cena zásilky (vyjádřená příslušnou částkou), odpovídá dopravce za poškození zásilky nebo její ztrátu do výše její takto stanovené ceny. Teprve není-li cena zásilky v náložném listu nebo v přepravní smlouvě uvedena, řídí se odpovědnost dopravce ustanoveními Úmluvy CMR, zejména článkem 23 Úmluvy CMR [srov. Poliak M., Tomicova J., Cheu K., Fedorko G., Poliaková A. The Impact of the CMR Protocol on Carrier Competitiveness. Journal of Competitiveness, 2019, 11(4), s. 136].

27. Pokud se týká samotného čl. 23 Úmluvy CMR, ten stanovuje základní pravidla pro stanovení rozsahu náhrady škody, především pak právě hodnotu zásilky, z níž je vypočítána škoda vzniklá dotčené straně, a dále limitace náhrady škody, respektive odpovědnostní nároky, které lze v režimu Úmluvy CMR požadovat. V tomto ohledu je zřetelná hierarchizace jednotlivých kritérií, tedy na prvním místě určení hodnoty zásilky podle burzovní ceny (*commodity exchange price / le course en bourse*), poté – v případě, že není možno určit cenu burzovní – se hodnota zásilky stanovuje podle běžné tržní ceny (*current market price / le prix courant sur le marché*), a konečně jako poslední kritérium použitelné v případě nemožnosti určení hodnoty podle předcházejících dvou kritérií Úmluva CMR stanovuje určení hodnoty zásilky podle obecné hodnoty zboží stejné povahy a stejné kvality (srov. Sedláček, P., cit. dílo, s. 412).

28. Nelze-li hodnotu zásilky určit na základě její burzovní ceny (jako v řešené věci), vychází část autorů z názoru, že v praxi k prokázání hodnoty zásilky zpravidla postačuje doložení originálu prodejního nebo daňového dokladu (srov. Roubal, V. Novák, R. Úmluva CMR. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 77). Komentářová literatura však zároveň upozorňuje, že smlouvenou cenu zásilky mohou ovlivňovat exportní i importní subvence určité země. V případě rozporu mezi cenou sjednanou ve smlouvě a hodnotou zásilky, kterou by tato měla v jinak běžné tržní transakci (tj. s „přičtením“ faktorů typu speciálních slev, subvencí, nebo naopak s „odečtením“ marže maloobchodníka), by bylo nutno vycházet nikoli ze sjednané, nýbrž z takto jinak stanovené běžné tržní ceny (Sedláček, P., cit. dílo, s. 412). R. Loewe ve svém komentáři výslovně zmiňuje jako vodítko pro určení hodnoty zásilky cenu určenou prodávajícím v rámci prodeje daného zboží, a to s odečtením nákladů dopravy hrazených prodávajícím a rovněž bez částky odpovídající předpokládanému zisku (marži) prodávajícího (Loewe, R., cit. dílo, s. 54).

29. Nejvyšší soud hodnotil otázku předloženou k dovolacímu přezkumu v kontextu uvedené rozhodovací praxe zahraničních soudů a citované literatury, a na jejich základě dospěl k následujícím závěrům.

30. Při poškození zásilky ve smyslu čl. 25 Úmluvy CMR se výše náhrady, kterou hradí dopravce, vypočítá z hodnoty zásilky v místě a době jejího převzetí k přepravě (čl. 23 odst. 1 Úmluvy CMR). Nelze-li hodnotu zásilky v místě a době jejího převzetí k přepravě určit podle její burzovní ceny, je třeba při jejím určení vyjít z běžné tržní ceny, jestliže v místě a době převzetí zásilky k přepravě existuje. Běžnou tržní cenou ve smyslu čl. 23 odst. 2 Úmluvy CMR je cena vzniklá v důsledku působení běžných tržních mechanismů. Dojde-li mezi dvěma subjekty

k dohodě o určité kupní ceně, lze zásadně vycházet z toho, že taková cena je běžnou tržní cenou ve smyslu citovaného ustanovení. Nebude-li na tomto základě možno určit běžnou tržní cenu zásilky, vypočte soud náhradu z obecné hodnoty zboží stejné povahy a jakosti v místě a době převzetí zásilky k přepravě.

31. V projednávané věci žalobce usiloval o to, aby soudy hodnotu pracovní plošiny pro účely výpočtu vzniklé škody určily nezávisle na ceně vyplývající z kupní smlouvy uzavřené mezi žalobcem a prodávajícím H. B. Bylo proto na žalobci, aby tvrdil a prokázal, proč sjednaná kupní cena plošiny neodpovídala její běžné tržní ceně. Tuto svou povinnost však žalobce včas nesplnil, neboť svá tvrzení o důvodech pro nižší, než běžnou tržní cenu pracovní plošiny (tj. že šlo o „paketovou cenu“ poskytnutou prodávajícím z důvodu nákupu většího množství zboží) uplatnil v rozporu se zásadou neúplné apelace (§ 205a a § 211a o. s. ř.) až v průběhu odvolacího řízení (srov. bod 9 napadeného rozsudku odvolacího soudu). Pokud odvolací soud k uvedeným skutkovým tvrzením žalobce při rozhodnutí o odvolání nepřihlédl, a určil hodnotu přepravované zásilky v závislosti na dohodnuté kupní ceně, již měl za sjednanou v místní a časové souvislosti s převzetím zásilky přepravníkem, nelze jeho postupu nic vytknout.

32. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. dále zkoumal, zda řízení nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., respektive jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, avšak existenci žádných takových vad nezjistil.

33. Právní posouzení provedené odvolacím soudem je s ohledem na shora uvedené správné. Nejvyšší soud proto shledal dovolání nedůvodným a podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. jej zamítl.

Č. 53

Složil-li insolvenční navrhovatel při podání insolvenčního návrhu, ke kterému insolvenční soud nepřihlížel (§ 97 odst. 4 insolvenčního zákona), zálohu na náklady insolvenčního řízení (§ 108 odst. 1 insolvenčního zákona) a doložil-li k novému insolvenčnímu návrhu (dříve, než mu byla zaplacená záloha vrácena) listinu osvědčující složení této zálohy, nebyl dán důvod pro odmítnutí nového insolvenčního návrhu podle ustanovení § 128a odst. 1, odst. 2 písm. d/ insolvenčního zákona.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 05. 2021, sen. zn. 29 NSČR 54/2020, ECLI:CZ:NS:2021:29.NSCR.54.2020.1

Č. 53

Insolvenční návrh, Insolvenční řízení, Záloha, Náklady řízení, Věřitel
§ 97 odst. 4 IZ, § 108 odst. 1 IZ, § 128a IZ

Nejvyšší soud k dovolání insolvenčního navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 4. 2020 změnil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 3. 2020 tak, že se insolvenční návrh neodmítá.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 23. 3. 2020 odmítl jako zjevně bezdůvodný insolvenční návrh (doručený insolvenčnímu soudu dne 16. 3. 2020), jímž se věřitel O. s. r. o. domáhal zjištění úpadku dlužníka.

2. Proti tomuto usnesení podali odvolání dlužník a insolvenční navrhovatel.

3. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 14. 4. 2020 odmítl odvolání dlužníka (výrok I.), potvrdil (k odvolání insolvenčního navrhovatele) usnesení insolvenčního soudu (výrok II.) a určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok III.).

4. Odvolací soud (ve shodě s insolvenčním soudem) vyšel z toho, že:

1) Dne 9. 3. 2020 byl insolvenčnímu soudu doručen z datové schránky JUDr. G. insolvenční návrh podaný věřitelem. K insolvenčnímu návrhu nebyla připojena plná moc udělená jmenovanému věřitelem; byla však doložena listina (z téhož data) osvědčující zaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení 50.000 Kč. Insolvenční soud usnesením ze dne 10. 3. 2020 rozhodl, že se k tomuto insolvenčnímu návrhu

nepřihlíží [§ 97 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona)].

2) Dne 12. 3. 2020 dal insolvenční soud pokyn k vrácení zálohy složené na náklady insolvenčního řízení; tato částka byla „složiteli“ vrácena „se splatností“ 25. 3. 2020.

3) Dne 16. 3. 2020 byl insolvenčnímu soudu doručen (nový) insolvenční návrh. Přitom (stejný) insolvenční navrhovatel nesložil zálohu na náklady insolvenčního řízení; pouze doložil příkaz k úhradě částky 50.000 Kč ze dne 9. 3. 2020 z účtu svého zástupce.

5. Na tomto základě odvolací soud – cituje ustanovení § 108 odst. 1 a § 128a odst. 1 až 5 insolvenčního zákona – zdůraznil, že podmínkou projednání věřitelského insolvenčního návrhu, který směřuje proti právnické osobě - podnikateli, je zaplacení zálohy na náklady řízení ve výši 50.000 Kč. Nezaplacení zálohy, která je splatná spolu s podáním insolvenčního návrhu, je jedním z důvodů, pro které insolvenční soud insolvenční návrh odmítne jako zjevně bezdůvodný.

6. Dále odvolací soud doplnil, že za splnění povinnosti zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení splatnou podáním insolvenčního návrhu nelze považovat zaplacení (poukázání) zálohy v okamžiku podání předchozího insolvenčního návrhu, k němuž nebylo možno přihlížet pro absenci řádného podpisu. Potud neuvěřil „účelovému“ tvrzení insolvenčního navrhovatele, že platba poukázaná na účet insolvenčního soudu v den podání (prvního) insolvenčního návrhu dne 9. března 2020 byla ve skutečnosti určena až pro (druhý) insolvenční návrh podaný dne 16. 3. 2020.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti usnesení odvolacího soudu podal insolvenční navrhovatel dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), a to k řešení právní otázky dosud Nejvyšším soudem nezodpovězené, zda v poměrech dané věci splnil povinnost složit zálohu na náklady insolvenčního řízení.

8. Dovolatel poukazuje na označení platby ze dne 9. 3. 2020 ve výši 50.000 Kč způsobem „záloha na nákl. ins. – B. s. r .o.“ a na variabilní symbol platby (identifikační číslo osoby dlužníka). Tato platba nebyla spojena s konkrétním insolvenčním návrhem, ale jen s dlužníkem, a na účet insolvenčního soudu byla připsána 10. 3. 2020. K 16. 3. 2020 (k okamžiku podání „druhého“ insolvenčního návrhu) se zmíněná částka nadále nacházela na účtu insolvenčního soudu, což platilo i k 23. 3. 2020, kdy insolvenční soud odmítl insolvenční návrh věřitele podle ustanovení § 128a odst. 1 insolvenčního zákona. Za tohoto stavu byl dovolatel „důvodně a oprávněně v dobré víře“, že výše uvedená platba bude insolvenčním soudem „použita“ jako záloha na náklady insolvenčního řízení dle insolvenčního návrhu ze dne 16. 3. 2020.

9. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

III.**Přípustnost dovolání**

10. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., a to k řešení právní otázky dovolatelem otevřené, týkající se výkladu ustanovení § 108 odst. 1 a § 128a insolvenčního zákona, dosud Nejvyšším soudem v daných skutkových souvislostech nezodpovězené.

IV.**Důvodnost dovolání**

11. Jakkoli dovolatel uvedl, že podává dovolání do všech výroků usnesení odvolacího soudu, posuzováno podle obsahu je zjevné, že dovolání směřuje proti potvrzujícímu výroku usnesení odvolacího soudu o odmítnutí insolvenčního návrhu.

12. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

13. Podle ustanovení § 108 odst. 1 insolvenčního zákona, je-li podán insolvenční návrh věřitele proti právnické osobě, která je podnikatelem, je navrhovatel povinen složit zálohu na náklady insolvenčního řízení ve výši 50 000 Kč, a je-li podán insolvenční návrh věřitele proti právnické osobě, která není podnikatelem, nebo proti fyzické osobě, zálohu na náklady insolvenčního řízení ve výši 10 000 Kč; záloha je splatná spolu s podáním insolvenčního návrhu. To neplatí, je-li insolvenčním navrhovatelem zaměstnanec nebo bývalý zaměstnanec dlužníka, jehož pohledávka spočívá pouze v pracovněprávních nárocích, je-li insolvenčním navrhovatelem spotřebitel, jehož pohledávka spočívá v nároku vyplývajícím ze spotřebitelské smlouvy, a v případech podle § 107 odst. 1.

14. Podle ustanovení § 128a insolvenčního zákona insolvenční návrh podaný věřitelem insolvenční soud odmítne také tehdy, je-li zjevně bezdůvodný; učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán (odstavec 1). Insolvenční návrh je zjevně bezdůvodný zejména tehdy, jestliže (...) záloha na náklady insolvenčního řízení splatná s podáním insolvenčního návrhu nebyla věřitelem, který insolvenční návrh podal, řádně a včas zaplacená [odstavec 2 písm. d)].

15. V poměrech projednávané věci je zjevné, že insolvenční navrhovatel k insolvenčnímu návrhu, doručenému insolvenčnímu soudu dne 9. 3. 2020, připojil listinu osvědčující zaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení ve výši 50.000 Kč; uvedená částka byla připsána na účet insolvenčního soudu. Za stavu, kdy zmíněnou listinu doložil i k (novému) insolvenčnímu návrhu (doručenému insolvenčnímu soudu dne 16. 3. 2020, tj. poté, kdy insolvenční soud rozhodl, že se k prvnímu insolvenčnímu návrhu nepřihlíží a dal pokyn k vrácení složené zálohy, ale dříve, než byla záloha složiteli vrácena), nemá Nejvyšší soud žádné pochybnosti o tom, že insolvenční navrhovatel projevil vůli použít složenou a dosud nevrácenou zálohu na náklady insolvenčního řízení pro jeho nový insolvenční návrh.

16. K tomu srov. např. důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2021, sp. zn. [I. ÚS 3174/20](#), které se v tomto směru, ač přijaté při výkladu ustanovení § 75b odst. 2 o. s. ř., obdobně uplatní i v dané věci.

17. Skutečnost, že insolvenční soud posléze (nesprávně) vrátil insolvenčnímu navrhovateli složenou zálohu, není (v daných souvislostech) z hlediska (ne)možnosti odmítnout insolvenční návrh podle ustanovení § 128a odst. 2 písm. d) insolvenčního zákona významná.

18. Nejvyšší soud proto usnesení odvolacího soudu a soudu insolvenčního změnil tak, že se insolvenční návrh neodmítá [§ 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř.].

č. 54

Jestliže podle dohody stran smlouvy o úvěru přirostly smluvené úroky, s jejichž úhradou byl úvěrový dlužník v prodlení, k jistině před rozhodnutím o úpadku úvěrového dlužníka, je částka, kterou úvěrový dlužník uhradil věřiteli podle zvoleného způsobu řešení úpadku v průběhu insolvenčního řízení na úhradu této části pohledávky (přihlášené a zjištěné jako část jistiny vzniklá kapitalizací úroků), úhradou jistiny pohledávky ve smyslu ustanovení § 165 odst. 4 insolvenčního zákona.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 29 Cdo 2454/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.CDO.2454.2019.1

č. 54

Smlouva o úvěru, Příslušenství pohledávky, Úroky, Úroky z prodlení, Dlužník, Prodlení dlužníka, Insolvenční řízení, Rozhodnutí o úpadku,

§ 165 odst. 4 IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 170 IZ ve znění od 1. 1. 2013, § 3028 odst. 3 o. z., § 497 obch. zák., § 121 odst. 3 obč. zák.

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 18. 4. 2019, sp. zn. 47 Co 60/2019, a rozsudek Okresního soudu v Jičíně ze dne 11. 1. 2019, sp. zn. 11 C 175/2015, a věc vrátil Okresnímu soudu v Jičíně k dalšímu řízení; v rozsahu, v němž dovolání směřovalo proti části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení, a proti druhému výroku o nákladech odvolacího řízení, je odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 11. 1. 2019, č. j. 11 C 175/2015-268, Okresní soud v Jičíně zamítl žalobu, jíž se žalobce (B.) domáhal po žalovaném (J. K.) zaplacení částky 146 593 Kč (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

2. K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

3. Soudy obou stupňů vyšly z toho, že:

[1] Dne 22. 11. 2010 uzavřeli 1. f. s. r. o. (jako věřitel, dále jen „společnost F“), P. K. (jako dlužník, dále jen „P. K“) a žalovaný (jako vedlejší účastník) smlouvu o úvěru č. 1F 101369/2010 (dále jen „úvěrová smlouva“), na jejímž základě společnost F

poskytla P. K. úvěr ve výši 150 000 Kč, který se P. K. zavázal splácet v 240 měsíčních splátkách po 2 290 Kč od 28. 12. 2010.

[2] V úvěrové smlouvě si smluvní strany sjednaly (mimo jiné) následující podmínky. Splátky zahrnují splátky jistiny a úroků z úvěru, který běží ode dne poskytnutí úvěru do úplného vrácení jistiny včetně úroků; nejsou v nich obsaženy případné úroky z prodlení, smluvní pokuty a další oprávněné nároky věřitele nad rámec jistiny úvěru a úroku z úvěru (článek III. 2.). Úroky z úvěru se počítají a jsou splatné vždy jednou měsíčně v den pravidelné splátky úvěru. Nebude-li úrok z úvěru uhrazen v den splatnosti, hledí se na něj jako na nový úvěr věřitele dlužníkovi, který se k témuž dni slučuje s dosavadním úvěrem, tj. připočítává se k jistině dosavadního úvěru a stává se jeho součástí. Tento nový úvěr sleduje veškeré ostatní podmínky, které náležejí dosavadnímu úvěru, s tím, že novou výši dluhu věřitel může promítnout do nové výše splátek nebo do zvýšení počtu splátek (článek IV. 2.). Závazek dlužníka platit trvá až do úplného zaplacení úvěru, tj. jistiny, úroků, úroků z prodlení, smluvních pokut a ostatních oprávněných nároků věřitele dle této smlouvy. Úhrady dlužníka se započítávají postupně na tyto ostatní nároky, na smluvní pokuty, na úroky z prodlení, na úroky z úvěru a nakonec na úhradu jistiny. V případě okamžitého zesplatnění se veškeré úhrady dlužníka započítávají bez ohledu na datum jejich úhrady postupně na ostatní nároky, na smluvní pokuty, na úroky z prodlení a nakonec na základ úvěru, který je tvořen úroky z úvěru a jistinou. Věřitel může platby započítávat v jiném pořadí, bude-li to pro dlužníka výhodnější (článek III. 12.). Vedlejší účastník je zavázán společně a nerozdílně s dlužníkem pouze tehdy, když věřiteli vznikne právo na okamžité splacení celého úvěru (článek IX. 1.).

[3] P. K. zaplatil společnosti F na úvěrovou pohledávku celkem částku 93 890 Kč v době před splatností celého úvěru (od 1. 12. 2010 do 20. 5. 2014) a částku 6 870 Kč po splatnosti celého úvěru (od 20. 5. 2014 do 30. 7. 2014).

[4] Dne 20. 5. 2014 bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek P. K. (na základě insolvenčního návrhu dlužníka), které bylo vedeno u Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci (dále jen „insolvenční soud“) pod označenou spisovou značkou.

[5] Žalobce do insolvenčního řízení přihlásil (mimo jiné) pohledávku č. 5 v celkové výši 151 356 Kč (z toho 150 000 Kč jako jistinu a 1 356 Kč jako úrok z prodlení) a pohledávku č. 6 v celkové výši 304 260 Kč (z toho 301 130 Kč jako část jistiny vzniklou kapitalizací úroků a 3 130 Kč jako úrok z prodlení). Dále žalobce přihlásil pohledávky z jiné smlouvy o úvěru (č. 1F 101138/2010 ze dne 18. 3. 2010), a to pohledávku č. 1 ve výši 200 000 Kč jako jistinu a pohledávku č. 2 ve výši 346 210 Kč jako část jistiny vzniklou kapitalizací úroků. Ohledně pohledávek č. 2 a č. 6 bylo u insolvenčního soudu vedeno řízení o určení pravosti pohledávek. Rozsudkem insolvenčního soudu ze dne 31. 8. 2016, jenž byl potvrzen rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 11. 2017, bylo určeno, že žalobce má za P. K. nevykonatelnou pohledávku ve výši 301 130 Kč na úrocích z jistiny přihlášenou jako pohledávka č. 6 a nevykonatelnou pohledávku ve výši 346 210 Kč na úrocích z jistiny přihlášenou jako pohledávka č. 2.

[6] Smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 14. 10. 2014 postoupila společnost F pohledávky z úvěrové smlouvy na žalobce.

[7] V insolvenčním řízení vedeném na majetek P. K. bylo žalobci vyplaceno na jeho „přihlášené“ pohledávky celkem 322 339,89 Kč, přičemž insolvenční správce neurčil konkrétní pohledávky, na něž bylo plněno.

4. Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně, že úvěrová smlouva byla uzavřena podle § 497 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), když úvěr byl poskytnut P. K. jako podnikateli k podnikatelským účelům. Správným shledal i závěr soudu prvního stupně, že ujednání o započítávání měsíčního plnění dlužníka na jistinu a úrok je neurčité, neboť ujednání v člancích III. 2. a III. 12. je rozporné. Podle odvolacího soudu je s ohledem na výkladová pravidla obsažená v § 266 odst. 1, 2 a 4 obch. zák. třeba použít výklad, podle něhož byla v každé měsíční splátce zahrnuta splátka jistiny i úroku (čl. III. 2.). Úvěr ve výši 150 000 Kč měl být splacen ve 240 splátkách po 2 290 Kč (celkem mělo být splaceno 549 600 Kč) a po odečtení jistiny 150 000 Kč připadlo na úroky 399 600 Kč. Na jistinu úvěru bylo zaplacen 25 625 Kč a na úrok 68 265 Kč. Zbývalo tedy uhradit na jistinu 124 375 Kč a na úrok 331 335 Kč. Po provedeném výpočtu odvolací soud dovodil, že žalobce měl do insolvenčního řízení vedeného na majetek P. K. přihlásit pohledávku ve výši 120 940 Kč jako jistinu úvěru a ve výši 327 900 Kč jako úrok z úvěru.

č. 54

5. Dále odvolací soud - vycházející z ustanovení § 165 odst. 4 a § 174 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) - dospěl k závěru, že soud prvního stupně nepochybil, když plnění P. K. (dlužníka) do majetkové podstaty ve výši 322 339,89 Kč „rozdělil pouze na přihlášené“ jistiny pohledávek ve výši 150 000 Kč a ve výši 200 000 Kč tak, že z něj připadla na jistinu v dané věci částka 138 146 Kč (poměr 42,9 %). Odvolací soud zdůraznil, že způsob plnění v insolvenčním řízení je třeba posoudit podle § 165 odst. 4 insolvenčního zákona, nikoliv dle úvěrové smlouvy (podle které by se plnění poskytnuté po zesplatnění úvěru muselo započítat i na úrok přirostlý k jistině k datu zesplatnění). Žalobou uplatněná pohledávka (jistina úvěru) ve výši 146 593 Kč zanikla zaplacením, a to částečně plněním P. K. před zesplatněním úvěru (29 060 Kč) a částečně po jeho zesplatnění v insolvenčním řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla řešena, jakož i otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Jako otázku dosud neřešenou předkládá dovolatel otázku výkladu pojmu jistiny ve smyslu § 165 odst. 4 insolvenčního zákona. Konkrétně jde o otázku, zda lze za účelem uspokojení pohledávky v insolvenčním řízení považovat za jistinu i kapitalizovaný (smluvený) úrok.

7. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

8. Dovolatel nesouhlasí se závěrem soudů obou stupňů, dle něhož částku 322 339,89 Kč, kterou obdržel v insolvenčním řízení, lze poměrně rozdělit mezi „jistiny“ (jen mezi dílčí

pohledávky č. 1 a č. 5), nikoliv již mezi dílčí pohledávky č. 2 a č. 6. Podle dovolatele jsou i dílčí pohledávky č. 2 a č. 6 ve smyslu § 165 odst. 4 insolvenčního zákona pohledávkami z jistin. Namítá, že „za jistinu není možné považovat pouze a jen jistinu na začátku smluvního vztahu vzniklou a posléze žalobcem do insolvenčního řízení přihlašovanou pohledávku jako dílčí pohledávku P16/5, ale i jistinu vzniklou kapitalizací, tedy smluveným přirůstáním úroků k jistině a tedy i dílčí pohledávku P16/6“. Pojem jistiny užitý v § 165 odst. 4 insolvenčního zákona je myšlen v širším významu slova. Podle dovolatele nelze přehlížet, že v článku IV. 2. úvěrové smlouvy si smluvní strany ujednaly přirůstání „úroku k jistině“ a šlo tak „o případ zesplatnění v případě objektivních okolností, porušení povinností dlužníkem“. Na podporu názoru, že přirůstání úroků k jistině není vyloučeno, dovolatel odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2004, č. j. 35 Odo 101/2002 [správně jde o rozsudek velkého senátu obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. [35 Odo 101/2002](#), uveřejněný pod číslem 5/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 5/2006“), který je (stejně jako další níže zmíněná rozhodnutí Nejvyššího soudu) dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu].

9. Žalovaný ve vyjádření snáší argumenty ve prospěch názoru, že kapitalizovaný úrok (jako zisk poskytovatele úvěru) netvoří samostatnou jistinu a navrhuje dovolání odmítnout.

III.

Přípustnost dovolání

10. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

11. Dovolatel napadá rozsudek odvolacího soudu výslovně v celém rozsahu, tedy i v té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení, a ve druhém výroku o nákladech odvolacího řízení. V tomto rozsahu však přípustnost dovolání vylučuje ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř. Nejvyšší soud proto potud dovolání bez dalšího odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako objektivně nepřipustné.

12. Dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovolatelem předestřené právní otázky je napadené rozhodnutí v rozporu s níže označenou (ustálenou) judikaturou Nejvyššího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

14. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

15. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

16. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), obchodního zákoníku a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“):

Ustanovení § 165 odst. 4 insolvenčního zákona určuje, že není-li dále stanoveno jinak, plnění poskytnuté věřiteli po rozhodnutí o úpadku postupem podle tohoto zákona k uspokojení jeho pohledávky se započte nejprve na jistinu, pak na úroky, poté na úroky z prodlení a nakonec na náklady spojené s uplatněním pohledávky.

Dle ustanovení § 170 insolvenčního zákona se v insolvenčním řízení neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak, úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí (písm. a/), úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek věřitelů, které se staly splatné až po rozhodnutí o úpadku (písm. b/).

Z ustanovení § 121 odst. 3 obč. zák. plyne, že příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

Podle ustanovení § 497 obch. zák. se smlouvou o úvěru zavazuje věřitel, že na dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Dle ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

17. V citované podobě, pro věc rozhodné, platila ustanovení § 165 a § 170 insolvenčního zákona od rozhodnutí o úpadku dlužníka, aniž později doznala změn. Citovaná ustanovení občanského zákoníku a obchodního zákoníku platila v nezměněné podobě (pro věc opět rozhodné) od uzavření úvěrové smlouvy do 31. 12. 2013, když od 1. 1. 2014 byly oba zákoníky nahrazeny (zrušeny) zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem.

18. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že při absenci jiných skutkových zjištění na téma následné dohody smluvních stran (o použitelnosti jiného zákona) při dalších úvahách vychází v intencích ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. z toho, že práva a povinnosti stran úvěrové smlouvy se nadále řídí ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (ve znění účinném do 31. 12. 2013) a obchodního zákoníku (ve znění účinném do 31. 12. 2013).

19. Pro vypořádání dovolacích námitek jsou v poměrech projednávané věci příléhavé následující judikatorní závěry:

1/ Účastníci smluvního vztahu si mohou dohodnout (typově např. v mezích smlouvy o úvěru – srov. § 497 a násl. obch. zák.), že sjednané úroky se stanou součástí jistiny [že k ní podle dohody účastníků budou přičítány coby civilní plody peněz (*fructus civiles*)], z čehož následně plyne právo věřitele požadovat, aby dlužník pro případ prodlení s placením takto zvýšené jistiny platil sjednanou nebo zákonem stanovenou sazbu úroku z prodlení.

Srov. zejména [R 5/2006](#), na které příléhavě odkázal dovolatel. K závěrům [R 5/2006](#) se Nejvyšší soud následně přihlásil např. v rozsudcích ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. [29 Odo 1032/2006](#), ze dne 31. 5. 2010, sp. zn. [29 Cdo 1610/2007](#), ze dne 26. 11. 2012, sp. zn. [32 Cdo 286/2011](#), ze dne 22. 12. 2016, sen. zn. [29 ICdo 88/2014](#), uveřejněném pod číslem 48/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 48/2018“), ze dne 28. 2. 2017, sen. zn. [29 ICdo 28/2015](#), ze dne 31. 7. 2017, sen. zn. [29 ICdo 46/2015](#), ze dne 30. 4. 2020, sen. zn. [29 ICdo 45/2018](#), nebo ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 ICdo 36/2018](#), uveřejněném pod číslem 12/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 12/2021“). V [R 12/2021](#) šlo přitom o incidenční spor téhož žalobce (věřitele), vyvolaný insolvenčním řízením téhož dlužníka (P. K.).

2/ Možnost ujednat si v úvěrové smlouvě splatnost celého dluhu (včetně sjednaných úroků) pro případ, že (úvěrový) dlužník na sebe podá insolvenční návrh (zahájí insolvenční řízení), neodporuje žádnému kogentnímu ustanovení zákona, včetně ustanovení § 170 písm. a/ a b/ insolvenčního zákona, ani základním zásadám insolvenčního řízení, jak jsou vyjádřeny především v § 5 insolvenčního zákona.

Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 45/2018](#) a [R 12/2021](#).

3/ Tam, kde se před rozhodnutím o úpadku dlužníka stala [podle dohody účastníků smlouvy o půjčce (nebo smlouvy o úvěru)] pro prodlení dlužníka s hrazením dohodnutých splátek půjčky (splátek úvěru) splatnou celá dosud neuhrazená část půjčky (úvěru) i s dohodnutými úroky z půjčky (z úvěru) za celou dobu, po kterou měla být půjčka (úvěr) splácena, a takto kapitalizovaný úrok se stal součástí nesplacené jistiny, není na místě aplikace ustanovení § 170 písm. a/ insolvenčního zákona. Ke dni rozhodnutí o úpadku zde již totiž nejsou žádné „úroky“, jež by po tomto rozhodnutí ještě mohly přirůst k jistině pohledávky jako její příslušenství.

Viz opět [R 48/2018](#), k jehož závěrům se Nejvyšší soud přihlásil např. v [R 12/2021](#) a v rozsudcích sen. zn. [29 ICdo 45/2018](#), sen. zn. [29 ICdo 28/2015](#) nebo sen. zn. [29 ICdo 46/2015](#).

4/ Způsob, jakým věřitelé přihlašují své pohledávky do insolvenčního řízení, logicky musí „kopírovat“ (s korekcí nastavenou ustanovením § 170 insolvenčního zákona) stav těchto pohledávek a jejich příslušenství, jaký zde byl (v příslušném právním vztahu) ke dni podání přihlášky. Jestliže peněžité plnění přihlašované věřitelem do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka zahrnovalo jak jistinu,

tak příslušenství pohledávky, pak je zjevné, že jen proto, že v souladu s náležitostmi přihlášky vymezenými v návaznosti na § 176 insolvenčního zákona ustanovením § 21 odst. 1 vyhlášky č. 311/2007 Sb., ve znění účinném do 30. 6. 2017, muselo být toto příslušenství v přihlášce pohledávky samostatně vyčísleno, se nestalo samostatnou pohledávkou. Takový úsudek (že každé příslušenství pohledávky se stává v insolvenčním řízení samostatně uplatnitelným nárokem) se nepodává z žádného ustanovení insolvenčního zákona, včetně ustanovení § 174 odst. 2 insolvenčního zákona.

Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sen. zn. [29 NSČR 75/2016](#), uveřejněné pod číslem 57/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

č. 54

20. V projednávané věci nastala splatnost úvěru s příslušenstvím (článek VII. 3. úvěrové smlouvy) ke dni podání insolvenčního návrhu dlužníkem (k 20. 5. 2014) a kapitalizovaný úrok se stal ještě před rozhodnutím o úpadku (před 30. červnem 2014) součástí jistiny pohledávky (či jistinou samotnou), a to bez ohledu na to, zda se tak stalo v důsledku prodlení dlužníka s úhradou splátek nebo na základě jiné (platné) podmínky úvěrové smlouvy (srov. Obdobně [R 48/2018](#) a [R 12/2021](#)). Námitka dovolatele, že podle článku IV. 2. úvěrové smlouvy včas neuhrazené úroky přirůstaly (ve shodě s [R 5/2006](#)) k jistině, by byla neopodstatněná pouze tehdy, kdyby tyto úroky (ač se prodlením dlužníka stávaly jistinou) přesto přihlásil jako „příslušenství“ (úrok) a nikoli jako jistinu. Tak tomu ale zjevně není. Dovolatel přihlásil (správně) pohledávku ve výši 301 130 Kč (dílní pohledávka č. 6) jako jistinu vzniklou kapitalizací úroků. Stal-li se podle článku IV. 2. úvěrové smlouvy smluvený úrok v částce 301 130 Kč jistinou, pak jde o jistinu též dle ustanovení § 165 odst. 4 insolvenčního zákona.

21. Jinak řečeno, jestliže podle dohody stran smlouvy o úvěru přirostly smluvené úroky, s jejichž úhradou byl úvěrový dlužník v prodlení, k jistině před rozhodnutím o úpadku úvěrového dlužníka, je částka, kterou úvěrový dlužník uhradil věřiteli podle zvoleného způsobu řešení úpadku v průběhu insolvenčního řízení na úhradu této části pohledávky (přihlášené a zjištěné jako část jistiny vzniklá kapitalizací úroků), úhradou jistiny pohledávky ve smyslu ustanovení § 165 odst. 4 insolvenčního zákona.

22. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem z pohledu shora uvedených závěrů neobstojí (není správné), Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislého výroku o nákladech řízení). Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně. Nejvyšší soud proto zrušil i toto rozhodnutí (opět včetně závislého výroku o nákladech řízení) a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).